vng[in]clusió
Àrea de Cohesió Social i Identitat
Oficina Tècnica d'Inclusió Social

Diagnosi de L'Exclusió i Vulnerabilitat Social a Vilanova i la Geltrú

1

----------document extens----------

vng[in]clusió
Àrea de Cohesió Social i Identitat
Oficina Tècnica d'Inclusió Social

Diagnosi de L'Exclusió i Vulnerabilitat Social a Vilanova i la Geltrú

Elaborat per:

Violeta Piqué López

Mª José Ruiz Botella

Oficina Tècnica VNG Inclusió – Ajuntament de Vilanova i la Geltrú

Andreu Camprubí

Institut de Govern i Polítiques Públiques – Universitat Autònoma de Barcelona

AJUNTAMENT DE VILANOVA I LA GELTRÚ

Novembre de 2011

AJUNTAMENT DE Vilanova i la Geltrú
CSP Consorci de Serveis a les Persones
Generalitat de Catalunya
Diputació Barcelona

ÍNDEX

1. PRESENTACIÓ DE L'ESTUDI 9
2. L'EXCLUSIÓ SOCIAL AVUI: MARC TEÒRIC 10
2.1. La fi de les trajectòries lineals i els moments de "ruptura vital" 11
2.2. El concepte d'exclusió social 12
Els àmbits de l'exclusió social 13
Factors que configuren les situacions d'exclusió 14
2.3. El context de crisi econòmica 14
2.4. Situacions d'exclusió avui 15
3. METODOLOGIA DE L'ESTUDI 17
4. MAPA DE VULNERABILITAT: APROXIMACIÓ QUANTITATIVA 21
4.1. DEMOGRAFIA 22
Estructura demogràfica 23
Piràmide poblacional 23
Edat mitjana de la població 24
Moviment migratori 25
Saldo migratori 25
Nacionalitat de la població 27
Nacionalitat de la població per barris 29
Moviment natural 31
Fecunditat 31
Matrimonis i nupcialitat 32
Mortalitat 33
Dependència demogràfica 33
Envelliment i sobreenvelliment 33
Dependència juvenil i senil 34
Dependència global 35
4.2. RENDA I OCUPACIÓ 36

Distribució de la renda 36
Renda familiar disponible 36
Activitat i Ocupació 38
Població activa 38
Assalariats 40
Autònoms 41
Mobilitat laboral 43
Contractació 44
Atur 46
Atur per edats 48
Atur per activitat econòmica i grup professional 49
Atur per nivell acadèmic 50
Atur per nacionalitat 51
Durada de la demanda d'atur 52
Qualitat de l'ocupació 53
Temporalitat 53
Contractació a temps parcial 54
Treballadors afectats per Expedients de Regulació de l'Ocupació 55
Inseguretat laboral 57
Població inactiva 58
Població dedicada a les tasques de la llar 58
Incapacitació laboral 60
4.3. HABITATGE 61
Situació actual de l'habitatge a Vilanova i la Geltrú 61
Amuntegament 63
Llars amb diferents nuclis familiars 63
Desnonaments 63
Desnonaments i execucions hipotecàries 63
4.4. SOCIOSANITARI 65
Discapacitat i dependència 65
Població amb alguna discapacitat reconeguda 65

Persones amb reconeixement de dependència per graus 68
Persones que reben assistència domiciliaria 69
Places en residències per a gent gran 70
Dificultats per al desenvolupament d'activitats bàsiques 71
Dos col·lectius especialment vulnerables 72
Persones amb malaltia mental 72
Persones amb discapacitat intel·lectual 75
Addiccions 78
Casos atesos de consum de drogues que deriven en tractament 79
4.5. EDUCACIÓ I FORMACIÓ 81
Nivell d'instrucció 82
Nivell d'instrucció de la població 82
Nivell d'instrucció dels i les joves 83
Nivells formatius baixos i persones en formació per adults 84
Sobrequalificació 85
Qualificació de les persones aspirants a places de l'Ajuntament de VNG 85
Fracàs escolar 86
Joves ni-ni 86
Abandonament prematur 87
Absentisme escolar 88
Cobertura pública 89
Cobertura de places públiques d'escola bressol 89
Necessitats educatives especials 90
Infants amb NEE per centre i zona 90
Titularitat del centre 91
Escolarització dels joves 91
Alumnat estranger 91
4.6. CIUTADANIA I PARTICIPACIÓ 94
Barrera lingüística 94
Persones amb baix coneixement del català 94
Problemes de convivència 96

Persones sancionades per infraccions contra ordenances municipals de civisme i convivència 96

4.7. COBERTURA SOCIAL 98

Inserció laboral 99

Persones que participen en programes de formació, ocupació i orientació laboral 99

Nombre de demandes de feina 100

Taxa d'inserció laboral del servei d'ocupació 100

Atenció i problemàtiques social 101

Problemàtiques ateses a Serveis Socials 101

Maltractaments a la parella, fills i gent gran 103

Problemàtiques ateses a Serveis Socials segons àmbit d'exclusió 105

Evolució de problemàtiques i àmbits d'exclusió a serveis socials 111

Cobertura d'ajuts socials 113

Renda mínim d'inserció 115

Característiques dels perceptors/es 117

Violència de gènere 120

Indicadors del serveis d'atenció de l'Espai d'Equitat 120

5. L'EXCLUSIÓ SOCIAL A VNG: UNA APROXIMACIÓ QUALITATIVA ... 124

5.1. Les problemàtiques de l'exclusió a VNG 126

5.2. Causes percebudes de l'exclusió al nostre municipi 128

L'exclusió en general 128

L'exclusió tema a tema, causes i conseqüències 129

5.3. Perfils d'exclusió i vulnerabilitat a VNG 131

Segons la problemàtica 131

1) Persones amb dificultats per les seves discapacitats i dependència 131

2) Persones que viuen soles 132

3) Famílies amb dificultats econòmiques 133

4) Persones aturades 134

5) Persones amb dificultats en el procés educatiu 136

6) Població amb dificultats d'accés a l'habitatge 137

7) Persones amb càrregues familiars 137

8) Persones nouvingudes amb dificultats en el procés d'adaptació 138

Segons el gènere 141
Dones 141
Homes 145
Segons l'edat 145
Infants 145
Joves 146
Gent gran 147
5.4. Distribució territorial de l'exclusió i les problemàtiques de VNG 148
Quadre-resum distribució territorial de l'exclusió 152
5.5. Moments de trencament vital 153
Ruptures relacionals 154
Addiccions 154
La crisi, nous perfils 155
Migracions 156
5.6. Factors a tenir en compte en un futur immediat 157
5.7. Potencialitats inclusives/exclusives genèriques de VNG 159
Debilitats, Amenaces, Fortaleses i Oportunitats 162
6. RECURSOS I FUNCIONAMENT DELS SERVEIS DE VNG 163
6.1. Anàlisi actuacions inclusives 163
Actuacions mancants 165
Cobertura dels serveis 167
6.2. Anàlisi coordinació entre l'Ajuntament i les entitats 169
Tècnics i tècniques municipals 169
Entitats 171
6.3. Propostes de millora 172
7. SOCIOGRAMA 174
7.1. Anàlisi de la xarxa relacional 175
Grau (relacions directes) 177
Intermediació 178

Índex de poder 179

8. AGRAÏMENTS 180

9. BIBLIOGRAFIA 182

1. PRESENTACIÓ DE L'ESTUDI

Tenim una realitat en la qual els canvis socials estan comportant una intensificació de les desigualtats i estan provocant l'emergència de nous riscos d'exclusió social. Davant d'aquestes transformacions, les administracions i el tercer sector han d'adoptar nous enfocaments en les polítiques i en les formes de gestió que permetin assolir una societat més inclusiva per donar resposta a aquests nous fenòmens d'exclusió social.

Des de VNG Inclusió us fem a mans el present document, que recull els principals **resultats de la recerca** de la Diagnosi de l'Exclusió Social a Vilanova i la Geltrú, que te com objectiu respondre a la pregunta "Quin municipi tenim?", per tal d'aportar coneixement de la realitat del nostre municipi, crear complicitats entre els diferents actors que treballen per la inclusió i ajudar a consensuar els punts de partida i el marc referencial comú.

VNG Inclusió és precisament aquest instrument que ens ha de facilitar fer el pas del "municipi que tenim" al **"municipi que volem"** i serà el full de ruta que ens ha de permetre transformar la realitat social de Vilanova i la Geltrú perquè sigui una ciutat més cohesionada i inclusiva. Aquest és un procés que no s'atura un cop obtinguts els resultats, el Diagnòstic ha de ser primordialment una eina de treball i un punt de partida per a lar realització del Pla d'Acció, i, com a tal, **s'ha d'anar adaptant** als canvis que es produiran a la realitat social de la ciutat, tant els estructurals com aquells resultants de l'impacte de les actuacions del propi Pla.

La constatació dels resultats de la present Diagnosi, més el compromís polític i dels altres agents socials per combatre l'exclusió social, és el que ens ha de permetre anar més enllà i dissenyar les accions per a la inclusió social de la nostra ciutat. En aquest sentit volem que aquesta Diagnosi representi un **nou pas endavant** en l'estudi de l'exclusió social i tingui la màxima utilitat possible entre els organismes i les persones relacionades amb el foment i generació de la inclusió social.

Oficina Tècnica VNG Inclusió
Novembre de 2011

2. L'EXCLUSIÓ SOCIAL AVUI: MARC TEÒRIC

El concepte d'exclusió va començar a fer-se servir als anys setanta en relació a les desigualtats socials per referir-se a la situació de persones no cobertes per la Seguretat Social, entre les que es trobaven persones amb minusvalideses físiques o psíquiques, víctimes de violència domèstica, toxicòmans, delinqüents, etc. Conforme han esdevingut canvis a la societat occidentalitzada, la manera de pensar i abordar les desigualtats socials també ha anat evolucionant i s'han introduït conceptes com *inserció*, *integració* o *pobresa* (Raya 2004). Tradicionalment les desigualtats socials han estat estretament relacionades amb la pobresa, és a dir, els ingressos econòmics de la persona. El terme exclusió social, com veurem més endavant, és un concepte molt més ampli.

A partir dels anys setanta es produeixen unes transformacions a l'esfera econòmica i social que fan aparèixer el que avui anomenem *nous riscos socials*, perquè comporten una debilitació de la capacitat protectora del treball i l'estructura familiar, els dos grans pilars sobre els que es sustentava la integració a l'Estat del benestar (Laparra et alt. 2007). Aquest procés de canvi social ha donat lloc a diverses anàlisis sociològiques, algunes de les quals apunten a una progressiva dualització o polarització de la societat en dos grups de població, un integrat i un altre allunyat del treball i la participació social. Partint d'aquesta idea, trobem explicacions sobre l'existència de l'exclusió social en base a tres grans pilars teòrics (Sarasa et alt. 2007, a Laparra et alt. 2007): l'exclusió com a problema de manca de motivació[1], com a conseqüència d'una baixa productivitat[2] o com a resultat d'un procés de discriminació[3].

[1] Segons autors com Murray (1984) o Mead (1997), l'exclusió social és un problema de falta de motivació i incentius per part de les persones excloses. Per tant, existeix **una *infraclasse* social que es caracteritza per estar molt degradada moralment** el que impedeix a els seus membres desenvolupar una feina remunerada legal i regular i que la família sigui un referent de reproducció social.

[2] Per altres autors (Wilson 1996 a Laparra et alt. 2007), la desindustrialització i la difusió de la innovació tecnològica han deixat obsolets a bona part dels treballadors amb baixa qualificació que en la societat industrial podien optar a un treball mecànic en una cadena de muntatge. Aquesta tendència va acompanyada per una polarització de la renda, entre aquells rics en treball i aquells que han quedat fora del mercat laboral. Aquest procés ha contribuït a l'aïllament social i a la conformació de guetos marginals. D'aquest enfocament se'n deriva el principi de que una societat meritocràtica els exclosos són aquells membres del mercat menys productius. **Són les mancances en les seves capacitats el que dificulta la seva inserció en la societat post-industrial.**

[3] Una tercera via teòrica apunta a que, l'exclusió és el resultat d'una discriminació activa basada en els interessos estamentals i en els prejudicis en contra de determinats grups socials. **Els exclosos són membres d'aquests grups als que es neguen oportunitats a causa de la seva estigmatització.**

2.1. La fi de les trajectòries lineals i els moments de "ruptura vital"

A l'actualitat cap d'aquestes tres concepcions tancades resulta satisfactòria per a explicar les causes de l'exclusió social. En el contextos socials actuals, conformats per unes societats cada cop més individualitzades i complexes, la persona ha de construir-se la seva pròpia biografia, ja no hi ha patrons marcats ni una clara trajectòria lineal a seguir, sinó que les persones han d'anar triant entre moltes opcions sense poder recolzar-se en contextos estables ni tradicions (López Blasco 2002). Segons Bauman (2004) aquests canvis han suposat el pas d'una societat postmoderna a una **modernitat líquida**, que és un temps sense certeses, on cada persona ha de dissenyar la seva vida en un marc de debilitació dels sistemes de seguretat que protegien a l'individu.

Això genera una tendència de les persones a renunciar a la planificació a llarg termini, ja que s'exigeix als individus **flexibilitat, fragmentació i compartimentació d'interessos i afectes**. El que Bauman (2004) apunta és que en l'actualitat no han desaparegut els condicionaments socials ja que **les transicions de les trajectòries vitals ja no són lineals** sinó que poden ser sincronitzades i/o reversibles, i són molt freqüents les anomenades *trajectòries io-io*[4]*,* que afecten especialment a la joventut. Avui en dia es pot observar una superposició de les fases de la vida: es pot ser a la vegada estudiant, responsable de família, treballador o aturat, i viure sol/a, amb els pares, en parella, amb companys, etc.

La biografia d'una persona està construïda per un seguit d'esdeveniments que es donen en el cicle vital. Cada societat té pautada una certa seqüència d'esdeveniments que permeten a un individu transitar pels diferents estadis vitals d'una forma normal i ordenada. Cada cop que aquesta seqüència s'altera es produeix un **trencament o ruptura en la trajectòria de vida** esperada d'un individu i cada un d'aquests trencaments pot ser un motor de canvi social o marginalitzar aquesta conducta i **caure en l'exclusió social**.

Avui en dia són les persones que, de manera individual, han de prendre les decisions que modularan la seva trajectòria vital, i han d'encertar –també individualment –en aquesta elecció (López Blasco 2002). És a dir, les persones es veuen contínuament

[4] Els processos de transició s'han convertit en més heterogenis, més complexos i estan marcats per discontinuïtats i ruptures apreciables. Els "tradicionals" oposats entre jove i adult, o els d'estudiant-no estudiant, inactiu-actiu (laboralment), solter-casat, són situacions que es troben depassades en l'actualitat per una multiplicitat d'estats intermedis i reversibles, més o menys transitoris. Les seqüències dels llindars que donaven pas a una o altra situació han deixat de ser predictibles, lineals o uniformes.

obligades a reflexionar i justificar les seves decisions (du Bois-reymond 1998) davant de les opcions que la societat els ofereix, segons siguin les seves característiques socioeconòmiques, habilitats socials i demés trets personals, que en cada cas actuaran **d'intensificadors o atenuadors dels factors d'exclusió social**. A tall d'exemple, aquests moments de ruptura poden ser perdre la feina, patir un accident, un divorci, un desnonament, una situació de maltractament, manifestar una identitat sexual, etc.

Les trajectòries vitals contemporànies s'han tornat molt més inestables i **els moments de ruptura són més traumàtics** pels canvis socials que caracteritzen l'actual societat del risc. Així dons, poden presentar-se situacions de trencament en la trajectòria vital que depenent de la seva naturalesa, la força i el moment en que es produeixen poden desembocar en situacions d'exclusió social fins i tot en persones que es trobaven en situacions benestants. La societat diposita en els individus la pressió de triar bé les seves opcions, corrent sempre el risc de no encertar i resultar, aleshores, socialment exclosos/as. Com a conseqüència, ja no podem parlar de situacions d'exclusió social homogènies sinó de **diversos processos d'exclusió en els diferents àmbits de la vida de les persones.**

2.2. El concepte d'exclusió social

En la majoria d'aproximacions actuals sobre el tema es posa de relleu el **caràcter multidimensional i dinàmic** de l'exclusió social. Com ja hem vist abans, **el concepte d'exclusió social reemplaça i amplia el de pobresa**, al no considerar únicament la dimensió econòmica del problema, sinó també la pèrdua del vincle social (Raya Diez 2004). El terme d'exclusió social, doncs, en la seva accepció sociològica actual, denota una manera d'estar en la societat, explicitant la **relació social del subjecte amb la resta de la societat** (Raya Diez 2005). L'exclusió, per tant, no ve definida pel que la persona és –per la seva identitat –sinó que el que defineix la seva exclusió es allò del que manca.

L'exclusió social és: una situació conseqüència d'un o més factors de vulnerabilitat social que poden afectar persones o grups i que generen una situació d'impossibilitat d'accedir als mecanismes de desenvolupament personal, d'inserció sociocomunitària i als sistemes de protecció social.

És per tant, una concepció de l'exclusió **estretament relacionada amb el nivell de vida i els drets de ciutadania** i, en conseqüència amb el concepte de *ciutadania social* (Castel 1997). En la present diagnosi entenem, per tant, que **l'exclusió no és un estat fix sinó un procés dinàmic**, que va conduint a l'individu per les diferents posicions de la societat, des de les zones d'integració fins a les d'exclusió**.**

Els àmbits de l'exclusió social

Com hem vist en altres apartats, l'exclusió social és un concepte integral que mostra la complexitat d'un fenomen social que **s'expressa en un o més àmbits vitals** de les persones, desencadenant situacions d'una gran varietat i gravetat. És per aquest motiu que la perspectiva més adequada per estudiar-la ha de ser flexible i dinàmica, tenint en compte tots els àmbits en els quals es pot manifestar: laboral, econòmic, formatiu, sociosanitari, residencial, relacional, polític i ciutadà.

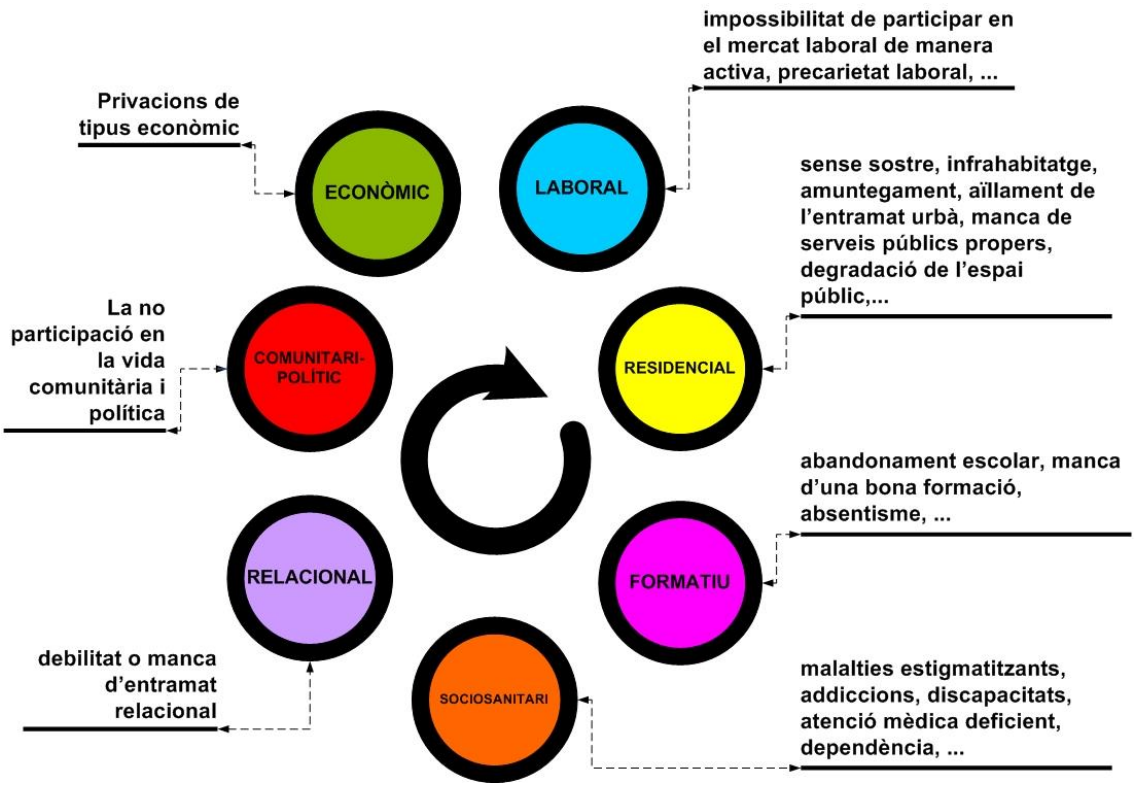

Factors que configuren les situacions d'exclusió [5]

Com ja hem anat dient, l' exclusió és un procés en el que es poden identificar diferents graus que van des d'un alt grau d'inclusió fins a l'exclusió complerta. Podem parlar així de l'exclusió com un itinerari amb tres zones: zona d'inclusió, zona de vulnerabilitat i zona d'exclusió. Hi ha **determinats factors que configuren aquestes situacions** i que poden donar lloc a diferents itineraris en els que incideixin tant factors relacionats amb les condicions particulars de la vida dels individus, com factors relatius al context socioeconòmic, social o cultural.

Així doncs, el diagnòstic social en el camp de l'exclusió social es particularment complex degut a la intersecció entre aquests factors que configuren les situacions d'exclusió. Podem parlar de tres tipus de factors:

- Els **factors desencadenants** de l'exclusió social són aquells que posen en marxa el procés d'exclusió. Es consideren d'aquest tipus els **laborals i els econòmics**. La majoria d'experts i ciutadans/es consideren que tenir o no feina, el tipus de feina i el nivell d'ingressos constitueixen la principal barrera de l'inclusió social.
- Els **factors potenciadors o inhibidors** són aquells que reforcen els efectes d'altres o els redueixen. Són els **factors culturals, personals y relacionals**.
- Els **factors obstaculitzadors o possibilitadors** que són aquells que propicien un marc que afavoreix o no els processos d'inclusió i exclusió. Són els **dinamismes vitals i els dinamismes estructurals**.

2.3. El context de crisi econòmica

S'han produït una sèrie de transformacions al sector financer propiciades per la crisi internacional del propi sector, que han provocat un efecte dominó a l'economia espanyola. Com apunta Mancuello (2010) aquesta crisi es pot seccionar en tres dimensions: la financera, la bancària i la crisi immobiliària, que ha estat fonamental pel sistema econòmic espanyol. L'economia espanyola ha passat per una etapa de creixement econòmic impulsada per l'expansió del sector de la construcció, i un cop s'ha aturat la demanda d'habitatges, ha provocat una caiguda en picat en, al menys, quatre aspectes: el consum, la concessió de nous préstecs, la producció i la ocupació. S'han sumat l'excés d'habitatges construïts en els darrers anys amb el col·lapse del

[5] Basat en la classificació de Rodríguez Berrio, A. (2007)

mercat de l'habitatge.

Segons el diagnòstic de la EAPN-ES[6] (Xarxa Europea de Lluita Contra la Pobresa i l'Exclusió Social a l'Estat Espanyol), per a un sector molt important de la població la crisi no és un fenomen nou. La crisi, està afectant principalment **als més joves i a les dones, també als aturats de llarga durada i a les persones amb menys qualificació,** que ja eren vulnerables abans de que la crisi esclatés**.** El que te de nou aquesta situació, a banda d'empitjorar la situació de les persones en risc d'exclusió social, és que la pèrdua de treball i els efectes derivats de la crisi fan que **augmenti el nombre de persones que es troben en situació de desemparament** sense capacitat de cobrir les seves necessitats bàsiques ni fer front a les obligacions familiars.

2.4. Situacions d'exclusió avui

Tant en l'informe de l'EAPN-ES (2009) com l'Infrome de Cáritas (2009) es constata un augment de "noves pobreses" i de la demandes d'ajuda social, especialment en els **serveis d'aliments i d'habitatge**, amb un augment del 82% del 2007 al 2009. També s'ha produït una evolució en els perfils de vulnerabilitat, manifestat en l'augment de la demanda del serveis socials per part de persones que no són considerades tradicionalment en risc d'exclusió.

Segons ambdós informes, des del punt de vista de les demandes als serveis socials públics i entitats socials, podríem assenyalar **tres grans sectors de la població que estan especialment afectats** per la recessió econòmica actual:

- En primer lloc, **el sectors que tradicionalment es trobaven en situació o risc d'exclusió**. En aquests casos, a les dificultats d'inclusió prèvies se'ls afegeix la limitació de les ofertes de treball i la necessitat de compartir els recursos als que tenien accés amb més nombre de població.
- En segon lloc, **sectors de la població que havent estat demandants de serveis havien deixat de ser-ho** i que degut a la crisi tornen als serveis socials després d'haver finalitzat processos d'inserció social. Són aquelles persones que estan en una situació més acusada de vulnerabilitat social i que en el context actual recauen en situacions d'exclusió.

[6] EAPN-ES (2009) *El impacto de la crisis en la pobreza y la exclusión social: diagnóstico y actuaciones.*

- Hi ha un tercer grup format per aquells **sectors de la població que no es trobaven en cap situació d'exclusió i que afronten ara un moment de trencament** en la seva trajectòria vital amb un horitzó insegur a nivell econòmic i social i es dirigeixen per primer cop als serveis socials. Són persones que han passat de la vulnerabilitat a l'exclusió, afectats principalment per l'atur.

S'ha estès a l'imaginari col·lectiu una atmosfera simbòlica en que **l'afirmació de la crisi ha produït un efecte negatiu en el nivell de confiança de la ciutadania.** Per altra banda, però, hi ha el convenciment general de que la crisi és una etapa transitòria i que, tard o d'hora, haurà de passar i quedar enrere. A diferència d'aquesta idea generalitzada, alguns autors (Niño Becerra 2009) argumenten que estem davant d'**un canvi sistèmic en el nostre model de societat i sistema de valors.** Des de Cáritas (2009) també se segueix aquesta línia argumental, s'apunta a que el problema de la pobresa i l'exclusió social no es fruit d'una conjuntura de crisi econòmica sinó d'un sistema estructural que **ha perdut de vista a les persones com a subjecte i objecte principal del desenvolupament** i que fa molt de temps que es troba en una greu crisi de valors.

3. METODOLOGIA DE L'ESTUDI

El diagnòstic de l'exclusió social al municipi presenta la radiografia complerta de la situació en termes de desigualtats i d'exclusió del municipi; ressalta les mancances de cobertura del municipi respecte a col·lectius de la població i mostra els buits i les duplicitats d'actuació. La diagnosi, però, no s'acaba en aquet document, sinó que és un informe de treball que cal anar revisant, ampliant i complementant a mesura que s'avanci en el procés d'elaboració del Pla. En aquest sentit, i donat el caràcter canviant de la societat, cal veure'l com un informe que dóna unes pautes i que, per tant, és necessari recórrer-hi, però que s'ha d'anar actualitzant.

L'objectiu de la diagnosi de l'exclusió social a Vilanova i la Geltrú és el d'obtenir una radiografia del municipi en termes de vulnerabilitat i d'exclusió social. Per tal que aquesta sigui completa, ha d'integrar els tres mapes:

- **Mapa de la vulnerabilitat social**. Detecció dels factors generadors d'exclusió que incideixen més al municipi. Identificació dels col·lectius més vulnerables i/o desafavorits socialment.
- **Mapa relacional**. Reconeixement dels actors del municipi que ja estan treballant per a fomentar la inclusió social i anàlisi de la relació existent entre ells.
- **Mapa de recursos per a la inclusió**. Catalogació dels serveis, equipaments, plans i programes de què disposa el municipi per a promoure la inclusió social.

En la present Diagnosi, el Mapa de Vulnerabilitat Social està compres per **dades quantitatives i qualitatives**, la metodologia de recerca de les quals expliquem més endavant. El Mapa Relacional consta del **sociograma** de les relacions existents entre els agents del territori i l'anàlisi d'aquesta xarxa relacional. Per a la seva constitució, es va preguntar a cada agent social (entitats i serveis de l'Ajuntament), mitjançant un qüestionari, l'existència o no de relació amb els altres actors i la freqüència d'aquesta. Després es van tractar les dades amb un programa informàtic destinat a analitzar matrius socials i se'n van crear les corresponents visualitzacions.

Finalment, el Mapa de Recursos no està present en aquest document, perquè en el cas de la nostra ciutat aquest serà molt més que un catàleg de serveis, serà una base de dades interactiva en la que es podrà consultar i cercar recursos i serveis inclusius, i que es presentarà al professionals i ciutadania en forma de la **pàgina web pública** de

VNG Inclusió. En aquests moments, s'està acabant d'elaborar aquesta pàgina web, que es presentarà durant el primer trimestre de l'any 2012.

El procés de recerca que hem seguit per elaborar la present Diagnosi s'ha organitzat en 4 grans etapes, que s'han desenvolupat al llarg d'un any. En la primera, l'objectiu era fer una primera **aproximació quantitativa** a l'exclusió social del municipi, per mitjà de la informació proporcionada per les dades estadístiques i altres documents del territori. Cal dir que ha estat molt difícil trobar la informació clau a nivell municipal a organismes supramunicipals (com l'Idescat o la Diputació de Barcelona), i que les dades que sistemàticament recull l'Ajuntament han estat poques i molt disperses. Per això, en aquesta Diagnosi s'ha pres com a tema central el mercat de treball i la situació econòmica del territori, ja que són dades que estan disponibles i molt actualitzades a la Mancomunitat Penedès-Garraf. En vista de l'escassetat de dades, es va decidir completar la diagnosi quantitativa i apostar per una aproximació qualitativa més forta en la Diagnosi final.

En una **segona etapa** de la recerca, l'objectiu va ser **detectar les problemàtiques** relacionades amb l'exclusió social de la nostra ciutat, i ordenar-les per prioritat, de manera que poguéssim saber quines eren les que els agents de la ciutat consideren més importants i també més urgents. Per a això, vam dur a terme diverses **sessions de treball participades** amb els agents socials de la ciutat. En total, vam efectuar tres sessions de treball de problemàtiques, una primera amb les entitats de la ciutat, una segona amb els caps de servei de l'Ajuntament, i una tercera amb la totalitat dels professionals dels Serveis Socials municipals. Aquesta darrera es va considerar necessària donada l'experiència, proximitat i expertesa dels personal de serveis socials en la cara més quotidiana de la vulnerabilitat i l'exclusió social a la nostra ciutat.

La metodologia de treball va ser similar en les tres sessions per tal de que els resultats fossin analitzats de la mateixa manera. Es van constituir grups de treball dividits pels set àmbits d'exclusió social que estan definits en el marc teòric. Cada grup treballava dos d'aquests àmbits, a més de l'econòmic de manera transversal, assenyalant problemàtiques relacionades amb cada tema. Finalment, es feia una priorització en grup i una final de manera individual. L'objectiu intangible de les sessions era posar en coneixement els diversos agents socials de la ciutat i fomentar la bona entesa com a

primer pas per engegar un **treball en xarxa estable**.

La **tercera etapa** ha anat destinada a completar les dades quantitatives sobre l'exclusió al municipi amb una **aproximació qualitativa** al tema. S'han recollit percepcions, intuïcions i discursos d'experts i persones de diferents àmbits. Així, s'han realitzat un total de **30 entrevistes** a professionals de tots els serveis de l'Ajuntament de Vilanova, així com a persones que són membres responsables de les entitats i associacions del territori, moltes d'elles orientades a una tasca inclusiva. Totes les entrevistes s'han fet a partir d'un guió comú preestablert, però han estat de caràcter obert per donar als nostres interlocutors la màxima llibertat per a expressar, des de la pròpia experiència, tant les particularitat de les situacions que coneixen des dels diferents serveis, com les seves idees i opinions sobre l'exclusió social a la ciutat, així com la valoració i propostes de millora dels serveis inclusius que s'ofereixen dels de l'administració local i del treball en xarxa dels diferents agents.

En una **quarta fase** ens vam proposar acostar-nos al vessant més subjectiu i vivencial de l'exclusió social, mitjançant **entrevistes biogràfiques en profunditat**. Aquestes entrevistes ens han proporcionat un total de 10 relats de vida d'homes i dones que viuen o han viscut en primera persona situacions d'exclusió social o d'alta vulnerabilitat a Vilanova i la Geltrú. Aquestes narracions de les històries de vida ens han permès detectar **moments de trencament vital**, contrastar dades recollides en la etapa anterior i posar de relleu la rellevància de la dimensió subjectiva que té l'exclusió social.

Les entrevistes biogràfiques s'han dut a terme tractant de respectar al màxim el ritme narratori de la persona entrevistada, amb un guió inicial molt obert en que es demanava a les persones que, a través de diferents àmbits (laboral, formatiu, social i sanitari, residencial, relacional, polític-ciutadà i econòmic) narressin la història de la seva vida. La principal dificultat d'aquesta darrera etapa d'investigació ha estat trobar persones que responguéssim als diferents perfils seleccionats per entrevistar. Per aquest motiu, ha estat cabdal la col·laboració de les entitats i dels professionals de l'Ajuntament de Vilanova, especialment els de serveis socials.

Finalment, s'ha dut a terme una darrera sessió participada, en que s'ha fet una devolució dels resultats a els professionals de l'Ajuntament, els representats de les entitats i a un grup de ciutadans i ciutadanes a títol individual. En aquesta sessió, s'han posat a debat els resultats i s'han sotmès a l'aprovació dels i les assistents, per tal de **validar aquest document** de Diagnosi.

A continuació, us oferim els resultats de les quatre fases de la recerca, que conformen el document de diagnosi de l'exclusió social a Vilanova i la Geltrú.

4. MAPA DE VULNERABILITAT: APROXIMACIÓ QUANTITATIVA

El mapa de la vulnerabilitat social és aquell que **identifica els factors generadors d'exclusió social** que incideixen més en el municipi i els sistematitza per àmbits (econòmic, laboral, sociosanitari, formatiu, residencial, relacional i polític o de ciutadania). Com hem explicat abans, per elaborar aquest mapa hem considerat fonamental combinar **l'ús de tècniques quantitatives amb qualitatives**. Les primeres ens han permès fer un retrat de la incidència dels factors i les qualitatives, a més de complementar les informacions quantitatives, ens han permès anar més enllà de les xifres i descobrir percepcions de diversos actors. En el mapa de la vulnerabilitat també hem tractat d'identificar aquells col·lectius del municipi que es troben en situacions de més vulnerabilitat i/o exclusió social.

En aquesta primera aproximació quantitativa, presentem una anàlisi d'indicadors per a detectar els factors que incideixen més en cada àmbit municipal.

4.1. DEMOGRAFIA

L'evolució demogràfica de la població del municipi de Vilanova i la Geltrú ha seguit una tendència positiva des de començaments del s. XX fins a l'actualitat. Històricament hi ha un moment especialment important de creixement, el que es produeix entre 1950 i 1980 com a conseqüència de la onada migratòria procedent d'altre comunitats espanyoles. Durant aquest període la població de Vilanova va augmentar gairebé un 125%. Durant la dècada dels 80 es produeix un cert estancament que es trenca en la dècada dels 90, quan la població torna a augmentar. Concretament, Vilanova passa de tenir 45.883 habitants el 1991 a 53.421 habitants l'any 2001, el que suposa un increment del 16%.

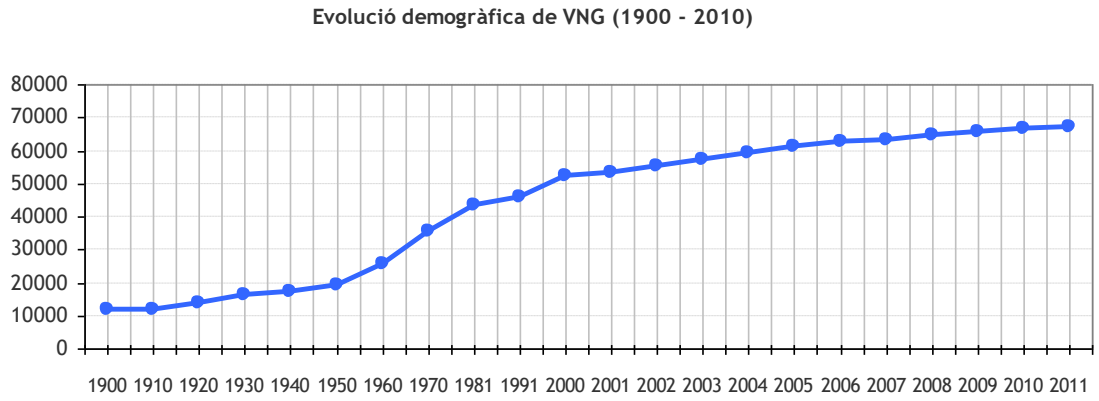

Des de l'any 2000 la ciutat ha tornat a experimentar un notable creixement demogràfic, ja que la població aleshores era de 52.389 habitants i la població de Vilanova i la Geltrú l'octubre de 2011 és de 67.235 habitants, el que suposa un **increment del 28% durant aquesta dècada.**

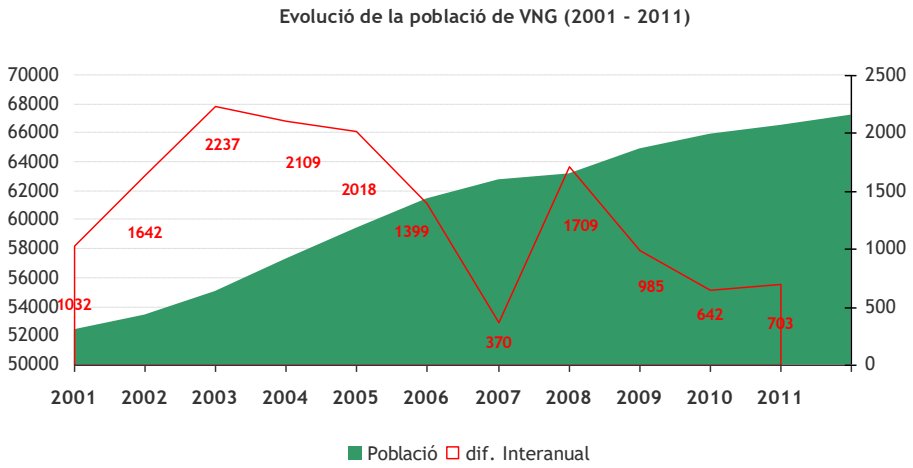

Estructura demogràfica

Piràmide poblacional

Piràmide poblacional de VNG de 2000 i 2009

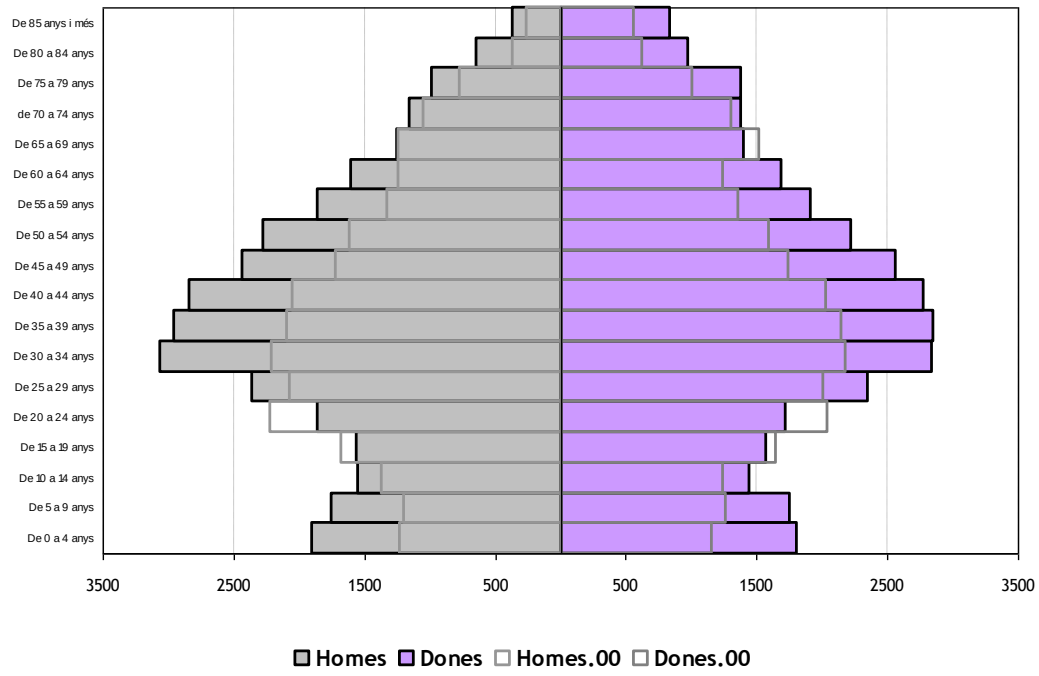

Respecte a la **distribució per grups d'edat**, el gruix més nombrós se situa entre els 30 i 34 anys, especialment la població masculina. Podem comprovar que aquest grup d'edat també és el que ha crescut més respecte a l'any 2000. Aquest creixement, però no es correspon amb el creixement natural de la ciutat. De fet, l'any 2000 hi havia 4.268 persones d'entre 20 i 24 anys, que, quan s'han fet 9 anys més grans (el 2009) el grup de 30 a 34 anys compta amb 5.902 persones, el que suposa un increment del 38% en aquesta mateixa cohort.

Aquest augment és degut a la forta **entrada de població estrangera** a la nostra ciutat, que es produeix principalment en edats laborals. És a dir, entre els 16 i els 45 anys, per això la piràmide poblacional s'ha eixamplat molt significativament en les seves posicions centrals. Així doncs, a la gràfica següent observem el **rejoveniment de la piràmide poblacional** de Vilanova i la Geltrú com a conseqüència de la incorporació de població estrangera al municipi.

Piràmide poblacional de VNG. Nacionalitat espanyola i estrangera.

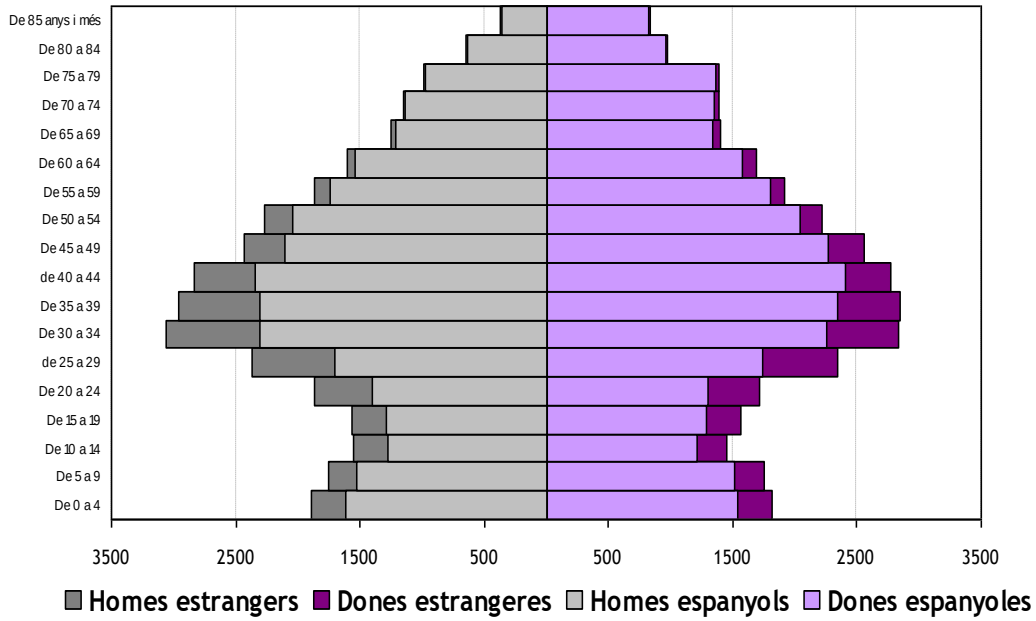

Edat mitjana de la població

L'edat mitjana de la població se situa en **40,5 anys**, lleugerament inferior a la de la comarca del Garraf (40,8) i molt similar a les de Catalunya (40,5) i Espanya (40,6). És, però, sensiblement superior a la d'Europa (40,3).

En canvi, el 2010 **l'edat mitjana de la població estrangera del municipi és de 31,9 anys**, gairebé 9 punts per sota de la població total, fet que ens confirma la diferent tipologia demogràfica de les dues poblacions. El grup d'edat on això és més significatiu són els 25-29 anys, on més d'un quart de la població són estrangers (26,7%). Els grups de 20-24 anys i de 30-34 anys també tenen una forta taxa d'estrangers (24,6 i 22,3% respectivament). Seguint aquesta línia, **conforme l'edat augmenta, el percentatge d'estrangers va en disminució**, i a partir dels 55 anys la població nacional augmenta considerablement fins als 95,6% i va augmentat fins a ésser un 98,6% en el cas d'aquella població de 85 anys i més.

També podem comprovar que estem parlant d'una **població estrangera jove** si observem que en relació a les franges d'edat que van dels **25 als 39 anys**, la població estrangera representa entre un 13% i un 15% del total de la població estrangera,

mentre que en la població nacional, el percentatge és gairebé la meitat, entre un 6% i un 8% de la seva població total.

Aquesta tendència, però, no es repeteix en les franges primeres d'edat, on la diferència entre els dos col·lectius no és significativa. Entre la **població de 0-4 anys**, els estrangers representen el 6% d'aquest col·lectiu, i entre els de la mateixa edat però amb nacionalitat espanyola la diferència és només de mig punt (5,5%).

Infants i naixements segons nacionalitat (%). VNG 2009

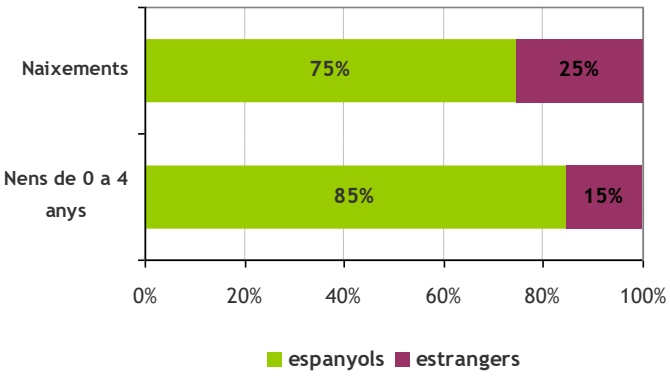

En canvi, si comparem els infants amb els naixements, la dada és més significativa. Si bé els **infants de 0-9 anys estrangers representen un 14%** d'aquest grup d'edat, els nadons que **neixen de mare estrangera són un 25%** del total de naixements. És a dir, que si comparem les dues generacions, els infants estrangers que tenim ara (14%) amb el que han nascut de mare d'origen estranger (25%) la xifra pràcticament es duplica, el que ens indica que, a partir d¡ara i en 10 anys, **hi haurà un quart dels infants amb família estrangera.**

Moviment migratori

Saldo migratori

Aquest creixement experimentat en els darrers 10 anys, doncs, ha fet variar lleugerament l'estructura demogràfica general. De fet, si analitzem el creixement dels darrers 20 anys, veurem que Vilanova i la Geltrú ha experimentat un creixement natural no gaire elevat, així que el factor principal de creixement ha estat el **saldo migratori,** és a dir, les persones de fora de Vilanova que han vingut a viure a la ciutat.

En el següent gràfic comprovem en quina mesura la població immigrada ha estat la que ha fet créixer demogràficament la nostra població total en els darrers 20 anys. També observem, però, que amb l'esclat de la crisi, entre 2007 i 2008, aquest percentatge de creixement migratori va disminuint, a la vegada que ho fa el creixement total del municipi.

Taxes de creixement de la població. VNG 1990-2009

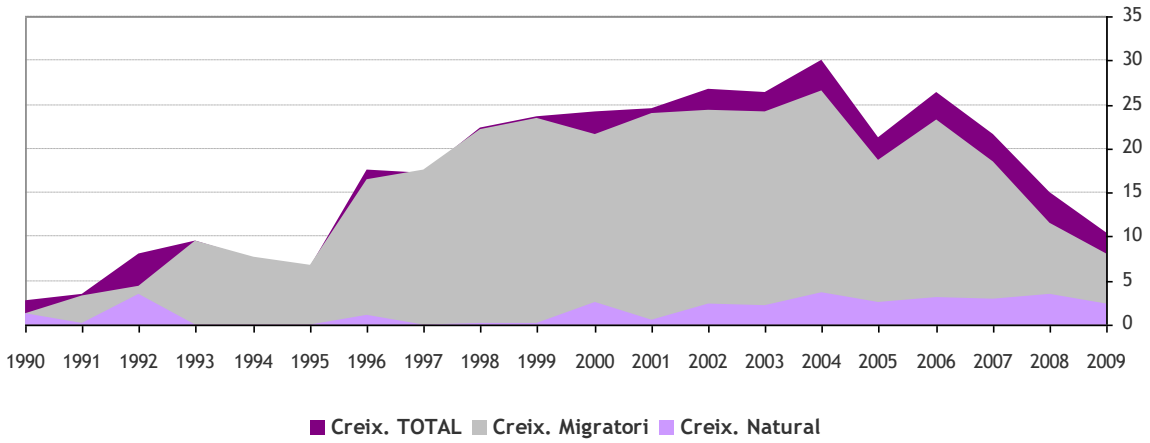

Entre el 2000 i el 2010 hi ha hagut al municipi un increment de 14.143 persones, més del 88% -de mitjana- de les quals, provenen d'un altre país. Si analitzem concretament el creixement de la nostra ciutat els darrers cinc anys (2005-2010), veurem que la tendència ha estat la mateixa i que Vilanova i la Geltrú ha experimentat un creixement natural no gaire elevat, així que el factor principal de creixement ha estat el creixement migratori, especialment d'aquelles persones que han vingut de l'estranger, com es pot veure en el gràfic següent.

Creixement de la població: creix. natural i saldos migratoris. 2005-2009

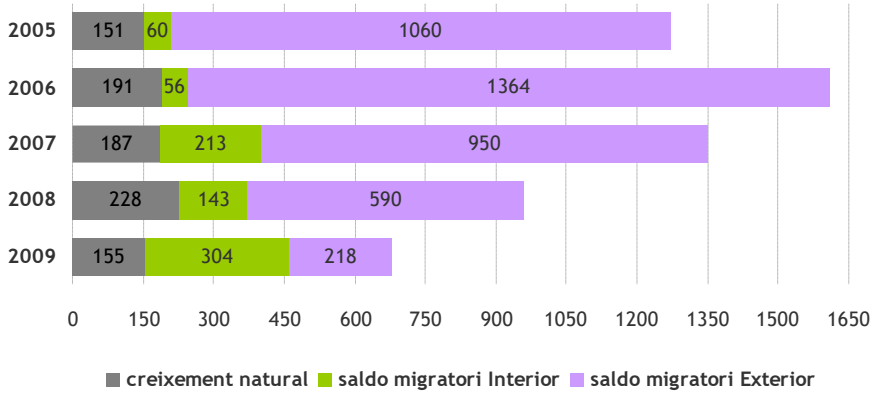

Aquest darrer any 2009, però, el saldo migratori exterior perd molt de pes i és més important el número de persones que provenen de l'estat espanyol, que representen un 45% del total del creixement de l'any. Així doncs, podem observar com les persones que venen d'altres països disminueixen notablement (de 1060 a 218), mentre que **augmenten els espanyols/es que vénen a viure al municipi** (de 60 a 304 persones).

Tot i així, la **taxa de creixement total** de la població de Vilanova i la Geltrú ha anat decreixent de manera molt significativa des del 2004, any de màxima crescuda (30,1%), fins a l'actualitat en que és d'un 10,1%. Hagués estat molt més baixa si no haguéssim comptat amb el flux d'immigrants, com es pot comprovar en el següent gràfic.

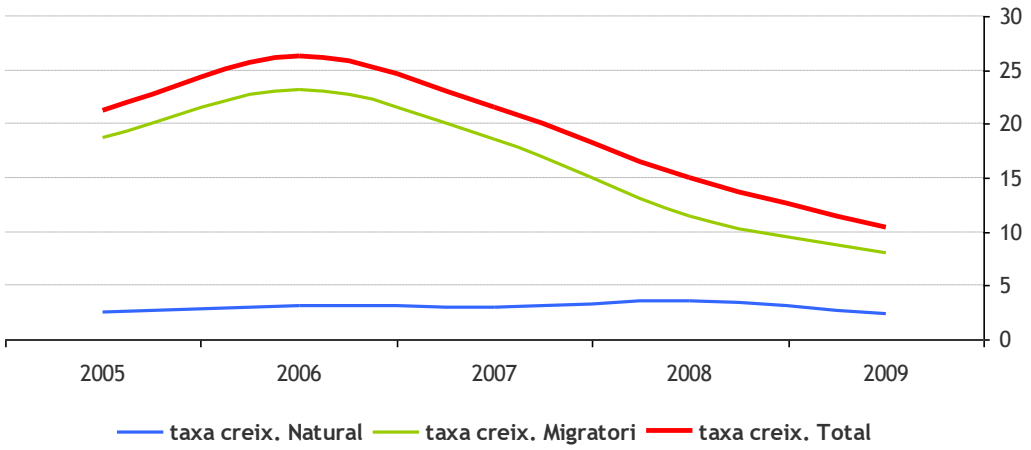

Nacionalitat de la població

Com hem vist a la piràmide poblacional del municipi, Vilanova i la Geltrú compta una part important de població estrangera. En concret, l'any 2010 hi ha 57.056 persones amb nacionalitat espanyola i 9.471 amb nacionalitat estrangera, el que suposa un **14,2%** de la població total del municipi, el que representa la **taxa d'estrangeria global**.

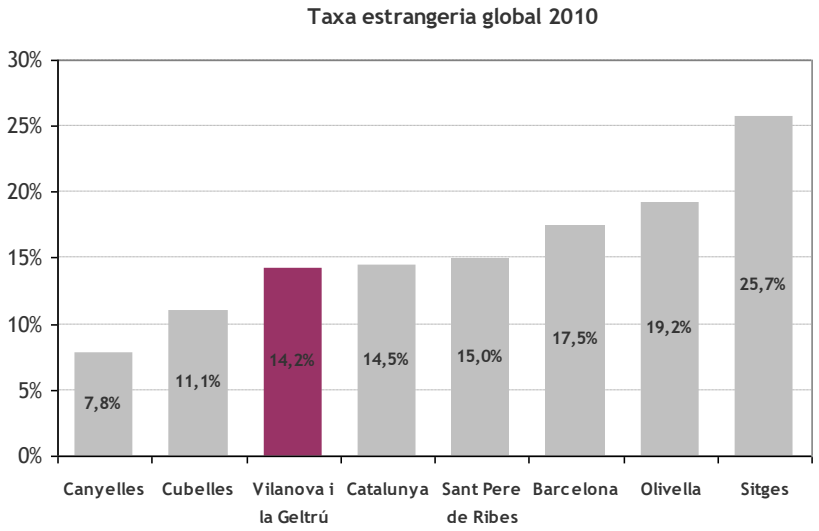

Si la comparem amb els territori de referència, veiem que, a la Comarca del Garraf, és molt inferior a la de Sitges (lloc de residència de molts estrangers comunitaris), Olivella i Sant Pere de Ribes. També inferior a la taxa d'estrangeria de la ciutat de Barcelona, que te un 17,5%. Respecte a la de Catalunya, és una xifra molt similar (14,5%) a la de Vilanova i la Geltrú.

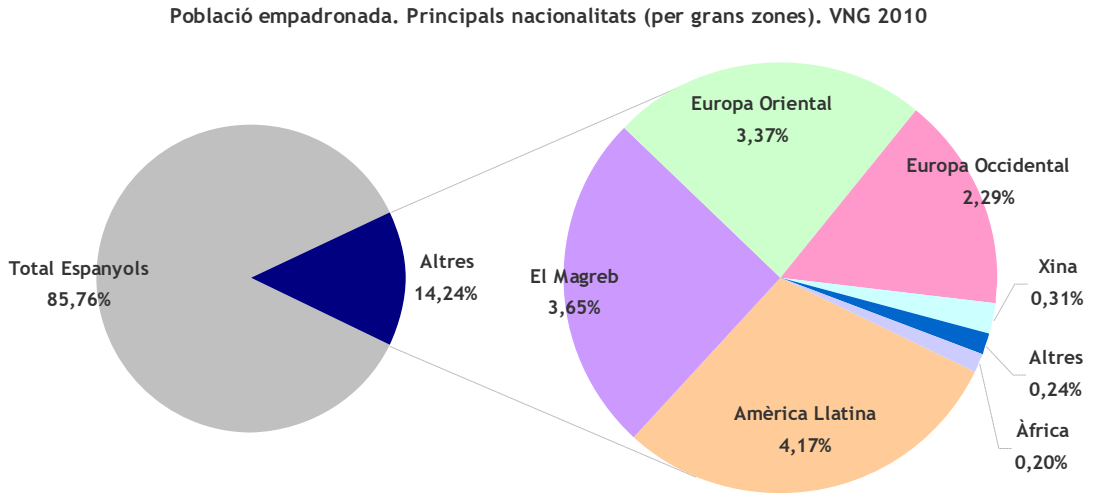

Respecte a les nacionalitats dels ciutadans/es estrangers/es de Vilanova i la Geltrú, la nacionalitat més nombrosa és la de la regió **d'Amèrica Llatina (4,2% de la població i 29% dels estrangers)** i dins d'aquesta la més nombrosa és l'argentina (6% dels estrangers). En segon lloc, el col·lectiu estranger més nombrós és el de la zona **d'El Magreb (3,6% de la població i 26% dels estrangers).** Seguidament hi ha **l'Europa**

Oriental que suposa un **3,4% de la població** total del municipi i un 24% de l'estrangera. De l'Europa Oriental la nacionalitat més nombrosa és la romanesa (18% dels estrangers). Altres nacionalitats com l'Europa Occidental (2,3% de la població i 16% de l'estrangera), la Xina (2,2% de les persones estrangeres) o l'Àfrica (1,4% de les persones estrangeres) són menys significatives a la nostra ciutat.

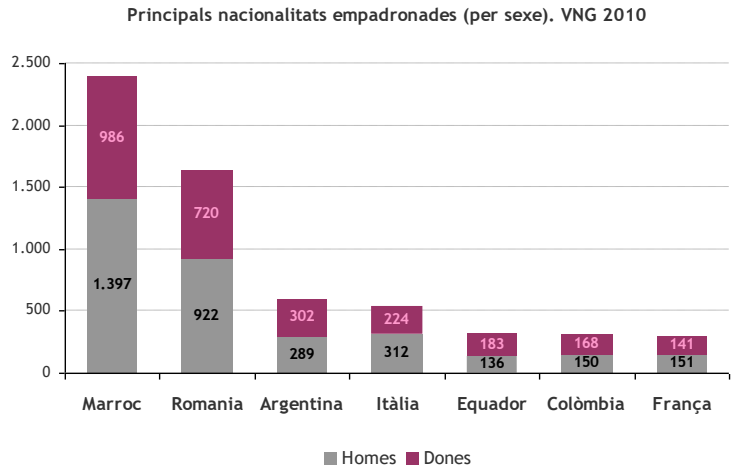

Nacionalitat de la població per barris

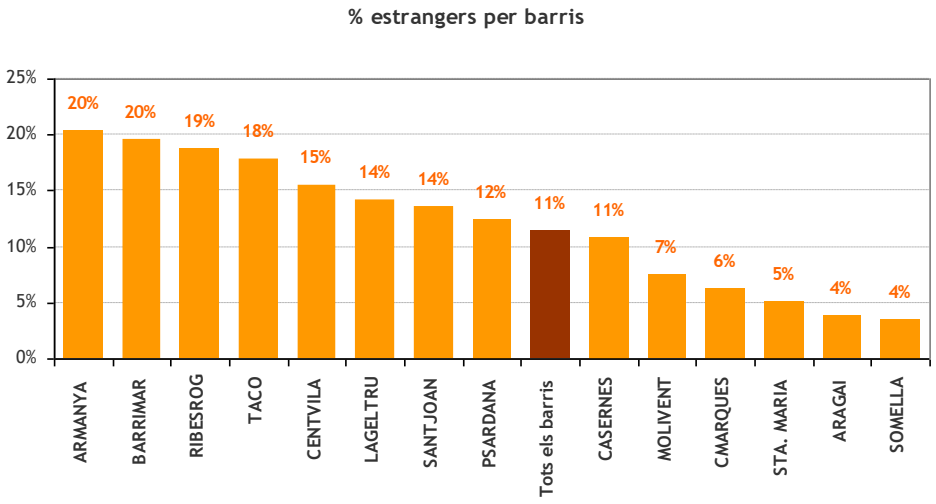

Els barris de **l'Armanyà i el Barri de Mar** són les dues zones de Vilanova on hi ha més percentatge de persones de nacionalitat estrangera, amb una cinquena part de la població total del barri. **Ribes Roges i El Tacó** també tenen un percentatge alt d'immigració. El Centre Vila, La Geltrú, Sant Joan i la Sardana també estan per sobre de la mitjana de la ciutat. Aquests barris, amb alguna excepció, són zones en que el

preu de sòl i dels lloguers és més assequible, degut a que tenen zones amb **habitatges envellits** que són més econòmics. Per altra banda, hi ha 5 barris per sota de la mitjana de la ciutat. No és casualitat que aquests barris són coneguts per que hi viu gent amb un nivell socioeconòmic mig o fins i tot alt amb urbanització dispersa (Aragai, Sta. Maria, Fondo Somella).

Persones estrangeres segons tipus de país de procedència. VNG 2010

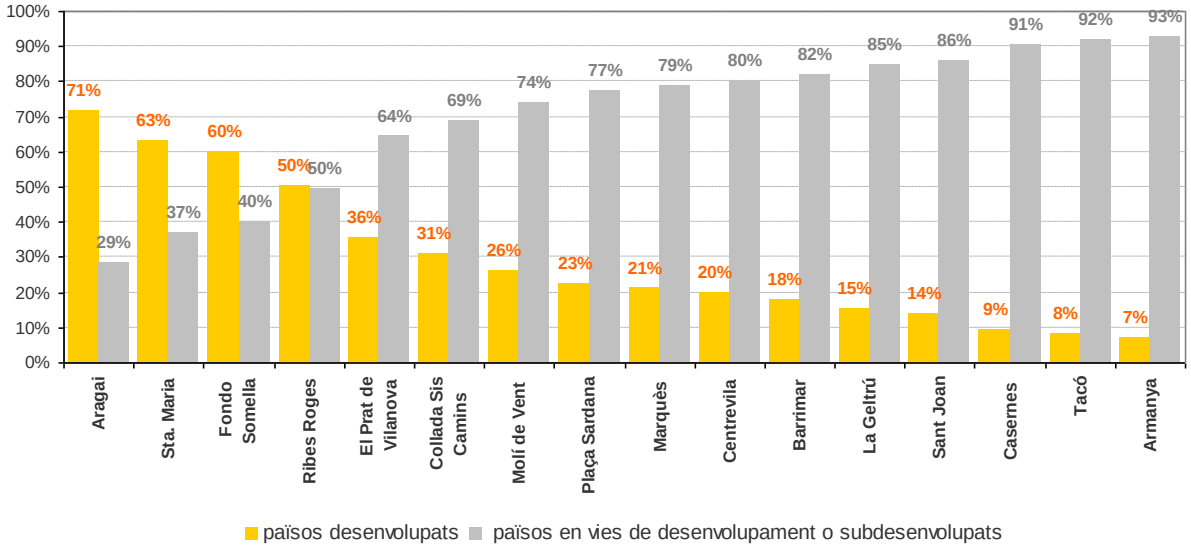

Si dividim a la població estrangera entre nacionalitats de països desenvolupats i nacionalitats de països en vies de desenvolupament o pobres, veiem que l'Aragai és el barri que te més **estrangers de països occidentals (71%)**. En segon lloc, hi ha Sta. Maria (63%) i el Fondo Somella (60%) , el que confirma la hipòtesi de que són barris amb habitatges de preus més elevats on es tendeixen a concentrar persones d'un nivell socioeconòmic mig-alt, i així són coneguts a la ciutat. De fet, són els únics barris de la ciutat que tenen majoria d'estrangers de països rics, ja que els 12 restants tenen més percentatge d'immigrants de països amb rendes baixes.

A l'altra banda trobem l'Armanyà (93%), el Tacó (92%) i Les Casernes (91%), on pràcticament la **totalitat d'estrangers són de països de rendes més baixes**. Sant Joan, La Geltrú, el Barri de Mar, el Centre Vila, el Marquès i la Pl. Sardana també tenen més de tres quartes parts de la seva població estrangera procedent de països més pobres. El barri més equilibrat en aquest sentit és el Ribes Roges, en que hi ha la mateixa proporció d'immigrants de països de renda alta i baixa.

Moviment natural

Fecunditat

La **taxa de fecunditat general** a VNG (41,01) és lleugerament inferior a la del Garraf (42,85) i que la de Catalunya (45,51). Pel que fa a la fecunditat, la franja d'edat de les dones amb major nombre de fills se situa entre els 30 i 34 anys, esdevenint l'etapa de la vida més fèrtil de les dones de VNG.

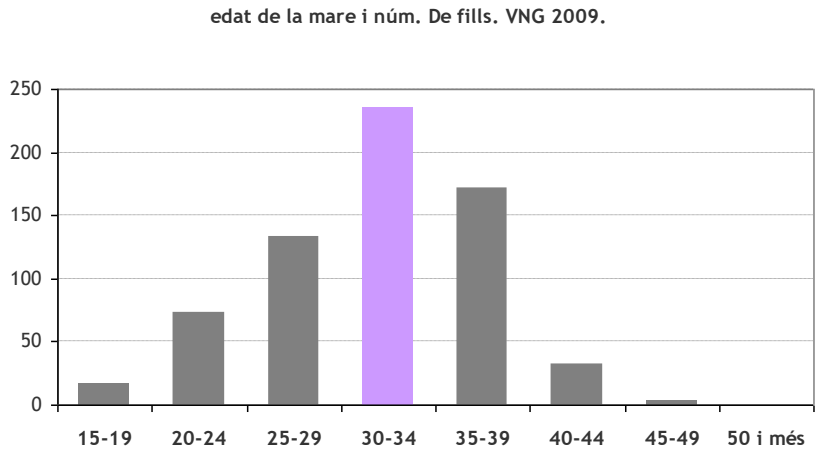

La tendència és en general a un **lleuger descens del nombre de fills**, amb un augment del naixements entre les edats de 30 a 39 anys.

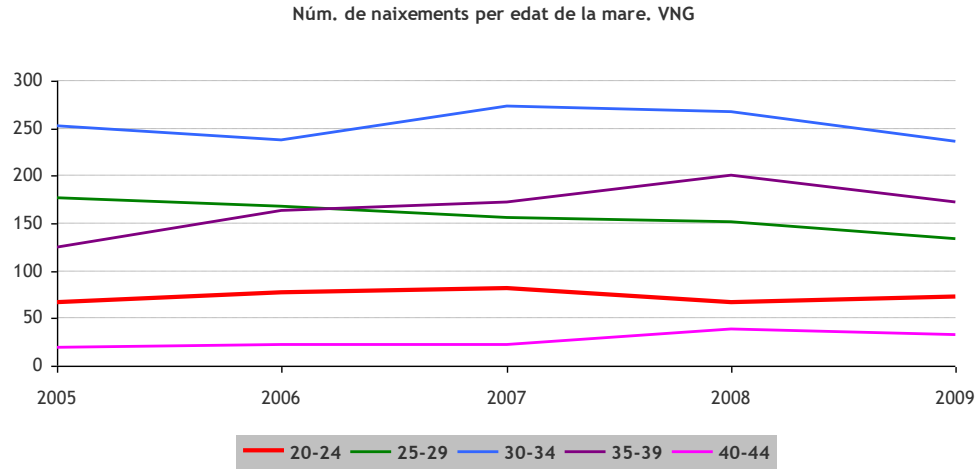

Si mirem el número de naixements per edat de la mare, en el darrer any s'apunta un possible canvi de tendència, sent les dones de 20 a 24 anys les que incrementen lleugerament el número de naixements i agafen el relleu de les de 40 a 44 anys, que

van en disminució. En aquest canvi de tendència s'ha de destacar el paper de les dones estrangeres, que inicien la seva època de fecunditat molt abans que les nacionals. Com apuntàvem abans, les edats en que hi ha més naixements segueixen sent dels 30 als 34 anys i en segon lloc del 35 als 39 anys.

Respecte a l'origen de la mare, podem observar que **un 25% dels naixements són nascuts de mare estrangera**. Aquest percentatge ha anat augmentant en els darrers 5 anys, com podem comprovar a la gràfica següent.

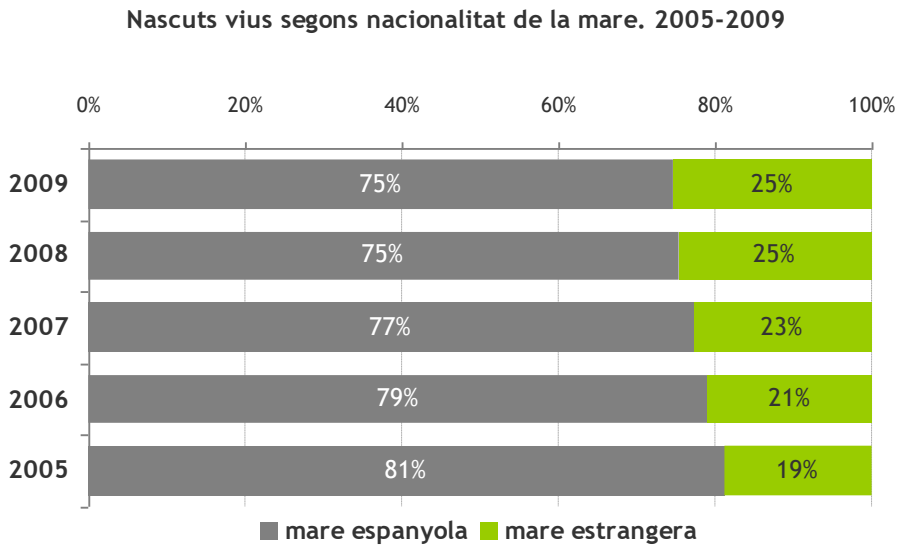

En números absoluts també ha estat així, les mares espanyoles van tenint menys fills mentre que les estrangers més. El 2009 van néixer 33 infants menys de mares espanyoles que el 2005, mentre que de mares estrangeres van néixer 45 nadoncs més. El número de naixements totals s'ha anat incrementant fins els 2009, any en que hi ha una disminució total de 77 naixements al municipi. Caldria tenir les dades dels anys 2010 i 2011 per saber si l**a tendència decreixent continua**, tot i que, pel context econòmic, podem deduir que és molt probable.

Matrimonis i nupcialitat

En relació als matrimonis del mateix sexe, hi ha un lleuger descens en els darrers 10 anys, especialment des de l'any 2004. La tendència a l'augment de parelles de fet, matrimonis de diferents sexe i altres tipus de convivència fa que el nombre de matrimonis del mateix sexe (civils i religiosos) hagi anat disminuït al llarg del temps. La

tendència és la mateixa a la resta del país tot i que Vilanova te una taxa de nupcialitat (3,20 per mil) per sota de la de Catalunya (3,73 per mil).

Mortalitat

La taxa de mortalitat manté una tendència molt regular al llarg del anys que, en general, tendeix a disminuir lleugerament, tot i l'augment puntual d'algun any.

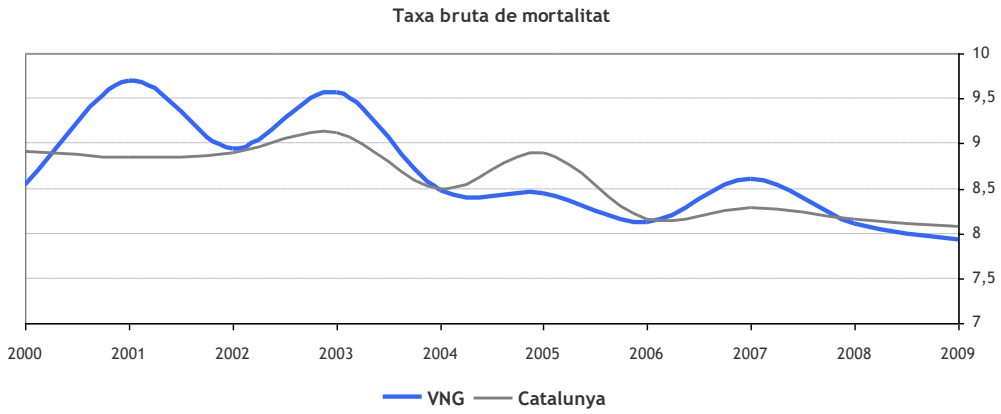

Dependència demogràfica

Envelliment i sobreenvelliment

Si bé, com hem dit, s'ha produït un lleuger rejoveniment de la població de Vilanova, també podem observar que el col·lectiu major de 64 anys cada vegada té més pes demogràfic, tot i que **l'índex d'envelliment** l'any 2010 no arriba al valor 100 (és de 95,9), el que vol dir que encara hi ha més població menor de 15 anys que major de 65 anys.

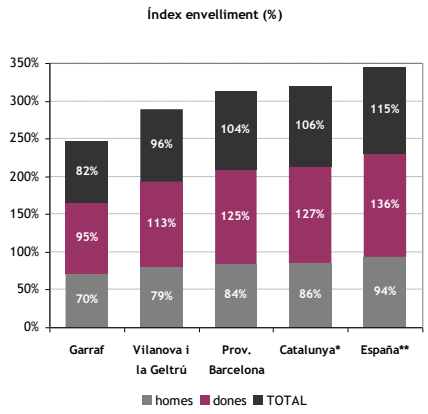

Per sexes, com podem observar a la gràfica anterior, **les dones són el col·lectiu més envellit**, amb 34 punts més que el homes a Vilanova i la Geltrú. Aquesta diferència és lògica tenint en compte que les dones tenen una esperança de vida superior al homes. Això també fa que hi haguem de prestar especial atenció, sobretot de cara a temes com la dependència.

L'evolució de l'índex d'envelliment en els darrers 25 anys presenta un **progressiu envelliment de la població** de Vilanova que arriba al seu punt màxim l'any 2000, amb un valor de 116, a partir de quan comença a disminuïr fins a l'actualitat (95,9 l'any 2010). Així dons actualment hi ha un cert **retrocés de l'envelliment** de la població a causa principalment de l'entrada d'un flux poblacional molt important de persones joves, que són els de **procedència estrangera**. Aquestes tendències es poden observar clarament en la gràfica següent, que ens mostra la diferència interanual de l'índex:

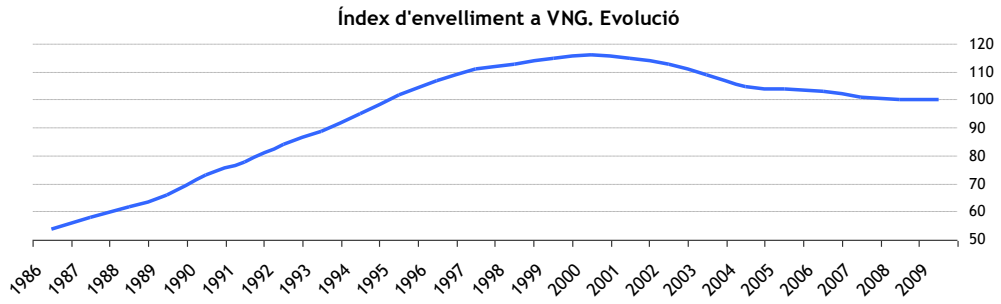

Pel que fa a **l'índex de sobreenvelliment**, és a dir la relació entre el nombre de persones de 85 anys i més i el nombre de persones de 65 anys i més, va augmentat lentament a llarg del temps, s'ha incrementat 4 punts en els darrers 25 anys, passant d'un valor 7 el 1987 a un valor 11 l'any 2009. Aquest increment és a causa de la cada cop **major esperança de vida** de la població.

Dependència juvenil i senil

La relació i l'anàlisi demogràfica entre les franges d'edat ens dóna informació rellevant en relació a la dependència demogràfica, com **l'índex de dependència juvenil**, que ens indica que a Vilanova per cada 100 habitants en edat potencialment activa hi ha 23 menors de 15 anys. Aquest índex va anar disminuint fins l'any 2003, quan comença

a augmentar el seu valor de nou a causa de la onada de immigració, que suposa una forta entrada de persones joves al municipi.

Per contra, **l'índex de dependència senil** va augmentant fins el 2004 en que baixa un punt i s'estanca fins el 2009. El factor clar respecte a aquests dos índexs és, novament, l'arribada de la població estrangera, en part perquè és una població més jove i en part perquè te uns hàbits de fecunditat diferents als de la població autòctona.

Dependència global

Si analitzem **l'índex de dependència global**, és a dir la relació entre els individus en edat no activa respecte a la població potencialment activa, hi ha una combinació, per una banda, d'un envelliment de la població (aparentment en fase d'estancament), ja que hi ha la mateixa població en el grup de joves que en el de gent gran, i, per altra banda, les noves generacions tenen un pes important i podrien arribar a tenir la capacitat per reemplaçar als que estan propers a la jubilació.

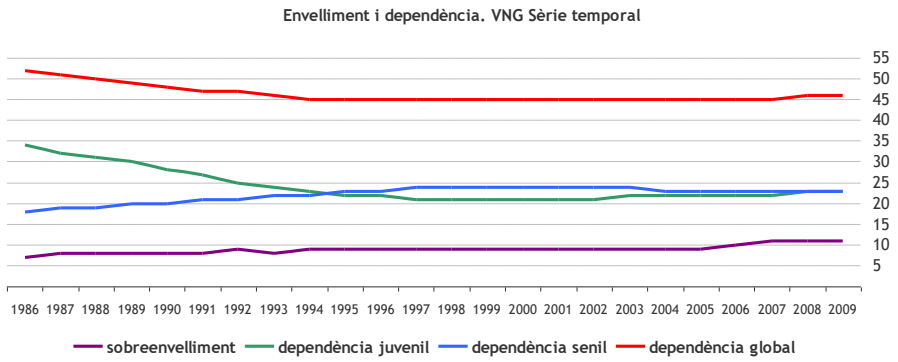

4.2. RENDA I OCUPACIÓ

Aquest Pla en cap moment s'ha enfocat per donar una resposta específicament a la situació de crisi econòmica, però no podem obviar que, ara per ara, aquest és el context en el que treballem i que moltes de les situacions a les que hem de donar resposta estan relacionades amb el context actual. Com és ben sabut, la conjuntura de crisi econòmica està afectant la riques econòmica i la situació financera de les empreses i de la mateixa administració, provocant un augment de l'atur, un major endeutament de les famílies i la disminució de les vendes a tots nivells. En aquest context, Vilanova i la Geltrú s'ha vist molt afectada per l'enfonsament del sector de la construcció, per una banda, i per la crisi de l' indústria i la deslocalització d'empreses manufactureres, per una altra.

Distribució de la renda

Renda familiar disponible

La renda bruta familiar disponible (RBFD) mesura els **ingressos de què disposen els residents d'un territori per destinar-los al consum o a l'estalvi**. Però aquesta renda no solament depèn dels ingressos de les famílies directament vinculades a la retribució per la seva aportació a l'activitat productiva (remuneració d'assalariats i excedent brut d'explotació), sinó que també és influïda per l'activitat de l'Administració pública mitjançant els impostos i les prestacions socials. És el saldo entre els recursos i els usos estimats de les famílies. Els recursos estimats són: remuneració d'assalariats, l'excedent brut d'explotació i les prestacions socials per jubilació i atur. Els usos estimats són: les cotitzacions socials reals, l'IRPF, l'impost sobre el patrimoni de les persones físiques, l'IBI, i l'impost sobre vehicles de tracció mecànica.

La RFBD a Vilanova i la Geltrú va ser l'any 2008 de **16.200€ d'euros per habitant**. Si comparem amb els territoris de referència, observem que Vilanova, tot i ser capital de comarca, **no te la RFBD més alta del Garraf**, ja que és tres mil euros inferior a la de Sitges (19.400€) i és superior a la de la resta de municipis de la comarca.

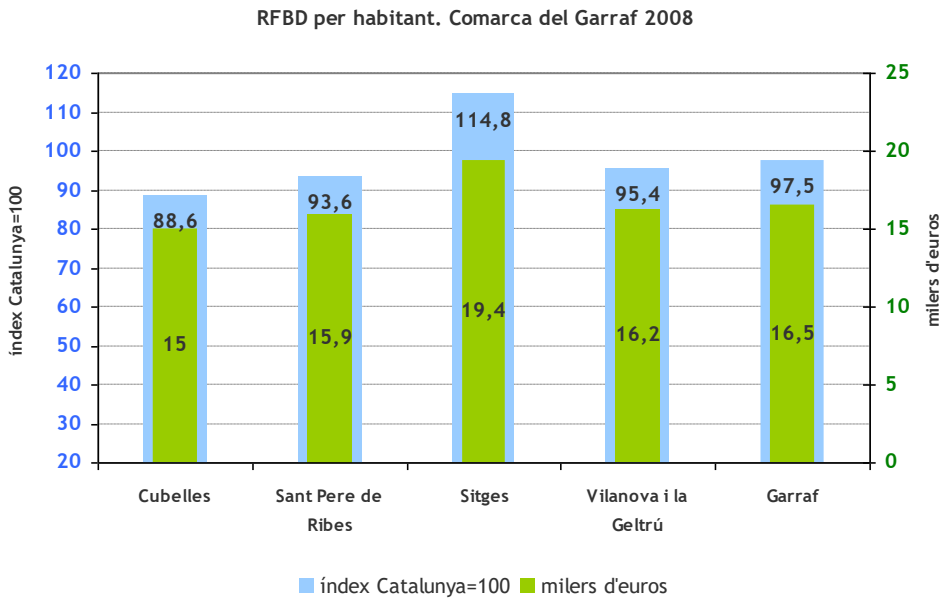

Si prenem com a referència la **RFBD de Catalunya** (en base a 100) observem que la de Vilanova i la Geltrú **també és inferior** en aquest cas, tot i que amb els anys es va aproximant cada cop més a la xifra del país, amb un increment del 90,5 el 2000 a 95,4 l'any 2008, que és la darrera dada de que disposem. De la comarca del Garraf, només el municipi de Sitges (114,8) te una RFBD superior a la nacional.

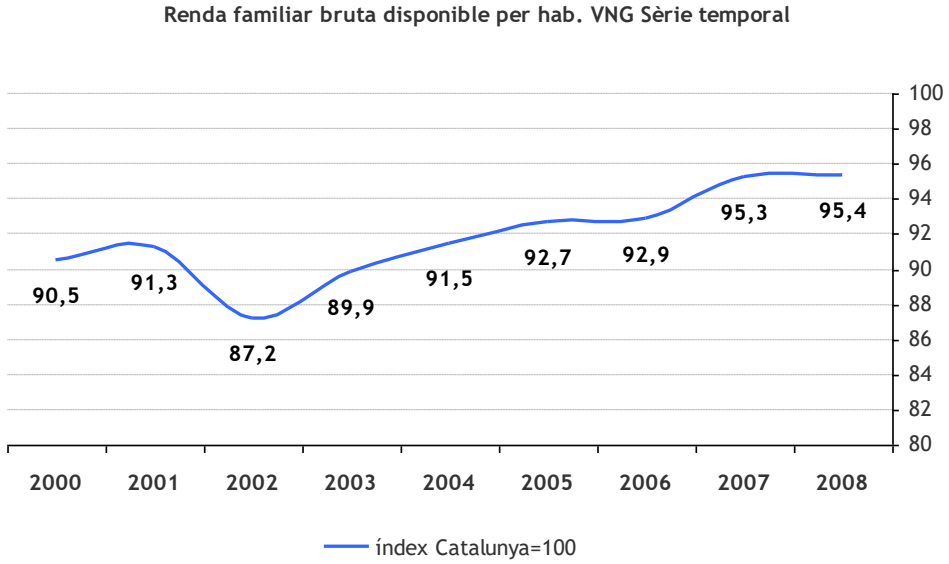

Cal tenir en compte que la crisi comença a afectar greument la nostra ciutat a partir de l'any 2008, pel que seria interessant tenir dades de la RFBD dels darrers 3 anys per comprovar si aquest increment sostingut és manté en un context de recessió

econòmica. La única dada que hem trobat és la de la RFBD total dels municipis de la comarca l'any 2009i hem calculat la dada del 2009. Així, el que podem constatar és que **de l'any 2008 al 2009 es trenca la tendència d'increment** i la RFBD per habitant de la comarca disminueix de manera molt important, ja que a tots els municipis de la comarca hi ha una pèrdua d'uns 5.000 euros anuals aproximadament per habitant, sent **Vilanova la que pateix la disminució més important de la comarca**, passant de 16.200€ el 2008 a **10.900€ per habitant l'any 2009**.

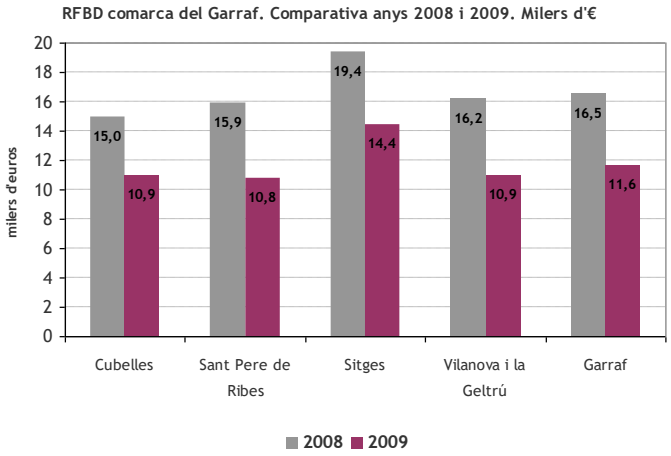

Activitat i Ocupació

Població activa

Es considera població potencialment activa tota aquella situada entre els 15 i els 64 anys, ja que es troba en edat de treballar, independentment de si treballen o no. La població a Vilanova i la Geltrú l'octubre de 2011 és de 67.250 persones, 45.547 de les quals en edat de treballar (entre 16 i 65 anys), el que representa el **68% de la població**. Dins d'aquesta població hi ha dos grans grups demogràfics, el de població nacional i el de població estrangera.

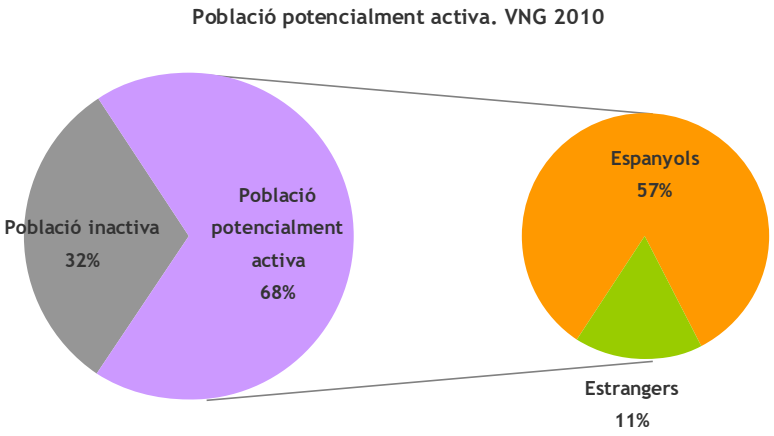

Tal com apuntàvem en l'apartat anterior, **la població estrangera** se situa majoritàriament en edat de treballar, per això r**epresenten el 20% de la població potencialment activa**. Concretament, el 71% dels estrangers està en edat de treballar, mentre que en el cas dels espanyols és un 67% de la població.

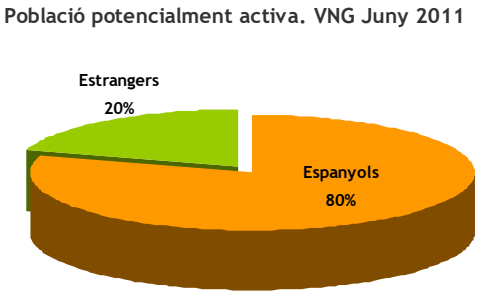

La **taxa d'activitat**, ens indica, que treballa o **vol treballar el 71,5%** de la població d'entre 16 i 64 anys de Vilanova (població potencialment activa). Per saber quants efectivament treballen, és a dir , quanta de la població esta ocupada, hem d'analitzar la **taxa d'ocupació**, que ens diu que l'any 2010 **treballa un 64,5% de la població potencialment activa**, o el que és el mateix, no està ocupada un 35,5% de la població d'entre 16 i 64 anys. Aquest percentatge que no està ocupat, pot venir explicat per aquelles persones estudiants (les dades més recents són de l'any 2001, on els estudiants 19% de la població total), aquelles persones que es dediquen a feines de la llar (un 10.5% l'any 2001) i aquelles persones en atur, com veurem més endavant.

Assalariats

A Vilanova i la Geltrú hi ha 12.500 persones que treballen per compte d'altri, és a dir, assalariats/ades. Com sabem, la crisi ha impactat especialment en el mercat de treball. Tant és així, que al llarg dels darrers deu anys, a Vilanova i la Geltrú hi ha hagut una disminució, en números absoluts, de treballadors/es en tots els sectors productius. És a dir, des del 2001 fins al 2011, mentre que **la població ha anat augmentant, el número de persones assalariades ha anat disminuint**. Concretament, l'Agricultura ha disminuït un 61%, la construcció un 46%, l'industria un 20% i els serveis un 9,5%.

En total, a Vilanova i la Geltrú, **l'any 2011 hi ha un 17% menys d'assalariats** que l'any 2001, com podem comprovar en el gràfic següent. En total a Vilanova i la Geltrú s'han perdut més de 2.500 llocs de treball en aquests deu anys, mentre que la població s'ha vist augmentada en 7.500 habitants. En números absoluts el **sector més afectat per la crisi és la construcció**, que ha perdut més de 900 treballadors en una dècada.

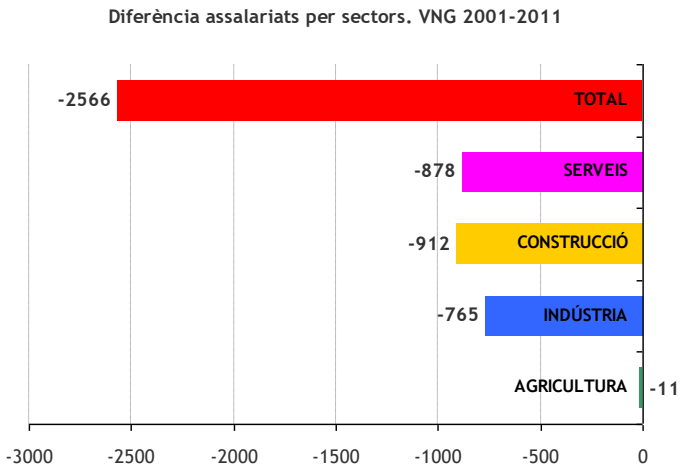

Si analitzem la línia del temps, veiem que tant el sector de la construcció com en el de la indústria, com del nombre total d'assalariats, la davallada forta ha coincidit amb l'esclat de la crisi, entre finals del 2007 i principis de l'any 2008.

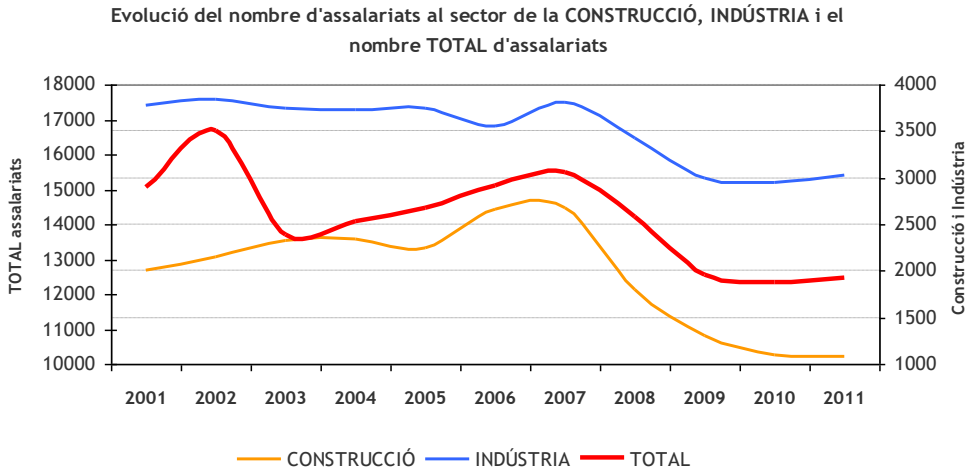

Com podem observar en la taula següent, a partir de l'any 2003 el número de persones assalariades a Vilanova i la Geltrú es va incrementant fins els anys 2008 i 2009 en que s'observa una forta disminució. L'any 2010 la disminució es molt menys important i de moment, el primer trimestre del 2011 comença a haver-hi un lleuger increment d'assalariats.

Diferència d'assalariats a VNG per anys	
2011	127
2010	-200
2009	-1653
2008	-1282
2007	398
2006	643
2005	385
2004	346
2003	-2943
2002	1613

Autònoms

A Vilanova i la Geltrú hi ha un total de 3.848 persones afiliades al règim especial de treballadors autònoms. La crisi del mercat de treball també els ha afectat en gran mesura. Comparant les dades d'aquesta última dècada, a Vilanova i la Geltrú hi ha hagut una disminució, en números absoluts, de treballadors/es autònoms/es en el sector industrial i el de la construcció. Concretament, el nombre d'autònoms a **la indústria ha disminuït un 29% i a la construcció un 20%**, tot i que a la construcció hi segueixen estant el 15% dels treballadors autònoms. L'agricultura, en canvi, té més

autònoms, però tan sols representen l'1,2% dels treballadors autònoms. El sector de serveis, on se situen el 77% dels autònoms de Vilanova, s'ha vist incrementat en un 2% en els darrers 10 anys**.**

Si observem les mateixes dades en números absoluts, però, veiem que, de nou, realment el **sector més afectat per la crisi és la construcció**, ja que ha perdut gairebé 150 autònoms en aquests 10 anys, i la indústria, que n'ha perdut gairebé 100.

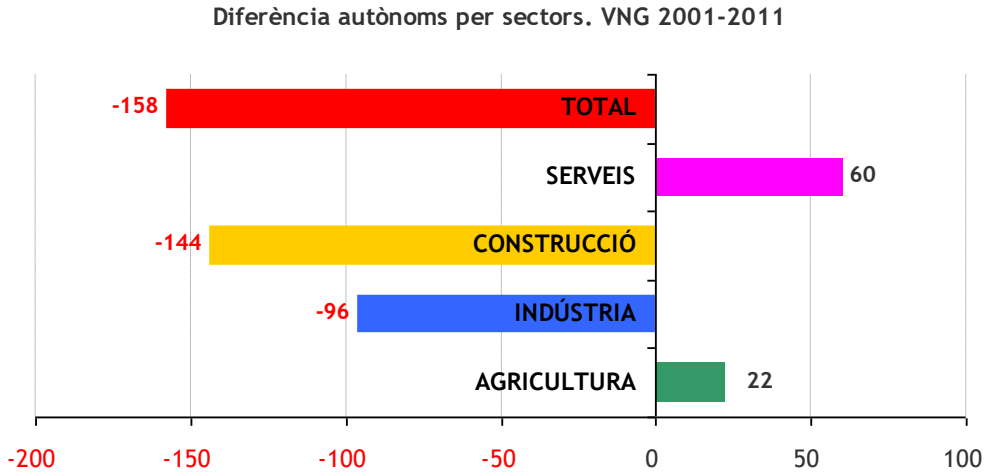

De la mateixa manera que amb els treballadors/es assalariats, si analitzem la línia del temps, veiem que tant el sector de la construcció com en el de la indústria, com del nombre total d'autònoms, la davallada forta ha coincidit amb l'esclat de la crisi, entre finals del 2007 i principis de l'any 2008. En total, **des de l'any 2009 la nostra ciutat ha perdut 641 treballadors/es autònoms/es**.

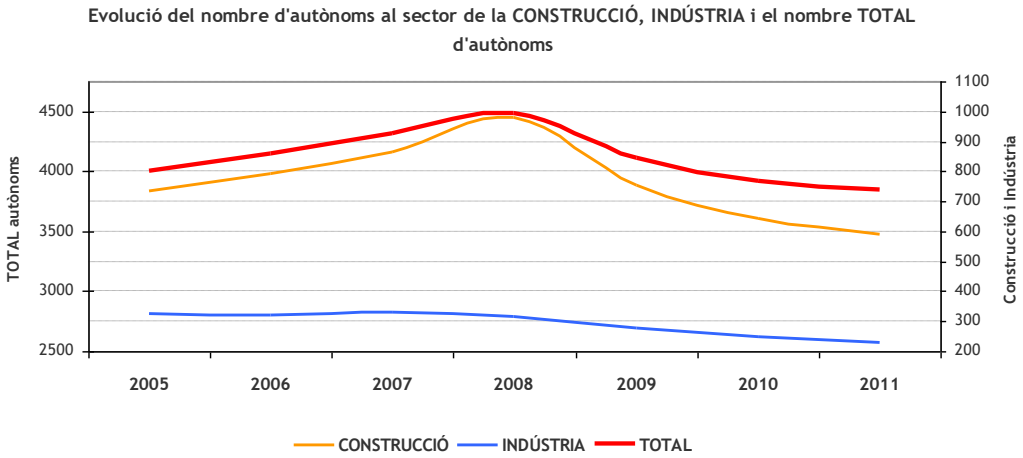

Mobilitat laboral

Cada vegada la mobilitat laboral és més freqüent, la qual cosa ha fet més dependents els mercats de treball locals de la metròpoli barcelonina. El desplaçament laboral és un indicador molt important per mesurar la qualitat de vida de les persones, ja que si aquestes no s'han de desplaçar per a generar treball productiu, vol dir que aquest temps el poden dedicar a realitzar altres activitats.

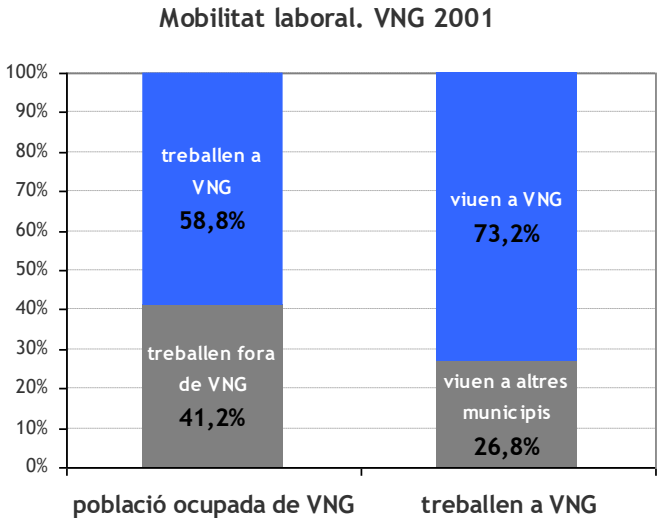

La taxa d'autocontenció és la població ocupada que resideix i treballa al municipi respecte el total de població ocupada del municipi i ens determinarà la capacitat d'absorbir la força de treball pròpia de la ciutat. **A Vilanova i la Geltrú la taxa d'autocontenció l'any 2001 era del 58.9%**, el que vol dir que la contenció laboral de la nostra ciutat representa més de la meitat de la població ocupada. Per tant, **4 de cada 10 persones ocupades s'han de desplaçar** de Vilanova, que és on resideixen, amb la conseqüent pèrdua de qualitat de vida i de nivell adquisitiu. Segons aquestes dades, la ciutat te la taxa d'autocontenció més alta de la comarca del Garraf, en que de mitjana és del 48,4%. El 2001 és el darrer any del que disposem dades i per tant, no podem fer una comparació amb l'actualitat.

La taxa d'autosuficiència és la població ocupada que resideix i treballa al municipi respecte el total de llocs de treball del municipi, és a dir, que ens permet saber quantes de les persones que treballen a Vilanova també en són residents. **L'any 2001, la taxa d'autosuficiència al municipi era del 73%**, un percentatge bastant alt. Per tant,

Vilanova i la Geltrú és bastant autosuficient en temes laborals, ja que de cada 10 llocs de treball del municipi, més de 7 estan coberts per persones que viuen al municipi. En aquest cas també és més elevada que la de la comarca del Garraf, que és del 66,4%, tot i que no és la més alta de la comarca, que és la del municipi d'Olivella (86%). De nou, però, caldria comparar aquesta dada, de fa 10 anys, amb l'actual per a fer-ne una anàlisi més ajustada a la realitat.

Contractació

La contractació feta l'any 2010 a Vilanova i la Geltrú es situa en 21.404 contractes, un 8% més que l'any anterior. Respecte a aquest any, disposem de dades fins al juny del 2011 i podem observar que la contractació es manté a la baixa, però els darrers dos mesos sembla que hi ha una recuperació. Encara no podem extreure una conclusió sobre el comportament de la contractació el 2011 ja que durant aquest primer semestre s'ha mostrat molt variable.

Evolució del número de contractes. VNG 2010-2011

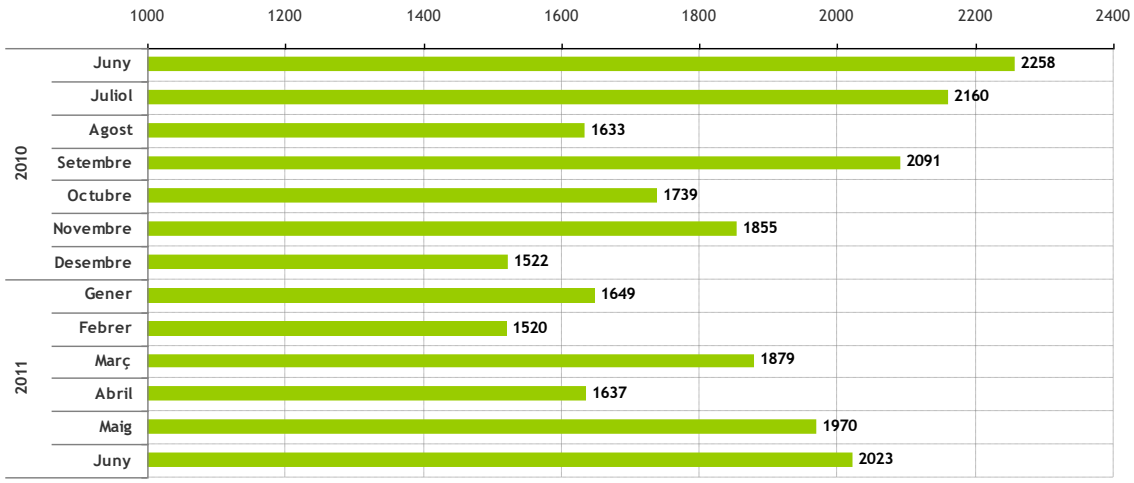

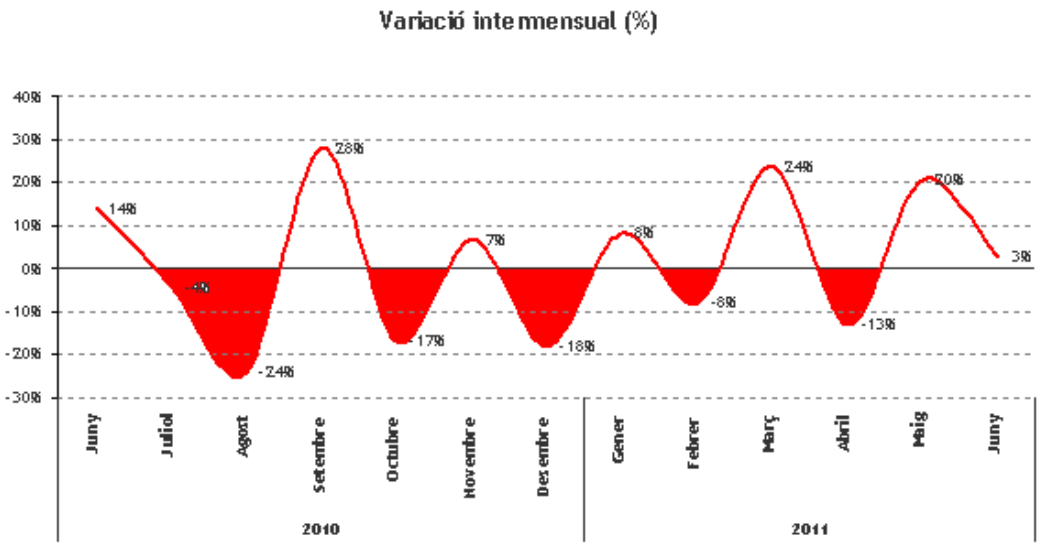

Segons dades de *l'Informe Anual 2010* del Servei d'iniciatives econòmiques de la Mancomunitat Penedès-Garraf, el perfil majoritari de la contractació correspon a un **home (57%) d'entre 30 i 44 anys (45%).** Respecte al sector, el que ha generat un major volum de contractació el 2010 ha estat el de serveis (88%), seguit de la construcció (6.5%), la indústria (5%) i l'agricultura (0.5%).

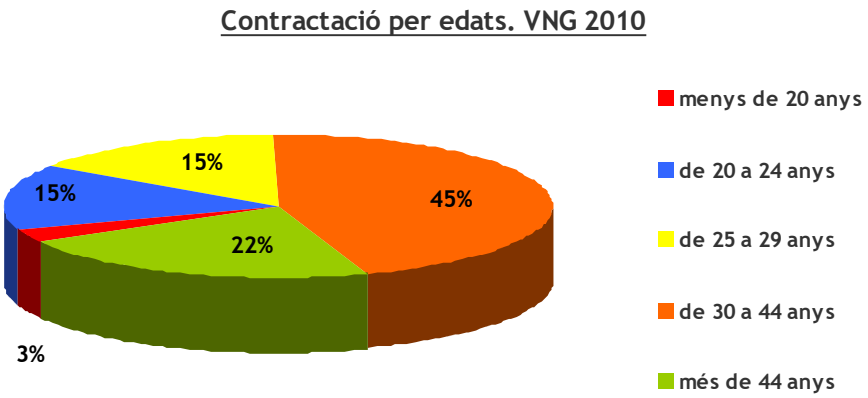

Contractació per sector econòmic. VNG 2010

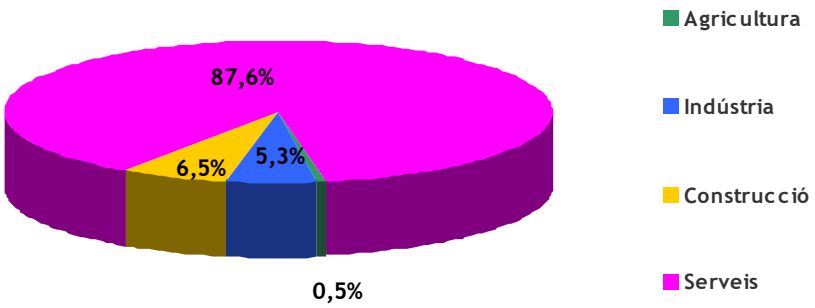

Atur

Analitzant **l'evolució de l'atur en la darrera dècada**, de nou podem corroborar els efectes negatius de la crisi en el mercat de treball de la nostra ciutat, doncs és a partir de 2008 que comença una pujada molt important en el número de persones aturades.

Atur registrat a VNG. 2000-2011

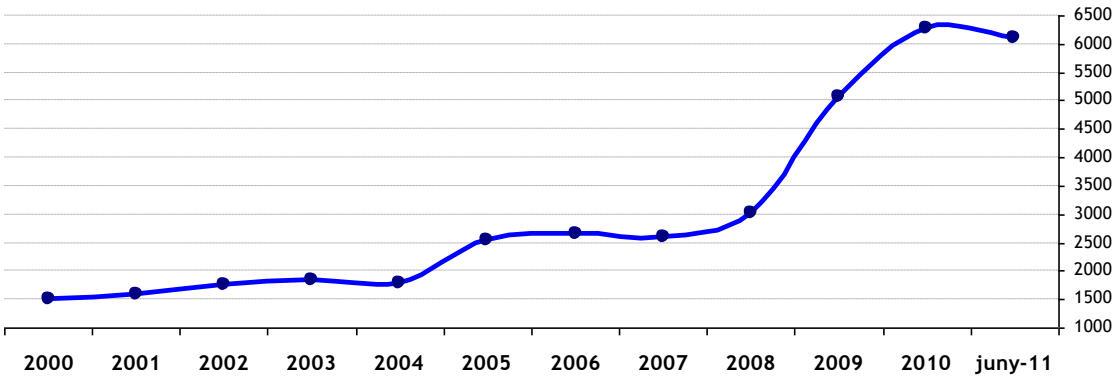

El municipi passa de tenir 3.027 persones aturades a principis de l'any 2008 a 5.082 persones aturades el primer trimestre de 2009 a Vilanova i la Geltrú, el que suposa un **increment del 68% en un any**. Des de que tenim dades de l'atur registrat (any 1983) no s'ha experimentat una pujada de l'atur registrat tan important mai, essent la segona més important al període 2004-2005, en que es va incrementar l'atur en un 42%. Si analitzem les dades de l'atur registrat en el darrer semestre de 2010 a Vilanova i la Geltrú, aquest se situa en 5.982 persones, fet que suposa **un augment del 5%** respecte del mateix període de l'any anterior. **La taxa d'atur de Vilanova i la Geltrú és al juliol del 2011 del 17%,** lleugerament inferior a la Catalana (18%) i gairebé dos punts superior a la comarcal (15%).

Quadre resum ATUR. Comarca Garraf. Juliol 2011		
demandants d'ocupació (inclou estudiants i temps parcial)	15731	**100%**
demandants ocupats	2776	**18%**
demandants no ocupats	12444	**79%**
demandants d'ocupació en atur	**11980**	**96%**
Llarga durada	4422	**37%**
> 45 anys	4969	**42%**
Dones	6074	**51%**
perceptors prestació	8184	68%
sense prestació	**3796**	**32%**

Al juliol del 2011 hi ha a la comarca del Garraf 15.731 persones que demanden ocupació, dels quals 2.776 estan ocupats (18%) i 12.444 (79%) no tenen ocupació. Dels que no estan ocupats, **11.980 persones estan totalment aturades (96%)** i la resta són estudiants o treballadors a temps parcial (4%).

A la comarca del Garraf **hi ha 4.422 aturats i aturades de llarga durada,** és a dir, que un **37% dels aturats i aturades porten més d'un any a l'atur** sense treballar. És una dada molt significativa de l'estancament del mercat laboral actualment. Del total d'aturats, un gran nombre són majors de 45 anys, concretament un **42% del total d'aturats**. La seva edat fa més difícil la seva reinserció al món laboral i són, per tant, més vulnerables.

Característiques ATUR. Comarca del Garraf Juny 2011

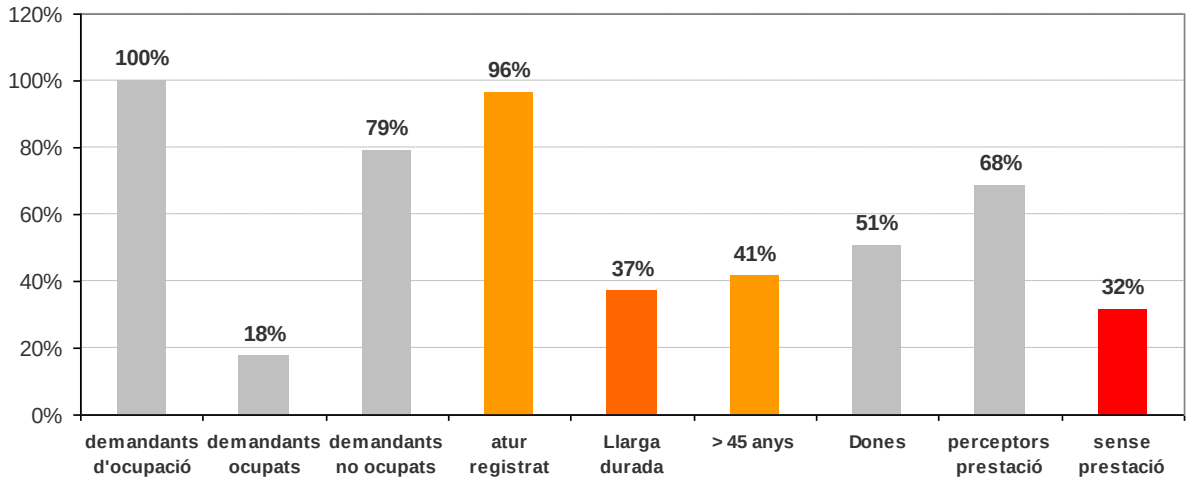

Respecte a les persones que són perceptores de prestació, del total d'aturats de la comarca del Garraf, 8.184 **cobren prestació o subsidi d'atur (68%)** i, per tant, 3.796 persones no cobren res. És a dir que **un 32% dels aturats no obtenen cap tipus d'ingressos** i per tant aquestes persones són les més vulnerables i les que estan en més risc de caure en la pobresa i, per tant, en l'exclusió social, i estem parlant de gairebé 4.000 persones a la nostra comarca.

Atur per edats

El grup més afectat per la taxa d'atur a Vilanova i la Geltrú és el de persones majors de 45 anys (17%), molt especialment a aquelles **majors de 55 anys**(29%). El segon grup d'edat més afectat per la taxa d'atur és el dels més joves, **els menors de 20 anys** (23%), el que pot estar relacionat amb la dificultat de trobar feina sense experiència i/o una formació adequada. També amb la crisi del sector de la construcció, que va absorbir molta població activa juvenil que no volia continuar els estudis i que ara es veu a l'atur sense formació ni experiència en altres sectors.

Si analitzem en números absoluts cada grup d'edat, veiem que **els de 30 a 44 anys són el grup més nombrós d'aturats**, ja que representen el 39% de totes les persones aturades. El segon grup més nombrós és el de 45-54 anys, que són un 23% dels aturats. En tercer lloc veiem que dues de cada 10 persones aturades són majors de 54 anys (20%).

Les dades ens indiquen que l'atur afecta especialment a aquelles persones més vulnerables al mercat de treball, que són **els més joves i els més grans**, ja sigui per manca d'experiència i formació, per manca de reciclatge, perquè les empreses

tanquen o perquè fan fora la gent gran per agafar gent de mitjana edat amb sous més baixos.

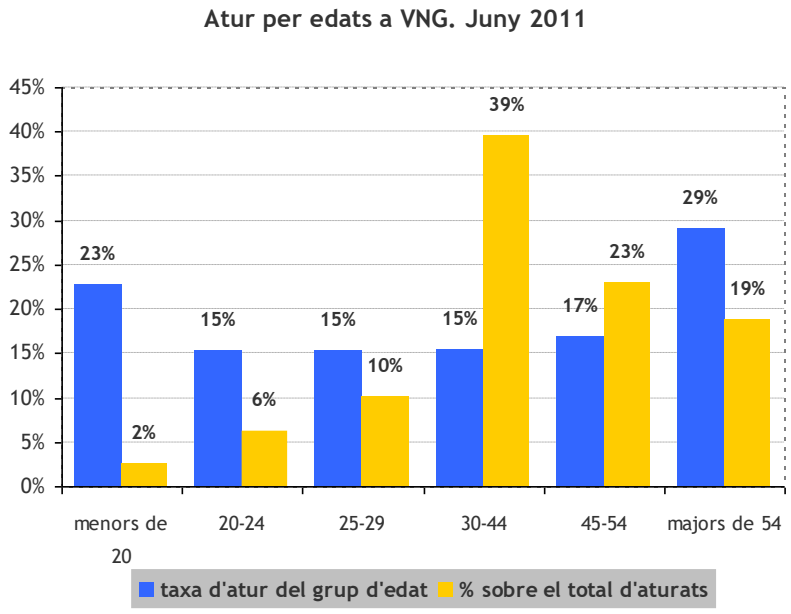

Atur per activitat econòmica i grup professional

Respecte a l'activitat econòmica, el grup més afectat per l'atur són els **treballadors/es del sector serveis** (61%), seguit dels treballadors de la construcció (19%) i de la indústria (14%).

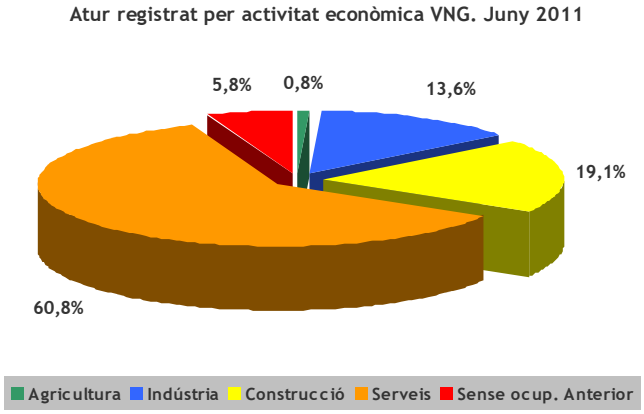

Com podem veure en el gràfic següent, **els treballadors/es no qualificats són el grup professional amb més presència a l'atur** (1.601 aturats), seguits dels treballadors del sector serveis, la restauració i el comerç (1.210). En tercer lloc, hi

trobem els treballadors de la construcció (1047) i seguidament els administratius (729). Per contra, els grups professionals amb menys treballadors a l'atur són les Forces Armades, els treballadors no qualificats (68) i els càrrecs de direcció (103 aturats).

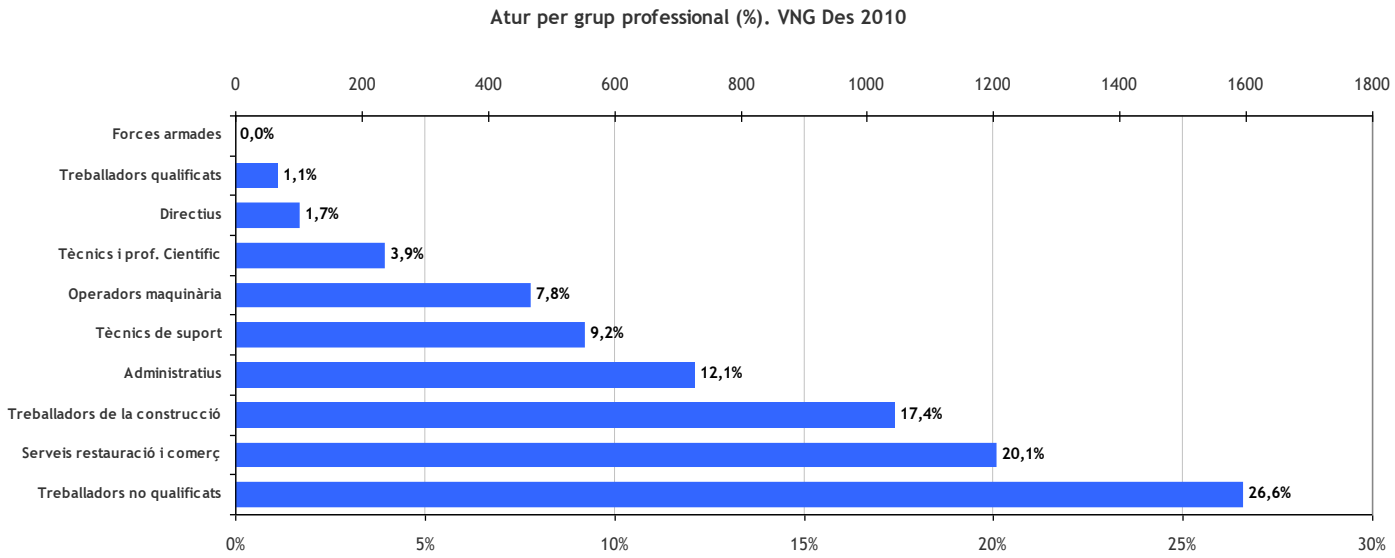

Atur per nivell acadèmic

Per altra banda, del total d'aturats a Vilanova, més de la meitat tenen un nivell d'estudis de secundària (58%). Si fem un càlcul estimat i calculem al taxa d'atur dins de cada grup d'estudis, observem que, de nou, les persones amb un nivell acadèmic de batxillerat o similar són les més afectades, seguit, de lluny, dels universitaris i els tècnics de formació professional.

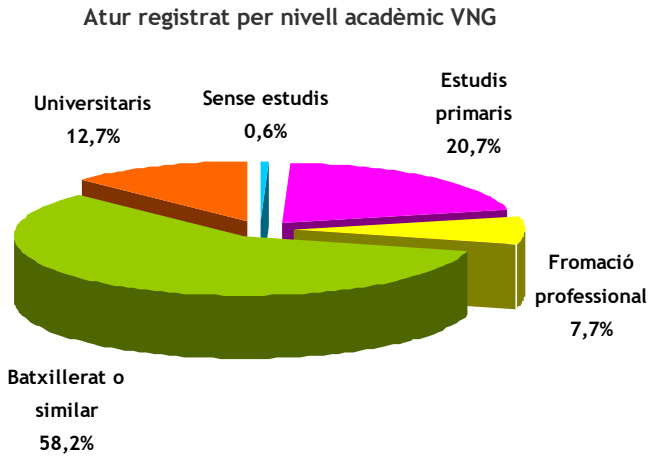

Taxa d'atur* per nivell acadèmic. VNG Juny 2011

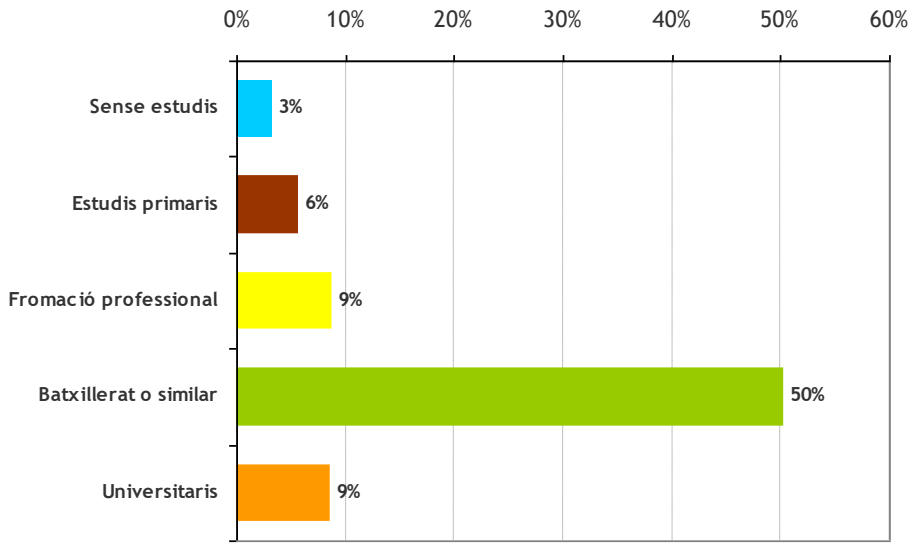

Atur per nacionalitat

Com sabem, per la seva situació de nouvinguts, els estrangers i estrangeres es consideren un col·lectiu vulnerable, especialment quan parlem del mercat de treball. Així doncs, és important analitzar la situació dels aturats i aturades estrangeres de Vilanova i la Geltrú, així com la seva evolució.

Malgrat el que puguem pensar d'avançat, l'atur del col·lectiu estranger resident a Vilanova i la Geltrú no és excessivament més alt que els de les persones amb nacionalitat espanyola. Al municipi hi ha un total de 10.728 persones amb nacionalitat estrangera, un 86% de les quals, en edat de treballar. Estan en situació d'atur un 11,3%, mentre que en el cas de tota la població espanyola de Vilanova, s'hi troben un 10,8%.

Evidentment, però, hi ha diferències en els pautes d'atur d'ambdós grups demogràfics. Si analitzem el percentatge de persones que estan a l'atur respecte al total del seu col·lectiu, el que observem, és que, com que els estrangers són una població molt més jove i en edat de treballar, i encara no està envellida, **tenen molta més presència a l'atur entre els 20 i 39 anys**, mentre que els autòctons són més nombrosos a partir dels 40 anys, especialment entre els 50 i els 64 anys.

En el cas dels més joves, potser és perquè hi ha menys estrangers que estiguin cursant estudis després de la secundària, especialment en edat universitària, i per això

els joves estrangers d'entre 20 i 34 anys estan molt més afectats per l'atur que els autòctons, ja que estan buscant feina.

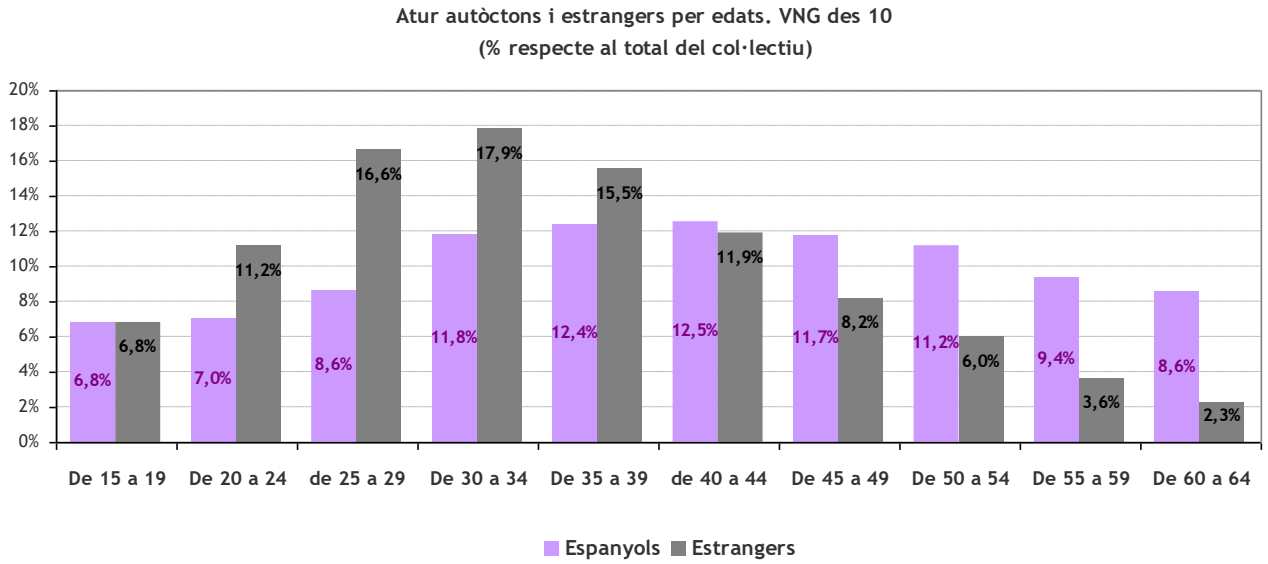

Durada de la demanda d'atur

Una dada interessant a la hora d'analitzar l'atur del nostre municipi és la durada que tenen les demandes d'atur. Gairebé la meitat dels aturats i aturades de Vilanova i la Geltrú porten fins a 6 mesos en aquesta situació, mentre que un altre 40% porta de 6 mesos a dos anys. Finalment, trobem un 17% dels aturats que són aturats de llarga durada, ja que porten més de dos anys a l'atur.

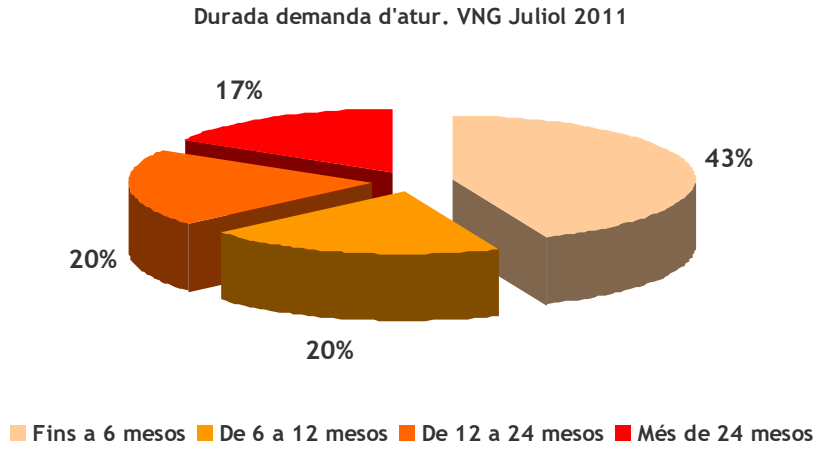

Si ho comparem amb les mateixes dades però de fa un any (Juliol 2010), veiem com ha augmentat el número d'aturat fins a un any, mentre que aquells que porten d'un any

a un any i mig ha disminuït respecte a l'any passat. En canvi, però, ha augmentat lleugerament el número d'aturats d'entre un any i mig i dos anys. El més significatiu és, però, que hi ha gairebé 400 persones més que l'any passat que porten més de dos anys en situació d'atur. El que ens indiquen aquestes dades és que hi ha un estancament de les persones en atur i que, mentre noves persones van entrant a l'atur (hi ha 1.600 persones que porten tres mesos o menys) aquells que porten temps no troben sortida i, per tant, la xifra d'aturats de llarga durada va en augment.

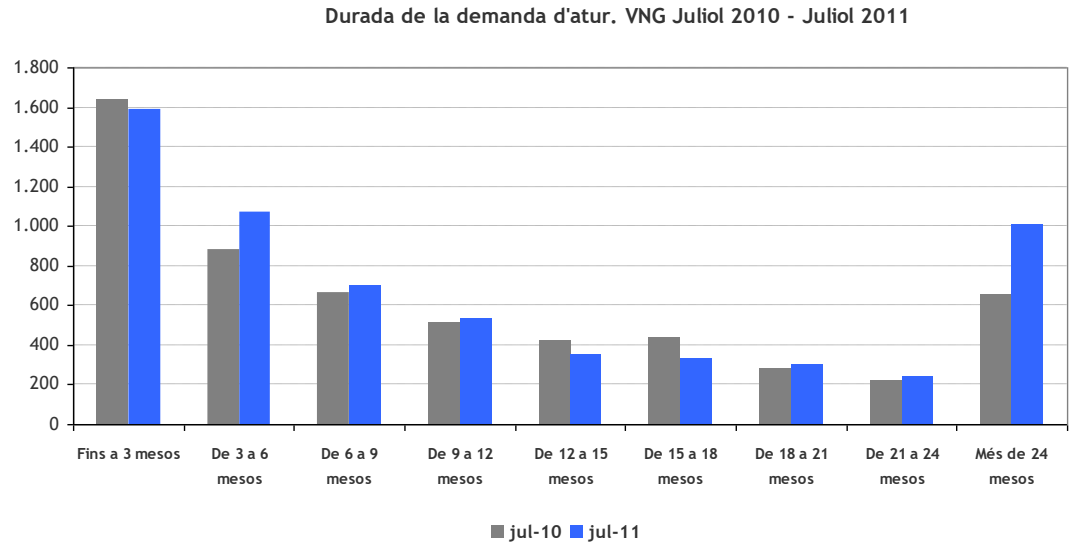

Qualitat de l'ocupació

Temporalitat

La taxa de contractació temporal a Vilanova és alta, ja que de cada deu contractes que s'han fet el juny del 2011, pràcticament 9,5 han estat temporals. De fet, la taxa de temporalitat és dos punts superior a la de la comarca del Garraf (92,6%) i quatre punts superior a la de Catalunya (90,3%). Aquesta temporalitat ha anat augmentat en els darrers anys, ja que fa cinc anys, el juny del 2006 aquesta mateixa taxa era de 91% a Vilanova i la Geltrú.

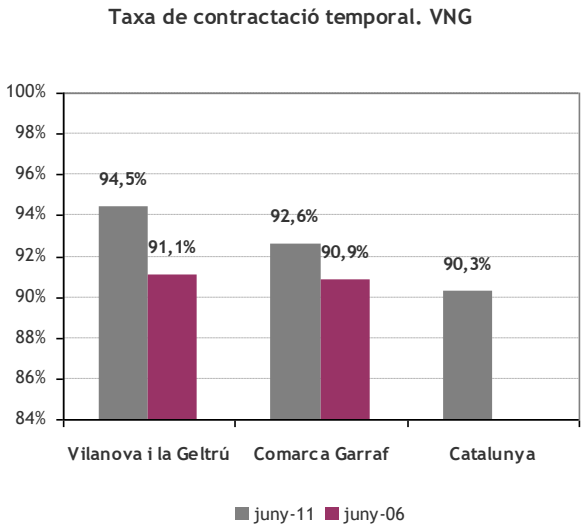

Contractació a temps parcial

La **taxa de contractació a temps parcial** per al juny de 2011 és a Vilanova i la Geltrú del 12,8%, per sota de la de la Província de Barcelona, que és del 15.3%. per sobre, en canvi, de la província de Girona, en que la taxa de contractació a temps parcial és del 8.5%.

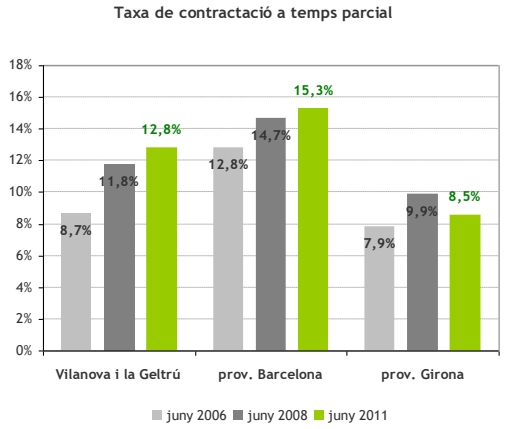

El nombre de contractes a temps parcial ha anat augmentant en els darrers cincs anys, ja que el juny del 2006 era del 8.7% a Vilanova i la Geltrú i del 12.8% al total de la província. La pujada ha estat més important, per tant, al nostre municipi.

Treballadors afectats per Expedients de Regulació de l'Ocupació

Els Expedients de **Regulació d'Ocupació (ERO)** són els procediments administratius d'acomiadament col·lectiu, de suspensió temporal de contractes de treball, o de reducció temporal de jornada, basats en causes econòmiques, tècniques, organitzatives, etc. Per poder acomiadar col·lectivament cal l'autorització de l'Administració**.**

L'any 2010 a Vilanova i la Geltrú es van produir **58 ERO's amb un total de 719 persones afectades**. En concret, 15 expedients van ser de reducció de jornada, 40 de suspensió de contracte i 3 de rescissió de contracte.

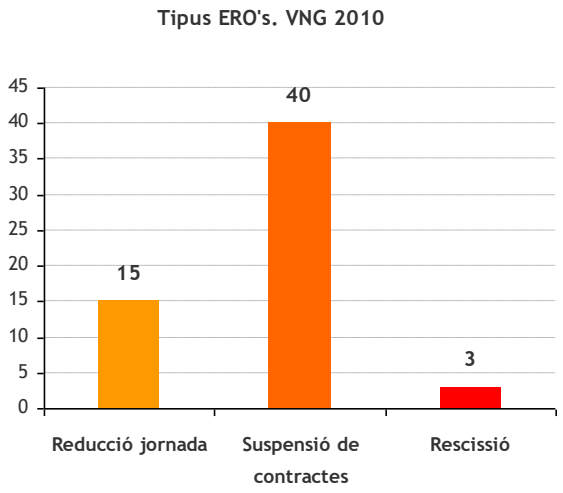

Un ERO de **reducció de jornada** és aquell en que l'empresari pretén, amb caràcter temporal, una reducció d'entre un 10 i un 70% de la jornada de treball, per causes que han de correspondre a una situació conjuntural de l'empresa. Aquest, permet al treballador/a combinar la reducció de jornada amb el cobrament de la prestació per desocupació. A Vilanova el 2010 hi van haver 15 EROs d'aquest tipus.

L'ERO **suspensió de contractes** és aquell procediment en que l'empresari pretén una suspensió temporal de contractes de treball, per causes també conjunturals (per exemple: 30 dies consecutius de suspensió de contractes). A Vilanova i la Geltrú hi va haver 40 l'any 2010. És el tipus d'ERO que més es va donar. Finalment, 3 EROs van ser de **rescissió de contracte**, que correspon a l'acomiadament dels treballadors/es afectats/des.

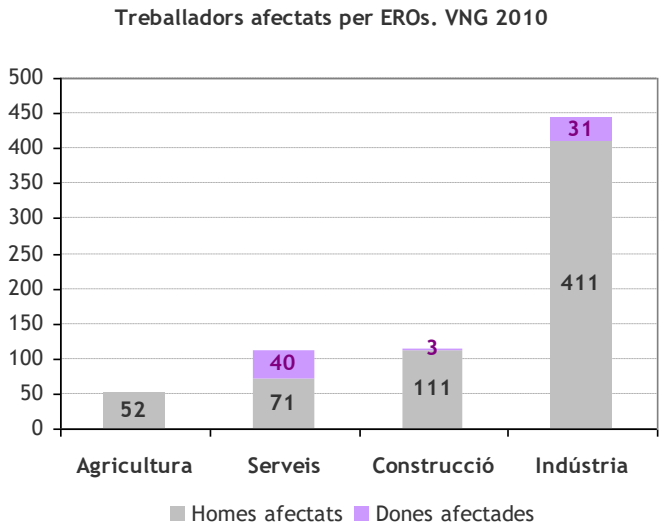

La majoria de persones afectades per un expedient de regulació són **homes (90%**) i tan sols un 10% són dones. En concret, al sector agrícola només han estat afectats homes (52), a la construcció tan sols tres dones i a la indústria 31 dones i 411 homes. El sector serveis és en el que s'han vist afectades més nombre de dones (40) encara que menys que homes (71).

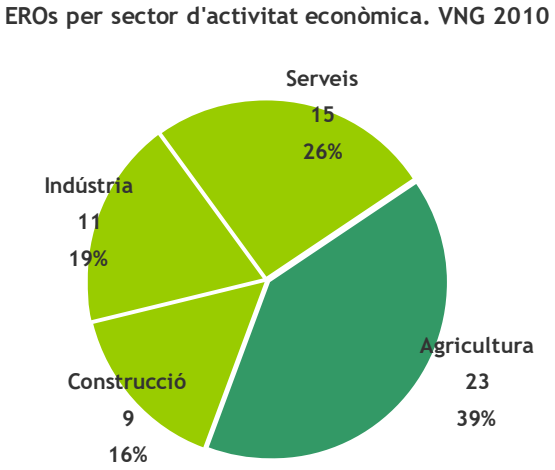

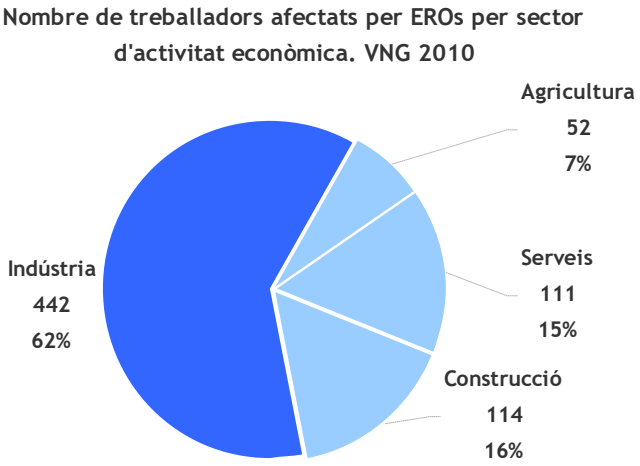

El sector econòmic que ha patit més nombre d'expedients de regulació, és **l'Agricultura (39%)**, seguit del sector serveis (26%), la indústria (19%) i finalment, la construcció (16%). Però la dada més significativa és el nombre de treballadors que s'han vist afectats per aquests EROs, i en aquest cas el sector amb més afecció és

l'industrial, ja que **més de la meitat del les persones afectades treballen a la indústria** (62%). Al sector de la construcció i el sectors serveis corresponen al voltant d'un 16% dels treballladors/es afectats per EROs i finalment un 7% són de l'agricultura.

Inseguretat laboral

Les dades sobre accidents de treball i malalties professionals s'elaboren a partir de les comunicacions d'accidents i de malalties professionals que les empreses i les entitats gestores estan obligades a presentar davant l'autoritat laboral. S'entén per accident de treball qualsevol esdeveniment que produeix una lesió corporal física o psíquica, que el treballador pateix com a conseqüència del treball desenvolupat**.** Malaltia professional és una malaltia diagnosticada, contreta com a conseqüència del treball desenvolupat per compte d'altri. **L'Índex d'incidència d'accidents en jornada de treball amb baixa** és a la Comarca del Garraf de 5.756 casos per cada 100.000 treballadors/es exposats al risc, xifra que està per sobre de l'índex de Catalunya (4.107).

Índex d'accidents en jornada de treball amb baixa. Comarca Garraf.
(Per cada 100.000 treballadors exposats als risc)

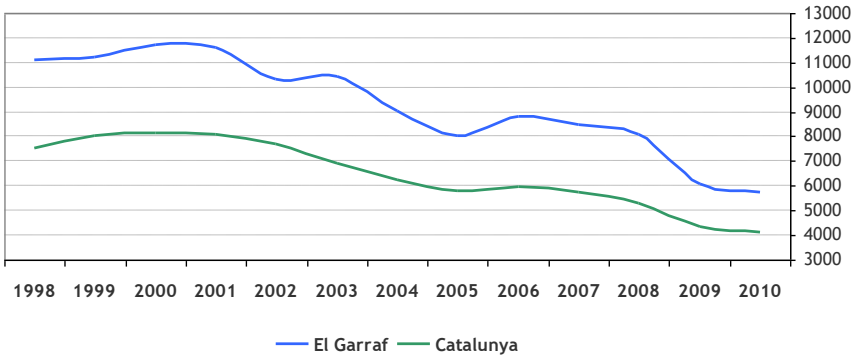

Respecte a la **sinistralitat laboral**, l'índex de variació de la sinistralitat laboral va experimentar una pujada durant l'època de bonança econòmica, probablement derivat de l'expansió del sector de la construcció, que és un sector amb un alt índex d'accidentalitat i sinistralitat laboral. Només tenim dades fins a l'any 2005 i per tant no podem fer una anàlisi acurada de la tendència actual, que sembla que s'apuntava a la baixa.

Índexs de variació de la sinistralitat laboral

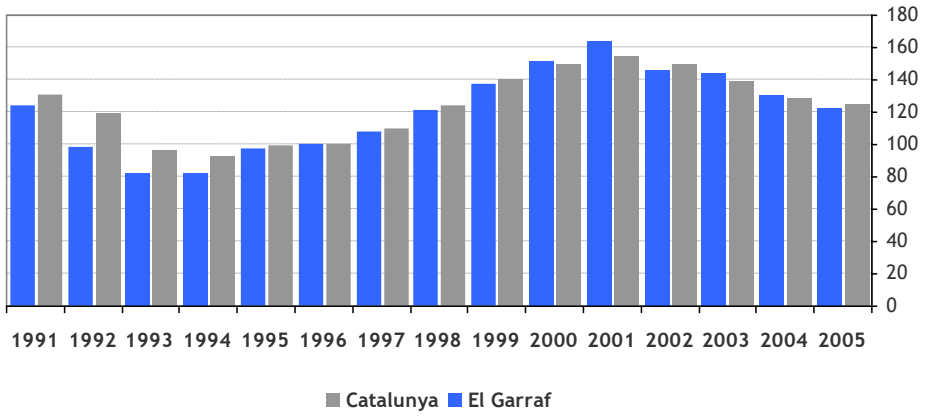

Població inactiva

Del total de població de la ciutat, **més de la meitat d'habitants estan inactiva** laboralment. D'aquests, un 19% són escolars i estudiants, un 15% són pensionistes, un 10% treballen en feines de la pròpia llar i un **2% estan incapacitats per treballar** de manera permanent.

Població segons relació amb l'activitat. VNG 2001

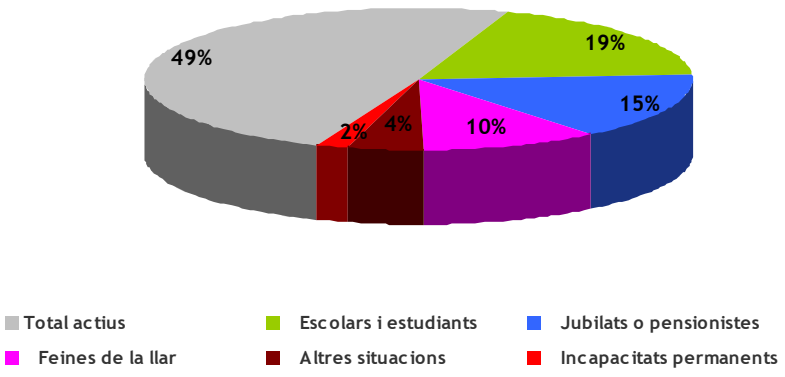

Població dedicada a les tasques de la llar

Les darreres dades que tenim registrades de població que es dedica a tasques de la llar són de fa 10 anys, per tant, només podem parlar de les tendències que mostraven. Com podem observar al gràfic, les dones segueixen essent el col·lectiu amb una taxa

més altra de població dedicada a les tasques de la llar, tot i que aquesta ha anat disminuint molt des de l'any 1986, per la incorporació de la dona al mercat laboral i a la universitat. Així doncs, fa 25 anys gairebé la meitat de les dones declarava ser mestressa de casa, mentre que fa 10 anys només ho feia un 23% de les dones. En el cas dels homes, el percentatge que es dedica a tasques de la llar tot i que és molt poc significatiu, ha augmentat lleugerament durant aquest període (de 0.3 a 0.6%).

Taxa de població dedicada a tasques de la llar. El Garraf 2001

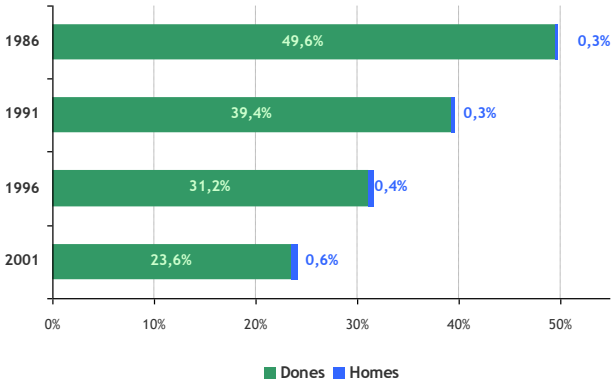

Si analitzem aquesta informació per sexe i edats, veurem que **el percentatge de dones dedicades a les tasques de la llar ha disminuït en totes les franges d'edat** des de l'any 1986 fins als 2001, especialment entre les dones de 45 a 59 anys. Tot i així segueix sent l'edat en que hi ha més mestresses de casa. El percentatge que menys ha disminuït és el de les dones de més de 60 anys, que s'ha mantingut més estable en el temps. Entre les noies més joves, de 16 a 29 anys, el percentatge que s'hi dedica actualment és mínim.

Taxa de població dedicada a tasques de la llar. Dones. El Garraf 2001

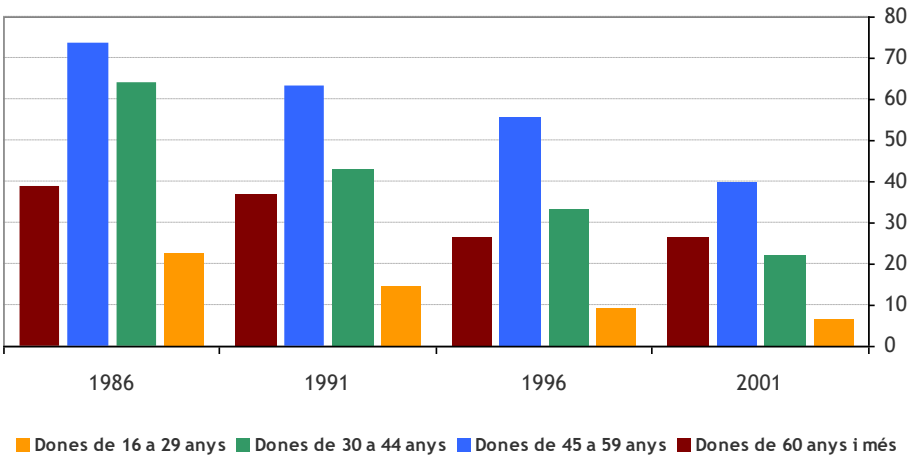

Respecte als homes, l'evolució ha estat la contraria, ja que totes les franges d'edat han vist augmentada la seva taxa de dedicació a tasques de la llar, especialment aquells homes de més de 60 anys. La diferència, ja sigui per franges d'edat o global, entre dones i homes que es dediquen a les tasques de la llar, segueix sent abismal, amb una diferència de 26 punts.

Taxa de població dedicada a tasques de la llar. Homes. El Garraf 2001

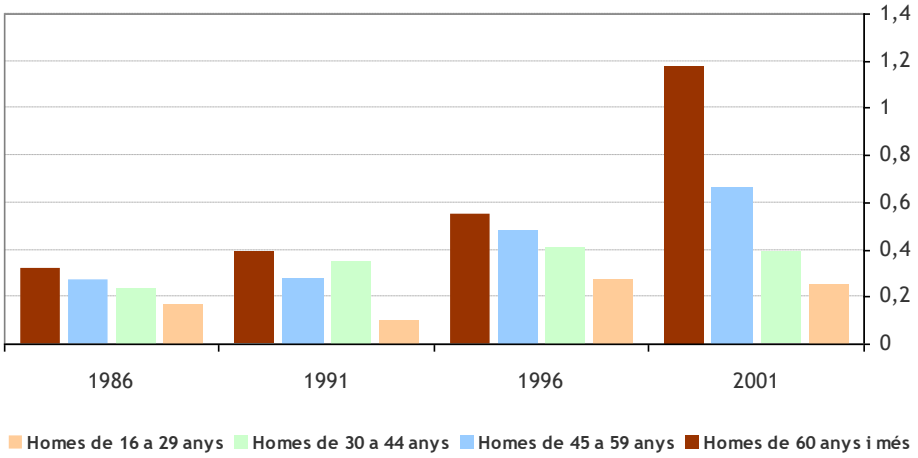

Incapacitació laboral

A Vilanova i la Geltrú, l'any 2001 hi havia 1.119 persones amb incapacitació laboral reconeguda, el que representa un 2% de la població total del municipi i un 4% del total d'inactius a la nostra ciutat. Disposem de les dades per edats, així podem comprovar com les incapacitats van augmentat amb l'edat, sobretot a partir dels 40 anys. El grup amb més persones amb incapacitació laboral reconeguda és els grup dels 55 als 64 anys d'edat, seguit dels majors de 65 anys.

Incapacitats permanents

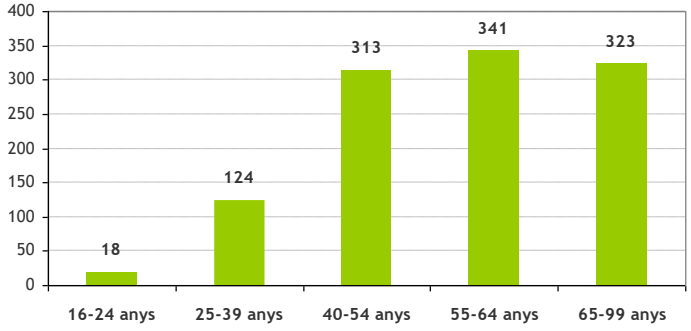

4.3. HABITATGE

Les persones habitem en un determinat lloc i vivim en continua interacció amb el medi que ens envolta. Així, la nostra qualitat de vida dependrà d'aspectes tant bàsics com les condicions d'habitabilitat, la proximitat de comerços i serveis, la connexió de la zona amb la resta de la ciutat, les zones verdes, y els equipaments públics disponibles. Per tant, poder disposar d'un sostre que en protegeixi i un espai on desenvolupar les nostres activitats bàsiques es considera una necessitat i un dret, no estrictament jurídic o constitucional, sinó cívic i d'inclusió social.

A Espanya i Catalunya, hi ha hagut una progressiva liberalització del mercat immobiliari, que no s'ha vist acompanyada per una política d'habitatge que vetllés per la cohesió social. Com a conseqüència, **l'accés a l'habitatge està pràcticament en la totalitat a mans del mercat**, amb un parc d'habitatge públic i protegit molt escàs. En aquest procés no només s'han vist involucrades les empreses i els governs, sinó també part de la ciutadania, que ha optat per fer servir l'habitatge com una inversió o ha decidit adquirir en règim de compra en unes condicions precàries.

En aquest context, el cost de l'habitatge ha crescut molt per sobre del poder adquisitiu de la ciutadania i ha esdevingut un **element central dels processos d'exclusió**, ja que la lògica del mercat ha deixat a molta població al marge de la possibilitat de disposar d'un habitatge, o de viure en unes condicions dignes. L'habitatge, a més, és un aspecte de la vida directament relacionat amb la renda i el treball, pel que la situació de crisi econòmica i del mercat de treball actual ha obert noves problemàtiques i ha augmentat el nombre de persones afectades, sense que s'hagin solucionat els problemes anteriors.

Situació actual de l'habitatge a Vilanova i la Geltrú

Vilanova i la Geltrú no ha quedat al marge de la conjuntura nacional i mundial. Si analitzem l'antiguitat dels habitatges de la nostra ciutat, podem veure que gairebé un terç dels mateixos han estat construïts a la dècada dels 2000 (29%) i un altre 15% a la dels 90. És a dir que gairebé la meitat d'habitatges de la nostra ciutat no te més de 20 anys, el que coincideix amb l'expansió demogràfica de la ciutat i també amb els anys del *boom* del mercat immobiliari al nostre país.

Antiguitat de les construccions

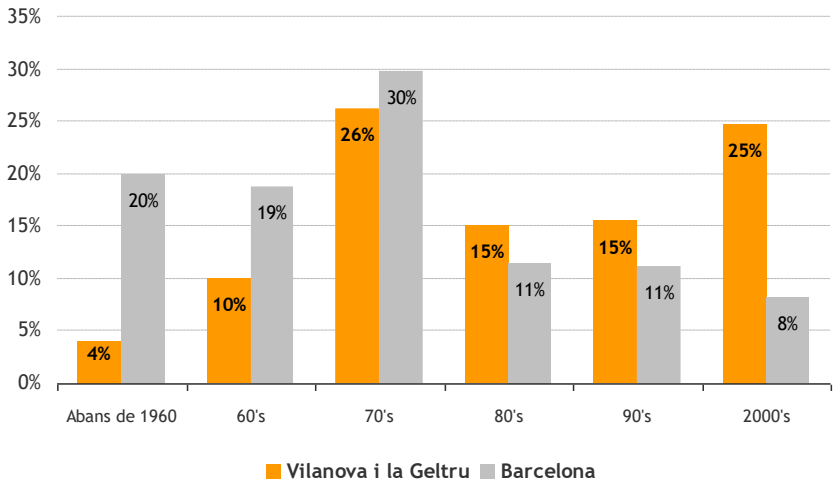

Habitatges construïts de nova planta. VNG i Comarca del Garraf. Diferència interanual (%). 1996-2008

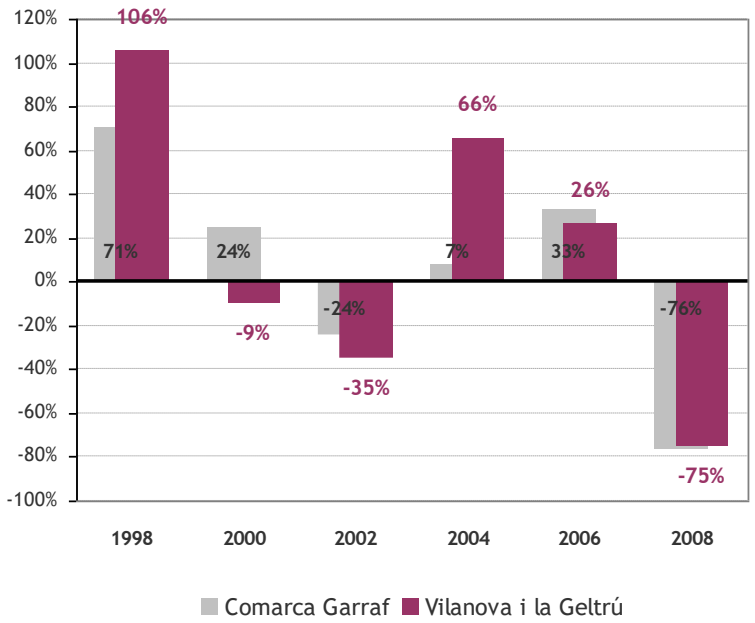

A començaments de l'any 2008, el sector immobiliari a Catalunya es mostra en una situació accentuadament fràgil, i això afecta també al nostre municipi. Prova d'això és, entre d'altres factors, la frenada en la construcció de nous habitatges, que experimenta l'any 2008 una caiguda del 75% respecte l'any 2006, tant a la Comarca del Garraf com a Vilanova i la Geltrú, mentre que durant el període 2002-2006 va experimentar un fort increment.

Respecte al règim de tinença dels habitatges, la grandària dels habitatges i la taxa d'habitatges vacants no disposem de dades actualitzades, ja que són de 2001 i per tant no podem analitzar aquestes dades, doncs són de fa una dècada i no reflecteixen la realitat social actual.

Amuntegament

Llars amb diferents nuclis familiars

Per analitzar com són les llars de la població hem de tenir en compte els tipus de llars familiars, dins de les quals es pot diferenciar entre les nuclears –un únic nucli familiar sense més persones– , i les complexes –un nucli familiar amb altres persones– i les plurifamiliars –de dos nuclis familiars o més– . El nucli familiar es defineix en funció d'una relació de parella o de filiació i, per tant, inclou les parelles sense fills, les parelles amb fills i les monoparentals. Com que a Vilanova i la Geltrú no disposem d'aquesta dades, hem explotat el padró per cercar llars on hi ha més d'un full padronal i, per tant, podem deduir que hi ha més d'un nucli familiar.

El 2011 hi ha 1.386 llars amb més d'un full padronal, per tant podríem estimar que hi ha més de **1.300 llars plurifamiliars a la nostra ciutat**. En molts d'aquests casos, podríem estar davant un cas d'amuntegament o de "pis pastera" en que a causa de la seva situació econòmica i/o social, les persones es veiessin forçades a compartir un espai menor del que es considera necessari (15m^2 per persona).

No sabem quantes llars hi ha a la ciutat actualment, ja que la darrera dada de que disposem és de l'any 2001 en que hi havia 20.154 llars a Vilanova i la Geltrú. Si fem un càlcul estimat de que el 2011 hi ha 26.000 llars (basant-nos en l'increment de la dècada anterior), les **llars amb més d'un nucli familiar són un 5% de les totals**.

Desnonaments

Desnonaments i execucions hipotecàries

Quan parlem de desnonaments, estem parlant de les ordres judicials de fer fora els ocupants d'un habitatge, si cal utilitzant la força pública, per restituir la possessió a qui legalment consta com a propietari de l'immoble. Per altra banda, hi ha les execucions hipotecàries són aquells que utilitzen les entitats financeres per a reclamar el pagament d'una hipoteca impagada. El problema que ens hem trobat amb aquestes dades que són per CCAA i províncies, però **no estan desagregades** ni per municipis

ni per barris. A més, no hi ha dades sobre el resultat final d'aquests desnonaments i execucions: qui són els desallotjats, si hi ha proposta de reallotjament, etc.

Tot i així, hem cregut important fer constar aquest tema, ja que Catalunya és la tercera comunitat autònoma en nombre de desnonaments dels darrers tres anys. Concretament, el 2010 es van produir a Catalunya **4.800 desnonaments** (un 14% dels desnonaments de tot l'Estat, només superat per Madrid i València), **el 89% dels qual a la província de Barcelona.**

Respecte a les **execucions hipotecàries**, el 2010 se'n van produir 14000 execucions hipotecàries a la província de Barcelona (2,5 habitants de cada mil), i des del 2007 se n'han produït 48.000, el que suposa **9 de cada 1.000 habitants de la província** de Barcelona afectats per una execució hipotecaria en aquests tres darrers anys.

	2008	2009	2010	Total 2008-2010	al dia (2010)	per mil hab.
VALÈNCIA	4.930	6.451	7.227	18.608	27	17
MADRID	3.878	5.222	6.045	15.145	22	3
CATALUNYA	**3.926**	**5.321**	**4.756**	**14.003**	**18**	**13**
ANDALUSIA	3.491	4.279	4.749	12.519	18	2
BALEARS	2.893	4.108	2.552	9.553	9	7
CASTELLA LLEÓ	1.073	1.424	1.489	3.986	6	1
PAÍS BASC	1.209	1.297	1.457	3.963	5	2
GALÍCIA	1.027	1.195	1.431	3.653	5	1
CANÀRIES	1.531	812	809	3.152	3	5
ARAGÓ	877	873	1.026	2.776	4	1
ASTÚRIES	541	1.007	1.127	2.675	4	0
CASTELLA LA MANXA	579	734	770	2.083	3	6
CANTÀBRIA	250	335	309	894	1	0
NAVARRA	232	300	257	789	1	1
LA RIOJA	111	193	163	467	1	0
EXTREMADURA	107	154	196	457	1	0
MÚRCIA	93	108	96	297	0	0
TOTAL	**26.748**	**33.813**	**34.459**	**95.020**	**151**	**61**

2 de cada mil habitants de Catalunya, i gairebé **2.5 de cada mil habitants de Barcelona** han estat desnonats en el període 2008-2010. A més, **9 de cada mil habitants de Barcelona** s'han vist afectats per execucions hipotecàries des de l'any 2007 al 2010. Segons dades del 2010, a la província de Barcelona es van produir **16 desnonaments i 30 execucions hipotecàries cada dia.**

4.4. SOCIOSANITARI

Entenent la salut com un estat general en el que integra salut física i mental, no podem deslligar aquest l'àmbit de la salut de l'àmbit social, ja que partim de la base de que la interrelació entre salut i condicions de vida pot ser un factor generador de desigualtats socials, plantejant-nos en moltes ocasions què ha estat primer, si el problema social o el problema de salut. Per una banda, les condicions socioeconòmiques d'una persona i els serveis d'atenció sanitària de que disposa condicionen fortament el seu estat de salut, i fins i tot, determinades condicions socials afavoreixen certs hàbits o conductes no saludables. Com és ben sabut, les condicions socials i l'esperança de vida van estretament lligades.

Per altra banda, l'estat de salut de les persones és moltes vegades en si mateix un factor d'exclusió social, que compren tota una diversitat de malalties cròniques o difícilment reversibles. A més, algunes també van associades a cert rebuig social i estigmatització per part de la societat, el que representa una dificultat afegida a les problemàtiques que la pròpia malaltia pot generar per a la persona. Entre aquestes destaquen molt clarament les addiccions, els trastorns mentals, les discapacitats i, en general, dolences que provoquen dependència i/o alteracions de la imatge física o que provoquen efectes irreversibles. Per això, en aquest àmbit hem decidit centrar-nos en aquests darrers indicadors, que pensem que són claus a la hora d'analitzar la vulnerabilitat de la nostra població en l'àmbit sociosanitari.

Discapacitat i dependència

Població amb alguna discapacitat reconeguda

A la comarca del Garraf hi ha 5,800 persones amb reconeixement legal de disminució (discapacitat), **3.259 dels quals a Vilanova i la Geltrú**. És a dir un 4% de la població total de la comarca està reconeguda com a discapacitada, i un 5% del total de la població del municipi. La taxa de població amb alguna discapacitat reconeguda de Vilanova i la Geltrú és 49, és a dir que **de cada mil habitants al municipi, 49 tenen reconeguda alguna discapacitat.**

Tipus de discapacitat

D'aquests, el tipus de disminució més comuna és la **motòrica (36%)**, seguida de la física no motòrica (24%). El tercer tipus de disminució és la malaltia mental, que la pateixen un 17% de les persones amb disminució. Els menys freqüents són els psíquics (10%), els visuals (9%) i els auditius (5%).

Persones amb disminució per tipus. % dins del col·lectiu i variació. 1998-2009. VNG

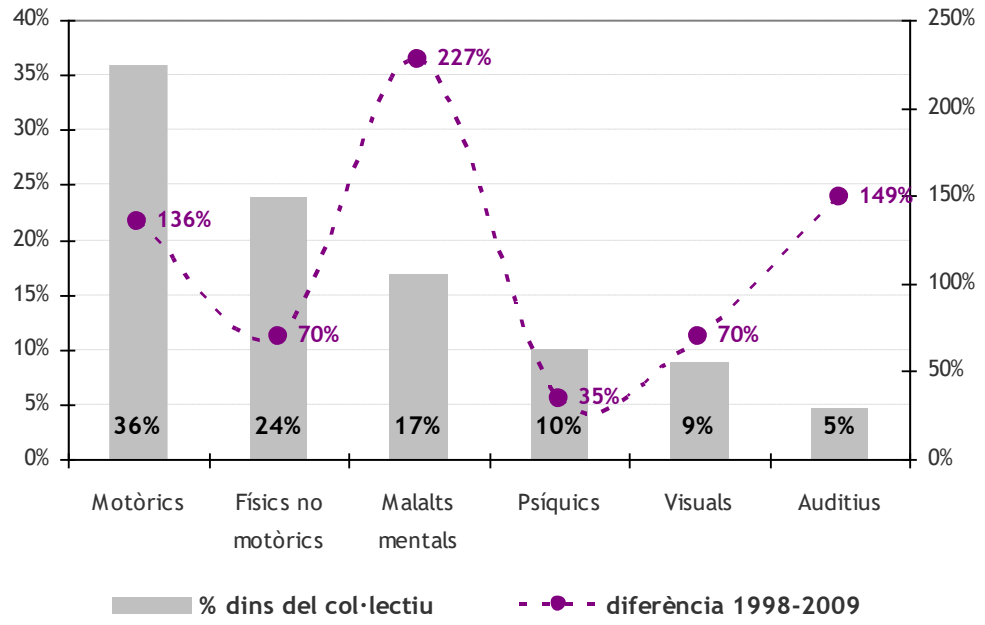

Respecte al tipus de disminució que més ha incrementat des de l'any 1998, és el **col·lectiu de malalts mentals que ha crescut un 227% en aquest període**. També ha augmentat un 149% el nombre de persones amb disminució auditiva i un 136% els disminuïts motòrics. La resta de tipus de disminució també ha augmentat, així els físics no motòrics i els visuals han augmentat un 70% i els psíquics un 35%, essent el tipus de disminució que ha fet un increment menys significatiu. En total el nombre de persones amb reconeixement legal de disminució s'ha doblat en aquesta dècada.

Grau de discapacitat

Segons el grau de disminució, el 2009 més de la meitat (54%) tenen un grau de disminució entre el 33 i el 64%, un quart (26%) entre el 65 i el 74% i **un 20% tenen un**

grau de disminució del 75% o superior, que serien aquelles persones més vulnerables. Aquestes proporcions són molt similars a les del total de Catalunya.

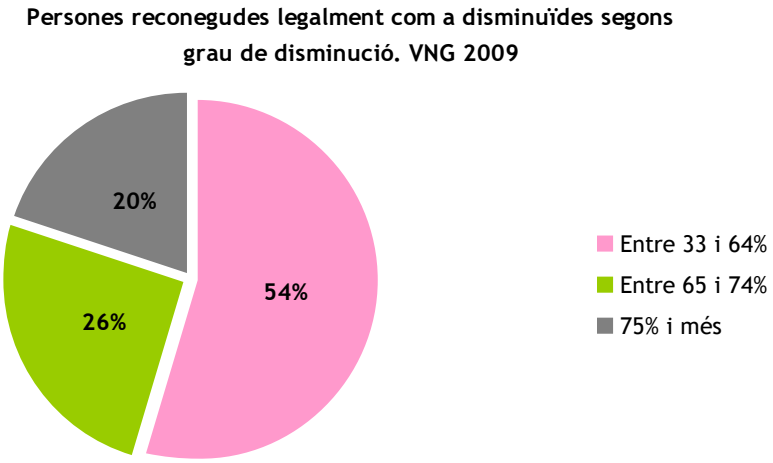

Edats i sexe de les persones amb discapacitat

Si analitzem el col·lectiu per edats, observem que la edat on hi ha més nombre de persones amb disminució és entre els **45 i els 64 anys** (37%). En segon lloc trobem el grup d'entre 16 i 44 anys i els de 75 anys i més, que són un 21% del les persones amb discapacitat. La gent gran d'entre els 65 i 74 anys són un 18% i finalment el grup més minoritari són els nens de fins a 15 anys, que tan sols representen el 3% de les persones amb discpacitat.

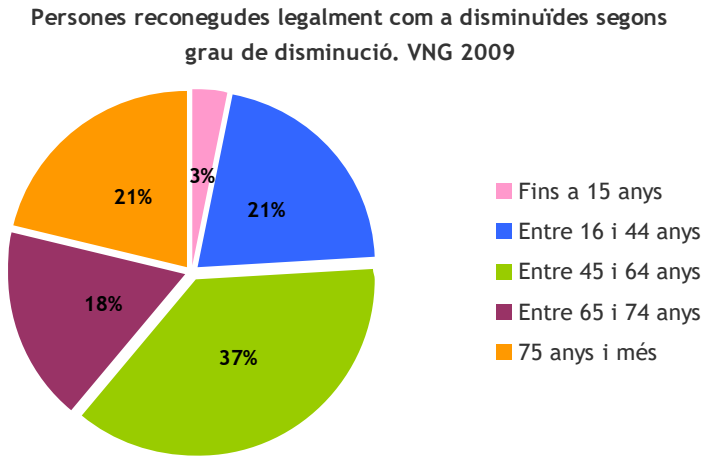

Veiem que dins del col·lectiu de persones amb discapacitat, el més nombrós és el de persones entre 45 i 64 anys. En canvi, si analitzem el nombre de persones amb discapacitat dins de la població total al municipi de cada grup d'edat, veiem que, lògicament, el valor relatiu del nombre de persones amb discapacitat es va incrementant proporcionalment a l'edat. Així, el grup d'edat amb més persones amb discapacitat és la gent gran del municipi. Concretament **un 13% de les persones de 75 anys i més tenen una discapacitat**, i també una de cada deu (11%) persones d'entre 65 i 74 anys. **És una dada important a la hora de valorar la dependència i vulnerabilitat social de la nostra gent gran**.

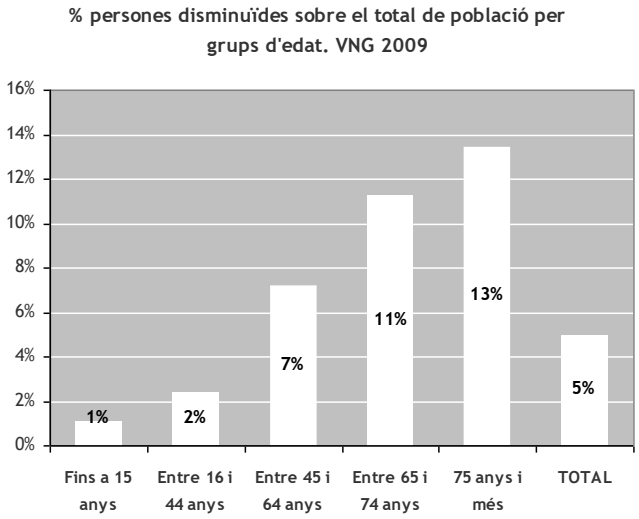

Respecte al **sexe de les persones amb discapacitat**, l'any 2009 hi ha lleugerament més presència de dones (55%) que homes (45%) al col·lectiu.

Persones amb reconeixement de dependència per graus

La dependència és la necessitat d'ajuda que té una persona per realitzar les activitats bàsiques de la vida diària, derivada de l'edat, la malaltia i/o la discapacitat, i lligada a la falta o a la pèrdua d'autonomia física, mental, intel·lectual o sensorial. Segons la necessitat d'ajuda que té una persona per realitzar les activitats bàsiques de la vida diària, s'estableixen tres graus de dependència: **Grau I. Dependència Moderada**: quan la persona necessita ajuda per a realitzar varies de les Activitats Bàsiques de la vida diària al menys una vegada al dia; **Grau II. Dependència Severa**: quan la persona necessita ajuda per a realitzar varies de les Activitats Bàsiques de la vida

diària dos o tres vegades al dia, però no requereix la presència permanent d'un cuidador i **Grau III. Gran Dependència**. Quan la persona necessita la presència indispensable i contínua d'una altre persona o té necessitat d'ajuda generalitzada per a la seva autonomia personal.

L'any 2010 des de l'Equip d'Atenció a la Dependència de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, es van realitzar **303 valoracions** de reconeixement de dependència, de les quals, 266 van ser favorables (88%) de reconeixement de grau i en 37 no es va reconèixer cap grau de dependència i, per tant, no van rebre el suport que sol·licitaven. A Vilanova i la Geltrú hi ha, per tant, **266 persones** amb reconeixement de dependència, en concret hi ha 94 amb dependència moderada (35%), 107 amb **dependència servera (40%)** i 65 amb gran dependència (24%).

Persones amb reconeixement de dependència per graus. VNG 2010

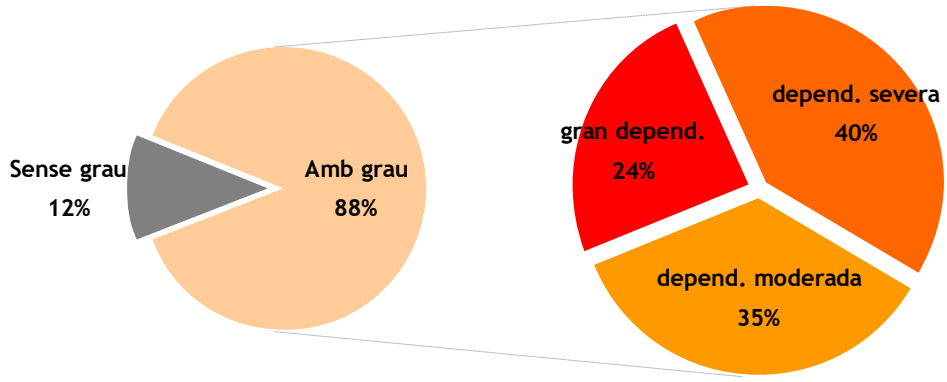

Quatre de cada mil habitants del nostre municipi, per tant, es troba en aquesta situació de gran vulnerabilitat i de risc d'exclusió en cas de no rebre el suport necessari.

Persones que reben assistència domiciliaria

El Servei d'Atenció Domiciliària (SAD) ofereix suport i assistència en la higiene i cura de les persones, neteja i ordre de la llar, orientació en l'administració de l'economia de la llar, acompanyaments a visites mèdiques, gestions.... Està adreçat a les famílies on hi hagi almenys una persona que tinguin dificultats per valdre's per si mateixes.

L'any 2010 a Vilanova i la Geltrú hi havia 163 persones que reben assistència domiciliari per causes socials i 116 persones que ho fan per manca d'autonomia personal (dependència). A més, hi ha 46 persones que reben el SAD de neteja. En total, hi ha **725 persones** que es beneficien del serveis d'atenció domiciliaria.

Un altre servei domiciliari són els serveis de telealarma i teleassistència, que estan adreçats a totes les persones de més de 80 anys que viuen soles o aquelles persones que tinguin problemes de salut o de mobilitat, amb independència de l'edat. El servei funciona a través de la línia telefònica i permet a l'usuari, davant una situació d'emergència i tan sols prement un botó, establir contacte verbal directe i immediat amb una central receptora, que li oferirà la resposta més adient a les seves necessitats. Té l'objectiu de donar seguretat, tranquil·litat i acompanyament a les persones que visquin soles. Funciona les 24 hores del dia i els 365 dies de l'any. L'any 2010 s'ha instal·lat el servei de telealarma i teleassistència a 1.349 llars de Vilanova i la Geltrú, amb un total de 1**.554 usuaris beneficiaris.**

Places en residències per a gent gran

L'any 2011 hi ha a Vilanova i la Geltrú set residències per a gent gran, inclosa la Plataforma Centre Multiserveis que ha obert a finals d'any. Aquesta, ha suposat un augment molt important en el nombre de places residencials per a persones gran de la ciutat, especialment les d'oferta pública. Així, fins aquest moment hi havia 50 places públiques i 159 places privades, el que fa un total de 207 places. Amb la recent obertura de la plataforma, s'ha equiparat una mica més l'oferta pública i la privada, passant-hi a haver 142 places residencials públiques i 199 privades. En total, doncs, hi ha **339 places residencials** per a gent gran a Vilanova i la Geltrú.

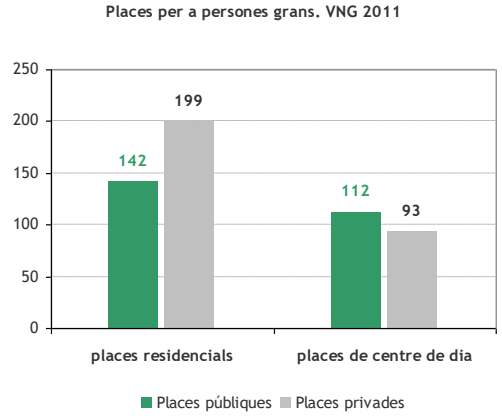

Així, la **taxa de cobertura dels serveis residencials** respecte al total de la població major de 65 anys de Vilanova i la Geltrú ha augmentat un punt, passant de ser del 2% el 2010 al **3% el 2011**, especialment pel que fa a les places d'oferta pública en que la taxa de cobertura ha passat del 0,5% el 2010 a l'1,3% el 2011.

En el cas dels centres de dia per a gent gran, hi ha set equipaments que presten aquest servei. En total, la ciutat disposa de 205 places en centres de dia, i en aquest cas la oferta pública supera lleugerament la privada, ja que hi ha 112 places públiques i 93 privades. La **taxa de cobertura dels centres de dia és del 2%** respecte el total de la població de 65 anys i més.

Dificultats per al desenvolupament d'activitats bàsiques

Tenir dificultats per al desenvolupament de les activitats bàsiques del dia a dia és un factor molt important de vulnerabilitat social. Dades de la població en general que no provinguin de l'Equip d'Atenció a la Dependència dels Serveis Socials municipals, només en disposem de l'àmbit metropolità[7] de Barcelona, que són les que presentem a continuació.

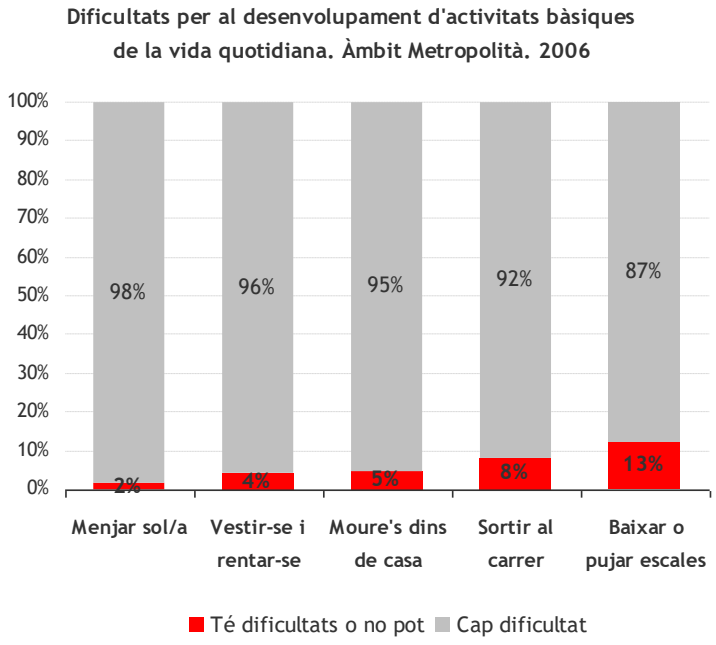

[7] Alt Penedès, Baix Llobregat, Barcelonès, Garraf, Maresme, Vallès Occidental i Oriental.

La problemàtica més freqüent és **pujar i baixar escales (13%),** seguida de la de sortir al carrer (8%) i la de moure's dins de casa (5%). Vestir-se i rentar-se (4%) i menjar sol (2%) son les dificultats menys freqüents. Tot i que les dades no són del municipi, són d'un territori molt proper i ens serveixen per posar èmfasi en aquelles problemàtiques que hem de tenir més en compte.

Dos col·lectius especialment vulnerables

Persones amb malaltia mental

Com hem vist en l'apartat anterior, l'any 2010 de la població de Vilanova i la Geltrú amb alguna discapacitat reconeguda **un 17% pateix una malaltia mental.** En total, són gairebé 600 persones, que representen un 9 de cada mil persones del total de la població, és a dir, quasi un **1% de la població vilanovina te reconeguda una discapacitat per la seva malaltia mental.**

Cal dir, però, que els problemes de salut mental engloben un ampli ventall de malalties que poden afectar a qualsevol persona en qualsevol moment de la vida. De fet, segons la OMS 1 de cada 4 persones patirà un problema de salut mental al llarg de la seva vida. Per tant, **no totes les persones que tenen alguna malaltia mental han tramitat o necessiten tramitar el certificat de discapacitat**.

És a dir que hi ha persones que tenen diagnosticada una malaltia mental però que això no els discapacitat en la seva vida diària, i n'hi ha també que ni tan sols estan diagnosticades. Per desgràcia, no hi ha dades registrades d'aquestes persones i, per tant, només podem analitzar la de les persones amb malaltia mental que sí tenen una discapacitat.

Inserció sociolaboral

El **projecte MATÍ** és un projecte d'orientació i d'inserció laboral al mercat de treball ordinari i adreçat a persones de la comarca del Garraf que tenen algun problema de **salut mental**, que estiguin a l'atur i que vulguin treballar a l'empresa ordinària. Cal estar en situació estable i en seguiment mèdic. Des de que es va iniciar el projecte, el juliol de 2007 s'han atès un total de 160 persones, de les quals un total de 66 (41%)

han pogut assolir les competències necessàries per treballar a l'empresa ordinària, i 44 (28%) han aconseguit finalment un contracte laboral.

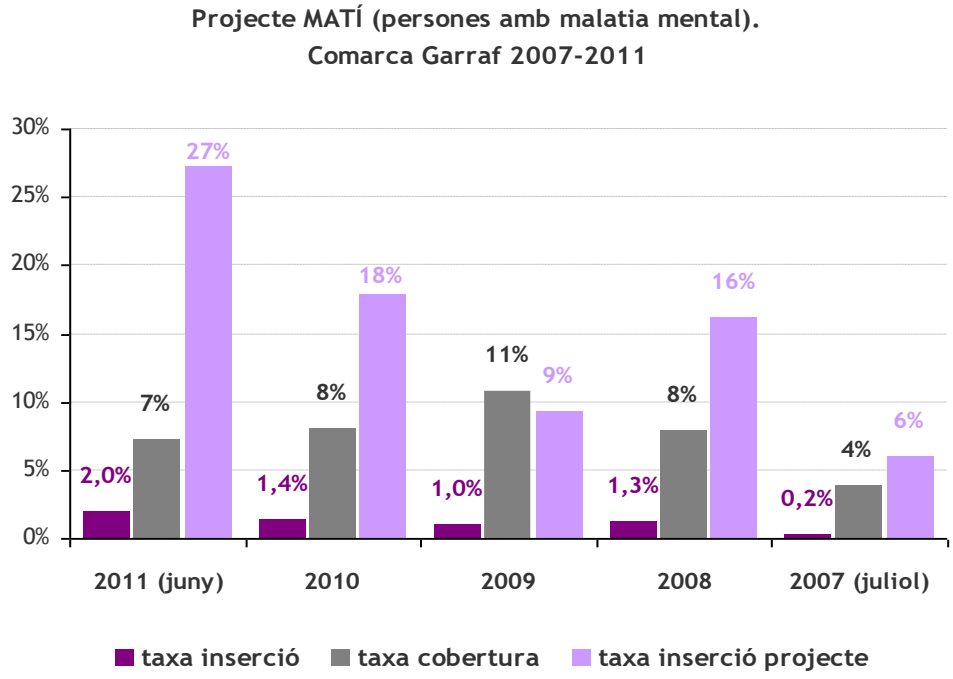

Respecte a l'any 2011, fins al juny **van ser ateses al projecte MATÍ 88 persones**, de les quals 19 han estat finalment contractades (22%).

Malgrat les persones ateses han anat augmentant al llarg del temps, la demanda de feina segueix superant l'oferta disponible, el que fa que **la taxa de cobertura del servei sigui molt baixa**. L'any 2011 concretament, es van atendre **un 7% de les persones amb malaltia mental** discapacitades del municipi. Hem de recordar però, que aquesta xifra podria ser fins i tot menor ja que moltes de les persones ateses són malalts mentals però no discapacitades.

De fet, **la taxa d'inserció laboral sobre tota la població amb malaltia mental** no ha pujat del 2% des de que l'any 2007 s'inicià el projecte MATÍ. És precisament aquest darrer any 2011 en que ha estat la taxa d'inserció més alta (2%), el que té mèrit donada la situació de crisi econòmica i les dificultats laborals que es presenten en el mercat de treball ordinari avui en dia. El preocupant és, però, que **només un 2% dels malalts mentals de Vilanova han aconseguit accedir a un lloc de treball** a l'empresa ordinària (almenys mitjançant aquest programa).

Caldria impulsar el programa MATI per poder donar una molt millor cobertura, ja que la seva tasca és molt important pel col·lectiu. Tant és així, que si mirem la taxa del total de persones que han format part del programa i han acabat contractades per una empresa, la xifra és molt més alta i també ha anat augmentant amb el temps. La **taxa d'inserció del projecte** ha passat d'un 6% el 2007 a un 27% el 2011. És a dir que pràcticament **una de cada tres persones han acabat contractades**. Les persones que no s'han pogut inserir a l'empresa ordinària requereixen participar d'un circuït de diferents serveis

Hem de recordar que el col·lectiu de persones amb malaltia mental s'enfronten a grans dificultats davant les exigències del món laboral, més encara tenint en compte el baix nombre d'ofertes laborals amb que ens trobem actualment. Un programa que acompanyi a les persones amb malaltia mental en el seu procés d'inserció laboral és imprescindible si no volem que aquest col·lectiu quedi fora del mercat de treball i, per tant, exclòs socialment.

Habitatge i residència

Respecte als serveis residencials a Vilanova i la Geltrú hi ha la **Llar Residència** (del Grup Atra). És un servei d'atenció psicosocial de caràcter residencial adreçat a persones amb malaltia mental crònica. La capacitat és de **45 places**. Aquest servei fa possible que persones amb malaltia mental i amb procés d'inserció social, mitjançant l'acompanyament professional, adquireixin quotes d'autonomia i independència suficients per poder dur una vida el més normalitzada possible. A banda, també hi ha dos pisos amb suport a Vilanova i la Geltrú, que són un recurs pont entre la Llar Residència i la vida completament autònoma.

Lleure

Una de les principals dificultats d'inclusió que presenta aquest dos col·lectiu és a la hora de gaudir del lleure, perquè a dia d'avui encara hi ha certa estigmatització social, i els costa entaular relacions socials amb altres i llocs on poder passar les estones de lleure i oci agust. Per aquest motiu, hi ha el **Club Social del Garraf** (Grup ATRA) que impulsa i organitza activitats i acte a la comarca amb l'objectiu de conscienciar a la comunitat sobre les persones amb problemes de salut mental. L'evolució dels socis durant l'any 2010 ha estat molt positiva, ja que **han passat de 16 a 41 socis**.

Persones amb discapacitat intel·lectual

Per discapacitat intel·lectual s'entén una disminució de les funcions mentals superiors així com de les motores. Per exemple retard mental, síndrome de Down o paràlisi cerebral. La discapacitat psíquica la pateixen aquelles persones amb alteracions neurològiques i trastorns cerebrals.

L'any 2010 un 10% de la població amb discapacitat reconeguda de Vilanova i la Geltrú pateix una discapacitat psíquica/intel·lectual. Estem parlant d'unes 350 persones en total, que representen **5 de cada mil persones del total de la població vilanovina**.

Inserció sociolaboral

El **projecte TIMOL** –treball inclusiu en el mercat ordinari laboral– està dirigit a persones aturades amb **discapacitat intel·lectual** de la comarca del Garraf, que vulguin treballar a l'empresa ordinària i considerin que necessiten un suport.

Projecte TIMOL (persones amb discapacitat psíquica).
Comarca Garraf 2007-2011

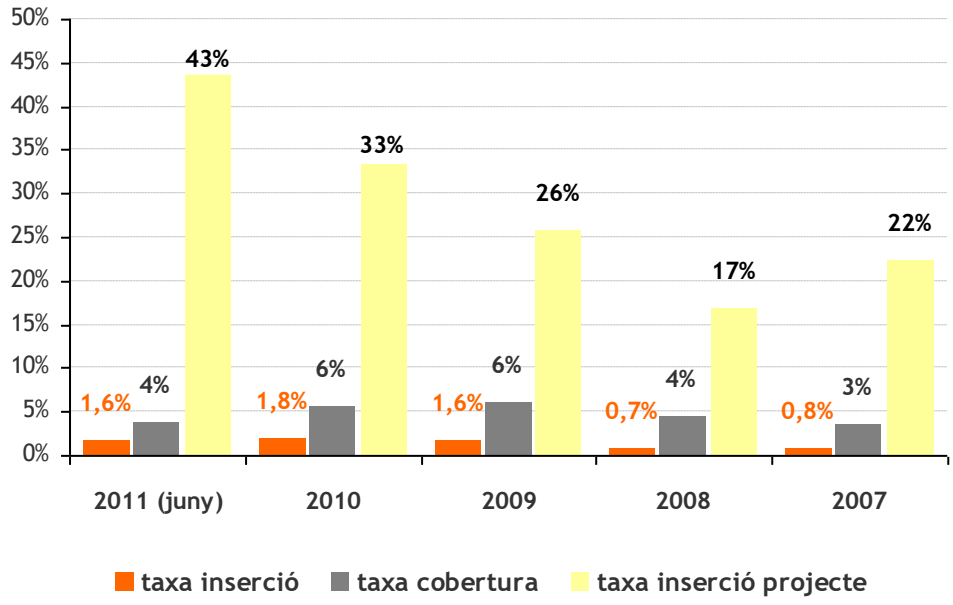

Han passat per aquest projecte **23 persones** discapacitades intel·lectuals. A més, hi ha un total de 20 persones més que han estat ateses però que estan a la **llista d'espera** per manca de places a les empreses col·laboradores amb el projecte TIMOL.

Així, actualment, el programa TIMOL només te capacitat per **atendre un 4% de les persones amb discapacitat intel·lectual** o psíquica (taxa cobertura) del municipi, el que vol dir que la gran majoria de persones amb aquesta discapacitat queda sense cobertura i, per tant, en una situació greu d'exclusió laboral. Com podem observar al gràfic, la taxa d'inserció és encara menor, ja que han trobat feina un 1.6% del total de discapacitats psíquics de Vilanova (a través del projecte TIMOL),

Les xifres de la inserció laboral de les persones amb discapacitat psíquica/intel·lectual a la comarca són, però, més elevades. L'any 2011, **un 43% de les persones** que en formen part han trobat feina, el doble que el 2007, any en que es va iniciar el projecte.

A més, a Vilanova i la Geltrú disposem del *TEGAR, Tallers especials del Garraf*, que te com a missió normalitzar les relacions socials i laborals de les persones amb discapacitat psíquica o intel·lectual, principalment. Aquest any, han ates un total de 218 persones de la comarca, 147 de les quals són de Vilanova i la Geltrú.

En concret, hi ha un *Centre Especial de Treball* (CET) en que hi ha Manipulats, Jardineria i Missatgeria, un *Servei de Teràpia Ocupacional*, per a persones amb un grau de discapacitat superior al 65%, i el *Servei Ocupacional d'Inserció*, per a aquelles persones que tenen capacitat productiva adequada per al CET però encara no es troben integrats en aquesta empresa. Per tant, a la comarca del Garraf hi ha **218 places d'ocupació al mercat protegit** per a persones amb discapacitat psíquica, el que suposa una **taxa de cobertura de serveis laborals del 35% del total del col·lectiu**.

Usuaris dels serveis laborals de la *Mancomunitat per a l'atenció i assistència dels minusvàlids psíquics*. Comarca del Garraf 2010.

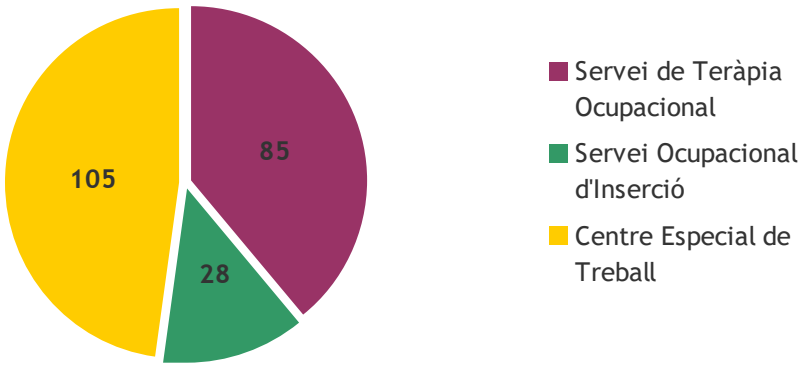

Habitatge i residencia

En quant als serveis residencials, per al col·lectiu de persones amb discapacitat psíquica la Comarca del Garraf compta amb el Servei Residencial del *TEGAR*. Així, a Vilanova i la Geltrú hi ha una residència adreçada a persones amb discapacitat psíquica amb una certa autonomia per les activitats de la vida quotidiana. Aquesta residència te un total de 16 places. A més, hi ha quatre pisos tutelats per un equip d'educadors socials i psicòlegs. En total, doncs, els serveis residencials ofereixen **23 places per a persones amb discapacitat psíquica**, quan a la Comarca del Garraf hi ha més de 600 persones amb aquestes característiques. La **taxa de cobertura dels serveis residencials** per a cada 100 persones amb discapacitat psíquica a la comarca del Garraf és doncs, d'un **3,6%,** és a dir, molt deficient.

En els gràfics següents comparem el nombre de places residencials per al col·lectiu amb la situació a les comarques catalanes que tenen una població similar a la comarca del Garraf (143.000 hab). Respecte al nombre de places residencials veiem que és de les comarques que ofereix menys serveis residencials per discapacitats intel·lectuals.

Places residencials per persones amb discapacitat intel·lectual. 2010

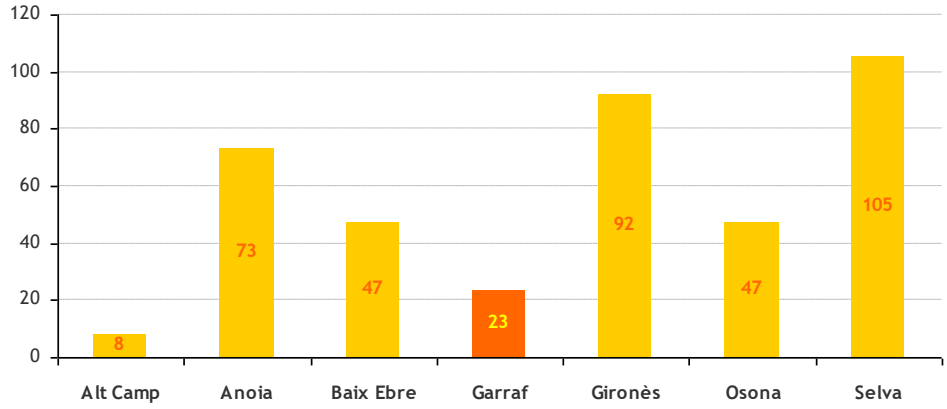

Si analitzem la **taxa de cobertura dels serveis residencials** per cada 1.000 persones, la comarca del Garraf te de les taxes més baixes en comparació amb comarques amb el mateix nombre d'habitants.

Lleure

El servei principal a la zona és el **Casal Font de Ferro (Tegar)** que està adreçat a persones adultes amb discapacitat intel·lectual. Dona suport a aquestes persones en l'àmbit del lleure i l'oci, a l'hora de gestionar i planificar el seu temps lliure i les vacances, amb la intenció educativa de promoure la participació, normalització i socialització en la comunitat. S'ofereixen activitats de lleure fora de l'horari laboral que potenciïn el benestar psíquic i emocional dels participants. **El seu número de participants ascendeix fins a la seixantena.**

Com es pot comprovar, en general, el gran buit de serveis cap aquests col·lectius que hi ha a la comarca és per a joves i adolescents amb discapacitat intel·lectual que han acabat els estudis ordinaris o que ja no estan preparats per a seguir el nivell i que no tenen on adreçar-se en les seves estones de lleure. Els espais d'oci ordinari no estan adaptats per a les seves necessitats i això provoca que puguin quedar aïllats dels grupets d'amics que surten en les estones d'oci. Això fa que sovint es tornin molt tancats i els costi sortir de casa, i passin moltes hores davant l'ordinador, centrant el seu oci especialment a les xarxes socials, com el *facebook*.

Addiccions

Segons dades de l'Assoc. Projecte Home (2010) a causa de la crisi econòmica augmenten els usuaris amb alguna drogodependència que es troben en exclusió social.

Casos atesos de consum de drogues que deriven en tractament

La xarxa d'atenció a les drogodependències disposa de centres d'atenció i seguiment que ofereixen tractament ambulatori especialitzat als drogodependents, els Centres d'atenció i seguiment (CAS). Els centres CAS poden oferir diferents modalitats de tractament: tractaments lliures de drogues, programes de manteniment amb metadona, programes de manteniment amb antagonistes, etc.

Usuaris CAS per tipus de consum i sexe. C. Garraf 2010

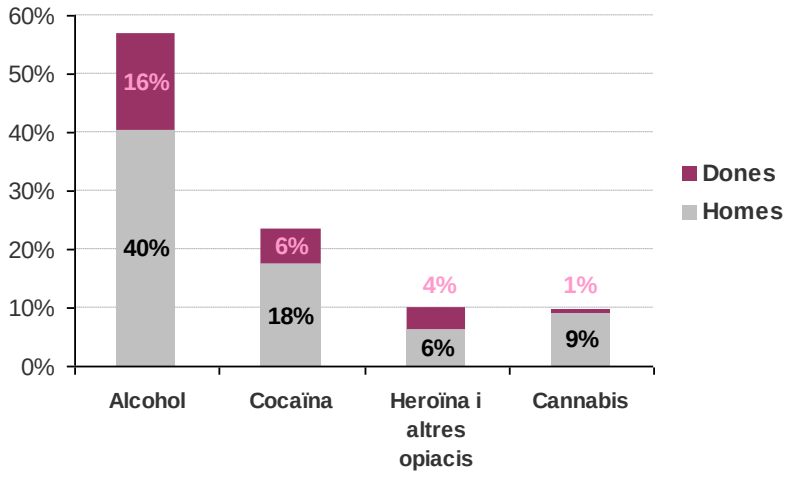

En el cas de Vilanova i la Geltrú, disposem d'un CAS que dona cobertura a tota la Comarca del Garraf. L'any 2010 es **van atendre 188 persones** que necessitaven tractament per una drogodependència. Més de **la meitat dels usuaris estan atesos per una addicció a l'alcohol** (56%), la segona addicció més freqüent al CAS és a la cocaïna, en un 24% dels casos. La drogodependència de l'heroïna i altres opiacis engloba un 10% dels usuaris del CAS igual que al cànnabis, que també és un 10%.

Segons l'Assoc. Projecte Home (2010), en quant a les substàncies consumides, la cocaïna decreix però hi ha un increment en el consum d'heroïna, com també **s'incrementen els problemes d'alcoholèmia**. També hi ha un canvi en el consum de substàncies per part dels joves, **el cànnabis ha substituït la cocaïna** com a principal font de consum dels i les joves, tot i que el patró majoritari és el del policonsum (gairebé la totalitat combinen el consum de cànnabis, cocaïna, tabac i alcohol d'alguna manera).

La gran majoria dels usuaris/es del CAS són **homes, un 73%.** El consum en que hi ha pràcticament el mateix percentatge d'homes i dones és l'heroïna, mentre que en el cas del cànnabis els usuaris del CAS pràcticament només són homes. On hi ha més presència de dones en el cas de l'alcohol, en que són un 16% dels atesos per aquesta addicció.

Usuaris atesos al CAS per sexe i edat. C. Garraf 2010

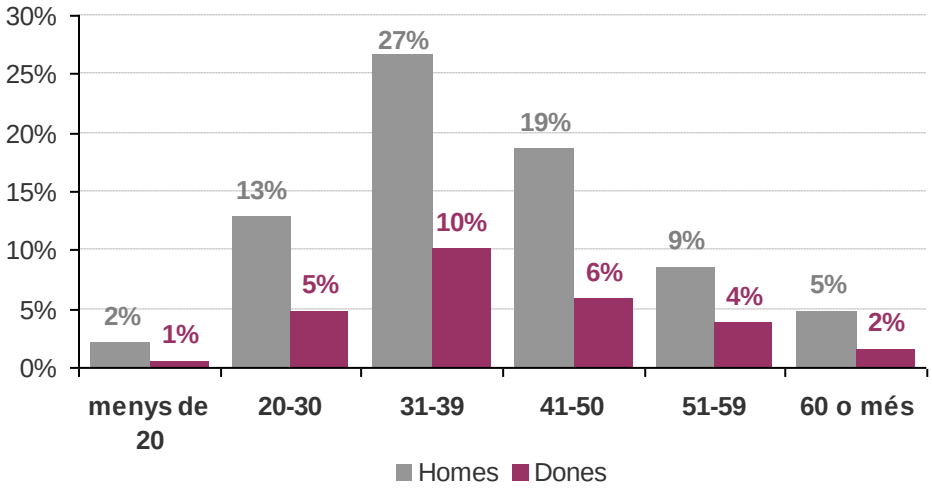

Si analitzem les persones pacients del centre per edats, veiem que l'edat que més freqüentment es troba al CAS és dels **31 als 39 anys**, tant en homes com en dones, ja que representa un 37% dels usuaris/es. En segon lloc, les persones d'entre 41-50 anys, són un 25% dels usuaris/es.. La tercera edat més comuna és dels 20 als 30 anys, amb un 18% de les persones usuàries del centre. Finalment, la presencia de persones de més de 51 anys és també significativa (20%). En canvi, persones de menys de 20 anys hi ha molt poques (3%). La franja d'edat en que la diferència entre els nombre d'homes i el dones és més gran és la trentena.

4.5. EDUCACIÓ I FORMACIÓ

En l'àmbit formatiu els factors més comuns de vulnerabilitat són d'una banda, els que fan referència a la manca o dificultats d'accés al sistema educatiu, a causa de la no-escolarització de les persones, o de desigualtats com les que pateixen molts alumnes que no tenen accés a l'educació obligatòria integrada, perquè tenen necessitats educatives especials. En els contextos urbans són molt habituals els factors relacionats amb el baix capital formatiu de les persones.

Així, les situacions de vulnerabilitat més comunes en aquesta àrea són l'analfabetisme, l'educació primària inacabada, els nivells formatius baixos, l'anomenat «fracàs escolar» d'adolescents i joves que no arriben a superar els cicles d'educació obligatòria, l'abandonament del sistema educatiu de moltes d'aquestes persones que no assoleixen els nivells mínims i el desconeixement de la llengua, ja sigui el català o el castellà, que suposa per a molts immigrats una veritable barrera lingüística[8]. És per això que hem intentat buscar aquetes dades del nostre municipi i us les presentem a continuació.

[8] Joan Subirats Humet (dir.) (2005) *Perfils d'exclusió social urbana a Catalunya. Una aproximació qualitativa*. Institut de Govern i Polítiques Públiques. Barcelona.

Nivell d'instrucció

Per analitzar el nivell d'instrucció no podem fer servir dades del padró municipal, perquè aquest registre s'actualitza fonamentalment si hi ha un canvi de domicili, un moviment o una renovació padronal. El que vol dir que, per exemple, un menor de dotze anys podria aparèixer com no escolaritzat perquè no hagués fet cap moviment al padró des de l'alta per naixement. Així dons, hem d'analitzar les dades que disposem del cens de l'any 2001, que són les darreres que trobem.

Nivell d'instrucció de la població

Segons aquestes dades, a Vilanova i la Geltrú **un 29% de la població de 10 anys i més te estudis primaris complerts**, i representa el grup més gran de nivell d'instrucció a la nostra ciutat. Un 2% és analfabet/a, i un 12% no te estudis complerts. Respecte a les mateixes dades del territori nacional, són pràcticament iguals, exceptuant el grup de nivell de primària, en que a Catalunya és tres punts superior que a Vilanova.

En els **estudis secundaris**, un quart de les persones de Vilanova tenen un nivell d'ESO, un 9% van cursar formació professional i un 10% van acabar el batxillerat o similar (educació secundària no obligatòria). Al conjunt de Catalunya les dades són pràcticament les mateixes.

Respecte als **estudis terciaris**, el percentatge de persones amb títol universitari (diplomatura, llicenciatura, arquitectura, enginyeria tècnica, doctorat i estudis de postgrau) també és molt similar a la nostra ciutat i al conjunt de Catalunya, amb un 12% de la població.

Nivell d'instrucció de la població de 10 anys i més. VNG - CAT 2001

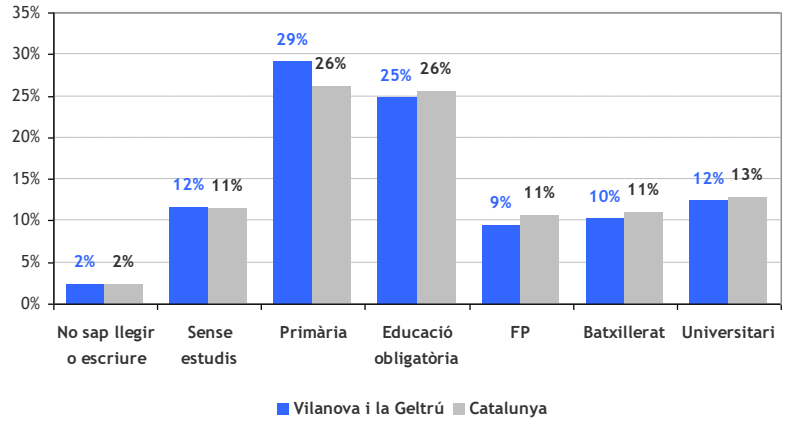

Nivell d'instrucció dels i les joves[9]

Pel que fa al nivell d'instrucció dels joves (15-29 anys) de Vilanova i la Geltrú, el 2001 un **32% havien assolit l'educació obligatòria**, així com un 19% només la primària. Un 16% havien aconseguit el Batxillerat, mentre que un **14% tenien un títol universitari**.

Per tant, els joves amb estudis són majoria al municipi i només hi ha un 0,6% d'analfabets (xifra molt baixa però preocupant perquè avui en dia l'analfabetisme juvenil hauria d'estar eradicat totalment). Els resultats no són gaire diferents als que obtenim en l'àmbit català, excepte en la formació professional de grau mitjà, on Vilanova i la Geltrú obté un percentatge més elevat que Catalunya amb diferència.

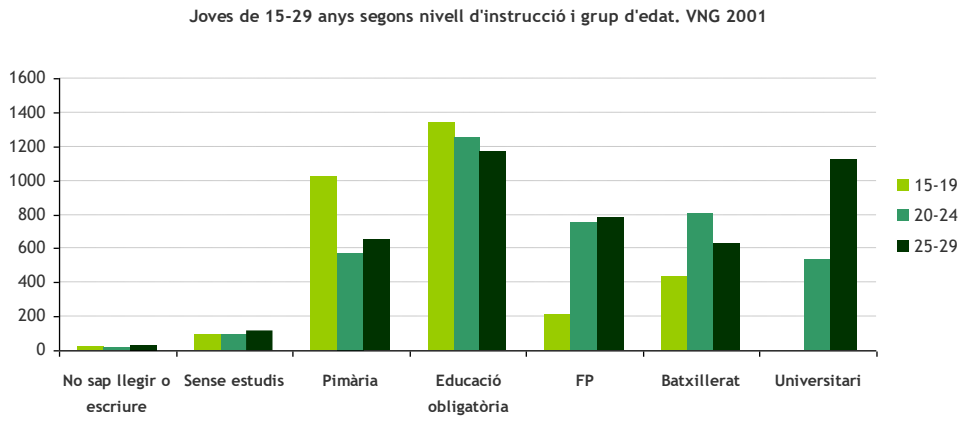

Analitzant les dades dels joves més grans, el 2001 un 44% dels joves vilanovins d'entre 25 i 29 anys comptaven amb **estudis obligatoris o inferiors**, mentre que un 31% havien assolit els estudis postobligatoris de secundària i un **25% s'havien titulat a la universitat**. Aquestes xifres són similars en el cas de la comarca i de Catalunya.

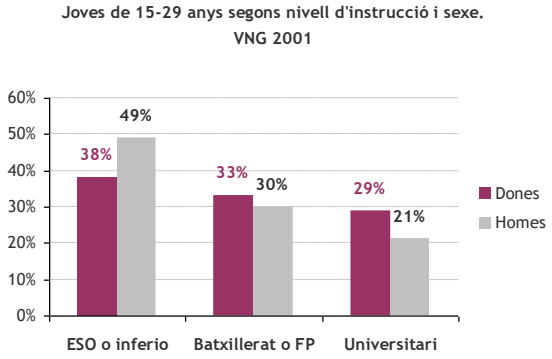

[9] Dades del Pla Local de Joventut 2009-2011 de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú.

Si introduïm la variable de sexe en referència al nivell d'instrucció veiem que **les dones han assolit un major grau de formació** ja que en els estudis obligatoris o inferior compten amb un 38% respecte del 49% que tenen els homes i, en els estudis de major envergadura com són els estudis de secundària postobligatòria (33%) i els universitaris tenen una notable major representació que els homes. El cas més significatiu és en el **nivell universitari**, on la diferència és més gran (del 29% femení al 21% masculí).

Aquesta dada ens mostrava ja en el 2001 la realitat social canviant. Per una banda, el fet positiu és que s'evidenciaven alguns canvis socioculturals que fan que les dones accedeixin en major mesura a l'educació superior. I, de l'altra, encara molt vigent deu anys després, és una realitat marcada per les desigualtats de gènere, el fet de que les dones s'han de preparar més a l'hora d'assolir una posició laboral del mateix nivell que un home. És a dir, que per ésser competitiva en el mercat laboral y aconseguir la mateixa situació laboral que l'home, la dona s'ha de formar i preparar més.

Nivells formatius baixos i persones en formació per adults

L'any 2001 al nostre municipi hi havia 1.162 persones que no saben llegir o escriure. A més, hi ha, a més, 5.658 persones que no van acabar l'educació primària. En total, per tant, tenim un **14% de la nostra població sense estudis**, els que els situa en una posició de gran vulnerabilitat, especialment en èpoques de recessió econòmica, en que les feines poc qualificades es veuen minvades i són les primeres en veure's afectades. Cal destacar que, com dèiem al punt anterior, hi ha 14.233 persones que tant sols tenen una educació primària, el que constitueix un nivell formatiu molt baix per a ésser competitiu al mercat laboral actual. A més, aquest és el grup formatiu més nombrós de la nostra ciutat (29%).

En total, hi ha una mica menys de la meitat de la població de 10 anys i més de la nostra ciutat, **un 43% que te un nivell formatiu nul o molt baix,** el que fa que tinguem una gran part de la nostra ciutadania en un situació de vulnerabilitat en el mercat de treball.

Població de 10 anys i més per nivell d'instrucció. VNG 2001

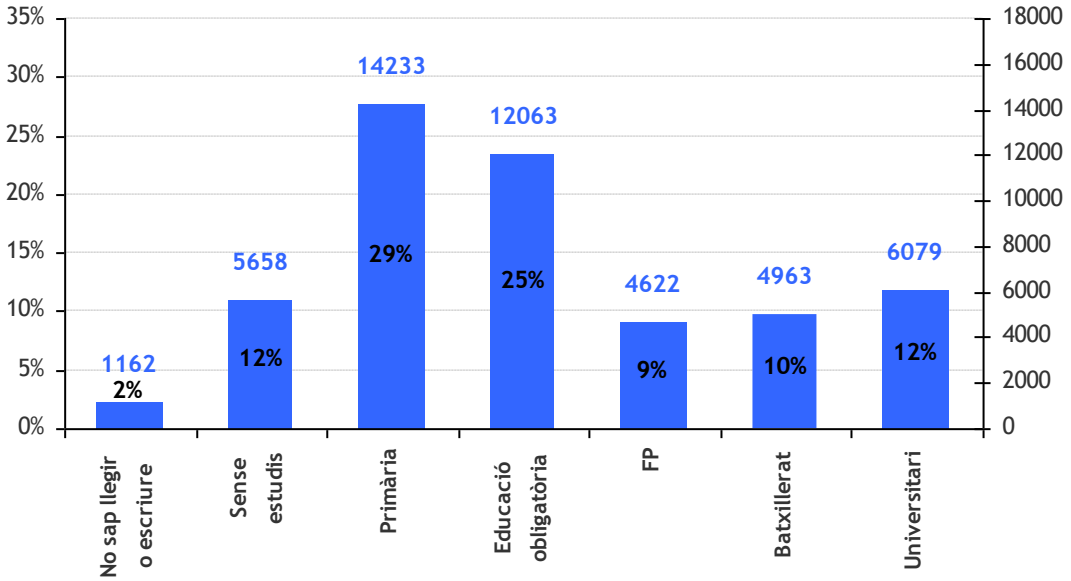

A més, a la nostra ciutat el 2010 hi havia **1.112 persones cursant formació permanent per adults**, el que ens indica que també tenen nivells formatius baixos, ja sigui perquè no tenen educació bàsica o perquè volen accedir a formació professional, universitat o millorar les seves competències en matèries com l'informàtica o els idiomes. Aquesta xifra correspon a un **1,6% de la població adulta** (16 i 64 anys) de Vilanova i la Geltrú.

Sobrequalificació

Qualificació de les persones aspirants a places de l'Ajuntament de VNG

El concepte de sobrequalificació forma part dels intents de comprendre la relació entre les capacitats que té l'individu i les que demana la seva ocupació. Un treballador està **qualificat** per realitzar la seva ocupació quan posseeix les competències que aquesta requereix; està **sobrequalificat** quan posseeix més competències de les necessàries; i està **infraqualificat** quan en posseeix menys (Serracant i Melendres, 2005).

A través dels discursos recollits a la aproximació qualitativa de la Diagnosi, es va detectar que a Vilanova i la Geltrú, des del 2009, s'està produint un canvi en la qualificació de les persones que es presenten a les ofertes de feina de l'Ajuntament, amb una tendència a la sobrequalificació dels aspirants als llocs de treball.

Així, segons dades del Servei de Recursos Humans de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, el 2009 es van presentar 429 persones per a 16 llocs de treball de nivell C2 on la qualificació requerida és Graduat Escolar, ESO, Formació Professional I o Cicle Formatiu de Grau Mitjà.

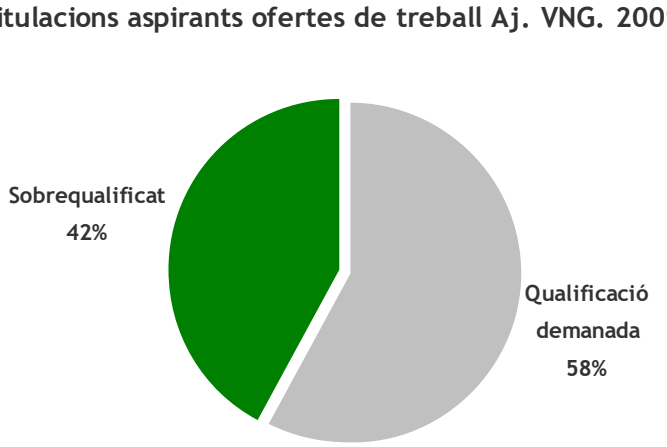

Com podem veure en el gràfic de les persones que es van presentar en resposta a aquesta demanda de feina, **gairebé la meitat (42%) tenen una titulació superior a la requerida** pel lloc de treball, és a dir, estan sobrequalificats per al mateix, la majoria dels quals amb una llicenciatura universitària.

Fracàs escolar

Joves ni-ni

No hi ha cap dada que reculli exactament quants joves tenim a la ciutat que no estan treballant ni estudiant, així que ens hem de basar en les dades relacionades amb les trajectòries formatives dels joves. Concretament, el curs 2009-2010 a Vilanova i la Geltrú hi ha 39 alumnes que han abandonat els estudis abans d'acabar la ESO (6%) i 147 que en acabar la ESO no acrediten el títol (23%). En total doncs, l'any 2010 gariebé un **30% de l'alumnat que es matricula a l'ESO que no obté el títol**.

D'aquests que no acrediten el títol d'ESO, 71 alumnes manifesten tenir la intenció de repetir (11%) i 76 no volen repetir (12%), i, per tant, són susceptibles de fer algun tipus de formació no reglada, com un Programa de Qualificació Professional Inicial (PQPI) o un Pla de Transició al Treball (PTT). Els PQPI i PPT van adreçat als joves

que no tenen acreditada l'ESO i que tenen entre 16 i 20 anys de manera prioritària, tot i que hi poden accedir fins els 24 anys. Té una doble finalitat: ajudar els alumnes a reincorporar-se al món dels estudis, especialment a cicles formatius de grau mitjà a través de la prova d'accés a aquests cicles i ajudar els alumnes a incorporar-se al món laboral tot oferint-los una formació professional inicial. A Vilanova i la Geltrú tenim **96 joves que participen en aquests cursos formatius.**

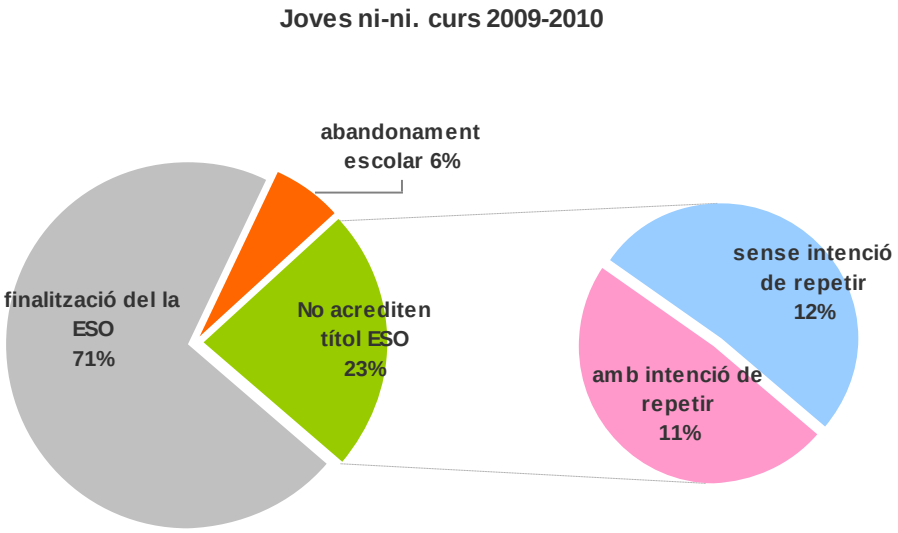

Així doncs, l'any 2010 en total al municipi hi havia **186 joves que ni estudien ni treballen**. Això suposa un **6% de la població entre 16 i 20 anys** de Vilanova i la Geltrú (3.173), i un altre 3% que estan en programes de formació no reglada. Dades si més no, preocupants.

Abandonament prematur

Entenem per abandonament prematur dels estudis **tota aquella població entre 20 i 24 anys que han estudiat com a màxim fins a l'educació secundària obligatòria** i que, per tant, si no segueix formant-se, a l'adultesa tindrà un baix nivell formatiu i previsiblement un alt risc d'exclusió social.

Joves de 20-24 anys per nivell d'instrucció. VNG 2001

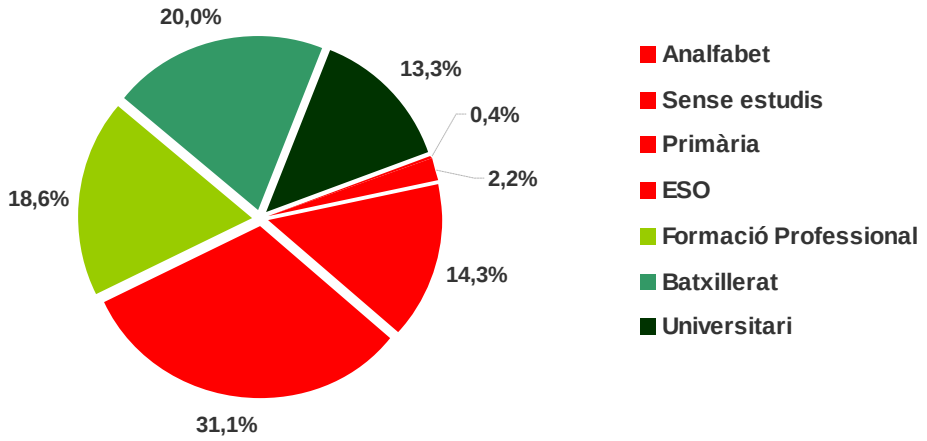

Segons dades del Pla Local de Joventut, l'any 2001 a Vilanova i la Geltrú hi ha 4.016 joves entre 20 i 24 anys, 0.4% dels quals no saben llegir ni escriure, un 2% que no han completat l'educació obligatòria, un 14% que només te educació primària i un 31% que han assolit la educació secundària obligatòria. En educació secundària, un 19% han cursat formació professional i un altre 20% batxillerat. Finalment, un 13% són universitaris/es, tot i que aquesta dada augmentarà perquè els 20-24 anys són encara edats de formació universitària.

Per tant, **la taxa d'abandonament prematur de la nostra ciutat és del 48%**, el que és molt preocupant perquè suposa gairebé la meitat dels joves d'aquesta edat. Caldria, però, comparar-ho amb dades més actuals.

Absentisme escolar

L'absentisme escolar és la inassistència d'un infant o un/a jove en edat d'escolarització obligatòria al centre educatiu on està matriculat de manera sistemàtica, discontínua i sense causa justificada. L'absentisme escolar és un problema educatiu, però també social, ja que evidència les **desigualtats econòmiques, socials i culturals** de la nostra societat. Al mateix temps, reflecteix les **situacions de desafecció** i de conflicte que viuen alguns adolescents en una escola que es troba davant d'un gran nombre de dilemes molt complexos.

A la nostra ciutat tot just ara s'està posant en marxa el ***Pla Pilot d'Acció per Reduir l'Absentisme Escolar i de Prevenció de L'Abandonament Prematur*** *als Centres*

Educatius de Vilanova i la Geltrú, pel que s'ha creat la comissió d'intervenció d'absentisme escolar (CI-AE), on es coordinen tots els agents implicats en aquesta tasca amb els objectius, entre d'altres, d'elaborar una base de dades per a registrar els casos d'absentisme, identificar-ne les causes per poder aplicar els recursos necessaris i posar en marxa els circuïts de prevenció, intervenció i compensació de l'absentisme escolar.

Així, s'ha elaborat un Circuït on s'estipula que l'absentisme de menys del 20% (absentisme Lleu i Moderat) es treballa des del centre educatiu, entre el 20% i el 75% d'absentisme (Greu Regular) i entre el 75% i el 100% (Greu Crònic) es treballa Serveis Socials conjuntament amb el centre educatius. Fins al moment a la nostra ciutat es registraven els casos d'absentisme que eren derivats als serveis socials municipals per estar associats a altres problemàtiques familiars.

Segons aquestes dades, a Vilanova i la Geltrú, el **curs 2010-2011**, el nombre de casos d'absentisme detectats des dels centres educatius i notificats a serveis socials són:

- Primària pública: 4 homes i 3 dones.
- Primària concertada: 3 homes i 3 dones.
- Secundària pública: 10 homes i 5 dones.
- Secundària concertada: 4 homes i 7 dones.

En total, el passat curs a la nostra ciutat es van detectar **13 casos a la primària i 26 casos a la educació secundària obligatòria.**

Cobertura pública

Cobertura de places públiques d'escola bressol

En el curs 2011-2012 hi ha 263 places públiques de llars d'infants, i hi ha hagut una demanda de 564 places, el que vol dir que han accedit a les places públiques menys de la meitat (47%) de les demandes i han quedat en llista d'espera 301 infants. Hi ha 2.884 infants a Vilanova d'entre 0 i 3 anys, per que **la cobertura pública de les escoles bressol és del 9% a la nostra ciutat.**

Per altra banda, la cobertura publica pel curs 2011-2012 del segon cicle d'educació infantil, més l'etapa de primària, més l'etapa de l'ESO és d'un 65,8%.

Necessitats educatives especials

Infants amb NEE per centre i zona

L'educació inclusiva fa referència a un model educatiu que ha de donar resposta a la diversitat. El seu supòsit bàsic és que el sistema educatiu s'ha de modificar per a que respongui a les necessitats de tot l'alumnat, en compte de ser aquests els que hagin d'adaptar-se al sistema. L'educació inclusiva és un dret de tots els infants i no només d'aquells que tenen necessitats educatives especials, ja que no només reconeix el dret a ser diferent com quelcom legítim, sinó que valora explícitament aquesta diversitat.

Es considera que un alumne te necessitats educatives especials quan presenta més dificultats que la resta dels seus companys/es per accedir a aprenentatges que es determinen en el currículum que corresponen a la seva edat i necessita per compensar aquestes dificultats adaptacions d'accés i adaptacions curriculars significatives en varies àrees d'aquest currículum.

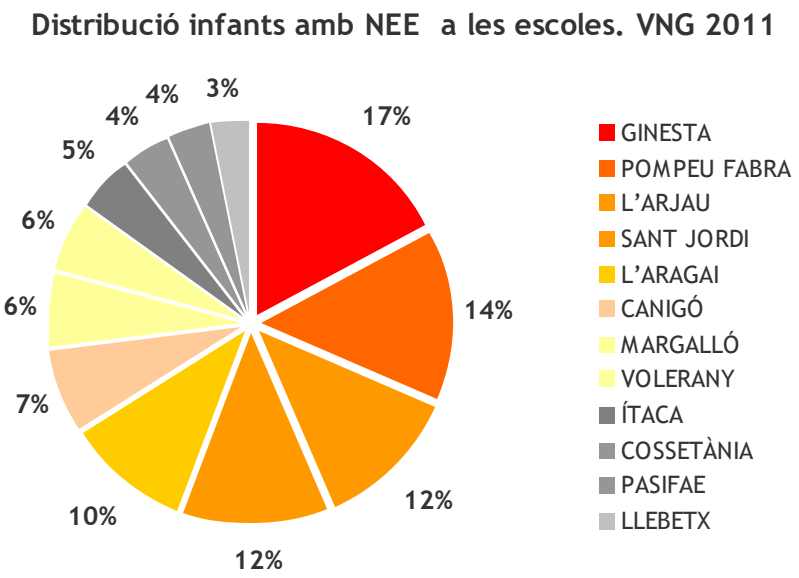

A Vilanova i la Geltrú hi ha 1.464 alumnes/as amb NEE, un 75% dels quals a l'educació primària i la resta a l'educació secundària. La majoria d'aquests alumnes assisteixen a centres educatius de titularitat pública (73%). Concretament, hi ha **quatre escoles públiques de Vilanova que concentren el 43% de l'alumnat amb NEE**, el que ens indica que aquest tipus d'alumnat tendeix a concentrar-se en determinats tipus d'escola. De fet, aquestes quatre escoles estan situades en entorns amb un nivell

socioeconòmic més baix que d'altres zones de la ciutat, i en ocasions estan un tant estigmatitzades, de tal manera que concentren també altres col·lectius vulnerables, com poden ser infants de famílies migrades.

Titularitat del centre

Escolarització dels joves

Sobre l'escolarització dels joves entre els centres concertats i públics de Vilanova i la Geltrú obtenim dades que ens revelen que els joves d'aquest municipi han accedit històricament de forma majoritària a l'ensenyament públic, ja que la quantitat d'alumnes en els centres públics és sempre superior a la dels centres privats. Malgrat aquesta dada, cal tenir en compte una altra dada significativa i preocupant alhora d'aprofundir en les desigualtats socials a Vilanova. Si ens fixem en el nombre d'alumnes que es graduen anualment en els centres públics i privats sempre és major el percentatge de joves que **superen l'ESO en els instituts privats**.

Normalment aquest fet no confirma que l'educació privada sigui de més qualitat sinó que s'hi poden trobar vàries explicacions: les famílies que porten els fills a la privada són de classe mitja-alta i per tant, el context familiar facilita més condicions per a l'estudi. Així doncs, es reafirma que el nombre d'alumnes que superen l'ESO és major en el sector privat que en el públic, i que el fracàs escolar al sector públic és més elevat que no pas en el privat. En el curs 2005-2006 trobem un 15% de joves que no superen el cicle en el sector públic, al costat d'un 5% del sector privat.

Alumnat estranger

Com apuntàvem abans els i les joves migrades tenen majors dificultats socioeconòmiques i conseqüentment, una major vulnerabilitat davant el sistema educatiu, ja que tenen menys possibilitats de tria i tenen molta més presència a l'escola pública que al centres d'ensenyament privats o concertats.

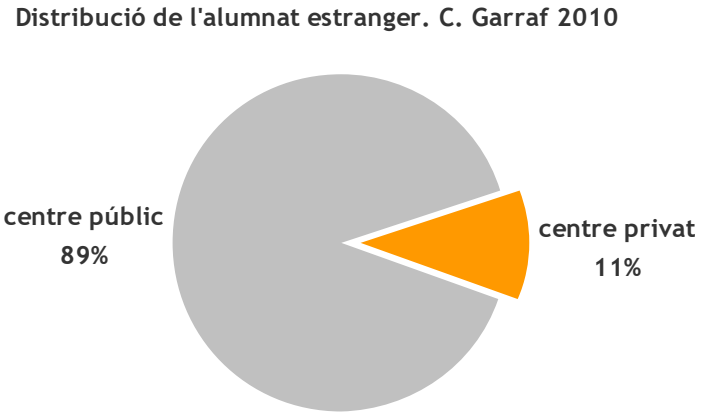

Així, veiem que el **89% de l'alumnat estranger** d'educació infantil, primària i secundària van a centres de titularitat pública.

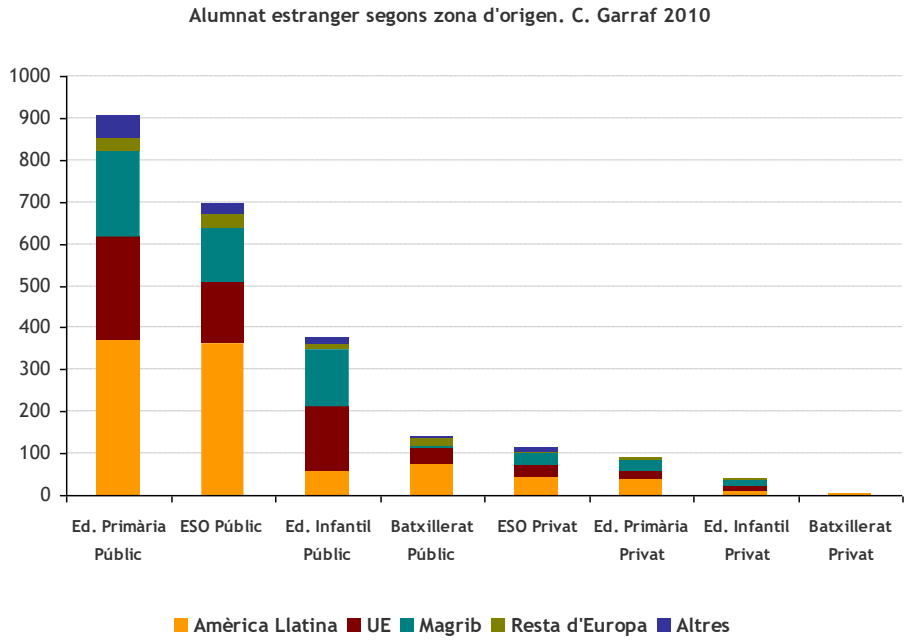

Si desagreguem la informació per orígens i etapes educatives, veiem que on hi ha més presència d'alumnat migrat és als **centres educatius de primària públics**. Concretament, el col·lectiu més nombrós és el procedent de l'Amèrica Llatina, seguit dels alumnes nascuts a la Unió Europea i en tercer lloc hi ha els magrebins/nes, com a tercer col·lectiu amb més presència.

La segona etapa amb més presència d'estrangers i amb la mateixa distribució de nacionalitats són els **centres públics d'educació secundària**.

En la **educació infantil**, en canvi, els dos primers col·lectius són els europeus i els alumnes del Magrib i, en tercer lloc, els llatinoamericans.

Corroborant el que apuntàvem al principi d'aquest punt, a l'etapa **de batxillerat en centres públics** hi ha molt poca presència d'alumnat estranger, mentre que als concertats no n'hi ha gens. Tant a la ESO, com a la primària i l'educació infantil, la diferència de presència d'alumnat estranger a la pública i la concertada és molt important, ja que en aquesta segona és molt minoritària.

Aquesta **forta presència d'alumnat estranger en centre públics** i no concertats, pot acabar provocants que moltes famílies autòctones decideixin portar els seus fills a centres privats, el que encara esbiaixa més la distribució i agreuja les desigualats socials dels col·lectiu autòcton i migrat, a més de que fa un flac favor a la cohesió social de la nostra ciutat, que si te continuïtat pot comportar l'aparició de guetos i/o a augmentar els problemes de convivència entre els diferents col·lectius que viuen a Vilanova i la Geltrú.

4.6. CIUTADANIA I PARTICIPACIÓ

Des del punt de vista de l'Estat i del marc jurídico-polític, la inclusió es produeix amb l'efectiu compliment i la garantia de diversos drets associats a la ciutadania: els drets civils de reconeixement de la ciutadania nacional, els drets polítics de sufragi i representació democràtica i els drets socials sanitaris, educatiu, d'habitatge i protecció social. A aquests tres drets, els hi hem de sumar els anomenats "**nous drets socials**": el dret al propi cos, el dret a la ciutat, el dret a la gestió dels temps, el dret a l'accés a la cultura lliure i les noves tecnologies, el dret a la seguretat alimentària, o tots aquells drets relacionats amb el reconeixement de la diversitat social i cultural, que formen la complexitat dels anomenats **"drets col·lectius".**

Implícita a aquesta concepció de ciutadania i inclusió social, hi ha una concepció crítica amb el sistema actual, que té una voluntat clara de canvi de model, i que vol treure del seu centre el mercat per posar-hi les persones. És una nova manera d'entendre la societat, que ha de reconèixer la diversitat i ha de promoure la igualtat, assumint la universalitat dels drets humans, i en la qual ha de destacar **el valor de la comunitat i d'allò que és local**, en la seva relació amb el personal i el global (Subirats, 2010).

Barrera lingüística

Persones amb baix coneixement del català

Hi ha dues dades que són interessants respecte al coneixement de l'idioma català. Per una banda, aquell percentatge de la població del municipi que el sap parlar, ja que la llengua és un dels mitjans inclusius més importants i cohesionadors d'una població i concretament, el poder comunicar-se en aquesta llengua. Per això hem tingut en compte aquest factor més que no el llegir-la o escriure-la correctament, que a nivell de cohesió social ens sembla més secundari. En segon lloc, hem tingut en compte aquelles persones que ni tan sols entenen l'idioma, ja que això crea una barrera lingüística i sociocultural molt gran.

Població segons coneixement del català - el sap parlar / no l'entèn. VNG 2001

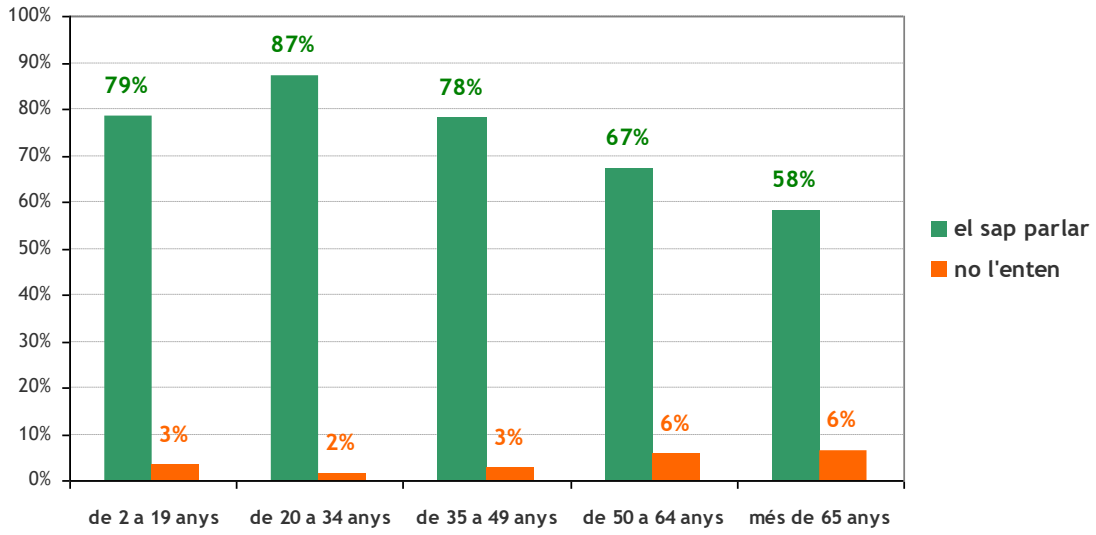

Respecte a la gent que parla el català, al 2001 a Vilanova i la Geltrú era entre el **58% i el 79% de la població**. Aquest percentatge disminueix conforme augmenta l'edat, de tal manera que la franja d'edat en que més percentatge de persones el sap parlar són entre els 20 i els 34 anys, amb un 87%. Tot i així, en general és un percentatge millorable, ja que això produeix una fractura molt important de la població vilanovina, que queda dividida en termes idiomàtics, dons hi ha gairebé **un quart de la població que no el sap parlar.**

En un punt més vulnerable encara trobem aquelles persones que ni tan sols poden entendre l'idioma, el percentatge de les quals oscil·la entre el **2% i el 6% de la població**. Els percentatges més baixos estan però, en les franges d'edat més joves, concretament dels 20 als 34 anys. Vilanova no és una excepció en aquest tema, ja que la mitjana percentual de persones que no entenen el català a Catalunya és el 5.4%. Com en altres casos, caldria comparar amb dades més actuals, de les quals no disposem ja que no es recull aquesta informació des de cap servei de la nostra ciutat.

Problemes de convivència

Persones sancionades per infraccions contra ordenances municipals de civisme i convivència

El Servei de Mesures Alternatives ofereix a la ciutadania de Vilanova i la Geltrú la possibilitat de substituir sancions administratives imposades per l'ajuntament per accions reparadores d'acció educativa (en el cas dels menors d'edat) i en benefici a la comunitat (en el cas dels majors d'edat). Les sancions a les que es fa referència són les de l'àmbit del civisme i la convivència. La finalitat principal és la d'oferir una intervenció d'atenció, seguiment i prevenció que es basa en una resposta educativa alternativa a la sanció econòmica.

L'any 2010 van arribar al servei de mesures alternatives **128 sancions** de Vilanova susceptibles d'acollir-s'hi, més de la meitat de les quals finalment es van **acollir voluntàriament al servei, un 63%** (80).

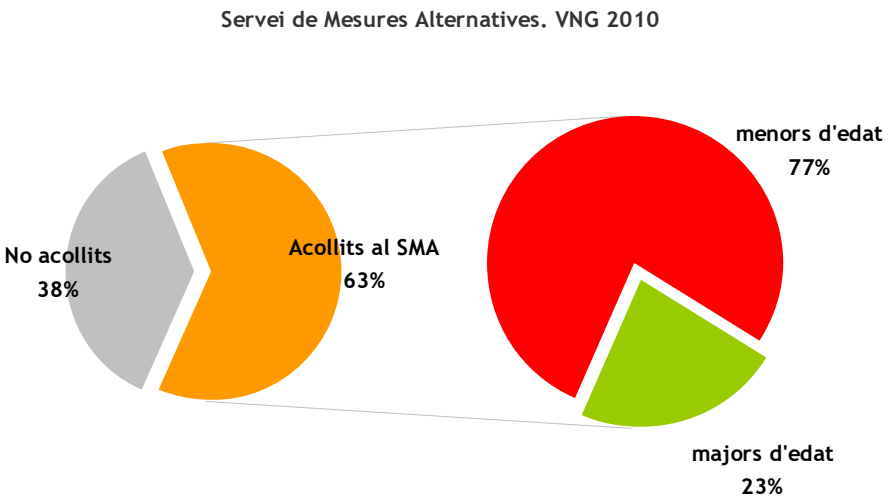

Tot i que un 40% dels sancionats són adults, només són majors d'edat un 23% dels que s'acullen al programa. Així, els menors són els usuaris majoritaris d'aquest servei, ja que un **77% dels acollits són menors de 18 anys**. En temes de convivència i civisme hi ha més adults sancionats, mentre que per temes de consum de substàncies els sancionats són únicament menors.

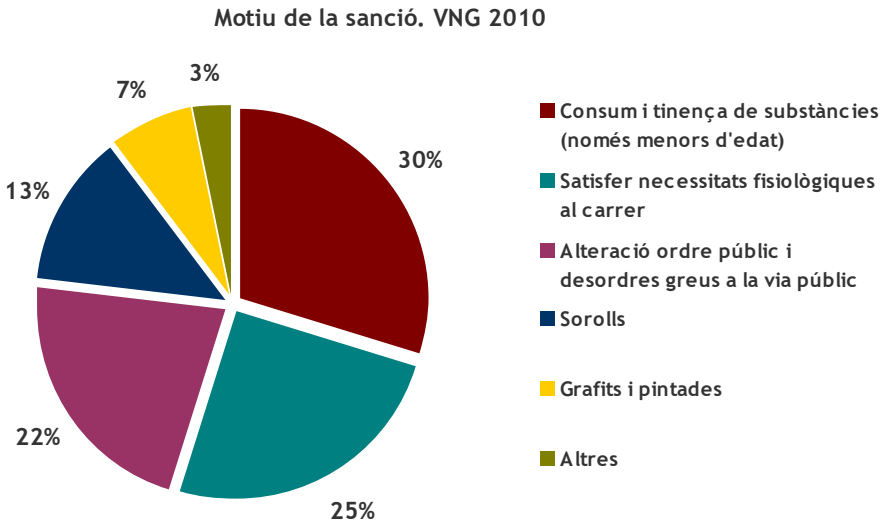

Respecte al motiu de la sanció, en gairebé un terç dels casos és per **consum i tinença de substàncies (30%)**. Després hi ha les sancions per orinar a la via pública (25%) i per alterar l'ordre públic o crear desordres –baralles, malmetre mobiliari urbà,...– (22%). En un 13% de les sancions el motiu és per sorolls que causen molèsties, ja sigui a dins o fora de l'habitatge. Finalment, els grafits i pintades també són motiu freqüent de sanció, així ho va ser en el 7% dels casos de l'any 2010.

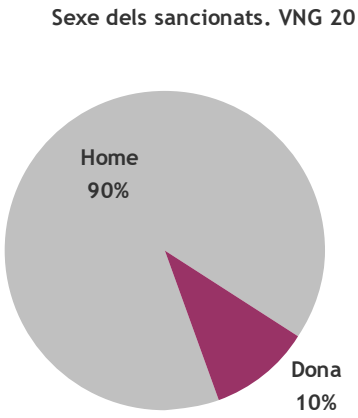

Finalment, una dada molt significativa és que de les persones sancionades, **la gran majoria són homes (90%)**, mentre que la presència de dones és anecdòtica (10%).

4.7. COBERTURA SOCIAL

Si partim de la idea que els sistemes econòmic, polítco-jurídic i sociocultural tracen les seves pròpies fronteres, i que així afavoreixen dinàmiques d'exclusió d'alguns sectors per l'exercici d'una plena ciutadania, convindrem que hi ha situacions d'una gran vulnerabilitat i d'exclusió, que són institucionalment assumides com inevitables. Una bona part d'aquestes situacions es combaten mitjançant l'acció i la intervenció social, a través de les xarxes de protecció i solidaritat informals i, finalment, amb polítiques **públiques de protecció social**. En el cas espanyol, aquests són els tres elements fonamentals que determinen el nivell de benestar social (Subirats, 2010).

Segons les estadístiques de l'Eurostat i les de la Generalitat, la inversió social a Catalunya és inferior a la mitjana espanyola en més de 3 punts, i tant Catalunya com el conjunt de l'estat queden molt lluny de la mitjana europea en inversió social. Respecte a la Unió Europea, l'any 2007 Catalunya destinava gairebé 10 punts menys a polítiques socials. Aquesta menor inversió té efectes tangibles i evidents en la situació dels col·lectius més vulnerables. A la UE15 la taxa de persones en risc de pobresa és del 24,8%, però passa al 16,4% després de la intervenció de l'estat mitjançant polítiques socials. En canvi, a Espanya la rebaixa és molt menor i passa del 24,1% al 19,6%. És a dir, la reducció del risc de pobresa gràcies a la intervenció pública és clarament més baixa[10].

Tot i així, des de l'àmbit municipal es fa cada cop un esforç més important en aquest sentit, dotant de cada cop més recursos inclusius al municipi, per tal de donar resposta a aquestes situacions, ja que l'Ajuntament i les entitats a nivell local són les que precisament detecten i coneixen aquestes situacions en primer lloc, i és on la ciutadania acudeix amb l'expectativa de trobar solucions a les seves situacions de precarietat o risc. És per això que hem volgut fer d'aquest punt un apartat en si mateix, ja que pensem que mereix especial atenció de cara a un treball rigorós per a la inclusió social.

[10] TAULA D'ENTITATS DEL TERCER SECTOR SOCIAL DE CATALUNYA (2010)

Inserció laboral

Persones que participen en programes de formació, ocupació i orientació laboral

Totes les persones majors de 16 anys que viuen a la comarca del Garraf i estan inscrites a l' a l'Oficina de Treball del Servei d'Ocupació com a demandants de feina es poden dirigir al servei de formació, ocupació i orientació laboral. Segons dades d'aquest servei, el 2010 i van haver 7.908 persones de la comarca que van dirigir-se al servei, és a dir un 5,5% de la població total de la comarca del Garraf. Aproximadament (no tenim la dada objectiva real) tres quartes parts d'aquestes persones són de Vilanova i la Geltrú, és a dir unes 5.500 persones. Per tant, més del 8% de la població de la ciutat s'ha adreçat a aquests serveis.

Nombre de persones que participen en les àrres de formació, d'ocupació i orientació laboral. Comarca del Garraf

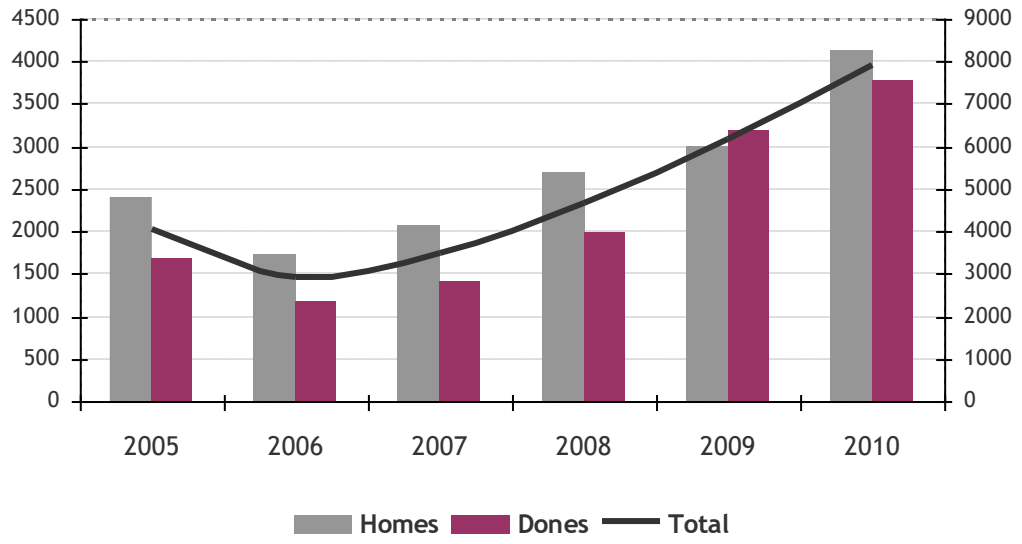

El nombre d'usuaris ha augmentat ràpidament al llarg del temps, i especialment a partir de l'any 2007. La diferència entre l'any 2005 i el 2010 és del 95%, és a dir, que en **5 anys pràcticament s'ha doblat el nombre d'usuaris** dels servei d'orientació i formació laboral. En els darrers anys també **ha anat augmentant el nombre de dones usuàries** del servei fins a equiparar-se i fins i tot superar el nombre d'homes. Això pot venir provocat perquè, a més de les dones que han perdut la seva feina, també pot ser que a causa de la crisi, hi ha dones que han cercat feina perquè el cap de família s'ha quedat a l'atur.

Nombre de demandes de feina

El nombre de demandants de feina del servei d'ocupació de Vilanova i la Geltrú s'ha anat incrementant d'any en any, molts especialment arran de la crisi econòmica, l'any 2008, com es pot comprovar en la gràfica següent.

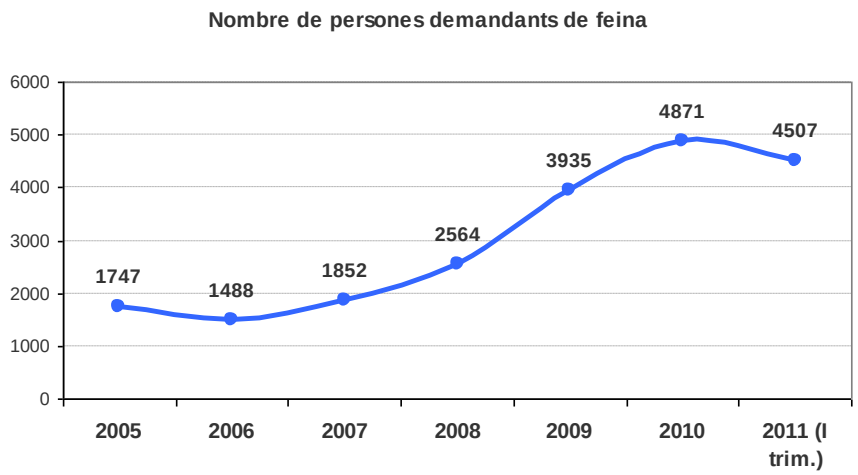

Així, el nombre de persones demandants de feina, s'ha incrementat un 179% des de l'any 2005 al 2010, i pràcticament s'ha **doblat el nombre de demandants del 2008** fins al 2010 (increment del 90%). Cal destacar també que el primer semestre de l'any 2011 hi ha pràcticament ja tantes demandes com en tot l'any 2010, el que ens indica que la tendència segueix molt a l'alça. Aquest primer semestre de l'any 2011 **un 10% de la població potencialment activa** del municipi ja s'ha inscrit com a demandant de feina.

Taxa d'inserció laboral del servei d'ocupació

Inversament proporcional al augment dels demandants de feina, la taxa de cobertura del servei d'ocupació va disminuint del 71% de l'any 2005 al **30% del primer trimestre de l'any 2011.**

taxa d'inserció laboral del Servei d'Ocupació. VNG 2005-2011

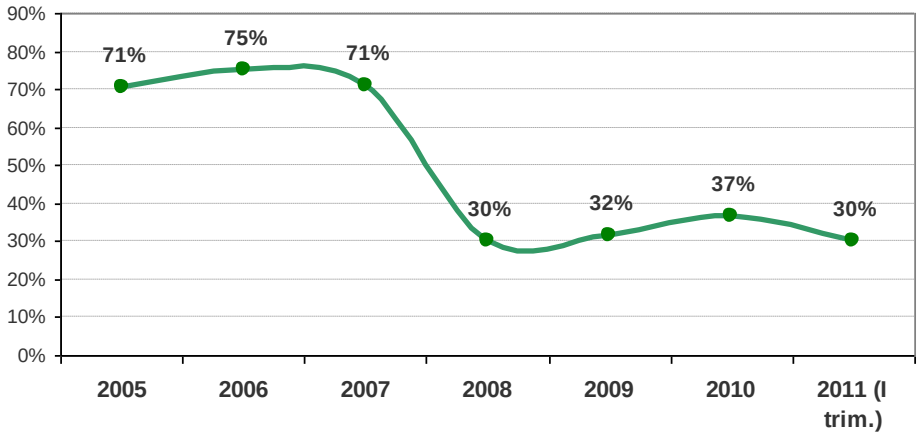

Atenció i problemàtiques social

Problemàtiques ateses a Serveis Socials

En total, l'any 2010 van ser ateses als serveis socials municipals **8043 problemàtiques**. El que necessàriament no es tradueix en persones, perquè hi ha usuaris que en poden patir més d'una.

Principals problemàtiques ateses a Serveis Socials. Comparativa VNG 2005-2010 (absolutes)

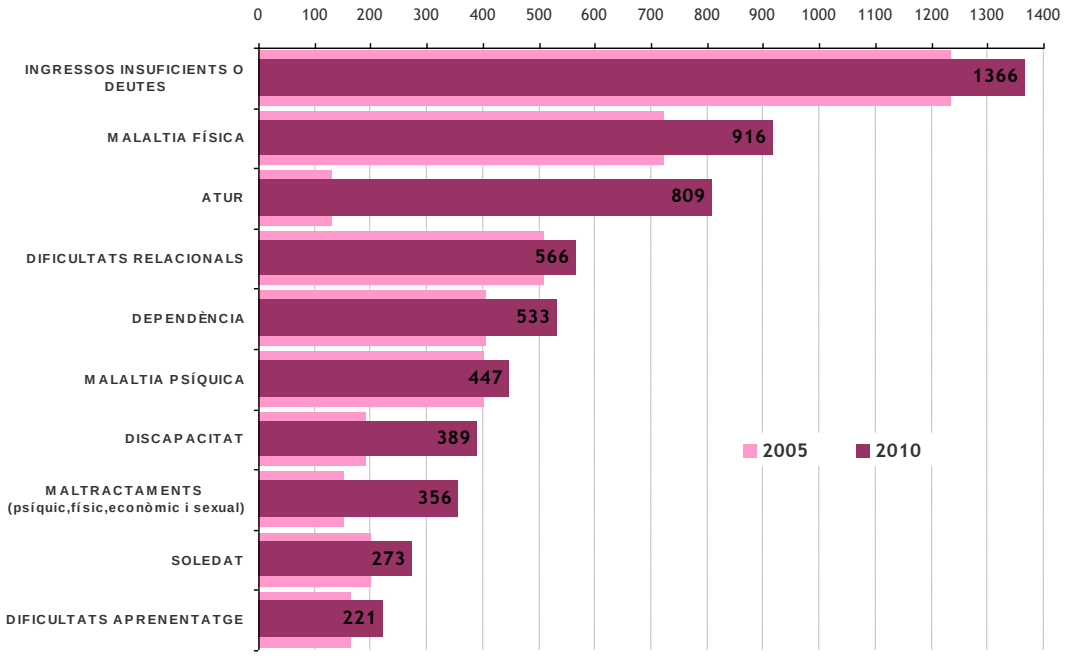

La problemàtica més cops detectada en tot l'any 2010 és la de **no tenir ingressos suficients o tenir deutes**. Això coincideix amb l'expressat a la diagnosi qualitativa, on els professionals municipals i persones de les entitats apunten que a Vilanova i la Geltrú l'exclusió social està relacionada amb temes econòmics i de pobresa, la gran majoria derivats de la situació laboral inestable o d'una pèrdua de feina. En concordança amb això, veiem que les problemàtiques d'estar a **l'atur és la segona dificultat** que més s'han donat en usuaris dels serveis socials a l'any 2010, concretament, més de 800 cops.

Els tècnics i les entitats han fet referència prioritària a una altra problemàtica, que és el fet de patir una malaltia estigmatitzant o incapacitadora, especialment en el cas de persones amb alguna discapacitat. Així dons, veiem que aquesta percepció es correspon amb la realitat, ja que la segona problemàtica més freqüent als serveis socials és precisament el fet de patir una **malaltia física.** El fet de tenir una **discapacitat** també està entre les 10 primeres problemàtiques detectades, concretament ha estat assenyalada en quasi 400 casos.

La quarta problemàtica més detectada des dels serveis socials municipals són les **dificultats en les relacions familiars**, amb 566 casos el 2010. En aquest sentit, hi ha professionals de l'Ajuntament que parteixen de la idea de que l'exclusió social no és només un tema monetari sinó que "l'exclusió només te una cara, que és la de la gent que està sola, que no pot sobreviure[11]". Aquesta és una visió de l'exclusió molt més centrada en l'àmbit relacional de la persona. Aquesta idea també es veu recolzada per les dades, quan veiem que la **soledat** és el novè problema que més pateixen els usuaris dels serveis socials, concretament 273 cops.

Veiem clarament com **la dependència i la discapacitat** també són dificultats molt freqüents entre els serveis socials i són, per tant, factors importants de vulnerabilitat. En total, s'han donat al voltant de 500 cops cada problemàtica.

En sisè lloc trobem la **malaltia psíquica o mental**. Ja hem esmentat diversos cops en aquesta diagnosi la importància d'aquest aspecte com a eix de vulnerabilitat i exclusió. De fet, tant a les dinàmiques participatives com a les entrevistes, els tècnics/ques municipals i les entitats posen de relleu la **necessitat urgent de treballar per al col·lectiu de mentals malats**, ja que es dona molta importància a les seves problemàtiques i la invisibilitat d'aquestes. Es fa referència sobretot a l'estigmatització

[11] Entrevista en profunditat al Servei de Convivència.

de la malaltia mental per part de la societat, així com a les problemàtiques concretes que comporten aquests trastorns i que són factors d'exclusió afegits a la pròpia malaltia, especialment l'aïllament relacional i les dificultats d'inserció laboral. És important destacar que tant les dades de que disposem com les opinions expressades, posen de relleu una problemàtica que sovint queda invisibilitzada a la nostra ciutat.

Finalment, les dificultats d'aprenentatge representen també una altra problemàtica molt detectada als serveis socials, que s'ha donat 221 cops.

Maltractaments a la parella, fills i gent gran

Els maltractaments (físics, psíquics, econòmics o sexuals) són una altra de les problemàtiques més freqüents als serveis socials municipals i s'ha donat **214 cops**. Per la rellevància del tema, hem pensat que mereix un punt apart per analitzar aquesta problemàtica i els diferents col·lectius que en són víctima més detalladament.

Tipus de maltractament detectat a serveis socials. VNG 2010	
Psíquic a la dona	66
Físic a la dona	63
Sexual a la dona	3
Físic/psíquic als fills	24
Sexual als fills	7
PSÍQUIC/físic A LA GENT GRAN	8
Físic/psíquic a l'home	0
Sexual i altres	7
Econòmic	3
Altres físic/psíquic	33
TOTAL	214

Tipus de maltractaments detectats a serveis socials. VNG 2010

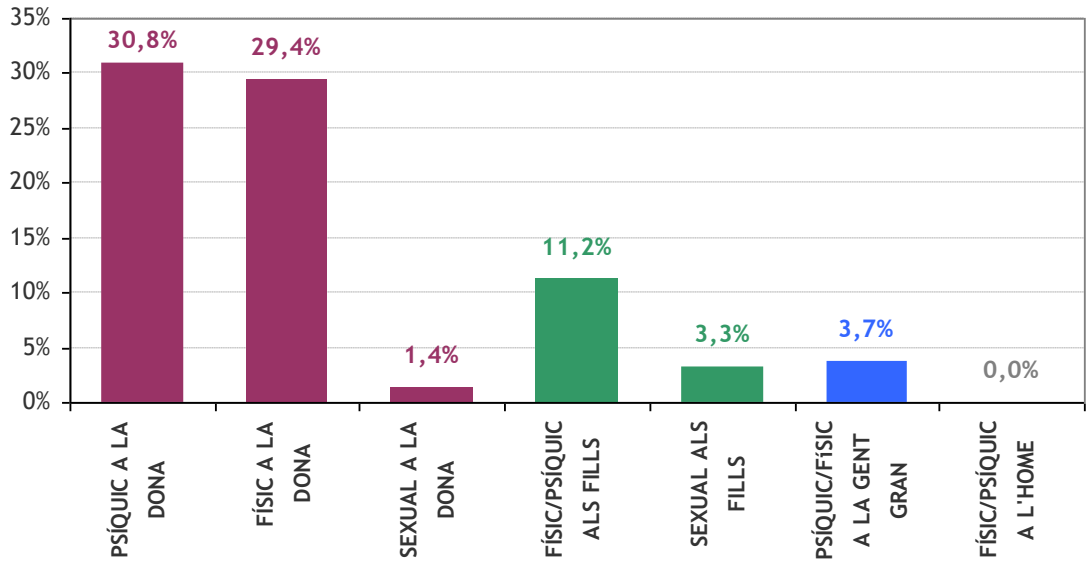

Com podem veure al gràfic, el tipus de maltractament més freqüent als serveis socials és el **maltractament psicològic cap a la dona, en un 30% dels casos**, seguit del maltractament físic a la dona (29%). És a dir, que **més de la meitat de maltractaments (60%) detectats en usuaris de serveis social són cap a una dona**, el que ens indica la vulnerabilitat afegida que tenen les dones en aquest sentit. Cal destacar que un maltractament suposa moltes vegades un moment de trencament vital per a la víctima i pot portar-la a una exclusió, a més de generar altres problemàtiques que fan més difícil el desenvolupament de la seva vida, com trastorns psíquics o físics, etc. per contra, l'any 2010 no es va detectar cap cas de maltractament ni físic ni psíquic cap a un home.

Un altre col·lectiu afectat pels maltractaments són **els infants**. De fet, en un 11% dels casos s'ha donat un maltractament físic o psíquic cap als fills, i en un 3% un abús sexual cap als fills. En total, s'han donat aquestes problemàtiques 31 cops. És fonamental identificar els maltractaments infantils per poder aplicar les mesures de protecció als infants i adolescents que els pateixen, però no sempre és fàcil, perquè en ocasions es tracta de conductes que fins fa poc eren tolerades socialment i, en altres casos, perquè hi ha maltractaments que no deixen empremtes físiques evidents, però sí seqüeles psicològiques de difícil reparació i detecció.

Finalment, a la nostra ciutat, hi ha un tercer col·lectiu afectat pels maltractaments**, la gent gran**, que representa el 4% dels maltractaments detectats per serveis socials. En la nostra societat la vellesa esdevé una etapa de gran vulnerabilitat, i el fet de que aparegui la possibilitat que es produeixin maltractaments està relacionat amb la visió d'aquesta etapa de la vida com quelcom improductiu, desproveït de valor i que suposa una càrrega tant per a la família com per a la societat. Això pot provocar l'aparició d'actituds negatives i afavoreix la infravaloració tant per part de la societat com per part de la mateixa gent gran[12].

Tot i que es dóna resposta immediata a aquestes situacions, a nivell municipal no existeix un dispositiu específic per abordar situacions de maltractaments a la gent gran, tot i que hi ha un protocol elaborat l'any 2010 per la Generalitat de Catalunya, que és el que s'aplica actualment. "Així com en el cas dels infants, o en els casos de violència de gènere està més treballat i protocol·litzat, en aquest àmbit encara fa falta un treball específic de sensibilització i de treball coordinat en xarxa (salut, social, jutjats). En els casos de maltractaments amb evidència es segueix el procediment habitual, el més difícil son els altres tipus de maltractaments que costen més de detectar i més encara en els casos de gent gran"[13].

Finalment, el maltractament menys freqüentment detectat és el sexual a la dona, ja que només s'ha donat un cas en l'any 2010.

Problemàtiques ateses a Serveis Socials segons àmbit d'exclusió

A continuació es presenten les problemàtiques dels usuaris dels serveis socials municipals agrupades per categories i classificades per àmbits, de tal maners que sigui més fàcil detectar quines són les dificultats més excloents de la nostra població, ja que partim de la base que les persones s'adrecen als serveis socials quan han esgotat totes les altres vies d'inclusió social i per tant, són aquestes problemàtiques en que hem de centralitzar els nostres esforços.

[12] Fundació Viure i Conviure. Obra Social Caixa Catalunya. (2007) *Prevenir i actuar contra els maltractaments a les persones* grans. Barcelona.
[13] Entrevista a l'Equip d'Atenció a la Dependència de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú.

Nombre de problemàtiques detectades a serveis socials per àmbit. VNG 2010

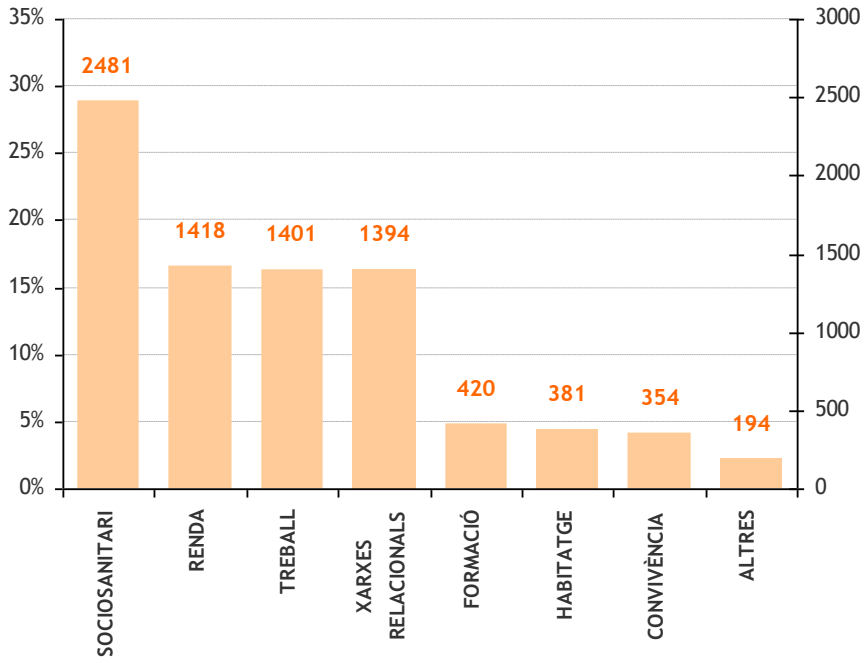

Àmbit social i sanitari

L'àmbit que en que els professionals detecten més problemàtiques és el **sociosanitari**, que representa un 30,5% de les mateixes.

Problemàtiques serveis socials: ÀMBIT SOCIAL I SANITARI

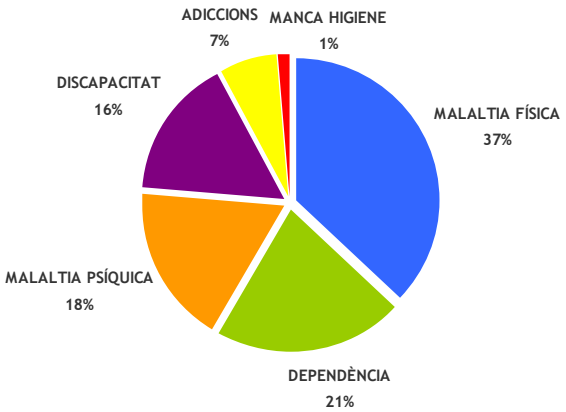

Concretament, dins d'aquest àmbit, **la malaltia física és la problemàtica més freqüent**, seguida de la dependència, la malaltia psíquica i la discapacitat. Altres problemàtiques com les addiccions o la manca d'higiene són molt menys freqüents.

Renda

El segon àmbit que presenta més freqüència entre usuaris dels serveis socials municipals és, com és previsible, **l'àmbit econòmic i de la renda**, que aglutina un 17,4% de les problemàtiques dels usuaris de serveis socials.

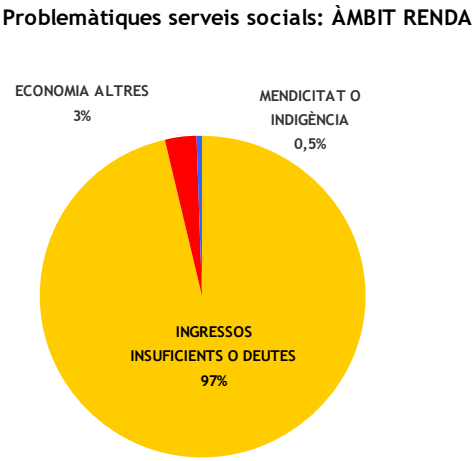

Estem parlant de persones, en quasi bé la totalitat dels casos, que **no tenen ingressos suficients o tenen deutes** al que no poden fer front. Els casos de mendicitat o indigència són molt infreqüents a la nostra ciutat, l'any 2010 tan sols se n'han produït 7.

Treball

En tercer lloc, trobem **l'àmbit laboral**, que representa un 17,2% de les dificultats que es detecten des dels serveis socials de la nostra ciutat. així dons, l'àmbit de la renda i el laboral presenten la mateixa incidència als usuaris, el que ens recorda la estreta interrelació d'aquests dos factors d'exclusió i inclusió social.

Problemàtiques serveis socials: TREBALL

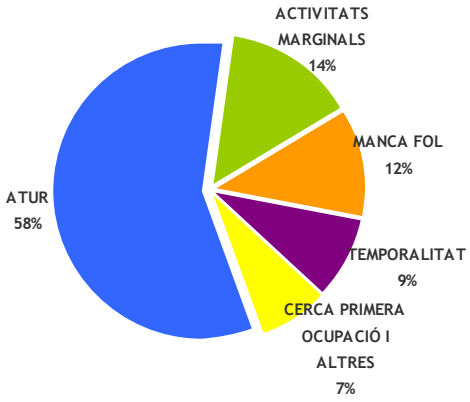

Dins de l'àmbit laboral, concretament, com era d'esperar, estem parlant en més de la meitat dels casos (58%) de problemes relacionats amb **situacions d'atur**, amb o sense cobrament de la prestació. En segon lloc, però amb molta diferència percentual, en un 14% dels casos hi ha les dificultats d'aquelles persones que realitzen activitats marginals, ja sigui treball submergit, drogues, prostitució, robatoris, etc. També es detecta una manca de formació i orientació laboral (FOL) en un 12% de les problemàtiques. Finalment, la temporalitat de la feina (9%) o aquells que cerquen la seva primera ocupació (7%) són problemàtiques menys freqüents però que també han de ser tingudes en compte.

Xarxes relacionals

El quart àmbit que aglutina més problemàtiques ateses pels serveis socials de la ciutat és el que correspon a l'àmbit relacional, amb un 17,1% del total de problemes.

Problemàtiques serveis socials: XARXES RELACIONALS

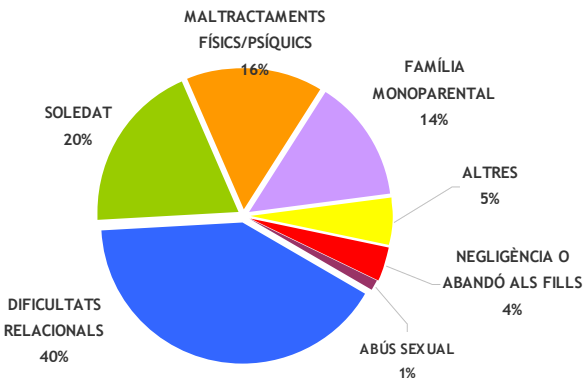

Les **dificultats de relació** són el problema més present relacionat amb aquest àmbit, en un 40% dels casos, especialment les familiar. La soledat, és un altres problema important, amb un 20%. Com ja hem dit en altres apartats de la diagnosi, els professionals manifesten en diverses ocasions que el fet de tenir una xarxa relacional esdevé un factor atenuant en casos de patir una situació precària, per tant, les persones que es troben soles i que no poden comptar amb cap suport informal són molt més vulnerables.

Això també es reflexa en que una altra problemàtica de l'àmbit relacional és el fet de ser una família monoparental, ja que la conciliació laboral i familiar és més difícil i també en el cas de patir situacions d'atur o precarietat laboral, pel que aquest tipus de família ha patit molt la crisi a la nostra ciutat (14%). Així, el nombre de famílies monoparentals que s'han dirigit a serveis socials s'ha doblat en cinc anys, especialment a partir de l'any 2008.

Una altra problemàtica greu són els maltractaments físic, psíquics o sexuals, a infants o adults, que s'han detectat aquest any 2010, que són un 16% dels problemes relacionats amb les xarxes relacionals. La negligència cap als fills o els maltractaments sexuals són els temes relacionals menys freqüents.

Formació

En cinquè lloc hi ha **l'àmbit educatiu o formatiu**, que representa un 5,2% de les dificultats que trobem a serveis socials municipals.

Problemàtiques serveis socials: EDUCACIÓ

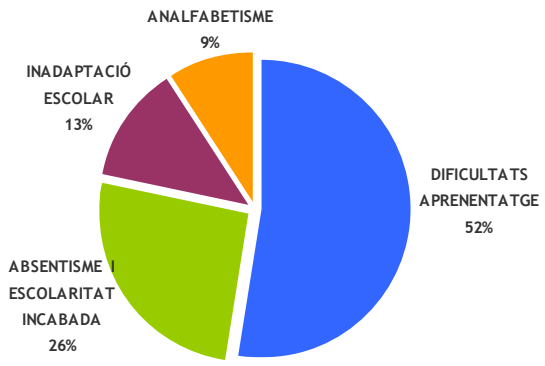

En aquest sentit, les **dificultats d'aprenentatge** representen la meitat dels casos, ja sigui per problemes intel·lectuals, socials, educatius, etc., seguida de l'absentisme escolar i l'escolaritat inacabada, que són un quart dels casos d'aquest àmbit. La inadaptació esoclar i l'analfabetisme tenen menys incidència tot i que representen un 13 i un 9% dels problemes formatius dels serveis socials de Vilanova i la Geltrú.

Habitatge

El sisè àmbit que te més importància als serveis socials, són els temes **d'habitatge**, que representen un 4,7% del total de problemàtiques de serveis socials.

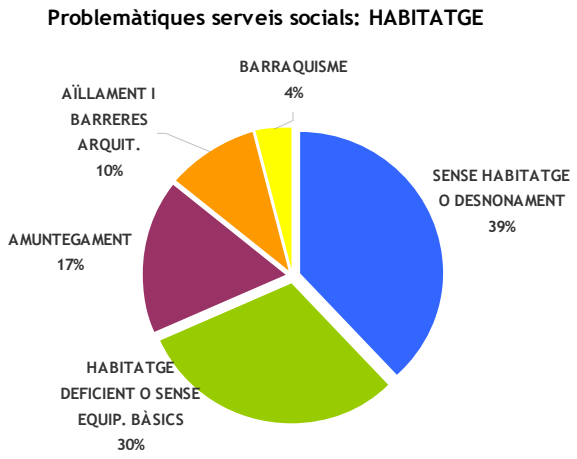

El principal problema en aquest àmbit és la **manca d'habitatge i els desnonaments**, que abasten un 40% dels problemes residencials. En segon lloc, trobem que hi ha habitatges deficients o que no tenen els equipaments considerats bàsics en un 30% dels casos. L'amuntegament també és un important, donant-se en un 17% dels problemes d'habitatge i el fet de estar aïllat a la residència o de que no estigui adaptada representa un 10% del casos d'habitatge. finalment, el barraquisme no és un problema molt comú de la nostra ciutat, ja que tan sols representa el 4% de l'àmbit.

Ciutadania i participació

El darrer àmbit amb més nombre de problemàtiques és el que te a veure amb la **comunitat i la participació política i ciutadana**.

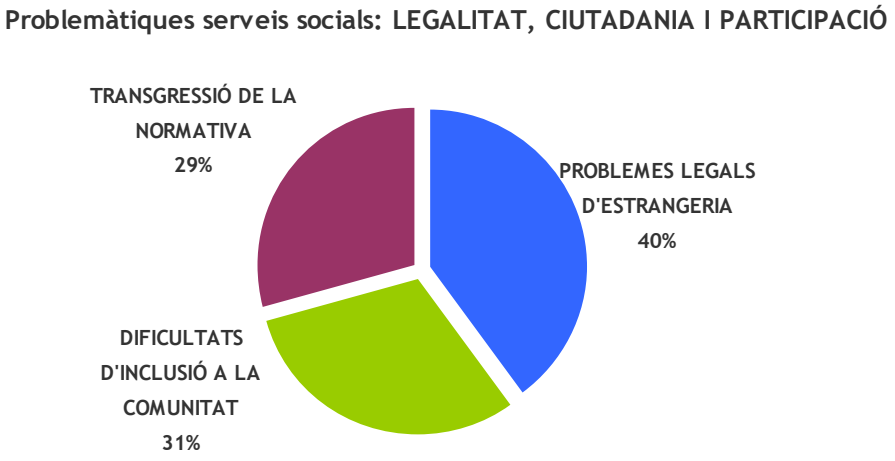

En aquest àmbit en primer lloc tenim els **problemes legals d'estrangeria**, que són un 40% dels problemes comunitari-polítics. És un exemple més de l'alt risc d'exclusió a que estan sotmeses les persones migrades. En aquest sentit, també són molt importants les dificultats d'inclusió a la comunitat com per exemple les dificultats d'adaptació o integració social i també casos de rebuig social, que representen quasi terç dels problemes de convivència, igual que les conductes delictives o els problemes amb la justícia que són un 29%.

Evolució de problemàtiques i àmbits d'exclusió a serveis socials

Si analitzem la **comparativament els anys 2010 i 2005**, podem veure que, pràcticament totes les problemàtiques més significatives s'han vist disminuïdes en termes relatius, especialment la de ingressos insuficients o deutes. Això ens indica la cada cop més **creixent multicausalitat de l'exclusió**, que està menys centrada en la pobresa i més relacionada amb tots els altres àmbits que configuren la trajectòria vital de les persones.

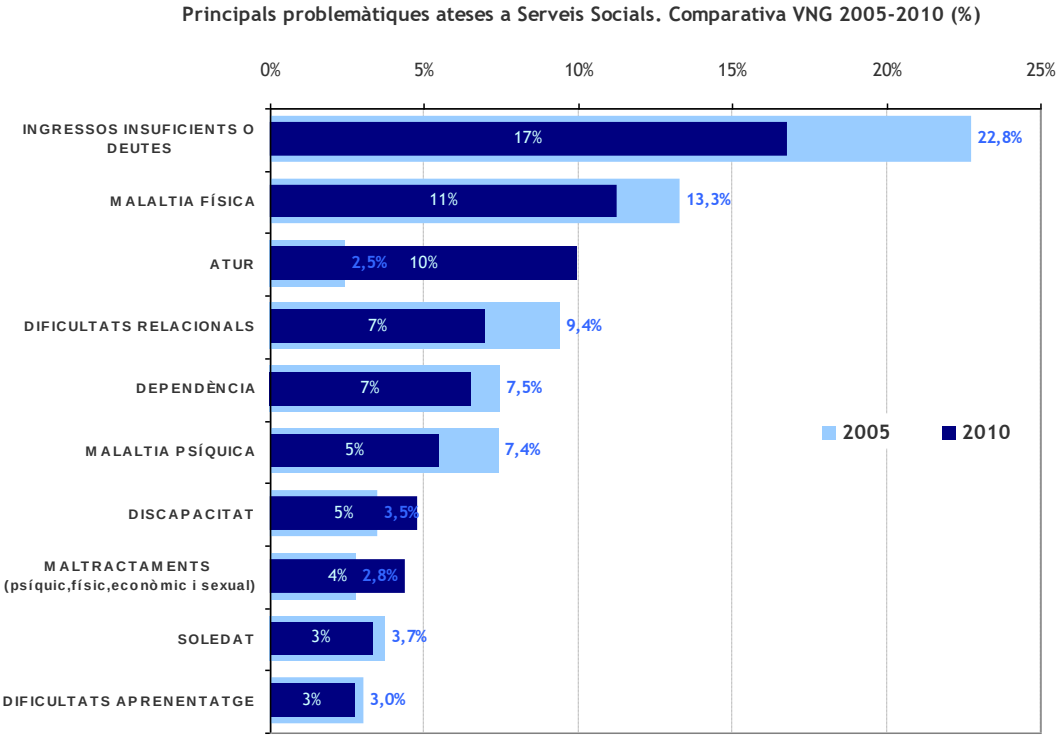

Entre les que **s'han vist incrementades destaca, amb diferència, la de l'atur, que** ha passat a ser un 2,5% a ser el 10% del total de problemàtiques dels usuaris de serveis socials. Això és clarament una conseqüència de la crisis econòmica actual i el seu efecte en el mercat de treball de la nostra ciutat.

De fet, els tècnics/es de l'Ajuntament de Vilanova i les entitats de la ciutat pensen que la causa principal de l'exclusió, a nivell general, és la manca o **pèrdua de la feina**, ja que això comporta una manca d'ingressos econòmics que desencadenen situacions estressants a les persones i famílies. Els i les entrevistades manifesten estar adonant-se que molta gent en una situació d'exclusió són gent de classe mitjana que ha perdut la feina i la seva xarxa relacional no els pot ajudar en tot, i per això s'adrecen als serveis socials municipals, quan mai abans ho havien necessitat.

Altres dificultats que han augmentat el seu valor relatiu són la discapacitat i els maltractaments. En canvi, s'han vist reduïdes la malaltia física i lleugerament les dificultats relacionals amb la família o en general.

Respecte a l'àmbit que més ha vist incrementat el nombre de problemàtiques en els darrers 5 anys, són els àmbit de treball i de convivència. És a dir, que el **2010 hi ha un 80% més de problemes amb el treball**, principalment relacionades amb l'atur, les

problemàtiques de qual s'han multiplicat per cinc en aquests anys. Els problemes de convivència també han augmentat molt en aquest període, un 78%, especialment aquells que tenen a veure amb **conductes delictives i problemes amb la justícia**, que s'ha quadruplicat en cinc anys, ja que els altres eixos de l'àmbit, les dificultats d'inclusió i els problemes d'estrangeria, per contra, han disminuït en el període 2005-2010. Aquest augment pot ésser degut a que des de l'any 2007 es va posar en marxa el Serveis de Mesures Alternatives a l'Ajuntament, i per tant, s'han començat a tractar problemàtiques relacionades amb el civisme i la convivència.

Els àmbits relacionals i el d'habitatge s'han mantingut en un nombre de problemàtiques molt similar i la formació, la renda i l'àmbit sociosanitari han disminuït el seu nombre de problemes respecte al total de persones ateses als serveis socials de l'Ajuntament.

Problemàtiques de serveis socials. Variació 2005-2010

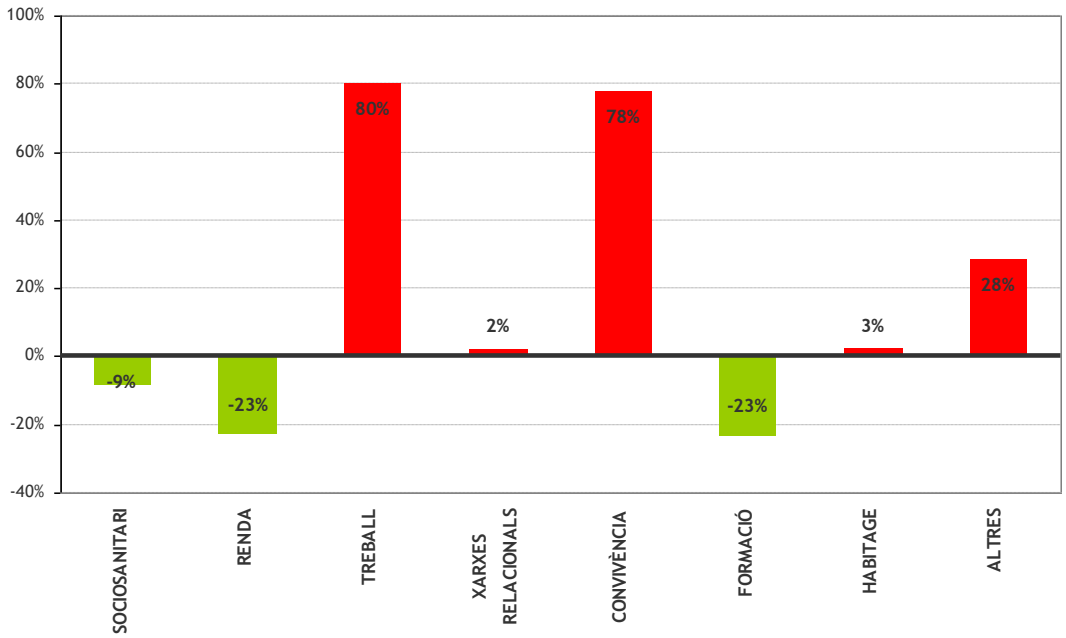

Cobertura d'ajuts socials

Dels ajuts que s'han donat a la ciutadania des dels serveis municipals d'aquest any, una gran majoria han estat econòmics, un 22% ajuts econòmics per a l'habitatge, i tan sols un 11% han estat en especies (lactància, mediació, bugaderia, ulleres i odontologia).

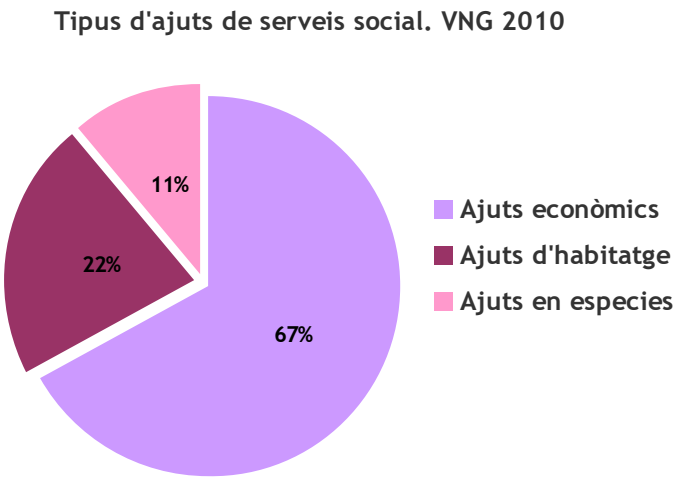

Això ens indica el fort caràcter assistencial dels nostres serveis socials i també la gran demanda d'ajuts econòmics per part de la població que hi ha hagut en els darrers anys.

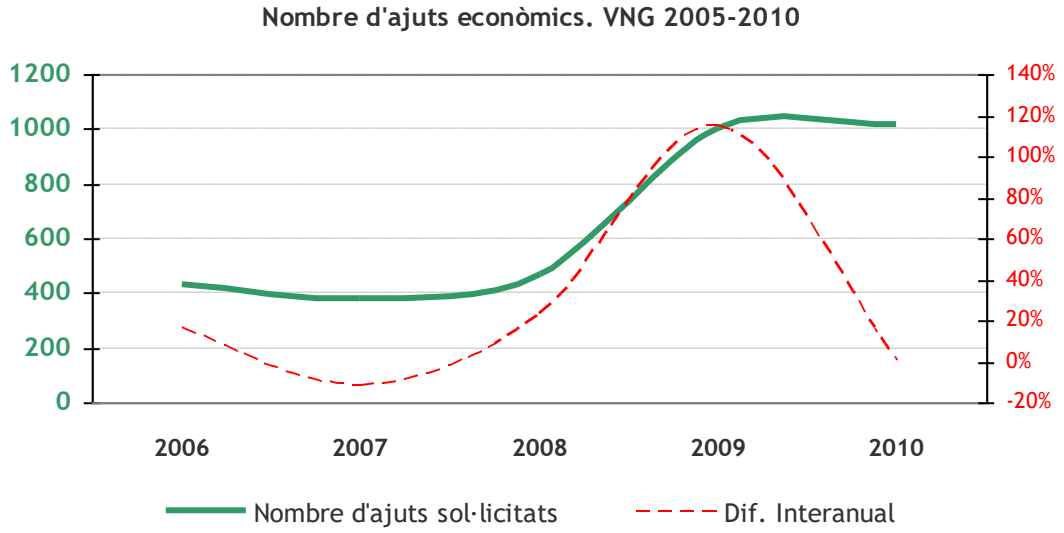

Com podem observar en el gràfic, la sol·licitud d'ajuts econòmics s'ha **incrementat fortament de l'any 2008 al 2009**, anys d'inici de la crisi econòmica. A l'any 2010 ja no hi torna a haver un increment sinó que el nombre de sol·licituds es manté similar al 2009.

Ajuts econòmics de serveis socials. VNG 2005-2010

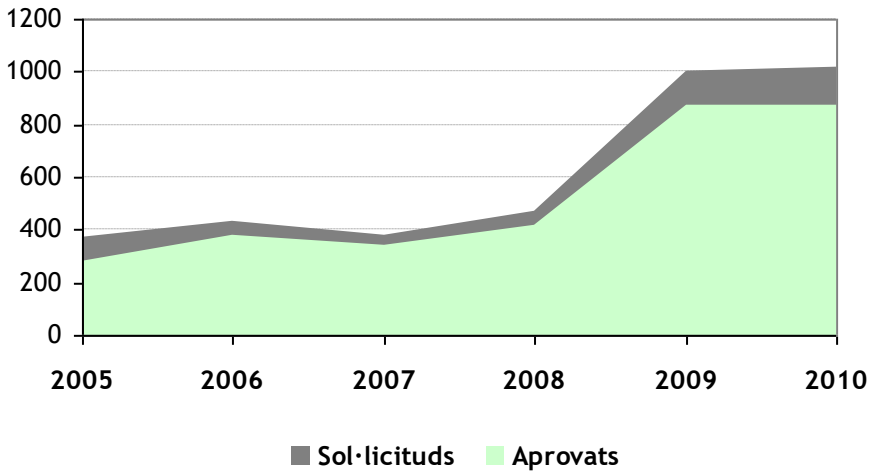

La taxa de cobertura dels ajuts de serveis socials és alta, i s'ha incrementat amb els anys de tal manera que **el 2010 el 86% de les sol·licitud d'ajuts van ser aprovades**, quan al 2005 era d'un 75%.

Renda mínim d'inserció

La renda mínima d'inserció és una acció de solidaritat de caràcter universal envers la ciutadania amb greus dificultats econòmiques i socials. Té el propòsit d'atendre les necessitats bàsiques per viure en una societat, amb els recursos convenients per mantenir-se i per afavorir-ne la inclusió social i laboral, pel que va acompanyada de l'elaboració d'un Pla Individual d'inserció i Reinserció social i laboral.

L'any 2010 a Vilanova i la Geltrú hi ha **297 titulars de la Renda Mínima d'Inserció**. En total, són beneficiaris de la RMI **870 persones** –entre les quals 376 menors d'edat– el que representa un **13 per mil de la població** del municipi. Pot semblar una quantitat insignificant, però pren rellevància si ho comparem amb la mateixa dada de l'any 2001, en que la RMI beneficiava a 0,8 persones de cada mil, o l'any 2006 en que en són 2 de cada mil.

De fet, el nombre de titulars (expedients) de la RMI no ascendeix fins a l'1 per mil fins l'any 2008, per acabar **quadruplicant-se en els tres anys següents**. Si mirem la gràfica següent, veurem que el gran increment en el número de RMI és precisament a partir de l'any 2008 que és a partir de quan es produeixen també les pujades

interanuals més fortes, arribant quasi a doblar-se el número d'expedients de RMI l'any 2009.

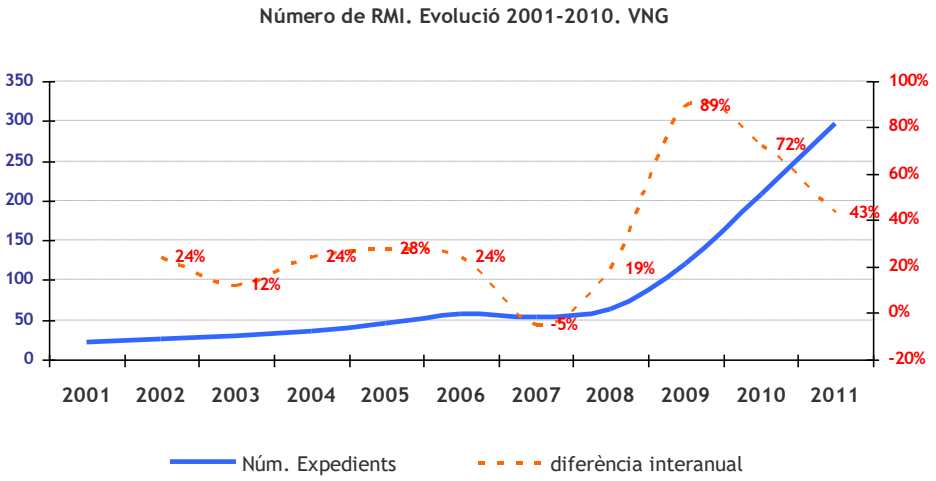

Respecte a la durada de la prestació, més de la meitat **(51%) de persones que cobren la RMI actualment, ho fan des de fa un any o menys**, i un altre terç (37%) ho cobren des de fa 2 o 3 anys. És a dir, que el gran gruix de perceptors de la RMI ho han sol·licitat en l'època de crisi econòmica, el que per altra banda és normal perquè han tingut menys temps per reinsertar-se que aquells que porten més anys. Tot i així un 11% dels perceptors fan entre 10 i 4 anys que cobren la RMI i tan sols un 1% fa més de 10 anys que estan cobrant la RMI.

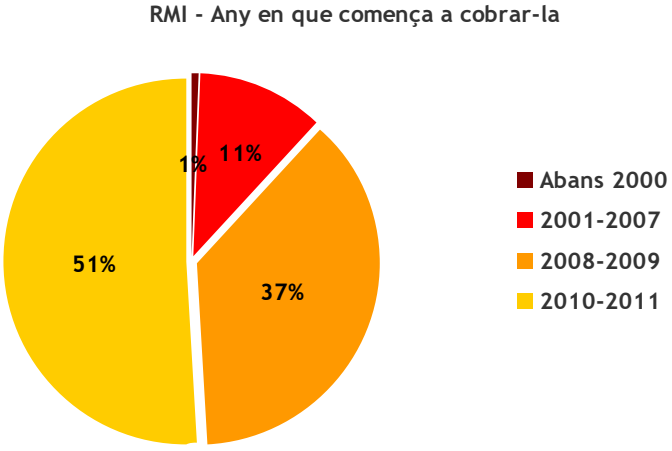

Característiques dels perceptors/es

Edat i sexe

La Renda Mínima d'Inserció és per majors de 25 anys, però hi ha una possibilitat d'excepció si el menor de 25 anys es troba en una situació realment precària, en que la seva subsistència es troba en perill. Per això, la gran majoria de perceptors/es es troben en edat adulta. Així, un terç dels perceptors **(33%) tenen entre 36 i 45 anys** i un altre terç (32%) entre 46 i 59 anys. El tercer grup d'edat més nombrós és el de 26 a 35 anys, que representen un 23% dels perceptors de la RMI. Totes les dades són del segon trimestre de l'any 2010.

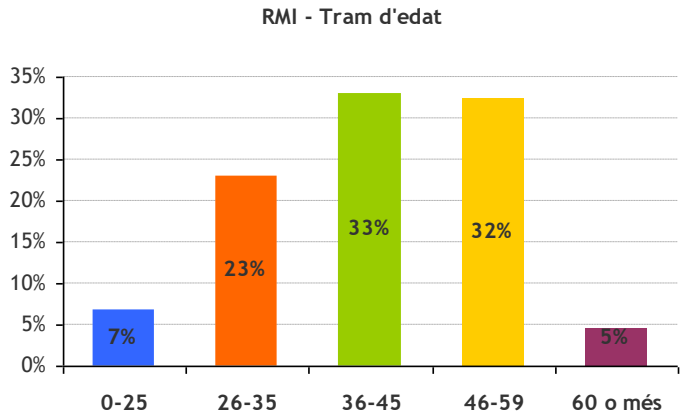

Respecte al sexe de les persones que cobren una RMI, hi ha lleugerament **més dones (58%) que homes (42%)**, els que ens torna a confirmar que les dones són encara un col·lectiu socialment més vulnerable que els homes.

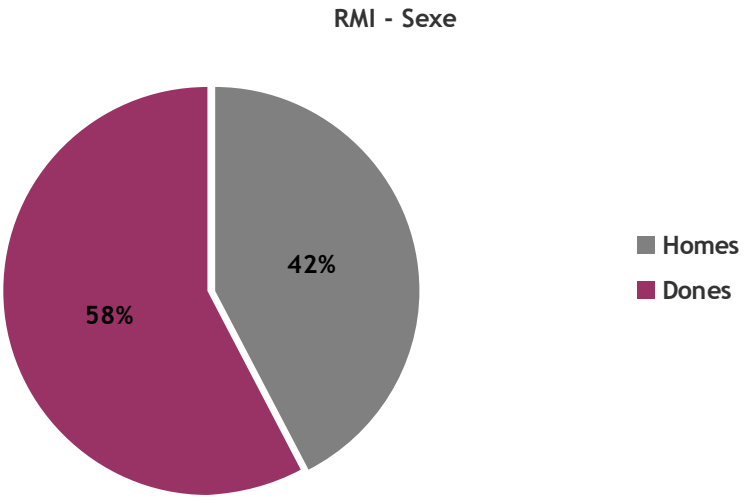

Tipus de família i número de fills

Respecte al tipus de família, un 41% dels perceptors formen part d'un nucli familiar i més d'una quarta part (28%) són persones soles. Destaca la dada de que gairebé una tercera part **(31%) són famílies monoparentals**, del que podem deduir la vulnerabilitat d'aquestes famílies, ja que la seva presència a la societat no és correspon amb la seva incidència al RMI.

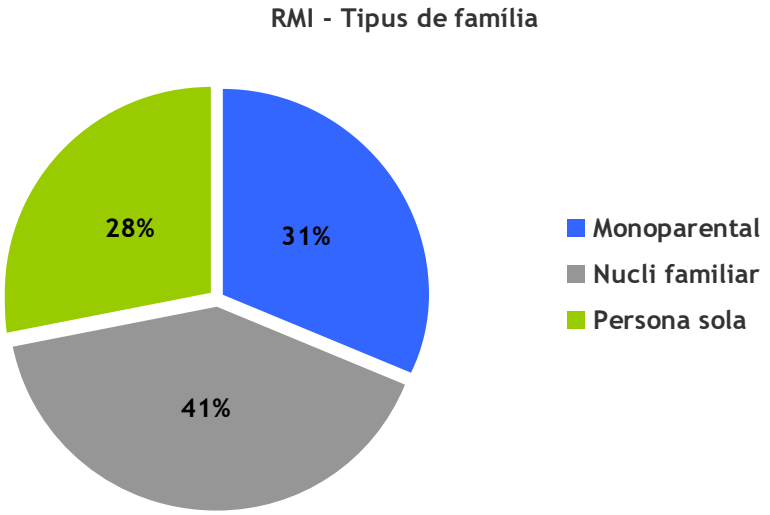

Respecte al número de fills de les famílies, una major**ia (41%) tenen un o dos fills**, mentre que el segon grup més nombrós està format per aquells que no tenen cap fill. Un 21% no tenen tres o quatre fills i només un 2% de les famílies tenen 5 o més fills a càrrec.

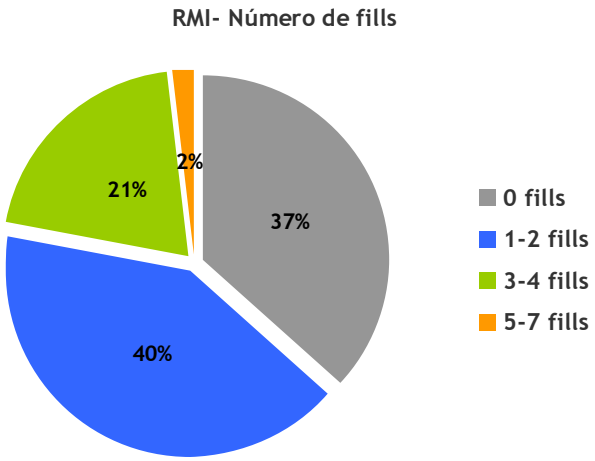

Tipus de problemàtica familiar

La aprovació de la renda mínima d'inserció va associada a una problemàtica que es causant de la situació precària en la que es troba la persona.

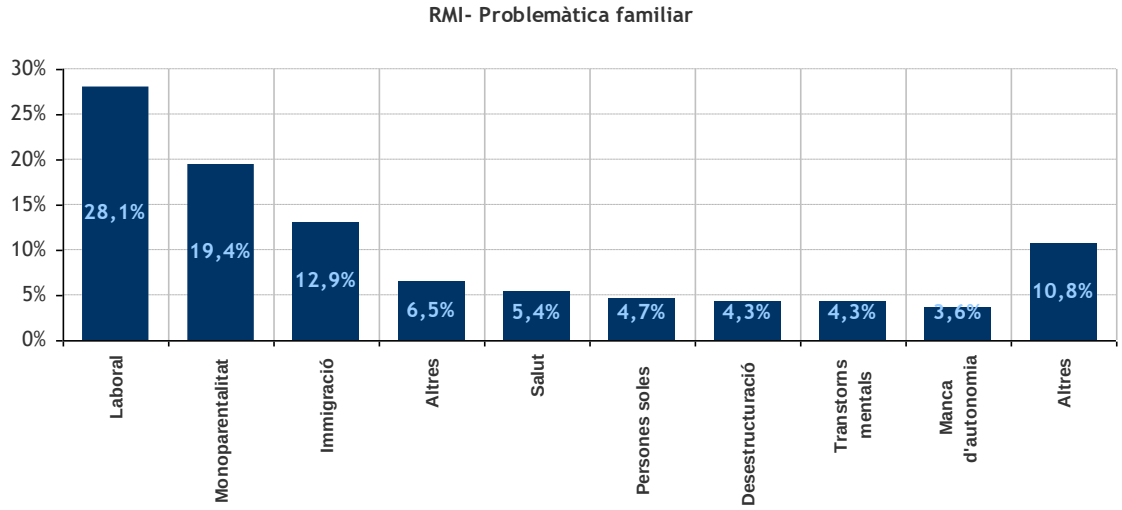

Nacionalitat

Per contra de la percepció que de vegades es te des de la ciutadania, gairebé la meitat de perceptors/es de la RMI són de **nacionalitat espanyola**. En segon lloc, hi ha el **col·lectiu magrebí** que representa un 36% dels titulars del programa. En tercer lloc, hi ha altres nacionalitats variades i en quart i cinquè lloc, respectivament, hi ha les persones de l'Amèrica llatina (6%) i el de Romania (5%).

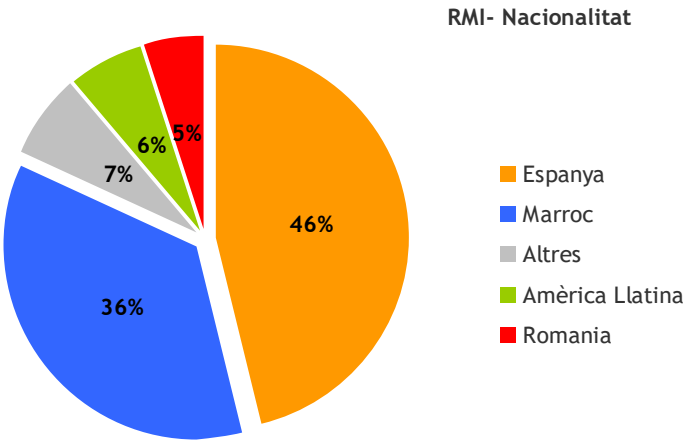

Violència de gènere

Indicadors del serveis d'atenció de l'Espai d'Equitat

L'Espai d'Equitat és el servei municipal que té per objectiu la promoció de la igualtat d'oportunitats entre les dones i els homes. Vol donar resposta a les demandes d'informació, assessorament, suport i formació en temes derivats de la desigualtat i la discriminació per raó de gènere. S'adreça en especial a les dones, però també als homes i a les entitats i col·lectius que volen una societat més justa, més equitativa i respectuosa amb els drets humans. Hem pensat que, tot i que no és estadísticament significatiu, està bé analitzar les usuàries que s'han posta en contacte amb aquest servei, ja que en molts casos es tracta de dones que pateixen situacions de discriminació, ja sigui violència de gènere, violència econòmica, o que necessiten suport per a superar alguna situació familiar complicada.

L'any 2010 es van atendre **304 dones** amb una o diverses intervencions, de les qual una gran majoria (222 dones) són de Vilanova i la Geltrú. Les altres són de la resta de poblacions de la Comarca del Garraf.

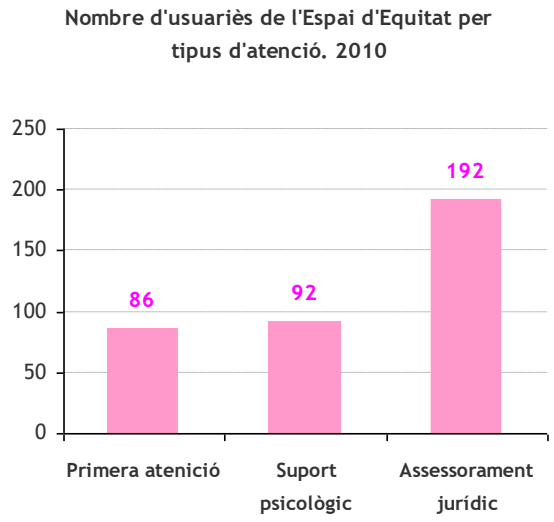

El servei més utilitzat ha estat el **d'assessorament jurídic** des d'una perspectiva de gènere. Aquest servei està especialitzat en separacions, custòdia de fills, règim de visites, pensions alimentàries, maltractaments, assetjament sexual, i d'altres. S'ha fet servir en 192 ocasions. En segon lloc, trobem el seguit servei d'atenció i suport psicològic individual o teràpia de grup per a dones víctimes de violència de gènere. L'objectiu d'aquest servei és que les dones víctimes de violència adquireixin la

capacitat de posar fi al vincle violent i facilitar-ne la seva recuperació. S'ha fet servir 92 cops l'any 2010.

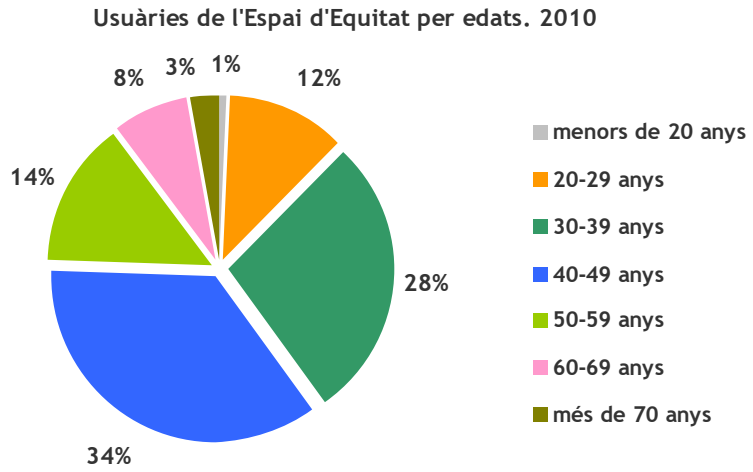

Respecte a l'edat de les usuàries, **la majoria de dones tenen entre 30 i 49 anys**. Concretament, un terç de les usuàries tenen entre 40 i 49 anys, i més d'un quart entre 30 i 39 anys. En tercer lloc, hi ha un 14% tenen entre 50 i 59 anys i un 12% que estan a la vintena. Destaca que hi ha 27 persones (11%) que són majors de 60 anys i tan sols dues menors de 20.

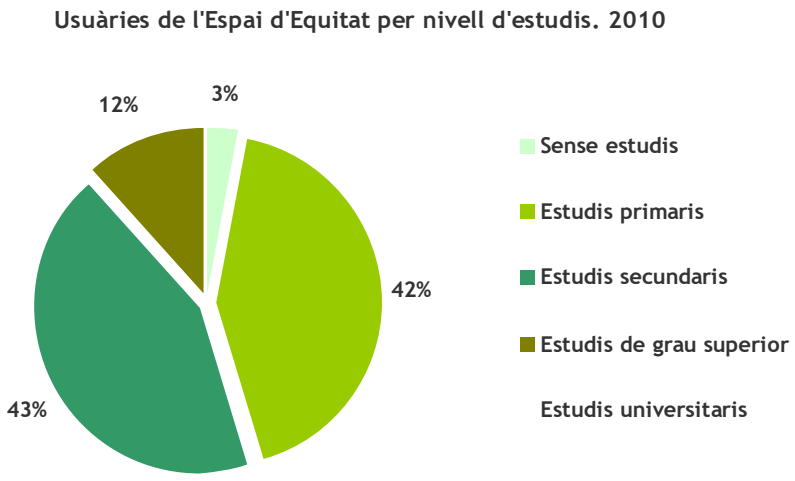

El nivell d'estudis de les usuàries de l'espai d'equitat és en la seva majoria **estudis secundaris (43%),** i en segon lloc estudis primaris (42%). La presència de dones sense estudis és poc significativa i, per contra, és molt significatiu que no hi hagi cap dona amb estudis universitaris. Segons la diagnosi qualitativa, això és degut a que les

dones amb un poder adquisitiu superior busquen aquests serveis en l'oferta privada i no s'adrecen a l'espai d'equitat.

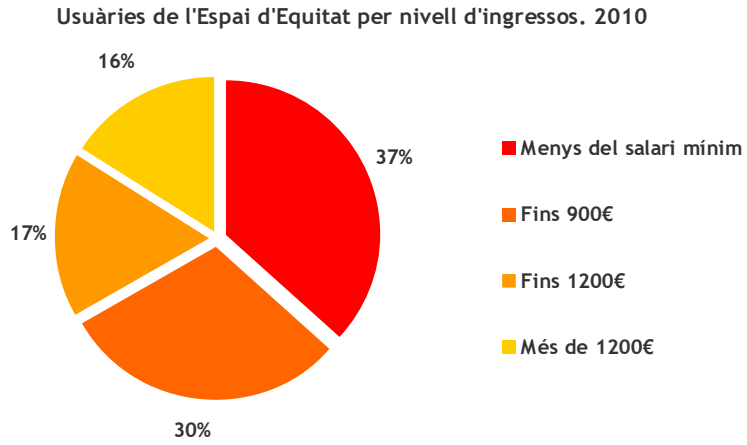

En general hi ha la percepció de que el nivell d'ingressos està estretament relacionat amb problemàtiques com la violència de gènere. Si bé és veritat, que moltes de les dones que acudeixen a l'espai d'equitat són dones que no tenen independència econòmica o que estan patint violència econòmica per part de la seva parella, cap classe social està exempta d'aquest tipus de violència.

Així, més d'un terç de les usuàries del servei són dones els ingressos de les quals no supera el salari mínim interprofessionals, incloses aquelles que no tenen ingressos propis. En segon lloc, hi ha les dones que cobren fins a 900€, que representen un altre 30% de les usuàries. Seguidament hi ha les dones que cobren com a màxim 1200€ al mes. Finalment, cal destacar que, tot i aquesta relació proporcional, un 16% d'aquestes dones cobren més de 1200€, i, per tant, podríem considerar que són independents econòmicament.

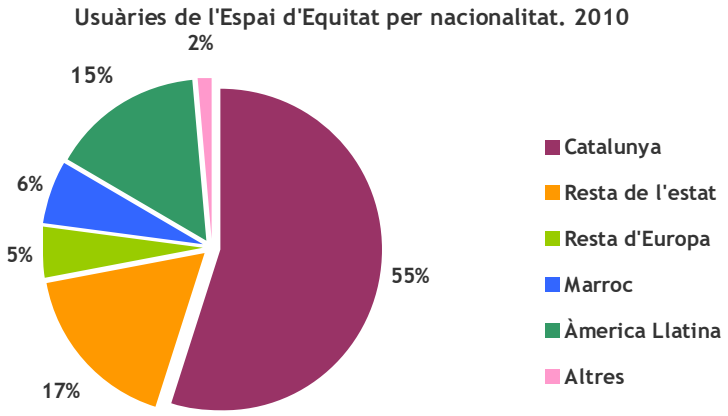

Més de la meitat de les dones ateses són d'origen català, seguides per aquelles que han nascut a una altra comunitat autònoma (17%) i en tercer lloc trobem les dones llatinoamericanes, que representen un 15% de les usuàries. Les dones marroquines són un 6% de les dones ateses a l'espai d'equitat.

Amb aquestes dades podríem dir que a la nostra ciutat **el perfil majoritari de dona que pateix discriminació o violència de gènere és una dona catalana, d'entre 40 i 49 anys d'edat, amb estudis primaris o secundaris i amb uns ingressos que no superen els salari mínim interprofessional.**

5. L'EXCLUSIÓ SOCIAL A VNG: UNA APROXIMACIÓ QUALITATIVA

Els tècnics i tècniques de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú i els/les professionals i voluntaris/es de les entitats de la ciutat ens han ajudat a configurar una imatge qualitativa de l'exclusió social al nostre municipi.

En general es te la percepció de que Vilanova i la Geltrú no era una ciutat on el risc d'exclusió fos molt alt, més aviat al contrari, els tècnics/es pensen que altres ciutats de Catalunya tenen molt més risc d'exclusió social. En aquests dos últims anys, però, la situació de la nostra ciutat ha canviat i hi ha molta més exclusió, o si més no, **molt més risc i persones vulnerables**. En aquests moments, sobretot es manifesten els **problemes econòmics derivats de la situació laboral** inestable. Així doncs, els entrevistats consideren l'exclusió social a la nostra ciutat molt poc visible i relacionada sobretot amb temes econòmics i de pobresa i amb persones que no tenen sostre o que tenen **problemes d'habitatge**. També es repeteix molt la incidència dels problemes derivats de la crisi.

Però segons els entrevistats, la crisi no tan sols està generant problemes laborals i d'habitatge sinó que també està fent aflorar comportaments i conductes socials que estaven contingudes o si més no, que no eren tan evidents o públiques. un exemple és que actualment es fa més palès el **rebuig social a la pobresa i a la diferència**. Hi ha moltes persones en una situació de manca de recursos econòmics que en comptes de despertar actituds solidàries, generen rebuig en altres persones.

Per altra banda, a la nostra ciutat s'ha produït una arribada important de població de nacionalitat estrangera **que, segons els entrevistats, també genera ara un rebuig més explícit**, perquè hi ha una sensació de que ara no hi ha treball i diners per tothom. Aquesta manera subtil de xenofòbia, per tant, també forma part de l'exclusió de la nostra ciutat.

> *"La gent d'aquí cada vegada té més rebuig per altres col·lectius, com els avis o els immigrants, sobretot cap als infants magrebins. També cap a la gent que te problemes psíquics. Jo he notat en molts sectors."* Servei de Salut.

Malgrat això, es pensa que Vilanova és una ciutat bastnant cohesionada, ja que no hi ha barris on hi hagi una concentració massiva de població estrangera, o de determinada étnia o cultura.. Segons els entrevistats, amb comparació a altres ciutats de Catalunya, a Vilanova s'ha fet un esforç per que no es produeixin fortes fractures culturals.

"Altres ciutats de l'àrea metropolitana estan més deshumanitzades. Hem fet una cosa molt bé: no tenim cap barri on s'hagin produït guettos" Servei de Joventut.

També s'apunta a un altre àmbit d'exclusió: la cultura. Segons les entrevistes, Vilanova i la Geltrú és molt rica a nivell sociocultural i de cultura popular, però el ràpid creixement de la nostra ciutat ha fet que hi hagi tota una part de la població que no participi activament en el desenvolupament cultural de la ciutat, i només una minoria en són participants.

"Vilanova i la Geltrú és molt rica a nivell sociocultural i cultura popular, i el creixement de la ciutat fa que una majoria de la població siguin observadors i només una minoria participants. Gent amb formació, inquietuds laborals i metes de vida que tendeixen a viure, estudiar i treballar a la nostra ciutat, sense moure's i buscar més sortides fora" Serveis Socials.

A un altre nivell, també hi ha un altre factor, i és la proximitat amb la capital, que centra l'oferta cultural de Catalunya, el que fa que la competència cultural sigui més difícil. A això, s'hi suma una manca d'equipaments culturals que també dificulta que la cultura arribi a tothom, ja que hi ha escassetat de places i d'oferta.

"*Hi ha un públic que va a Barcelona i s'excolu automàticament"* Servei de Cultura.

Alguns dels entrevistats, apunten a una visió de l'exclusió que es distancia de la més tradicional, estretament relacionada amb la pobresa. És una **visió de l'exclusió molt més orientada a l'àmbit comunitari**, ja que es basa en factors no tangibles i en la capacitat d'*apoderar* a la gent. Lligada amb aquest discurs hi ha la percepció de que l'exclusió, en realitat, vol dir no poder comptar amb ningú, es a dir, que la pitjor situació és la de la gent que està sola i que, com a éssers humans depenem dels altres i no podem sobreviure sols. És una visió de l'exclusió molt més centrada en l'àmbit relacional de la persona que, qüestiona, com hem dit, aquella visió tradicional del tema.

"Sempre hi he tingut dubtes: qui exclou a qui? Quina és la validesa del que diu aquest està exclòs? El problema és quan hi ha persones amb un nivell de solitud tal que no pugui ser ajudada, tingui o no diners" Servei de Convivència..

L'exclusió social a Vilanova i la Geltrú: s'ha vist molt agreujada per la crisi econòmica i es manifesta principalment amb problemes econòmics derivats de la situació laboral. Està molt vinculada a estereotips i és conseqüència d'un cert rebuig social a la pobresa i a la diferència. El fort creixement de la ciutat hi ha contribuït, ja que ha canviat la dinàmica participativa i la cohesió social de la ciutat. . Les xarxes relacionals hi juguen un gran paper, estar exclòs/a també és no participar de la comunitat i, sobretot, estar sol/a.

5.1. Les problemàtiques de l'exclusió a VNG

En el marc del procés d'elaboració d'aquests diagnosi, es van dur a terme tres sessions participatives amb diversos agents de la ciutat. Així, la primera sessió de treball va estar dirigida a les entitats i agents socials del municipi, a la segona hi van participar tècnics/es municipals i caps de servei de l'Ajuntament i a la tercera sessió hi van participar els i les professionals de Serveis Socials.

La finalitat específica d'aquestes sessions era doble: per un costat es buscava definir, de forma consensuada amb els diversos actors del municipi, **quines són les principals problemàtiques en termes d'exclusió social** i vulnerabilitat que es poden identificar a la nostra ciutat, per tal de poder començar a traçar les línies de treball específiques. Per altra banda, aquestes sessions han servit per començar a crear la xarxa d'actors inclusius que hauran de participar en les diverses fases del Pla, i per **fomentar així el treball transversal** i possibilitar, en la mesura del possible, que les dinàmiques de treball compartit desemboquin en propostes i mesures de millora.

A continuació es presenten, classificades per àmbits, les problemàtiques d'exclusió que aquests grups van considerar més rellevants al nostre municipi.

Priorització de problemàtiques per àmbits d'actuació

Quadre resum. Problemàtiques d'exclusió a Vilanova i la Geltrú

Àmbit	Problemàtiques
Sociosanitari	Manca d'inserció laboral de malalts mentals dintre del treball ordinari
	Estigmatització de les malalties mentals

	Problemes derivats de malalties mentals: manca recursos, aïllament relacional, dificultats de detecció i diagnòstic,...
L'Administració	**Manca de difusió i informació sobre serveis i recursos inclusius** **Manca de treball en xarxa de l'administració i les entitats** Cultura de les prestacions que cronifica situacions i crea dependència econòmica
Renda	**Ingressos insuficients per cobrir necessitats bàsiques** Sobreendeutament de les famílies
Treball	Teixit econòmic feble Manca de consciència inclusiva d'empreses i governs
Habitatge	Perdre l'habitatge o no disposar-ne Habitatge en males condicions, que no acompleix els mínims d'habitabilitat
Família i comunitat	Clima social de manca d'empatia: individualisme, agressivitat, conflictes familiars i socials,... Crisi social de valors i referents Dificultats de conciliació entre la vida familiar i laboral
Educació	Manca de recursos educatius en centres per atendre la diversitat Centres pre-laborals

Anàlisi de les problemàtiques

Com es pot observar en els resultats de les sessions, els i les participants han considerat que **les problemàtiques de tipus econòmic i les relacionades amb temes sociosanitaris** són les que mereixen major atenció. Queda palès, per tant, que tot i que l'exclusió social és un fenomen multicausal i que es diferencia de la pobresa, les privacions de tipus econòmic són encara les percebudes com a més importants a l'hora de definir les situacions d'exclusió i vulnerabilitat social a la nostra ciutat. Concretament es parla de situacions de manca d'ingressos o de famílies amb un sobreendeutament al que no poden fer front, tant les situacions clàssiques de pobresa com aquelles que són més recents derivades de la crisi del mercat laboral actual.

En l'àmbit sociosanitari es posa de relleu, també, la **necessitat urgent de treballar per al col·lectiu de mentals malats**, ja que es dona molta importància a les seves problemàtiques i la invisibilitat d'aquestes. Es fa referència sobretot a l'estigmatització d'aquestes (i altres) patologies per part de la societat, així com a les problemàtiques concretes que comporten aquests trastorns i que són factors d'exclusió afegits que se sumen al fet de patir una malaltia mental, com poden ser l'aïllament relacional i les dificultats d'inserció laboral. S'ha posat de relleu una problemàtica que normalment queda invisibilitzada a la nostra ciutat.

També **es destaquen variables de caire comunitari** o socioeducatiu, que tenen a veure amb la societat actual i no tant potser amb el fet de viure en Vilanova i la Geltrú. Així doncs, s'apunta que una problemàtica important és l'existència d'una crisi de valors i referents i la supremacia de l'interès individual sobre el col·lectiu, temes que res tenen a veure amb temes econòmics o materials. Trobem també la clara **referència al moment actual** i al clima social en el que ens trobem, que està generant un ambient crispat i amb manca d'empatia per part de tothom, que dificulta la tasca inclusiva dels i les professionals.

Com a problemes més estratègics, en les primeres posicions també s'apunta a la **cultura de les prestacions econòmiques que han generat els serveis socials**, que creen dependències i cronifiquen determinades situacions d'exclusió social i, per altra banda, a una manca de recursos dels centres educatius, que no atenen bé la diversitat i els casos de fracàs escolar i/o poc interès per continuar els estudis, especialment en aquelles edats pre-laborals.

5.2. Causes percebudes de l'exclusió al nostre municipi

L'exclusió en general

Els tècnics/es i entitats de Vilanova i la Geltrú pensen que la causa principal de l'exclusió, a nivell general, és la **manca o pèrdua de la feina**. Per tant, a VNG l'exclusió és conseqüència principalment de la no participació en el món laboral, ja que això comporta una manca d'ingressos econòmics que desencadenen situacions en que individus i famílies no poden fer front a les despeses bàsiques com feien fins ara. Els i les entrevistades manifesten que hi ha un nou perfil emergent de persona exclosa, que es trobava en una situació benestant però que, a causa d'un moment de

trencament vital cau en situacions d'exclusió social. En aquest sentit, es considera molt important la xarxa relacional, ja que moltes vegades esdevé un "coixí" que conté aquestes situacions. Quan la família no pot ajudar més, es quan aquesta persona es troba en una situació d'exclusió.

> *"El número de gent [que ve a demanar menjar] ha anat augmentant des del 2002 fins ara, i (s'ha multiplicat per 10 en aquests anys. Ens estem donant compte que molta gent que vénen són gent normalitzada de VNG que ha perdut la feina i s'ha quedat sense recursos econòmics".* Casa d'Empara.

L'exclusió tema a tema, causes i conseqüències

TEMA	CAUSES	PROBLEMÀTICA	CONSEQÜÈNCIES
Urbanisme	En determinades zones de la ciutat s'han degradat els habitatges, l'espai públic, etc.	- ha abaixat els preus de la zona - ha atret determinats col·lectius amb condicions socioeconòmiques precàries	**risc de crear fronteres internes que afectin a la cohesió social de la ciutat**
Participació	De vegades els processos participats no estan correctament plantejats o no giren entorn a un tema que interessi de veritat a la ciutadania. A més, moltes vegades la convocatòria és tancada i és la pròpia administració qui tria a qui convoca.	-la participació no arriba a tots els ciutadans/es de la ciutat -el tema sovint no interessa a la ciutadania	**-manca de credibilitat dels processos participats** **-manca de cultura participativa entre la ciutadania i des de l'administració** **- decisions sobre la ciutat amb menys legitimitat, ja que la ciutadania no s'ha implicat** **- pèrdua de riquesa en les decisions de millora de la ciutat**
Cultura	-La oferta cultural de la nostra ciutat te molta competència per estar a prop de Barcelona -Augment important de població	-hi ha gent que no se sent identificada amb l'oferta cultural de la ciutat -manca d'equipaments i programació cultural adequada al nombre de població	**-escletxa cultural** **-grups de població que queden exclosos de la cultura formal**
Comunicació	sobresaturació d'informació a la que està exposada la ciutadania	-grups de població desinformats	**- població exclosa de determinades activitats, notícies, etc. de la ciutat**

Salut	població amb pocs recursos econòmics i socioculturals	-desconeixement de recursos i itineraris per a accedir als serveis de salut	**-desigualtats en salut i sanitat**
Formació i ocupació	-manca de xarxa familiar o relacional (contactes) -manca de formació i competències laborals -manca habilitat socials	-no accés al mercat laboral	**-atur** **-precarietat econòmica** **-dependència de prestacions socials**
Mobilitat	-manca de recursos econòmics per accedir al transport públic -viure en una zona sense transport públic	-manca de possibilitats de mobilitat	**-persones que pateixen aïllament territorial o que queden allunyades del centre de la ciutat i dels serveis**
Convivència	-xarxa relacional i familiar feble o inexistent	-persones que pateixen solitud	**-persones amb manca de suport econòmic, afectiu, formatiu...** **-persones sense xarxa informal de suport**

5.3. Perfils d'exclusió i vulnerabilitat a VNG

Els factors de l'exclusió social, com venint dient al llarg d'aquest document, es troben en diversos àmbits i l'heterogeneïtat predomina quan parlem de col·lectius vulnerables. És per tant un procés d'inclusió social multidimensional: es mouen en esferes diferents els factors de risc i les necessitats especifiques del diferents col·lectius vulnerables.

Com ja hem explicat, les diferents realitats d'exclusió social a Vilanova i la Geltrú són fruït de la informació obtinguda de les entrevistes de diagnosi amb els tècnics/es municipals de les diferents àrees i dels tècnics/es de diferents entitats no governamentals al municipi, així com de la informació extreta de les diferents sessions participades amb motiu de la diagnosi.

Els àmbits on es fan tangibles el conjunt de col·lectius socials vulnerables a les dinàmiques d'exclusió (econòmic, laboral, formatiu, sociosanitari, residencial, relacional i polític- ciutadà) es desfermen, per tant conèixer i analitzar els perfils d'aquests col·lectius al municipi serà la base per l'elaboració posterior d'accions d'inclusió. Els perfils i/o col·lectius especialment vulnerables a la ciutat són:

Segons la problemàtica

1) Persones amb dificultats per les seves discapacitats i dependència

Les persones que pateixen d'algun tipus de disminució, sigui psíquica, física, amb dependència i aquells amb una problemàtica de salut mental veuen minvat el seu accés a diferents àmbits: mercat laboral, educatiu, el que provoca **dificultats econòmiques i de convivència**. Per altra banda, el seu accés al lleure també es veu limitat, les barreres arquitectòniques a la via pública i als equipaments. És per tant una dificultat que abasta tots els àmbits.

> *"[el col·lectius en risc més visible és] gent amb poca formació i amb dificultats d'integració per malalties mentals o físiques"* Serveis Socials.

Especialment remarcat són les situacions de les **persones amb malaltia mental severa**, són un col·lectiu invisible, hi ha una visió **estigmatitzada** a la societat i la gent no l'accepta i, amb un abast de la seva patologia que combina tots els àmbits. Afegint que els serveis i recursos que se'n disposa al municipi són gairebé pocs o inexistents (ingressos d'urgència que han d'acudir al centre de St. Boi quan es donen crisi de tipus

mental).

> *"els malalts mentals tenen menys recursos a nivell assistencial i a nivell laboral"* TEGAR.
>
> *"per la mancança de recursos que hi ha a la comarca, de vegades no tenen més opció que portar-los a St. Boi [als malalts mentals]. Les famílies arriben a situacions límit on ja no saben que fer se senten maltractades pels seus fills"* Assoc. de Familiar i Amics de Malalts Mentals del Garraf.
>
> *"perquè a dia d'avui encara hi ha certa reticència social. Encara hi ha tabú, estem dins del procés històric de passar dels manicomis a estar integrats en la societat. És un col·lectiu amb molta dificultat per la continuïtat. A nivell laboral encara tenim moltes mancances cosa que els disminuïts psíquics no".* Grup Atra

Aquelles persones que tenen una **dependència a l'alcohol i /o altres tòxics** i que abasta a la població jove i adults que presenten dificultats per tal d'iniciar i continuar un procés de tractament pautat que no sigui amb un suport regular i continuat en totes les activitats a realitzar en el medi obert. Dificultats que travessen tots els àmbits: econòmic, educatiu, laboral, residencial i comunitari i que configura plenament la seva exclusió social no acceptant les normes de la societat i provocant rebuig dels ciutadans i de l'entorn familiar.

Durant tota la diagnosi l'àmbit sociosanitari destaca per la preocupació que genera, essent de les tres problemàtiques principals que es van detectar i preocupen als tècnics/es i habitants: la manca d'inserció laboral de malalts mentals dintre del treball ordinari, l'estigmatització de les malalties mentals i problemes derivats de malalties mental (manca de recursos, aïllament relacional, dificultats detecció i diagnòstic, etc).

2) Persones que viuen soles

Les persones grans que presenten **problemes de solitud**, per la seva especial rellevància hem cregut fer-ne un altre apartat. Aquestes persones al presentar dificultats d'autonomia, la societat els considera no vàlids i amb una demanda de cura i atenció que sovint no és atesa per l'entorn familiar ni comunitari per dificultats pròpies d'aquests o per aïllament familiar.

> *"per part de la gent gran hi ha molta solitud, però també els joves [amb discapacitat] els costa tenir contacte amb altres joves."* Fraternitat Cristiana de Discapacitats.

Persones grans **afectades per la crisi** en la mesura en que veuen agreujades les seves responsabilitats familiars (fills en atur...) i que no poden afrontar les despeses amb la seva pensió.

> *"Els majors de 45 que es queden sense feina estan en una situació duríssima i afecta als fills i la gent gran."* Servei de Participació.

Persones grans que pateixen solitud, que no necessiten suport per a tasques bàsiques i que no la tenen, i que tampoc tenen una vida social activa.

> *"Hi ha gent gran que veu com la parella es deteriora i no se'n pot fer càrrec i amb aquestes persones no se'ls hi dona l'ajuda suficient"* Assoc. Parkinson del Garraf

> *"gent gran que viu sola i que no es relacionen, sobretot dones."* Pla Intervenció Integral del Nucli Antic.

Persones amb malaltia mental i discapacitat, les quals el factor de la dependència és important, no tant com un factor d'autonomia motora, sinó a **nivell de suport i acompanyament** en les seves tasques quotidianes

Persones soles **sense xarxa social i/o familiar** són un grup de població que per problemàtiques generades durant la seva trajectòria de vida han arribat a una desconnexió normalitzada amb la societat. Factors que influeixen directament a aquestes persones són el gènere i edat (dona, home major de 45 anys aturat, persona major de 65 anys sense xarxa relacional o estigmatitzada, dificultats amb el consum d'alcohol o altres tòxics). Aquestes persones generen un rebuig social que s'alimenta amb la manca de participació a la vida social i política d'aquestes persones.

3) Famílies amb dificultats econòmiques

Estem parlant de famílies joves amb nens petits, o famílies amb el cap de família masculí en atur, amb hipoteca o crèdits als que no poden fer front. En general són famílies **sense capacitat de estalvi** i, per tant, quan els ha fallat la feina o la xarxa familiar, acudeixen a serveis socials.

És aquest el col·lectiu de població possiblement el més **directament afectat per la crisi econòmica**, visualitzant-ne persones i famílies que mai havien estat als serveis públics amb problemàtiques de sobreendeutament, alta crispació i ansietat per la pèrdua de la feina i no aconseguir cap treball durant un llarg temps. En aquest sentit, els tècnics i entitats manifesten:

"[els col·lectius més afectats per l'exclusió social són la] gent sense recursos econòmics, ni culturals, ni formatius de mitjana edat" Institut Municipal d'Educació i Treball.

Al llarg de tota la diagnosi, cal remarcar que, tot i que l'exclusió és multidimensional la renda segueix essent un factor clau en els processos de pobresa i exclusió:

"ingressos insuficients per cobrir necessitats bàsiques té una cara, i aquesta són ciutadans amb dificultats per assumir necessitats de subsistència (aliments), especialment majors de 45 anys, nouvinguts i famílies monoparentals, havent-hi un nou perfil de persona que és la classe mitjana, especialment afectada per la crisi". Serveis Socials.

"situacions econòmiques que fan que els nens no puguin anar als casals i ludoteques" Servei d'Equitat, Infància i Gent Gran.

"perquè hi ha persones que viuen situacions de manca de feina, persones amb molta formació que tenen varis fills, o són pares separats amb poc nivell adquisitiu" Bordegassos de Vilanova.

4) Persones aturades

Són diversos i molt complexos els factors que dificulten l'accés al mercat de treball per part de la població. Incideixen factors com la sobrecàrrega familiar, poca oferta laboral, les condicions laborals, etc., afectant a col·lectius més vulnerables i agreujat amb la crisi econòmica per la inestabilitat del mercat laboral, la destrucció massiva de llocs de treball en sectors com la construcció o l'industria al nostre municipi.

Procedents de feines de **baixa qualificació**, o insuficientment qualificats, amb experiència laboral en els sectors de la construcció, l'hosteleria o dels sectors industrials. Immigrants que tenien autorització de treball i ara tenen moltes dificultats per trobar feina, llars on s'acaba la prestació per atur i no hi ha ingressos, treballadors/es autònoms/es que han hagut de tancar les seves empreses, etc.

"[L'exclusió són] persones que s'han quedat a l'atur i la seva xarxa relacional no els pot ajudar en tot". DINS Garraf

"[el col·lectiu exclòs més visible és] gent amb problemes econòmics per manca de treball degut a la crisis i d'adaptació a les noves possibilitats de treball que es crearan" Serveis Socials

"S'han de fer a nivell polític grans campanyes de sensibilització per defensar tot el que la migració està aportant a la societat. Cal un treball de cohesió social per no

culpabilitzar de la crisi als immigrants, és la "guerra dels pobres". SOS Racisme

Molt lligat a aquest perfil, hi ha tota un sector de la població que s'ha vist especialment afectat per la crisi i que resulta molt visible ara als serveis públics i també està molt present en tots els discursos i opinions recollides. Són generalment persones o famílies de **classe mitjana que han perdut els ingressos**, o la capacitat de poder fer front a les despeses o simplement que han vist molt minvat el seu nivell de vida i, per tant, els dels seus pares i els seus fills. Com més vulnerable fos la seva situació prèvia a la crisi, més fortament ha afectat aquesta en tots els àmbits, com per exemple **famílies monoparentals o dones que no treballen** fora de casa i que no tenen ingressos propis.

"[Les principals situacions de vulnerabilitat ara són] Dones que depenien econòmicament dels seus marits i ara no tenen feina i busquen feina. Moltes parelles que se separen per aquest desgast de les situacions d'atur." DINS Garraf

"famílies monoparentals, que és el que més ha crescut en dos anys perquè les mares han perdut la feina, nouvinguts, gent que porta temps aquí però ha perdut la feina i està aquí amb tota la família" Serveis Socials

"[La gent està exclosa per] la pèrdua de la feina. Moltes famílies per temes culturals només tenen una font d'ingressos del cap de família home i l'han perdut i no es pot buscar una altra"

Dins d'aquesta categoria també trobem **persones majors de 45 anys**, persones amb manca o baixa qualificació professional amb dificultats per adaptar-se a la nova situació d'atur i del mercat laboral.

"abans el perfil era gent amb menys recursos econòmics i menys suport social (...) ara és gent ansiosa i crispada amb recursos culturals i formació, però sense feina, majors de 45 anys que mai havia fet un currículum"

D'aquí que puguem parlar de **dos perfils d'exclusió** en general avui, el clàssic, de persones amb un nivell socioeconòmic baix, problemes de famílies desestructurades, addiccions, baixa formació i qualificació, etc. i un de recent, format per aquest nou perfil d'exclusió que ha comportat la crisi financera global.

"Hi ha dos tipus de gent [en risc d'exclusió]: la de sempre, famílies més tradicionals que depenien de l'home amb una certa edat amb estudis primaris o secundaris (...). Després hi ha la gent que treballava i ara està a l'atur i que la seva xarxa no la pot ajudar més". DINS Garraf.

"El número de gent [que ve a demanar menjar] ha anat augmentant des del 2002

fins ara (s'ha multiplicat per 10). Ens estem donant compte que molta gent que venen són gent normalitzada de Vilanova que ha perdut la feina i s'ha quedat sense recursos econòmics" Casa d'Empara.

5) Persones amb dificultats en el procés educatiu

En primer lloc, volem destacar el perfil de joves, amb un problema de desmotivació i amb necessitats d'aprenentatge que no han assolit a l'escolaritat obligatòria (abandonament del sistema educatiu) posant més dificultats en la seva inserció laboral i per tant arriscant les seves possibilitats d'inclusió social plena, el que encara es fa més difícil si hi ha algun agreujant, com per exemple tenir alguna discapacitat.

"els joves, especialment els que no tenen formació, que tenen dificultats per trobar suport familiar són els més vulnerables, de famílies amb nivells socioeconòmics baixos, amb pocs límits de contenció i que no hi ha hagut suport i que cauen en aquest moment de limbo que és difícilment abordable. Els ni-ni que a més no sabem on trobar-los i com connectar-hi" Servei de Joventut

"aquelles [persones amb discapacitat] que s'estan iniciant en el món laboral i no troben la primera feina. Ara mateix l'empresa és molt reticent a contractar i a més volen persones molt polivalents" Fundació ECOM.

L'assoliment de coneixements educatius influeix directament en aquells que han estat exclosos del mercat laboral per la manca de formació o baixa formació, amb una perspectiva de readaptació a nous llocs de treball i per tant una inversió individual en formació a centres públics principalment, saturats de persones aturades que han d'abordar situacions importants d'ansietat i crispació per l'afectació de la pèrdua de la feina en la resta d'àmbits (econòmics, residencial, relacional, etc) i, les dificultats per augmentar l'oferta formativa i prelaboral, sovint no hi ha prou places per cobrir la demanda existent i, resten exclosos si no poden formar-se a nivell privat o assumir el cost del desplaçament i dietes a un centre públic d'altra població.

Per altra banda, trobem a una població genèrica, per exemple aquells que els manca una formació i una obertura al món telemàtic i digital, els quals presenten un alt índex **d'analfabetisme funcional**. Afegit hi hauria aquelles persones que ja presenten **dificultats en l'idioma**, el català o són analfabets, aquells infants i joves que per diferents problemàtiques de salut tenen **dificultats d'aprenentatge**, la dona i els aturats majors de 45 anys amb manca de formació.

"[ens trobem amb moltes situacions] d'Ingressos insuficients, atur amb ingressos

molts baixos, dificultats de relacions familiars que generen molts trencaments i situacions internes familiars molt fràgils i la malaltia física crònica. Quantitativament s'ha doblat les situacions de vulnerabilitat i risc." Serveis Socials.

Un aspecte a remarcar en la població en general és la **crisi de valors i de referents** amb el canvi a la societat en que tot és líquid i res és d'una seguretat, el trencament de barreres en aquest aspecte de noves estructures contínuament canviants (àmbit laboral, educatiu, formatiu, de relació, etc) i un augment de la individualitat davant allò que és comunitari.

6) Població amb dificultats d'accés a l'habitatge

Donada la situació d'inestabilitat laboral i econòmica, el fet de veure minvats els ingressos econòmics o no tenir-los està afectant directament a l'estabilitat residencial. L'augment del cost de l'habitatge, tot i que hi ha hagut un lleuger estancament o descens dels preus, no s'ajusten a les situacions de supervivència familiar, el que provoca que a la ciutat hi hagi un índex creixent de situacions de **pèrdua de l'habitatge** o de no disposar-ne (augment de l'empadronament plurifamiliar). També són rellevants situacions de precarietat en les condicions de l'habitatge, directament relacionades amb la incapacitat per d'adquisició de vivenda de planta nova per no posseir uns garants econòmics.

Aquestes persones acudeixen als serveis socials municipals, que no ténen competència en matèria d'habitatge ni recursos per fer front a tota la gent que s'ha quedat en aquestes situacions.

"El tema d'habitatge es podria millorar, esmerçant més esforços, sent més creatiu, mobilitzant edificis buits, promoció de lloguers, garanties pels llogaters, …" Serveis Socials

7) Persones amb càrregues familiars

És una problemàtica que afecta generalment a la dona. Fem especial esment a la **dona immigrant** per les dificultats d'integració social, educativa i de convivència (parlar la llengua, gaudir d'espais amb els altres, etc). I també aquelles dones migrants que han arribat en processos de reagrupació familiar.

"[el col·lectiu amb més risc que detectem són] les dones, perquè la problemàtica de la immigració afecta doblement a els dones, per ser immigrants i per ser dones"

SOS Racisme

" [el més afectat per l'exclusió és] el col·lectiu de dones immigrants: no parlen la llengua, no treballen, no coneixen els recursos i no són tan visibles, les hem de captar a través de serveis socials. Els quatre grups clau són nouvinguts, infància i adolescència en risc, dones i gent gran" Pla Intervenció Integral del Nucli Antic.

Fem referència a dificultats de **la dona en l'àmbit de les relacions familiars**: maltractaments per violència de gènere, associat a situacions de manca de feina, aïllament familiar, i dificultats de convivència per trobar-se en processos psicològics desestabilitzats.

"[en un futur poden estar pitjor les] Dones grans que han patit violència de gènere que volen tenir un espai per poder parlar-ne. Estan en una situació dolenta, estan aïllades del cercle familiar, són grans, no poden treballar i els recursos econòmics els hi són negats pel marit" Espai d'Equitat.

També a aquella dona cap de família, especialment aquelles **soles amb càrregues familiars** no compartides, que tenen problemes de conciliació entre la vida familiar i laboral, amb dificultats per atendre les càrregues familiars, dificultats de relació amb el pare dels seus fills, dificultats econòmiques per precarietat laboral o manca de feina (increment del nombre de llars monoparentals).

"tenir pocs recursos econòmics, manca de xarxa familiar, ésser dona, immigrada o no, amb fills a càrrec. També la dona gran amb dificultats de salut i poques relacions" Servei de Joventut

La dona en la seva vellesa, figura que culturalment ha estat la cuidadora de la família i que amb l'edat i la salut és ara la persona que ha de ser cuidada, amb les seves dificultats d'autonomia personal, els canvis de rol de la dona a la societat i la precarietat econòmica per haver estat depenent de l'economia del marit.

Finalment, aquelles **dones més grans de 40 anys** que per una situació de precarietat econòmica busquen feina per primer cop sobretot com treballadores de la llar o cuidadores de gent gran.

8) Persones nouvingudes amb dificultats en el procés d'adaptació

Un dels principals trencaments de la trajectòria vital són aquells que tenen a veure amb el canvi de país, ciutat i cultura, és per aquest motiu que els perfils de persones nouvingudes al municipi presenten unes dificultats d'adaptació al sistema sociocultural

de la nostra ciutat i això afecta a la convivència.

Els i les afectades són famílies que estaven assentades feia anys i que amb la **pèrdua de la feina i la manca de xarxa familiar** o social no poden cobrir les seves necessitats bàsiques. A més, aquest perfil de ciutadà/na no te una gran participació a nivell comunitari (festes, actes culturals i altres) Segons els tècnics i entitats:

> *"En aquests moments estem rebent a tot tipus de gent. Però sobretot (...) nouvinguts: gent que porta temps aquí però ha perdut la feina i està aquí amb tota la família".* DINS Garraf

> *"la part immigrada està molt més amagada, perquè als centres cívics no la veiem i hi és a la ciutat"* Servei de Participació.

> *"els nouvinguts magrebins concretament. No coneix el barri, els recursos de la ciutat"* Pla d'Intervenció Integral del Nucli Antic.

> *"[el col·lectiu que pot estar en pitjors condicions en el futur és] el magrebí, ja que no tenen xarxes socials ni familiars"* Serveis Socials.

És evident que els factors que intervenen no són únicament el canvi de comunitat, de país o de cultura però sí condiciona les seves relacions d'intercanvi amb persones de la vila: **desconeixement de l'idioma,** diferències culturals, dificultats econòmiques, baix nivell d'ocupació, baix grau de participació sociopolítica, etc.

> *"[el col·lectiu que pot empitjorar són] persones que feien molt de temps que estaven aquí però que pels seus vincles no els hi calia tenir masses relacions fora del seu col·lectiu d'origen i no coneixen la llengua i no ho havia necessitat i ara sí que cal i estem detectant això. S'ha destapat això"* Servei de Convivència

Un factor afegit als nouvinguts són aquelles **situacions d'estrangeria irregular**, els quals no poden accedir o accedeixen de manera restringida als serveis prestacions que s'ofereixen tant des de l'àmbit públic com privat (entitats) i ara mateix no tenen possibilitats de treball (temporers, joves, ...).

> *"[el col·lectiu en risc més visible és] una població immigrant que s'ha començat a envellir i ara ha perdut la feina, ara està creixent. També els joves de famílies immigrants però que han nascut aquí amb unes expectatives. S'assembla molt al perfil nadiu però són més vulnerables."* Servei de Convivència.

Quadre-resum perfils d'exclusió social

POBLACIÓ VULNERABLE	COL·LECTIU DE RISC	PROBLEMÀTICA
Persones amb dificultats per les seves discapacitats i dependència	**Gent gran** **Infants i adolescents** **Discapacitats psíquics i físics** **Malalts mentals** **Drogodependents** **Persones amb patologia dual** **Persones amb mobilitat reduïda**	dificultats de convivència estigmatització social manca d'inserció laboral manca d'activitats de lleure i oci
Persones que viuen soles	**Gent gran** **Malalts/es mentals** **Persones soles sense xarxa relacional** **Persones amb discapacitat**	solitud dificultats d'autonomia dependència rebuig social agreujament de les càrregues familiars per la crisi problemes econòmics manca de vida social i política
Famílies amb dificultats econòmiques	**famílies monoparentals** **majors de 45 anys** **persones en atur**	sobreendeutament tensions familiars dificultats d'adaptació a la nova situació d'atur dificultats de conciliació familiar - laboral
Persones aturades	**persones en atur** **nous perfils de pobresa** **classe mitjana** **persones amb manca o baixa qualificació professional** **majors de 45 anys** **mestresses de casa**	pèrdua poder adquisitiu atur de llarga durada manca capacitat d'estalvi manca d'ingressos
Persones amb dificultats al procés educatiu	**Joves** **Generació ni-ni** **Població en general**	desmotivació pocs límits de contenció manca de suport familiar actes d'incivisme manca cultura política atur abandonament escolar analfabetisme dificultats amb l'idioma dificultats d'aprenentatge crisi de valors i referents manca d'adaptació a les noves tecnologies i societat de la informació
Persones amb dificultats per accedir a l'habitatge	**famílies i persones afectades per la crisi econòmica**	perdre l'habitatge o no disposar habitatges que no compleixen condicions habitabilitat amuntegament habitatges plurifamilliars

Persones amb càrregues familiars o nouvingudes	**Dones migrades**	maltractaments dificultats d'inclusió social
	Dones monoparentals	violència econòmica aïllament familiar
	Dones grans	problemes de conciliació dificultats de relació manca d'autonomia
Persones nouvingudes amb dificultats d'adaptació	**Nouvinguts no comunitaris**	desconeixement del barri i dels recursos de la ciutat pèrdua de feina
	Població magrebina	manca de xarxa familiar desconeixement de l'idioma estrangeria irregular

Segons el gènere

Dones

L'absència d'un discurs femení i una perspectiva de gènere als estudis sobre processos d'empobriment és patent . Els enfocaments que estan establerts per mesurar la pobresa i l'exclusió han estat definits i aplicats des d'un **punt de vista masculí,** així que masculins són els indicadors i masculins els resultats de les investigacions i, per tant, masculines són les propostes. Segons Mateo (2001) un clar exemple d'això és Espanya, en que s'han impulsat polítiques familiars per enfortir un suposat matalàs esmorteïdor de la pobresa, que no és tal, ja que la família es basa en una **estructura patriarcal** que ja de per si estableix una desigual redistribució dels recursos en el si de les famílies.

Així dons, les mesures per eradicar la pobresa, no s'han plantejat el problema del que succeeix **dins de la unitat domèstica** i aquest és un aspecte important si tractem les injustícies de distribució i de reconeixement que afecten al gènere femení, en el sentit que, per exemple, la seva falta de reconeixement actua com a element de **subordinació social i d'explotació econòmica** (Brunet 2009).

Des d'un punt de vista conceptual i empíric, la vulnerabilitat estructural de les dones és conseqüència de la seva **dominació real,** que s'ha exercit i s'exerceix a partir del model de la dominació masculina, és a dir, del poder normatiu masculí en la determinació de les conductes i els rols de gènere, així com en la seva valoració.

> *"Tenim un sistema patriarcal en que es barreja tradició, religió, ... en que els homes i les dones no estan al mateix nivell. També reivindiquem que no ho deixem*

tot a l'educació per un futur millor, que volem ara ja no patir tot això, no només de cara al futur, el futur ha de ser ja." Assoc. de dones La Frontissa

Segons Brunet (2009) aquest poder masculí es va desenvolupar amb la **divisió sexual del treball** que va tenir com a conseqüència la presència de la dona al mercat de treball en condicions de desigualtat: Com a treballadores mal pagades per la falta en la retribució d'una mateixa feina; com a treballadores de serveis "feminitzats" i en ocasions "sexualitzats" (secretàries, treballadores domèstiques, prostitutes, hostesses, etc.); en treballs derivats de la qualitat "maternal" (infermeres, assistentes socials, mestres); com a blancs de l'assetjament sexual (basat en la relació de dependència respecte de l'assetjat); com a treballadores a mitja jornada a causa de la necessitat de complir amb la cura dels fills, i com a treballadores de doble jornada (domèstica no remunerada i pública remunerada); com a mullers i mares en primera instància que, en segona, també "treballen fora de casa" i com les que guanyen un "ingrés extra" per a la família.

Quadre resum. Gènere (dona) i desigualtats.

Àmbit	Desigualtat
Treball	salaris més baixos segregació ocupacional poca presència en llocs de treball de direcció atur de llarga durada afecta més a dones
Llar	assumpció del treball domèstic cura de familiars i dependents monoparentalitat poca valoració de les seves tasques jerarquia familiar
Sociosanitari	pitjor percepció de salut major probabilitat de contagi d'ETS major probabilitat de patir agressions sexuals
Educació	segregació en els estudis
Comunitari-polític	menys dones amb càrrecs a la política menys dones en alts càrrecs de l'administració pública, poder judicial

"Les dones queden traumatitzades per rols que els atribueixen, només pel fet de ser dona" Assoc. de dones La Frontissa

"[Una de les principals situacions de vulnerabilitat amb que ens trobem són] *dones que s'han separat i depenien econòmicament del marit i no tenen ingressos a més de la pensió de manutenció dels nens."* Creu Roja.

A més de tots aquests factors que situen a la dona en una situació d'especial desavantatge i dependència només pel fet de ser dona, hi ha factors afegits que se sumen a altres situacions que ja de per si comporten un alt risc d'exclusió social. En aquest sentit, els entrevistats/ades d'aquesta diagnosis han posat molt de relleu en el fet de ser **dona i migrada**.

> "[El col·lectiu més afectat per l'exclusió social són les] *dones immigrants, no parlen la llengua, no treballen, no coneixen els recursos i no són tant visibles, les hem de captar a través de serveis socials"* Pla Intervenció Integral del Nucli Antic.

Tant des dels mitjans de comunicació com en algunes idees arrelades a la població autòctona del nostre país, hi ha **estereotips i prejudicis** respecte a les dones immigrades: són submises, ignorants, etc. Així les dones negres són percebudes com a sexualment eròtiques, les dones àrabs estan recloses, etc.;

> *"Les dones migrants també estan estereotipades: submises, descarades,..."* Assoc. de dones La Frontissa

Davant d'això, no podem oblidar, en apropar-nos a les situacions de les dones immigrades que arriben a les nostres ciutats, la gran diversitat que existeix en les migracions que s'afegeix a la problemàtica del procés migratori. Com assenyala Giovanna Campani (1993), tant en la societat d'origen com en la de destí hi ha traços sexistes i totes les dones busquen papers nous, valors nous, identitats noves. Per a les dones immigrades, aquesta recerca és doble, en tant que mantenen encara sense resoldre la discussió sobre **els seus papers tradicionals** en la societat d'origen.

> *"Les dones migrades tenen un món particular en que no volen donar cabuda als homes, perquè no les entenen. No és el mateix que ser submises. Els homes les intimiden i elles mantenen aquest espai només de dones. També haver-se d'adaptar aquí els representa un malestar perquè allà s'havien construït un altre món de dones"* Assoc. de dones La Frontissa.

Les dones immigrades, especialment quan formen part d'una immigració d'un grup familiar, sovint tenen assignat el paper de **mantenir la llengua i la cultura d'origen en la família**; a més a més, però, si hi ha fills/es, se suposa que han d'afavorir la seva socialització en la societat receptora. Aquesta relació entre les dues cultures també serà distinta segons que es tracti d'una dona immigrant de primera generació o de segona. Per exemple, les filles d'immigrants que estan

en edat escolar, tenen unes possibilitats de socialització molt diferents de les que tenen les seves mares.

> "[Un factor que hauríem de tenir en compte] *és l'accès a l'ocupació de les dones immigrades, que és complicat i també el tema de la llengua"* Servei d'Equitat, Infància i Gent Gran.

Per altra banda, s'han produït certs **canvis socials** que han ajudat a canviar algunes de les pautes tradicionals de la dona migrada: La inversió de l'ordre tradicional de l'emigració, en el que primer emigraven els homes i després els seguien les dones, la sobrerrepresentació de dones separades i divorciades entre les immigrants vingudes a Espanya i l'alta feminització d'alguns fluxos migratoris. De fet, a Vilanova i la Geltrú hi ha **dones migrades de 24 països** que són més nombroses que els homes de la mateixa nacionalitat.

Hi ha països com Bielorússia, Jordània o Líbia, en que les dones representen més de tres quartes parts del col·lectiu. La dada més rellevant, però, és la del **col·lectiu d'Amèrica Llatina**, en que en totes les nacionalitats de la regió hi ha més domes que homes (entre el 50 i el 68% de dones).

Persones estrangeres empadronats. Grans regions del món i sexe. VNG 2010

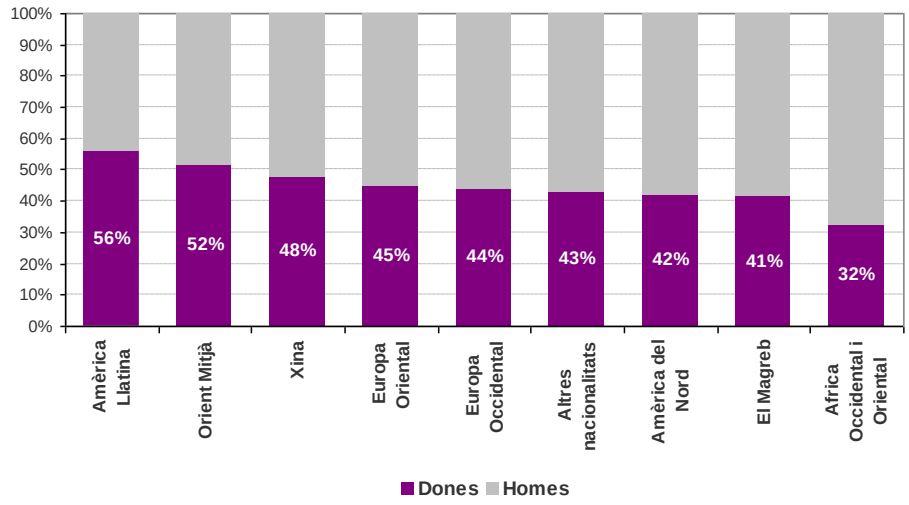

Una qüestió a plantejar és si les dones que així han emigrat, precedint als homes i obrint-los camí, ho han fet **conscients de la possibilitat de canvi** que se'ls obria amb el desafiament de l'emigració. Segons Laura Oso (2006) La resposta és que en molts casos no només han estat conscients que l'emigració els oferia aquesta possibilitat, sinó que expressament han volgut aprofitar-la, veient en ella un motiu més per adoptar la difícil decisió d'emigrar.

Homes

Històricament, pertànyer al gènere masculí era un factor atenuador de l'exclusió, que afectava més a les dones i als homes, per molts motius (discriminació, salaris més baixos, càrregues familiars, ...) . En canvi, una de les transformacions més significatives dels darrers anys és el fet que s'hagi capgirat el sexe de l'atur, produint-se una **masculinització de l'atur**.

> *"L'exclusió social es dóna sobretot a causa de la pèrdua de la feina. Moltes famílies per temes culturals només tenen una font d'ingressos del cap de família home i l'han perdut i no es pot buscar una altra."* Cáritas Diocesana.

L'atur femení sempre havia estat més elevat que el masculí. A Catalunya la situació es va invertir a partir de l'any 2008, quan la crisi en el sector de la construcció, fortament masculinitzat, va colpir amb més duresa. Això ha fet que la tradicional "feminització de la pobresa" s'estigui, en certa mesura, masculinitzant.

> *"En general venen persones soles, homes en la majoria, de mitjana edat a demanar menjar. Molts són habituals i espanyols i vénen fonamentalment a la tarda. També hi ha gent que ens ve a demanar roba de tant en quant"* Casa d'Empara.

Segons l'edat

Infants

Segons les dades procedents dels pocs estudis realitzats a Espanya sobre pobresa infantil) sembla que l'estatus laboral dels pares te un efecte important sobre la taxa de pobresa, així com en la persistència de la mateixa. El fet de que la persones responsable de la cura de la família estigui aturada augmenta la probabilitat de que els infants d'aquesta família passin a formar part del col·lectiu d'infants pobres. També hi ha una clara relació entre el **nivell de formació dels progenitors** i els problemes financers de la família.

Aquestes dades permeten concloure que l'educació i la igualtat d'oportunitats són elements necessaris per augmentar les possibilitats que una persona no pateixi risc de pobresa o exclusió social. (Maciá, M.A. et alt, 2010). Segons els entrevistats de la nostra ciutat, els infants amb risc d'exclusió són de famílies que pateixen situacions de precarietat econòmica que els **limiten en les seves activitats** extraescolars, etc.. el

que és una factor d'exclusió ja que aquest infant se sent diferent i discriminat pel fet de que no pot fer algunes activitats que altres infants de la seva edat fan.

> *"La gent que te un nivell socioeconòmic baix, he vist a moltes escoles nens que havien de sortir del taller perquè no havien pagat."* Servei de Salut

> *"L'exclusió són situacions econòmiques que fan que els nens no puguin anar als casals i ludoteques."* Servei d'Equitat, Infància i Gent Gran.

Una altra causa rellevant de l'exclusió en nens/es és ser un **infant amb alguna discapacitat**, ja que el seu temps lliure es veu molt afectat, doncs te una limitació a la hora de participar en activitats d'oci que no estan adaptades, que són la majoria. a les persones discapacitades menors d'edat, els costa molt trobar activitats de lleure que responguin a les seves necessitats i persones de la seva edat amb qui compartir aquestes estones.

> *"Hi ha poca oferta esportiva per discapacitats, no hi ha coordinació per tractar aquests casos. No hi ha una entitat que englobi aquests nanos fins als 18 anys"* Servei d'Esports.

> *"La vida social d'aquests nois és bastant feble. Fora de l'escola no existeix, no tenen amics."* Plataforma per una Escola Inclusiva.

Joves

El jovent es troba en un moment vital de transició al món adult. Si en aquesta etapa sorgeixen **situacions de crisi** psicològiques o de valors importants, malalties, addiccions a les drogues o dubtes, incertesa de cap a on enfocar la trajectòria de vida, el o la jove pot acabar en una situació important d'exclusió, com el cal dels joves *ni-ni*.

Una altra causa d'exclusió en aquesta etapa és no rebre un **suport adequat** de la xarxa familiar. En el cas de les noies, a més, hi ha factors de risc afegit, com poder patir un embaràs no desitjat. Òbviament als joves, com qualsevol altre col·lectiu també els afecten els condicionants socioculturals, com per exemple el fet de no parlar la llengua catalana i castellana. Com ja havíem vist abans:

> *"Els joves, especialment que els que no tenen formació, que tenen dificultats per trobar suports familiars són els més vulnerables, de famílies amb nivells socioeconòmics baixos, amb pocs límits de contenció i que no hi ha hagut un suport i que cauen en aquest moment de limb que és de difícil solució. També els*

ni-ni i que a més no sabem on trobar-los i com connectar-hi. Perceps aquesta precarietat." Servei de Joventut

Tots aquests factors poden configurar un moment d'exclusió. De fet, aquests moments de ruptura són els mateixos que a l'adultesa però en el cas del jovent la vulnerabilitat és major perquè estan en una **etapa vital especialment determinant** de cóm es constituiran en molts àmbits de la seva propera adultesa. A més en el cas dels adolescents també hi ha un factor afegit, és què pot haver-hi una certa tendència a l'exploració i a la descoberta que en alguns casos es transforma en **jugar amb el risc.**

Gent gran

L'envelliment de les persones comporta un deteriorament progressiu de l'estat de salut tant físic com mental, que s'agreuja si s'ajunta amb la solitud i l'aïllament social. Pel que fa a les depressions, per exemple, el risc de partir-ne en situacions de pobresa és redueix quan hi ha xarxes familiars o d'amics amb contactes freqüents i viceversa.

"La gent gran perquè pot caure en una situació de desànim, mala salut, etc." *Servei de Salut*

"Hi ha gent gran que veu com la parella es deteriora i no se'n pot fer càrrec i amb aquestes persones no se'ls hi dóna ajuda suficient." Associació Catalana per al Parkinson.

D'altra banda, en coherència amb la teoria del cicle vital, en la diagnosi qualitativa assumint que bona part del risc d'exclusió entre la gent gran és **conseqüència d'una situació anterior**, quan aquestes persones eren joves. Per tant, els exclosos d'avui a l'edat adulta tenen una probabilitat elevada de ser exclosos demà quan siguin grans, principalment perquè la precarietat econòmica és molt determinant en les condicions de vida durant la vellesa. En la gent gran també hi ha un factor de risc afegit per raons generacionals, com són les **mancances socials i culturals** per adaptar-se als nous temps.

"El tema del petit comerç moltes vegades esdevé un drama. Gent gran que no s'adapta a les noves tecnologies que amb la crisi ha de tancar." Pla d'Intervenció Integral al Nucli Antic.

5.4. Distribució territorial de l'exclusió i les problemàtiques de VNG

Quan preguntem sobre la distribució territorial de l'exclusió a Vilanova, en general hi ha una percepció de que aquesta esta bastant homogèniament distribuïda per la ciutat, però que hi ha zones on hi ha especial incidència d'alguns factors d'exclusió. S'apunta principalment a dos barris: el Tacó i Baix-a-mar. També es parla de La Vilanova Vella i una part del barri de Sant Joan. La Collada, en menor mesura, també es considera més propensa a situacions d'exclusió. Després també s'esmenten sovint les urbanitzacions il·legals (o al·legals) com a casos més extrems.

> *"[La distribució de l'exclusió social a Vilanova] en general és homogènia. Si parlem del col·lectiu migrat, Tacó i Baix-a-mar. Si parlem de persones grans, Nucli Antic. I la gent jove a tot arreu. Més difícilment en trobaràs [d'exclusió social] a l'Aragai o l'Eixample Mar."* Servei de Joventut.

Hem de pensar, segons els tècnics/es de l'Ajuntament de la ciutat, que les zones on hi ha més concentració d'habitatges de persones migrades són les que estan més exposades a un risc d'exclusió. Un dels motius, és que aquests barris tenen molta immigració i en la situació actual del mercat laboral, en que molts autòctons han perdut la feina, s'està produint un clima de crispació respecte a aquests col·lectius de nouvinguts. Un altre motiu és que hi ha barris que estan allunyats del centre de la ciutat, sense transport públic que els connecti amb el centre i això fa que els seus habitants no participin en tantes activitats de la ciutat, o que quedin allunyats de determinats serveis.

> *"Hi ha barris que tenen molta immigració, els autòctons han perdut la feina i això crispa la relació. Es pensa que les ajudes van per ells i això arriba contínuament als directors/es dels Centres Cívics".* Servei de Participació.

A Baix-a-Mar, especialment a la zona de La Marina, els serveis municipals, segons els entrevistats, han registrat molts problemes relacionals entre els veïns. La Marina és la zona tradicional del Barri de Mar, on es troben els comerços de sempre i amb un perfil de població de classe mitja-baixa, amb un elevat sentiment de pertinença al barri i actualment caracteritzat per l'alt percentatge de població procedent de l'estranger (principalment romanesos i marroquins). Per contra, hi ha tota una altra part del Barri de mar que es caracteritza per ser una zona bàsicament residencial, amb un elevat nombre de segones residències que estan esdevenint llars habituals, hotels i restaurants i amb molt poca presència de comerços.

De fet, els entrevistats en aquesta diagnosi consideren que **Baix-a-Mar és el barri més degradat de la ciutat**, que hi ha una manca de serveis públics en comparació a la resta de la ciutat (transport públic, biblioteques,...). A més, es te la percepció de que hi ha molts habitatges que no estan en les condicions adequades, i que l'espai públic no està suficientment cuidat. En general, Baix-a-Mar s'apunta com el barri que més urgentment necessita una intervenció de millora urbanística i social. De fet, com que des de l'Ajuntament es tenia aquesta intuïció, es va fer un estudi del barri que incloïa un càlcul d'indicadors de serveis, valors, etc. i va resultar ser un dels barris de Vilanova amb més risc d'exclusió.

> *"[respecte als barris on pot aparèixer alguna problemàtica], la intuïció que tenim és el barri de La Marina. No estem parlant d'una problemàtica concreta, sinó que vam calcular indicadors de serveis, valors, i era dels que estava pitjor a VNG"* Pla Integral d'Intervenció del Nucli Antic.

Ja en un estudi de l'ús de l'Espai Públic a la nostra ciutat (Ajuntament de Vilanova i la Geltrú 2007) es destacava que els habitants d'aquest barri expressen un sentiment d'aïllament físic i abandó respecte la resta de la ciutat. La percepció és que l'evolució que ha experimentat Vilanova la Geltrú no s'ha traslladat al barri i això s'ha traduït a l'estat d'alguns habitatges (sobretot a La Marina), la manca de dinamització comercial o d'equipaments en l'àmbit educatiu i assistencial.

Al **Nucli Antic o La Vilanova Vella** hi ha la percepció de que la problemàtica és que hi ha més gent gran que pateix solitud, i on l'habitatge està més deteriorat, el que fa que baixi el preu dels lloguers i que hi accedeixen persones amb baixos recursos econòmics.

> *" Al Nucli Antic hi ha més gent gran sola, i és on l'habitatge està més deteriorat i de baixos lloguers als quals accedeixen persones amb baixos recursos econòmics. També a la mitja lluna, de Baix-a-mar, el Tacó, i a l'Ortoll,"* Institut Municipal d'Educació i Treball.

En algunes zones com **El Tacó** els entrevistats consideren que, en part, està considerada exclosa perquè encara pateixen d'un estigma anterior. Com altres ciutats de tradició industrial properes a Barcelona i ben comunicades amb la capital, Vilanova va experimentar ritmes de creixement poblacional força intens entre els anys cinquanta i seixanta. Vilanova va arribar a tenir al 50% d'immigrants espanyols sobre el total de població, especialment de les províncies de Múrcia, Almeria i Jaén. Molts d'aquests immigrants van instal·lar-se progressivament en barriades com les del Tacó, d'aquí

que aquest barri sigui conegut popularment com "La Murcia chica" per la quantitat de persones d'aquesta comunitat que hi vivien.

Així, el barri va anar sorgint espontàniament conforme aquests famílies van anar construint-se habitatges, sense cap planificació urbanística, i, en molts casos, sense les condicions i serveis adequats. Això va fer que el barri fos conegut per problemes de seguretat ciutadana i que es crees una sensació d'inseguretat respecte al mateix. Avui en dia, el creixement urbanístic de Vilanova i la Geltrú ha fet que en els darrers anys s'hagin construït en les proximitats del Tacó nous barris com el Llimonet, noves construccions d'habitatges i nous equipaments com el camp de futbol. Això està fent que el barri no estigui tan aïllat físicament de la resta de la ciutat, però tot i això no s'ha acabat de vèncer aquesta estigmatització anterior.

> *"A VNG hi han estigmes respecte al pisos de l'Armanyà del Tacó, els pisos de Sant Joan i l'Esmeralda [bloc de pisos de Molí de Vent], de fet és en aquests on la gent amb una situació socioeconòmica més baixa és concentra"* Serveis Socials.

Segons els nostres entrevistats, una altra zona amb degradació són algunes parts del barri de **la Collada**. Aquest barri va començar com un espai agrícola i de segona residència, on la gent anava els caps de setmana a cultivar el seus hortets. Més tard es va integrar el barri al nucli urbà de Vilanova. Així, en aquest barri es va produir molta autoconstrucció, avançant en la mesura en que les famílies anaven disposant de més recursos. En aquesta zona els entrevistats també han detectat problemes amb animals no domèstics (com conills, gallines...), que es tenen en espais no adequats i produeixen sorolls, olors, problemes d'higiene, etc.

> *"Les urbanitzacions il·legals: problemes greus d'inseguretat, incendis, tenir animals com gallines, etc. Són gent amb dificultats. També en algunes parts de la Collada, Santa Maria, amb les mateixes característiques: un terreny que s'han fet una casa, que tenen un conill, crien ocells... és un modus vivendi concret. És un problema d'infraestructura i relacional (no tenen servei de transport públic, etc)."* Servei de Medi Ambient.

Com veiem, també es consideren problemàtiques **les urbanitzacions il·legals**, que estan aïllades i a llocs que no són accessibles en transport públic (i difícilment en transport privat), sovint en camins sense asfaltar. En aquests llocs no hi ha cap tipus de servei públic (enllumenat, subministres) i per tant es considera que hi ha problemes greus d'inseguretat i de salubritat. Són urbanitzacions amb habitatges precaris o

infrahabitatges i sense cèdules d'habitabilitat, podríem dir que hi viu una població que queda molt invisibilitzada a la resta de la ciutat.

> *"A VNG hi ha urbanitzacions amb vivendes precàries i sense legalitzar, amb una població invisible"* Serveis Socials

> *"[L'exclusió social a VNG es concentra a] urbanitzacions aïllades i llocs que no són accessibles en transport públic"* Servei de Mobilitat.

Finalment, els tècnics/es també esmenten que on hi ha concentració de bars d'oci nocturn hi ha problemes de soroll i aldarulls que han provocat nombroses queixes, principalment al barri de **La Geltrú**, hi han sorgit problemes de convivència entre el veïnatge que vol descansar a les nits i els usuària/es dels locals nocturns o joves que s'estan als parcs i places a la nit i matinada.

> *"No podem parlar de barris conflictius, com a zona conflictiva la Geltrú per sorolls i aldarulls nocturns. Bars concrets. No són espais conflictius sinó que són moments."* Servei de Participació.

> *"En tot cas La Geltrú pel tema de les molèsties per soroll, tot i que hi ha gent que és molt exagerada amb el tema, són dos drets que els has de saber gestionar."* Servei de Convivència.

> *"A espais concrets de la ciutat hi ha conflictes de violència i aldarulls nocturns. També pixades i vandalisme amb els contenidors. [hi ha zones que] la gent del veïnat evita"* Servei de Joventut.

Cal dir que en general les persones entrevistades fan especial incidència als **problemes de convivència**, i consideren que estan distribuïts per tota la ciutat. A més, es fa referència continua al clima social actual, que a causa de la crisi econòmica és de crispació i d'angoixa.

> *"Pobresa de recursos econòmics i educatius, la gent no sap resoldre els conflictes o no sap que pot esperar dels serveis i van exigint"* Institut Municipal d'Educació i Treball.

> *"Els problemes de convivència crec que estan distribuïts de manera homogènia perquè possibilitats de baralla hi ha a tot arreu, des de veïns de xalets fins a zones amb barraquisme*" Servei de Convivència.

> *"Abans el perfil [d'usuari de serveis socials] era gent amb menys recursos econòmics i menys suport social, també gent amb problemes de salut mental i discapacitats; ara és gent ansiosa i crispada amb recursos culturals i formació, però sense feina"* Serveis Socials.

En **conclusió**, es considera que com a "degradat" no hi ha cap barri, però sí que hi ha zones concretes a barris que han quedat desfasades respecte a les millores de la resta de la ciutat i també zones que han quedat estigmatitzades per una situació conflictiva en el passat. S'esmenta molts cops com a exemple de millora la rehabilitació integral del Nucli Antic, en que hi ha hagut una millora urbanística que ha anat acompanyada d'un seguiment i una tasca de social i de dinamització del barri.

Les problemàtiques comunes que s'apunten en aquestes zones o barris que es consideren més desfavorits de la ciutat són:

- **Manca molt important de serveis públics: culturals, sanitaris, comunitaris...**
- **Edificis en males condicions, que atreuen a col·lectius determinats amb un baix nivell socioeconòmic.**
- **Manca de transport públic o transport molt precari i amb necessitats de desplaçament al centre de la ciutat.**
- **Problemes greus de convivència.**
- **Barris amb poca dinàmica social: sense botigues, sense activitat cultural...**
- **Zones públiques poc cuidades, brutes, contenidors deixats,...**
- **Manca de zones verdes.**

Quadre-resum distribució territorial de l'exclusió

barri	problemàtica específica
1. URBANITZACIONS IL·LEGALS	llunyania respecte al centre manca de transport públic inseguretat manca de serveis infrahabitatges habitatges en males condicions insalubritat tinença d'animals no domèstics concentració de nouvinguts
2. BAIX-A-MAR	greus problemes relacionals manca de serveis habitatges en males condicions espai públic poc cuidat concentració de nouvinguts

	problemes de convivència o relacionals manca de transport públic
3. EL TACÓ	estigmatització llunyania respecte al centre concentració de nouvinguts autoconstrucció espai públic poc cuidat manca de serveis
4. LA COLLADA	autoconstrucció manca de serveis manca de transport públic llunyania respecte al centre tinença d'animals no domèstics
5. VILANOVA VELLA (NUCLI ANTIC)	gent gran amb solitud habitatges en males condicions concentració de nouvinguts

5.5. Moments de trencament vital

A continuació es presenten de forma molt sintètica els principals moments de ruptura detectats en la recerca duta a terme per a aquesta diagnosi. S'han analitzat **10 trajectòries de vida** de persones per tal d'observar els principals moments de ruptura, com es relacionen amb els factors d'exclusió i quines són les trajectòries vitals d'exclusió. El lector podrà trobar en el document complet les informacions que es presenten tot seguit de forma molt més extensa.

Els moments de ruptura no sempre desemboquen en situacions d'exclusió social, aquestes moments de ruptura evolucionaran cap a situacions vitals més o menys precàries en funció dels recursos personals o capacitat de resiliència dels factors d'exclusió acumulats en l'individu que pateix aquestes ruptures.

Cal remarcar que totes les trajectòries analitzades tenen un punt en comú que és un **nivell de formació baix.** Això ve motivat per diversos motius: per un costat hi ha les persones que van abandonar els estudis, ja sigui per necessitats econòmiques i incorporació al mercat laboral, per manca d'adaptació fruit d'una migració o per ruptures familiars. Per altra banda també hi ha persones nouvingudes que no poden homologar la seva formació i fa que, a tots els efectes, tinguin unes trajectòries laborals i formatives característiques de persones sense estudis. De cara a fer front a les situacions d'exclusió, doncs, disposar d'uns nivells alts de formació es presenta com un recurs important.

Ruptures relacionals

S'han identificat diverses situacions que han comportat ruptures relacionals, sobretot **maltractaments cap a dones** per part dels seus companys. Les ruptures relacionals, combinades amb altres factors d'exclusió que es recullen en la figura següent, tenen greus conseqüències en termes d'exclusió social, ja que el model de benestar de l'estat espanyol es recolza en gran mesura sobre les xarxes socials de les persones per proveir benestar. Es generen situacions difícils en diversos àmbits. Un cop aquestes xarxes fallen, no es disposen de suficients recursos públics per fer front amb garanties a aquestes situacions i les persones que han patit aquesta ruptura es troben en situacions vitals força complicades.

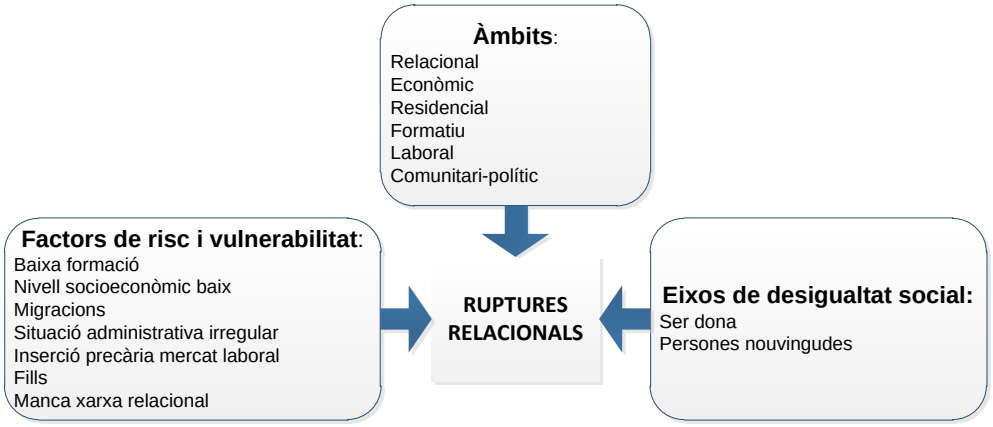

Addiccions

Dels relats no es desprenen conseqüències a nivell físic derivades de les addiccions de les persones entrevistades. Ara bé, els principals àmbits afectats per les addiccions són el laboral i el relacional i altres derivats d'aquest, com l'econòmic. Les addiccions han afectat **les trajectòries laborals** de les persones entrevistades i han influït en la seva xarxa de relacions. L'afectació en l'àmbit econòmic pot facilitar que les persones addictes recorrin a la venda de droga com una font d'ingressos, fet que reprodueix l'addicció i l'exclusió del món laboral i en fa més difícil la sortida.

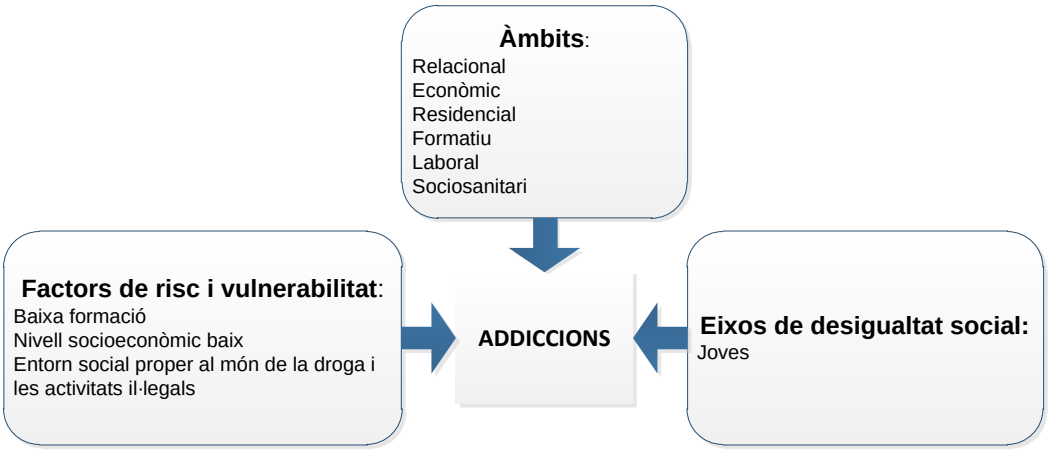

La crisi, nous perfils

L'actual crisi econòmica ha generat nous perfils d'exclusió. La **destrucció de molts llocs de treball** i la dificultat del sistema productiu per generar noves ocupacions ha portat a un elevat nombre de persones benestants a situacions d'atur. La situació es torna més dramàtica quan tots els membres actius de la llar es troben en situacions d'atur. Aquest perfil es caracteritza per unes llargues trajectòries laborals que, en moltes ocasions, no han anat acompanyades d'un reciclatge formatiu. Aquest fet posa en una situació més difícil a aquestes persones de mitjana edat de cara al seu retorn al mercat de treball. Les llars en aquesta situació es troben en una **situació econòmica precària** en el moment en que veuen els seus ingressos fortament reduïts, però no així les despeses que havien contret en moments de bonança econòmica.

Per altra banda, hi ha tot un conjunt de persones que acumulaven diversos factors d'exclusió que han vist **agreujada la seva situació** per la crisi. Malgrat patir mancances en diversos àmbits, el fet de disposar d'una renda provinent del treball permetia a aquesta població dur una vida autònoma sense necessitat de suport per part de les administracions o el tercer sector.

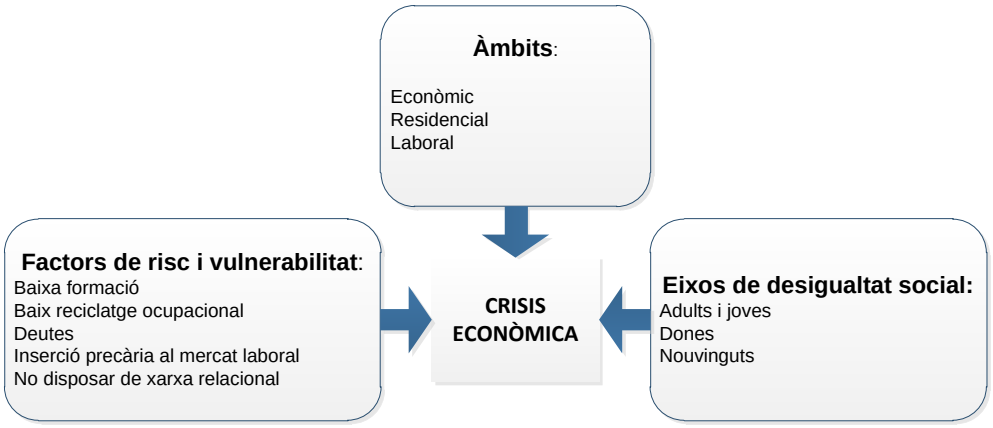

Migracions

Les migracions representen un moment de ruptura, bàsicament per qüestions administratives. A banda d'aquestes, també es relaten situacions de manca d'adaptació al sistema educatiu i rebuig social per part de la població autòctona.

Per un costat hi ha les situacions ja esmentades que generen la impossibilitat d'homologar els títols acadèmics, cosa que limita molt les ocupacions a les que pot tenir accés aquesta població. Per altra banda, en casos en que la situació no es pot regularitzar, la **precarietat vital** i, sobretot laboral, és molt elevada. Aquesta població no té dret a certs recursos públics per fer front a situacions de mancança greu i, quan s'han d'ocupar, no tenen cap altre remei que fer-ho en **l'economia submergida**. Aquest fet els posa en una situació altament precària, ja que la seva trajectòria laboral és molt inestable, es relaten situacions d'abús de poder per part dels ocupadors i les retribucions són molt més baixes.

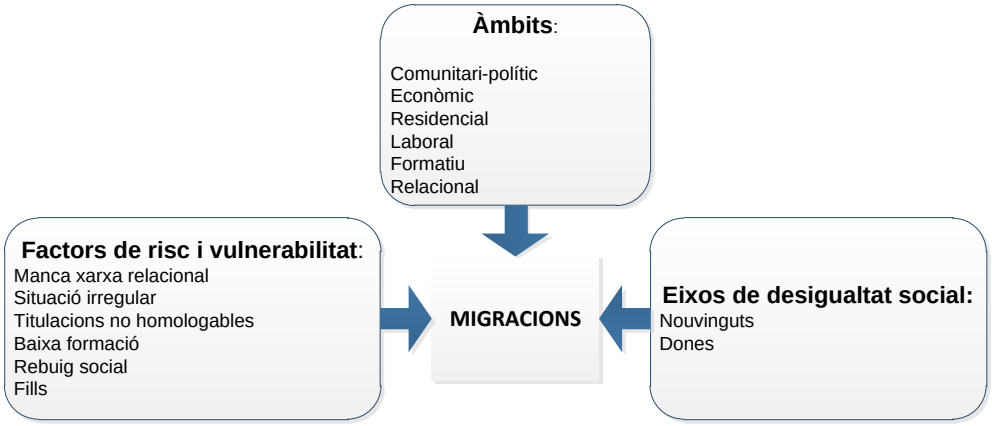

5.6. Factors a tenir en compte en un futur immediat

Hem preguntat a les persones entrevistades si consideren que hi ha algun factor d'exclusió a tenir en compte per un futur immediat, o si hi ha algun col·lectiu que podria vulnerabilitzar-se més i en el que s'hauria d'intervenir per evitar-ho.

Els resultats a aquest pregunta són, a nivell general, que ara mateix el context social és de desconcert, de pèrdua de referents i d'incertesa cap al futur, el que provoca sentiments d'angoixa en les persones, que sovint es veu traduït en actituds agressives o crispades. Tot i que es reconeix que coma ciutat se'ns presenten nous reptes els entrevistats pensen que tenim més eines que mai per afrontar-los.

> *"La ciutat canvia i un cert hàbit cultural ha de canviar. Però ara la ciutat està millor i la gent te més possibilitats. Hi ha problemes de tot tipus, nous col·lectius, però tenim més eines que mai per gestionar-ho. La societat està desorientada i això provoca angoixa. Ha de passar un temps perquè això passi."* Servei de Cultura.

De nou, en les respostes a aquesta pregunta, destaca el tema de les **actituds xenòfobes**, que els tècnics les han detectat més evidents que abans, sobretot, segons expressen, s'han accentuat a les escoles. Depèn molt de quin professional es trobi davant una situació així, ho sabrà gestionar o actuarà amb més indiferència davant del tema. Es considera un tema prou important com per deixar-ho a l'atzar de qui se'l trobi davant.

> *"Actituds xenòfobes més marcades que abans, s'ha accentuat a les escoles. Depèn de quin mestre, depèn molt de la persona. Si hi hagués un termòmetre comença a notar-se més del compte aquesta història. Hi ha més mala educació, agressivitat, i això afecta a la salut dels nens"* Servei de Salut.

Respecte als factors que no s'estan tenint en compte des de l'Administració Local, destaca en primer lloc, la **salut mental**. És un tema poc conegut i poc abordat, així com es tracta molt la prevenció en matèria de salut, no es treballa la gestió de les emocions i de l'educació en valors.

> *"Sobretot la salut mental és una gran desconeguda, estar bé amb un mateix no ho treballem, gestionar emocions i tenir valors. (...) S'ha de tenir en compte a la hora de lligar-ho amb les altres saluts. També la salut social, hem d'estimar allà on vivim per conèixer d'on surts i relacionar-te bé."* Servei de Salut.

També es parla, com veiem, de **salut social**. Sobre aquest tema, es manifesta que hem de fer més coses per que la gent estigui més atenta al respecte d'allò diferent i

més disposada a posar-se en el lloc de l'altre (**empatia**), tant per la ciutadania d'aquí i com la nouvinguda.

Un altre factor a tractar urgentment és el tema del **petit comerç**. Per una banda, hi ha gent gran que no s'adapta a les noves tecnologies i els nous ritmes de vida i que ara amb la crisi ha de tancar. Per altra banda, sobre els nous comerços que obren a la ciutat hi ha molta rotació d'obrir i tancar. Hi ha una demanda de **treballar més amb les empreses** per ajudar a crear ocupació, eines per donar facilitats, fins i tot estudiar avantatges fiscals per a les empreses.

Un altre tema esmentat en aquest apartat és **l'analfabetisme**. S'ha de treballar amb la gent que no sap llegir i escriure, especialment amb aquelles persones més joves, que també n'hi ha. També hi ha **l'analfabet català**, tota aquella gent que no sap llegir el català, està exclosa, entre d'altres coses, de moltes de les comunicacions sobre la ciutat. L'Ajuntament de Vilanova, per exemple, totes les seves publicacions i notícies són en català. En tercer lloc, hi ha **l'analfabetisme digital**. Les persones que no tenen accés a Internet es perden gran part de la informació, i moltes oportunitats, a més de que és una exigència social dominar les noves tecnologies.

> *"D'entrada hi ha tota la gent que no sap llegir amb la qual cosa ja segur que no hi arribes* [amb la comunicació], *l'altre la gent que no llegeix el català perquè totes les nostres comunicacions són en català. La gent que no està connectada a Internet, ho sabem i quan volem arribar a tota la població el que fem és utilitzar el paper."* Servei de Comunicació.

Finalment, s'apunta un altre tema important pels professionals i entitats de la ciutat: que és la **manca d'oferta lúdica i esportiva per persones amb discapacitat**. Es manifesta que no hi ha una coordinació i treball en xarxa entre els diversos agents socials de la comarca per tractar aquest tema.

> *"No tenim dades reals, però pensem que hi ha un col·lectiu que queda exclòs* [de *l'esport] que són els discapacitats de menys de 18 anys (...) Les persones amb mobilitat reduïda o alguna discapacitat no saben a on recórrer per practicar esport."* Servei d'Esports.

> "[Les persones amb discapacitat] *fan moltes activitats però es mouen només amb ells mateixos, no fan activitats amb persones sense aquestes discapacitats."* Assoc. de Voluntaris del Garraf.

Factors que s'han detectat i que es considera que s'han de tractar amb urgència perquè poden portar conseqüències negatives per la ciutat:

- **Les actituds xenòfobes, especialment a les escoles.**
- **La salut mental, la gestió de les emocions i de l'educació en valors.**
- **La salut social, l'empatia i el respecte a allò diferent.**
- **El petit comerç i les empreses, per ajudar a crear ocupació.**
- **L'analfabetisme entre els joves i nouvinguts.**
- **El coneixement de la llengua catalana, com a vehicle de cohesió social.**
- **Les noves tecnologies, com a eina imprescindible en la societat actual.**
- **L''oferta lúdico-esportiva per persones amb discapacitat.**

5.7. Potencialitats inclusives/exclusives genèriques de VNG

Vilanova i la Geltrú, com qualsevol ciutat, amaga tota una sèrie de potencialitats, per això hem aprofundit en aquest tema a les entrevistes, per saber què consideren els professionals de l'Ajuntament de Vilanova que pot ser potenciat de la nostra ciutat per a fer-la més inclusiva.

Una idea interessant és que les pròpies característiques del municipi en certa mesura ajuden a "frenar" l'exclusió social, per tot un seguit de serveis i una tradició acollidora que es te com a ciutat, per l'activitat cultural que es gaudeix al carrer, perquè hi ha un teixit comercial de proximitat, centres educatius i de salut propers, etc. Per a això, es pensa que hem de **conservar la major part dels serveis existents**. Un altre factor, molt característic és l'"humor social", ja que, segons les entrevistes, és molt present a Vilanova i fa que les persones no s'enfonsin en les situacions estressants a les que la crisi els està sotmetent.

> *"VNG te un seguit de gràcies que frenen l'exclusió social. Té un problema greu que és que ha tingut molta dependència de la construcció, però tampoc hi ha hagut convulsions significatives de gent exclosa. En resum: el clima, la cultura, un teixit comercial de proximitat, centres educatius i de salut pròxims."* Pla Intervenció Integral del Nucli Antic.

Un factor en que els entrevistats estan d'acord que és inclusiu és el clima temperat de que gaudeix Vilanova i també **els recursos naturals i la situació geogràfica**, a cavall entre dues capitals catalanes, Barcelona i Tarragona. Una via geogràfica a explotar, s'apunta, seria també les possibilitats de creixement de la ciutat cap a l'interior.

Per altra banda, es destaca que és una ciutat amb moltes festes i amb una gran quantitat d'entitats, i que te un Ajuntament amb una gran tradició acollidora. A més d'una **xarxa associativa forta**, es fa esment de que encara hi ha xarxa social de persones conegudes, tot i que s'està començant a perdre a causa dels canvis socials que ha patit la ciutat. Es parla de que, en general, **és una societat potent**.

> *"En la mesura que la gent s'associa participa de la cultura i VNG te això arrelat. La situació geogràfica, el clima, la història de la ciutat, les possibilitats de creixement cap a l'interior, el sentit de comunitat, hi ha molt de tot, és una societat potent."* Servei de Cultura.

Al contrari del seu dinamisme social, te **poca dinàmica i estructura econòmica**, que esta produïda en part per un cert aïllament en el mapa (Parc del Garraf, costes...) i en part pel que els entrevistats han anomenant "un vilanovisme de **manca d'ambició**", en referència a un tipus de població molt arrelada a la ciutat i amb poques expectatives de créixer econòmicament o de crear noves iniciatives. En aquest sentit, es proposa que la Universitat Politècnica de la ciutat hauria de tenir un paper molt més important i protagonista en l'economia i la recerca de la ciutat.

Una ciutat ben dinamitzada econòmicament genera molts recursos econòmics a l'Ajuntament, el que es pot traduir en més recursos per treballar la inclusió social. Hi ha la creença de que apostar per la **promoció econòmica** de la ciutat és una bona inversió també per a la inclusió social. S'ha de potenciar un **sector econòmic especialitzat**, per a que la ciutat sigui reconeguda per una economia determinada i pugui atraure les empreses i serveis relacionades amb un àmbit econòmic concret. El turisme també és important potenciar-ho, tot i que també comporta un desgast de la ciutat. S'apunta sovint que hem d'explotar més la nostra capitalitat de comarca, i es compara el municipi amb Sitges, que en termes econòmics és més potent.

> *"Hem de potenciar un sector econòmic especialitzat, saber què som i de què anem, no hi ha personalitat en aquest sentit."* Servei d'Esports.

> *"Hi ha ciutats que les han sabut dinamitzar molt econòmicament, i això li acaba donant molts recursos econòmics a l'Ajuntament que pot fer molta més inclusió*

social. El turisme també, tot i que porta associada una despesa." Servei de Mobilitat.

En el camp de la solidaritat es pensa que també hi ha molta feina a fer a la nostra ciutat. S'apunta que la població podria compartir i ajudar més, per exemple, entre veïns, comunitats, etc. Per a això, s'hauria d'enfortir més **la xarxa comunitària**, amb iniciatives semblants al Banc del Temps[14] complementades amb xarxes més informals i espontànies.

"En el camp de la solidaritat hi ha molt a fer, la gent podria compartir i ajudar. Per exemple el veïnatge. Enfortir la xarxa de comunitat, com el banc del temps però informal." Servei de Comunicació.

Vilanova és una ciutat rica en recursos humans, formada per diversos col·lectius. Es parla de potenciar els **àmbits d'interrelació** de col·lectius, fer un esforç per dotar de recursos a projectes de convivència per a que es puguin desenvolupar de forma estable, que la seva realització no depengui només del finançament a través de subvencions de les administracions públiques. També s'apunta que caldria **aprendre més els diferents col·lectius** que conviuen a la nostra ciutat, d'una manera més curosa, per a conèixer més les seves característiques i necessitats i per poder treballar per a la cohesió social.

"Necessitem la complicitat de tothom per fer qualsevol cosa. Estem més necessitats i interrelacionats dels altres del que ens pensem." Servei de Convivència.

"Caldria millorar els àmbits d'interrelació de col·lectius, continuar i dotar de recursos a projectes de convivència per a que es puguin desenvolupar de forma estable, no dependre subvencions. Hem de pensar que els interlocutors vàlids van més enllà dels caps visibles de les entitats, també caldria treballar amb els menys visibles." Servei de Joventut.

Així dons, es pensa que s'ha de treballar amb les entitats, però també anar més enllà i treballar directament amb la comunitat, ja que les entinats no són representatives de tota la realitat social de la ciutat. Tot i així, s'insisteix molt en que la xarxa associativa de Vilanova actua com a **"coixí social"** per pal·liar situacions d'exclusió que podrien esdevenir més greus, pel que ha de ser potenciat.

[14] Banc del Temps és un projecte que vol promoure l'intercanvi gratuït de serveis entre persones, fomentant l'oportunitat de conèixer i confiar en els altres per tal de resoldre necessitats de la vida quotidiana.

Finalment, una altra idea que apunten els entrevistats és que també hem d'explotar la capacitat propositiva de la nostra ciutadania, la seva potencialitat, i, per tant, la **participació ciutadana** i el recull de propostes.

Debilitats, Amenaces, Fortaleses i Oportunitats

A partir dels resultats de les entrevistes als professionals de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, hem elaborat un petit DAFO de la ciutat, segons les diferents potencialitats o limitacions que ens han explicat les persones entrevistades. A continuació es presenta en un quadre resumit:

	DEBILITATS	FORTALESES
INTERNES	poc dinamisme econòmic	tradició acollidora
	manca d'estructura econòmica forta	activitat cultura potent
	falta d'ambició dels vilanovins/es	teixit comercial de proximitat
	manca d'un sector econòmic especialitzat	educació i sanitat propera
	manca de "personalitat" com a ciutat	humor social vilanoví
	manca de xarxa de comunitat forta	xarxa associativa forta
	manca de coneixement dels col·lectius que hi viuen	socialment potent
		xarxa social de persones conegudes
	AMENACES	**OPORTUNITATS**
EXTERNES	cert aïllament geogràfic	clima temperat
	la proximitat a Sitges, ciutat molt turística	recursos naturals: mar i muntanya
	clima social crispat	situació geogràfica entre dues capitals
	crisi econòmica	la proximitat a Sitges
	estancament del mercat de treball	capitalitat de comarca
	LIMITACIONS	**POTENCIALITATS**

6. RECURSOS I FUNCIONAMENT DELS SERVEIS DE VNG

A continuació es presenten els resultats obtinguts en relació als serveis inclusius existents a la ciutat de Vilanova i la Geltrú, tant d'aquells prestats per l'Ajuntament com per les entitats.

En l'entrevista es van realitzar preguntes relatives als serveis inclusius, la seva suficiència, mecanismes de millora, elements de coordinació, mancances importants detectades i la seva cobertura.

6.1. Anàlisi actuacions inclusives

Primerament es preguntà al voltant de si existeixen a Vilanova suficients recursos inclusius per fer front a totes les situacions de risc i exclusió existents.

La majoria de respostes dels tècnics de l'ajuntament que han participat en la part qualitativa de la diagnosi coincideixen en afirmar que efectivament existeixen suficients recursos inclusius, almenys a nivell quantitatiu. Les principals mancances detectades són a nivell de la **dotació de recursos d'aquests serveis inclusius**. L'actual situació de crisi econòmica ha generat un augment en la demanda però, per contra, es redueixen els recursos destinats a l'acció social.

> *"Sí, però no donen a l'abast per manca de recursos."* Equitat

> *"Penso que Vilanova té una política social insuficient tal com està actualment al societat, però en té."* Servei de Medi Ambient

Una altra de les mancances principals manifestades pels i les entrevistades és el fet de que **manca un treball transversal, integral i coordinat** entre tots els departaments de l'ajuntament.

> *"A nivell municipal els serveis personals no han estat mai coordinats formalment, manca organització municipal per tal de compartir accions conjuntes entre departaments per treballar el tema de la inclusió, des de SSO necessitem la coordinació amb altres departaments com habitatge, inserció laboral, educació, participació ciutadana, ..., per facilitar els serveis als ciutadans"* Serveis Socials

Sobretot, **manca coneixement i informació** sobre tots els recursos disponibles. Això fa que es perdin oportunitats d'actuar de forma integral sobre les persones i les seves problemàtiques, ja que no es pot facilitar tota la informació referent als recursos inclusius d'altres departaments del consistori i, com s'ha vist, l'exclusió social necessita

ser abordada des d'una lògica integral que requereix d'estructures de treball transversal.

> *"No, falten recursos, a nivell teòric els serveis estan pensats, però no s'arriba a tothom i no tothom en té coneixement."* Institut Municipal d'Educació i Treball

Respecte a la seva efectivitat, la gran majoria de respostes **són positives, sempre relativitzades amb els recursos disponibles**. És a dir, es reconeix que els recursos inclusius són poc efectius per pal·liar una realitat creixent al municipi, però que amb els recursos dels quals es disposa, és fa una bona feina. Aquesta mateixa pregunta realitzada als usuaris, presentaria unes respostes diverses, ja que els i les tècniques ajusten les expectatives de les actuacions inclusives a la realitat dels recursos existents, però les persones usuàries dipositen unes expectatives relacionades amb la millora efectiva de la seva situació personal. Aquest desajust fa que la percepció al voltant de l'efectivitat de les actuacions inclusives sigui diferent en funció de qui valori els serveis.

> *"Sí, si tenim en compte un paràmetre de normalitat i cada servei diu quina és la situació ideal, per tant cada departament considera que fa el màxim que pot fer. Segons els serveis, el ciutadà creu que no funcionen bé, depenent de les seves expectatives, crec que no estem cobrint-les. És una relació d'expectatives-respostes i capacitats, crec que hi han serveis que no produiran mai satisfaccions."* Serveis Socials

Alguns tècnics municipals afirmen que aquesta manca d'efectivitat en les actuacions inclusives generen frustracions en els i les treballadores municipals que generen un efecte *burn out*.

> *"Dels que hi han, penso que fan el que poden i estan sobresaturats, on el personal s'acaba cremant."* Institut Municipal d'Educació i Treball

> *"Sí, però no pots respondre al 100% de la demanda i és una sensació de frustració"* Servei Comunicació

Actuacions mancants

Es demanà als tècnics que enumeressin aquelles actuacions inclusives que manquen al municipi. A continuació es presenta una taula amb aquestes actuacions i recursos inclusius que tècnics municipals i d'entitats triben a faltar. En la mesura del possible s'han agrupat aquelles actuacions que eren coincidents, però s'ha decidit presentar-ho en el següent format per tal de no perdre cap tipus de proposta de millora de les actuacions inclusives que Vilanova podria dur a terme per millorar la qualitat de vida dels seus ciutadans.

Actuacions i recursos que es troben a faltar a VNG i altres mancances	
Cobrir tota la demanda existent	Creació Taula de salut Mental
Manca generalitzada de recursos*	Majors recursos accessibilitat persones discapacitats físiques
Necessitat de desenvolupar Pla de Desenvolupament Comunitari* (entre altres, redefinició usos espais públics)	Major cooperació Ajuntament-Entitats* (p.ex. empreses economia social per inserció)
Necessitat de Mapa de Recursos* (ajuntament i entitats)	Millora paritat de gènere en càrrecs de les entitats i ajuntament
Observatori de les urbanitzacions periurbanes	Servei de prevenció de conflictes relacionals (violència masclista, entre altres)
Dinamització econòmica i comercial del municipi	Casal de Dones
Agents de proximitat	Recursos ocupacionals per persones amb discapacitat (economia social)
Manca de places públiques de llars d'infants i residències de gent gran	Transport adaptat
Desenvolupar dinàmiques transversals i integrals*	Recursos econòmics per sufragar serveis necessàries i evitar que el cost recaigui en les llars.
Manca de pavellons i recursos esportius	Centres pre-laborals per persones amb discapacitats
Atenció psicològica a persones en risc i situació d'exclusió	Atenció psicològica d'urgència 24 hores
Reducció llistes espera	Més places pisos tutelats*
Reforçar economia social i cooperativa*	

(*) propostes i mancances observades per diverses persones participants

Com es pot observar, algunes de les mancances observades pels i les tècniques municipals i de les entitats quedarien resoltes amb el **desenvolupament complert del Pla Local d'Inclusió**. VNG Inclusió desenvoluparà estructures de treball transversal i integral que han de millorar l'eficàcia i eficiència dels diversos recursos inclusius en el municipi. També s'elabora un mapa de recursos inclusius que es posarà a disposició de tota la ciutadania, departaments de l'ajuntament i entitats per tal de millorar la transferència d'informació sobre els recursos existents. Al mateix temps, VNG Inclusió buscarà millorar els canals de comunicació i coordinació entre l'ajuntament i les entitats.

Cal destacar el ressò que es fa de la necessitat de dur a terme un **Pla de Desenvolupament Comunitari** per tal de dinamitzar la societat civil, els espais públics i redefinir, juntament amb la ciutadania, els seus usos.

També és important destacar que els i les tècniques locals i de les entitats posen l'accent en **l'economia social i cooperativa** com a forma de lluita contra l'exclusió social i per la inserció laboral. Aquestes formules empresarials presenten nombrosos i destacats efectes positius, tant a nivell econòmic com social, respecte les empreses convencionals.

Per altra banda, s'identifiquen alguns aspectes millorables en la gestió dels recursos existents. A banda d'una necessitat generalitzada d'augmentar els recursos destinats a les actuacions inclusives, es destaca:

- **Apostar per l'economia social i cooperativa**: sobretot per les polítiques d'inserció laboral. Aquest tipus d'empresa té beneficis més enllà dels econòmics (per més informació veure: Quintana i Camprubí 2010)
- **Polítiques d'habitatge**: cal dinamitzar les polítiques d'habitatge per fer d'aquest un recurs efectiu i accessible al conjunt de la ciutadania. Caldria mobilitzar el parc d'habitatges buits per abaixar preus de lloguer i donar garanties i suport als llogaters.
- **Desplegament de la Llei de Dependència**: es van generar moltes expectatives en torn al seu desplegament però actualment existeixen retards en el seu compliment.
- Manca de prevenció: caldria donar un **enfocament més proactiu a les actuacions de l'Ajuntament** i millorar la prevenció. Els serveis socials estan

saturats davant l'emergència de noves situacions d'exclusió per la crisi. Amb unes polítiques més proactives i preventives, de caire estructural, es podrien minimitzar les necessitats de suport de persones en situacions precàries arrel de la crisi.

- **Mediació de conflictes**: Caldria capgirar l'orientació en la resolució de conflictes i aportar més per la mediació i no tant per la sanció. Es fa referència a l'oci nocturn i al dret de descans dels veïns i també al dret de gaudir de l'oci de la ciutadania.
- **Mancança de majors instal·lacions esportives**: l'oci esportiu és un bon recurs inclusiu que cal explotar.

Com es pot veure, els mateixos tècnics/es municipals i de les entitats identifiquen mancances i aspectes millorables en la política d'inclusió del municipi. VNG Inclusió ha de procurar millorar aquests aspectes i respondre a les mancances identificades per les persones que tenen un contacte directe amb la població en situació de risc i exclusió.

Cobertura dels serveis

També es preguntà sobre la cobertura dels serveis, en concret l'existència perfils de persones que requereixen de suport i no l'estan rebent. Les respostes, més que un llistat de perfils que estan quedant exclosos dels serveis de l'ajuntament, han anat encarades a analitzar els motius de perquè hi ha gent que queda fora de les ajudes, entre altres consideracions. A banda de la ja comentada manca de recursos per a les actuacions:

Un grup de respostes es poden agrupar en la consideració de que les persones que realment requereixen suport ja reben algun tipus d'ajuda, però aquestes són minoritàries. Es considera que hi ha persones que no estan rebent l'ajuda que necessiten per una **manca d'informació cap a la ciutadania** dels recursos que estan a la seva disposició.

> *"Potser el que no arriba a tothom és la informació dels recursos disponibles."*
> Servei de Comunicació

> *"Sí que fa falta perquè hi ha molta gent que està sola, que no coneix els recursos."*
> Fraternitat Cristiana de persones amb discapacitat.

Aquesta visió accepta que és la ciutadania qui, de forma reactiva, ha d'apropar-se a l'ajuntament en busca del suport necessari, quan haurien de ser els professionals que haurien de fer un **treball de carrer** per identificar situacions de necessitat.

Al mateix temps, els tècnics/es també consideren que l'ajuntament adopta actituds a vegades paternalistes vers la població en risc. Això genera un estat d'opinió en sectors de la ciutadania de que l'ajuntament pot i ha de solucionar-ho tot, quan no és així ni és desitjable que ho sigui. S'apunta a la necessitat de **reforçar la societat civil** davant l'ajuntament. Aquest ha de dinamitzar i facilitar els espais i recursos necessaris perquè la ciutadania s'organitzi i desenvolupi iniciatives de suport inclusives sense la seva tutela.

> *"Sí, però és que no podem fer-nos dependents de l'administració, sinó que ha de crear iniciatives econòmiques per a que la gent s'activi."* Bordegassos de Vilanova

> *"El que hem de fer és que la gent es pogués valdre per ella mateixa, sinó tothom necessitarà a l'Ajuntament. L'Ajuntament som tots, entre uns i altres hem de parlar més, (i no només) voten i paguen impostos. L'ideal és que hi hagi coses tant ben fetes que l'Ajuntament no calgui que les faci."* Servei de Cultura

Aquest empoderament és necessari pel reforç i creació d'una **ciutadania activa**, fonament de la inclusió social. Aquí també s'hi pot relacionar la necessitat apuntada anteriorment de la creació d'un Pla de Desenvolupament Comunitari vinculat a VNG Inclusió i l'articulació de polítiques d'activació que vagin més enllà de la formació laboral.

Un dels motius que generen que determinats col·lectius quedin fora de les ajudes són els criteris i barems per atorgar les ajudes. Es reclama una **major flexibilitat** per poder atorgar ajudes a persones que no compleixen els requisits però estan en situacions de mancança. La falta de recursos fa que aquests criteris i barems siguin força restrictius i col·lectius en situació de risc no puguin accedir a certes ajudes municipals. Per contra, es destaca que hi ha receptors d'ajudes que no les necessitarien perquè accedeixen a recursos econòmics a través de l'economia submergida. Es reclama més control en aquest sentit.

> *"Les condicions que es demanen per les ajudes poca gent ho acompleix."* Assoc. de Dones La Frontissa

En la línia de la necessitat d'articular actuacions emancipadores, s'apunta a que l'administració no pot anar a remolc de les necessitats de la població, això és, no articular només actuacions reactives. Les administracions han de generar polítiques proactives i estructurals per **avançar-se a les necessitats** que pugui presentar la població.

> *"La comarca ha fet un gran creixement en poc temps i l'administració va endarrere de les necessitats tot i que s'ha fet un esforç per adaptar-se. No és tan el que ja tenim sinó el risc del que vindrà. El perill és el que ve ara (retallades, llei dependència...)."* TEGAR

6.2. Anàlisi coordinació entre l'Ajuntament i les entitats

Tant el sociograma com el mapa de recursos aprofundiran en aquesta informació. En aquest apartat no es busca conèixer quines entitats treballen juntes i quins departaments de l'ajuntament han incorporat dinàmiques transversals. Aquesta és una anàlisi de caire més qualitatiu que apunta a aquells aspectes que caldria polir per tal d'implementar dinàmiques de treball transversal i crear una xarxa municipal d'actors.

Les opinions s'han agrupat en funció de si han estat manifestades per tècnics municipals o per persones membres de les entitats entrevistades. Com es veurà, hi diversos punts en comú:

Tècnics i tècniques municipals

En general tots els departaments de l'Ajuntament diuen treballar amb entitats, però només alguns d'ells hi tenen una feina constant i estable. En general, l'Ajuntament dóna **suport econòmic i tècnic** a les entitats de la ciutat, i hi col·labora en l'organització o la difusió d'actes concrets. També cedeix **espais i instal·lacions** per a que les entitats en puguin fer ús. Hi ha alguns departaments que van més enllà i, per la pròpia naturalesa de la seva tasca, s'hi han de relacionar molt més, el que fa que puguin fer una valoració més àmplia de les dificultats que comporta:

> *"Sobretot és una relació de tu a tu continua, basada en les persones. També hi ha tensions (...). Cal una tasca pedagògica amb la ciutadania vers els col·lectiu jove. És difícil representar les necessitats dels joves dins de l'Ajuntament i arreu".* Servei de Joventut

Així dons, tot i que a l'Ajuntament hi ha la voluntat i el convenciment de que el treball en xarxa amb les entitats de la ciutat és imprescindible, **falta bidireccionalitat** a aquesta relació, és a dir, moltes vegades el contacte és per part de les entitats a l'Ajuntament, però menys vegades l'Ajuntament te la iniciativa de contactar amb les entitats. Quant el contacte és mutu, com hem vist abans, aquest treball en xarxa també presenta nous reptes per a l'administració ja que ha de defensar els interessos de les entitats vers la ciutadania però també **dins de la pròpia administració**, que te molts nivells i treballa de manera departamentalitzada. Alguns entrevistats/ades manifesten que cada servei o entitat treballa el seu àmbit però que no hi ha una visió global, integrada de la persona.

També hi ha opinions en el sentit de que efectivament **manca coordinació** entre l'ajuntament i les entitats per tal d'optimitzar els recursos inclusius. Alguns dels departaments manifesten que just ara estan començant a treballar de forma conjunta i reserven per les entitats un paper important.

> *"No es treballa encara. Quan es faci han de ser un actor important. Cadascú fa el seu però no hi ha una visió global."* Servei de Cultura
>
> *"S'ha de fer molt més, potser comencem ara."* Servei de Salut

Dues de les limitacions principals que es destaquen en la coordinació entre ajuntament i entitats, són, en primer lloc que les entitats, en algunes ocasions, fan demandes encarades a la supervivència de la pròpia entitat i als seus **interessos corporatius**. Aquestes demandes no estan encarades al conjunt de la ciutadania, cosa que en dificulta el treball coordinat amb l'ajuntament.

> *"En general bona tot i que hi ha moltes tensions perquè les entitats fan demandes per elles mateixes que no són de ciutat i que l'Ajuntament no pot donar resposta immediatament."* Servei de Participació

En segon lloc, es relaten experiències de treball amb entitats molt desiguals. Atribueixen això, per un costat, a un diferent potencial i capacitat de les entitats molt marcat que genera experiències de tot tipus. Per altra banda, el fet de que el treball coordinat estigui molt **mediatitzat per les persones** que integren les entitats, genera que en funció de les actituds i caràcters personals de les persones, aquest treball coordinat esdevé molt difícil.

> *"Absolutament desequilibrada, algunes molt bones i altres molt dolentes. Condicionat per les persones que hi representen l'entitat."* Servei de Medi Ambient.

"La relació amb les entinats és absolutament desequilibrada, algunes molt bones i altres molt dolentes. Està molt condicionat per les persones que hi representen l'entitat. Sempre depèn de l'enteniment relacional i hi ha hagut temporades de tot. Les entitats tenen personalitat pròpia i líders més mediadors o menys. Depèn dels tècnics, polítics i dirigents d'entitats." Servei de Convivència

Entitats

Hi ha diversitat d'opinions respecte a la valoració de la coordinació de les entitats de la ciutat i l'administració local a l'hora de treballar plegats. Per una banda, hi ha qui fa una **valoració positiva**, perquè senten respostes les seves demandes i, si hi ha hagut mancances, s'atribueixen a una falta de recursos i no a una manca de voluntat col·laborativa de l'Ajuntament.

"Molt bé, jo sempre m'he sentit recolzada i si no s'ha pogut tirar endavant o donar continuïtat a quelcom ha estat per manca de recursos econòmics." Fundació IRES

En segon lloc, les entitats apunten que hi ha feina per fer i algunes indiquen que la seva col·laboració amb l'ajuntament és menor de la que voldríen. Aquestes entitats consideren que encara no es pot dir que treballem en xarxa i que potser ara s'està començant a tractar el tema, en tot cas, la majoria d'entrevistats/ades manifesten que en aquest sentit hi ha encara **molta feina a fer**. En aquests casos caldria veure quins en són els motius i com es podria trobar una solució per tal de que totes dues parts en surtin beneficiades.

"Per nosaltres no hi ha coordinació". AFAMMG[15]

"[Sobre el treball en xarxa] hi ha feina a fer encara i queden àmbits per tocar." Cáritas.

En tercer lloc, hi ha una opinió, més generalitzada que és crítica amb el tema, en que algunes entitats apunten a una **manca d'espais de coordinació** que dificulta un treball transversal efectius entre tots els agents socials. Apunten a que la coordinació i cooperació entre entitats i ajuntaments depèn molt de **coneixences personals** entre les entitats i els i les tècniques de l'ajuntament. Aquest element de discrecionalitat dificulta el treball coordinat i, en cas de no tenir coneixences, pot generar opinions contraries vers la vocació de treball i promoció de la igualtat de l'Ajuntament.

[15] Associació de Familiars i Amics de Malats Mentals del Garraf

"No hi ha circuït, xarxa, falten reunions de circuït. Tot depèn molt de personalismes i afinitats amb els tècnics/es. No hi ha espais de coordinació, he treballat a altres territoris i hi ha més xarxa." Grup Atra

Segons les persones entrevistades per a la aquesta diagnosi, l'entitat més rellevant en matèria d'inclusió a Vilanova i la Geltrú és el TEGAR, *Tallers especials del Garraf*. En segon lloc hi ha Cáritas, que també es considerada una entitat molt inclusiva i en tercer lloc es considera la Creu Roja. També han estat esmentades més d'un cop el Grup Atra (Llar Residència Pàdua), i la Plataforma per una Escola Inclusiva. Finalment també són considerades entitats que treballen a favor de la inclusió la Casa d'Empara i Junts en Acció.

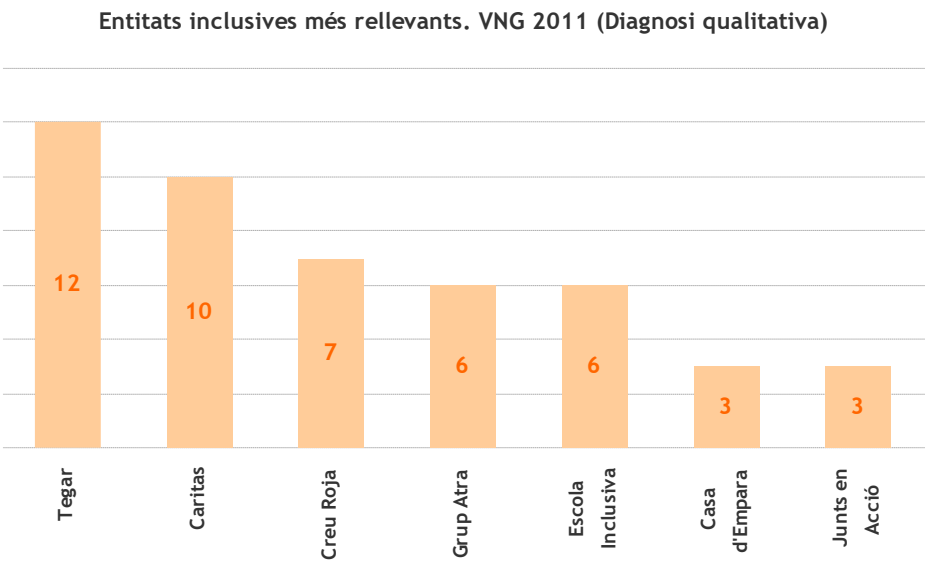

6.3. Propostes de millora

Els i les tècniques municipals, davant la pregunta de si es fa prou econòmicament a favor de la inclusió, tenen un discurs ambivalent.

"Sí (manquen recursos), es fa el que es pot, és una de les prioritats." Servei de Participació

Per un costat reconeixen que en el moment de l'entrevista la tasca inclusiva és la prioritat de l'ajuntament, però que tot i això faria falta dotar de més recursos econòmics els diferents plans i actuacions que persegueixen la inclusió social i articular

actuacions proactives i estructurals valentes, prioritzant el benestar de la ciutadania davant qualsevol altra consideració. Són conscients de que en l'actual moment de restricció econòmica els recursos són encara més limitats, per això es fa encara més necessari l'articular una xarxa d'actors per la inclusió que treballi de forma transversal i coordinada per tal de fer més eficients els recursos existents.

Pel que fa a la creació d'una xarxa per la inclusió, els tècnics municipals estan molt d'acord en quins són els actors que hi han de participar. L'ajuntament ha de ser l'impulsor i l'actor destacat de la tasca inclusiva municipal, però han de veure's involucrats la resta dels agents municipals: tant les entitats com les persones individuals, agents econòmics i decisors públics. Es destaca la rellevància de fer pedagogia als actors individuals, ja que les actituds personals són importantíssimes a l'hora d'afrontar les situacions d'exclusió i les trajectòries d'inclusió.

> *"L'Administració al 100%, les entitats i totes les persones en risc d'exclusió, també hi és la responsabilitat personal."* Servei d'Equitat
>
> *"Tots i també hi ha una responsabilitat personal."* Servei de Participació
>
> *"Policia, mestres, funcionaris per suposat. Tothom que pot fer alguna cosa ha d'estar implicat. La Banca, tothom que pot fer alguna cosa."* Servei de Medi Ambient

Es destaca el paper de les escoles i la xarxa que integren pares i docents, ja que en els infants es poden detectar situacions familiars de precarietat.

> *"Les escoles perquè són els mestres que detecten els riscos d'exclusió social. També els clubs esportius. La xarxa entre pares, mestres, monitors,... La canalla moltes vegades fa visible allò que en la societat no és visible, evidencien els problemes de la família."* Servei de Comunicació

Aquest paper rellevant que tenen tots els actors socials ha d'estructurar-se a partir de mecanismes sòlids, útils i efectius de participació ciutadana i un enfocament emancipador de la població que articuli una ciutadania activa, autònoma i independent de la tutela institucional. L'ajuntament ha d'actuar com un facilitador i acompanyador, no com una institució de control de les iniciatives ciutadanes.

> *"Tothom. Lo públic ha de fer l'arrencada i mantenir l'estructura."* Servei de Cultura
>
> *"L'Administració pública ha de donar suport a totes les associacions que hi ha i això ha de ser un motor de cohesió. Hem de fer que la gent s'impliqui generant punts d'interès per la ciutadania."* Servei d'Esports

7. SOCIOGRAMA

Hem decidit elaborar aquest sociograma perquè és una eina que ens permet observar el grau de relació entre els agents clau del territori i al mateix temps reflecteix la fotografia d'una realitat dinàmica. Així doncs, si es pot anar actualitzant pot servir per avaluar l'evolució dels diferents actors respecte el seu treball per a la inclusió social. El sociograma també ens pot ajudar a definir estratègies relacionals amb els actors clau: d'intercanvi, de dinamització, de difusió o d'aïllament, partint de la reflexió de com ens relacionem en l'actualitat i com ens voldríem relacionar en un futur.

A continuació es presenta gràficament el sociograma de les relacions dels Serveis de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú i les entitats que han col·laborat en la present Diagnosi. Els actors estan posicionats segons estiguin més o menys relacionats amb els altres actors, i estan pròxims a aquells amb qui es relacionen. Cada línia representa una relació recíproca, i la intensitat de la relació va en funció la línia sigui més curta (relació més intensa) o més llarga (relació més feble).

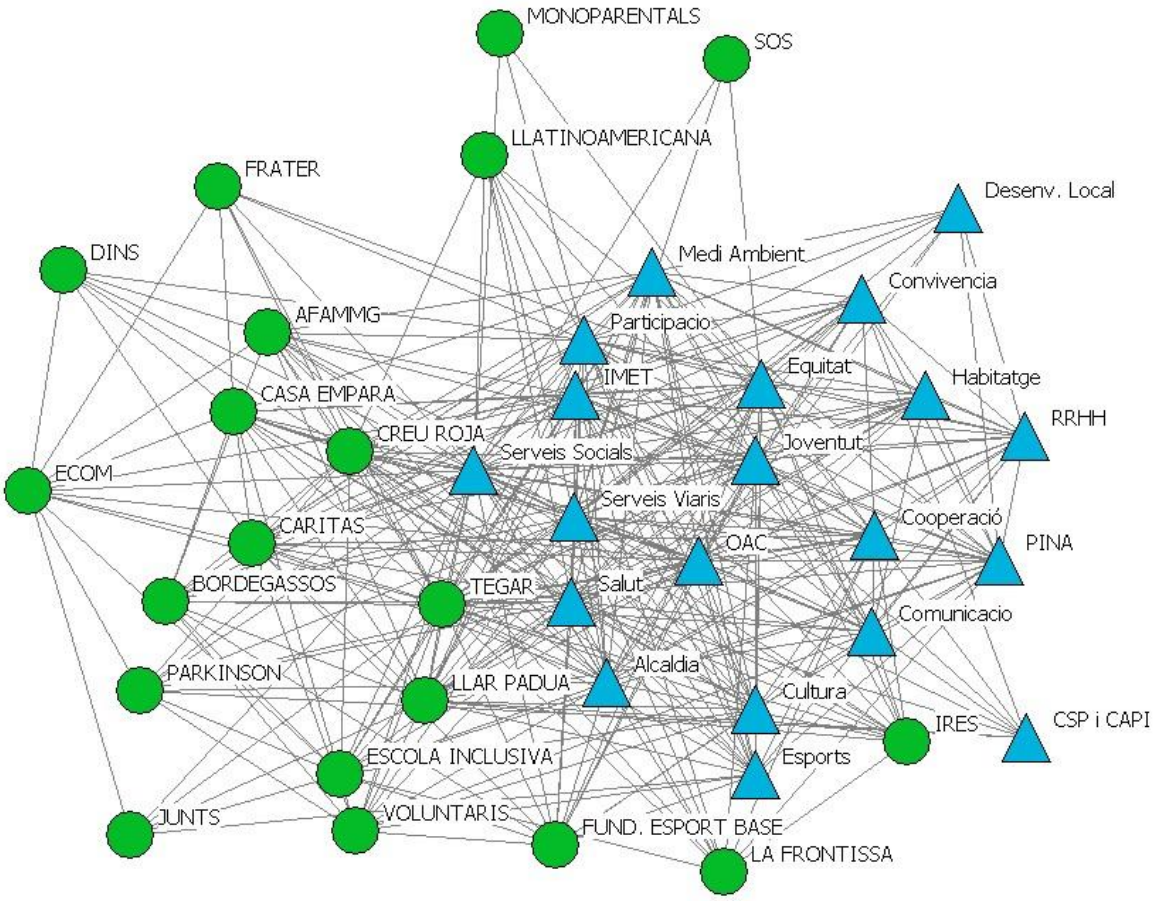

7.1. Anàlisi de la xarxa relacional

Si analitzem la representació gràfica de la xarxa, ràpidament podem detectar que hi ha dos grans grups, el format pels serveis de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú (representats per un triangle blau) i el de les entitats (cercle verd).

En primer lloc, **els serveis de l'Ajuntament** formen una subxarxa en que la relació entre els seus membres és més estreta, tot i que hi ha departaments, com Desenvolupament local, el Consorci de serveis a les persones, Recursos humans o Habitatge, que, tot i tenir relació amb altres departaments, no estan tan interconnectats amb els membres de la xarxa. En canvi, en l'altre extrem trobem serveis com Serveis Socials, Alcaldia, l'Institut Municipal d'Educació i Treball i Participació, que, si bé formen part del subgrup de l'Ajuntament, estan situats a tocar amb el subgrup d'entitats, ja que són serveis que hi estan més en contacte que aquells que estan en l'extrem dret del sociograma.

En segon lloc, hi ha el **subgrup de les entitats** que han col·laborat en aquesta diagnosi. Com podem observar, és una xarxa molt més dispersa que la de l'Ajuntament, el que vol dir que els seus membres no tenen tanta relació entre si, és a dir, que les entitats socials de la ciutat no treballen gaire en xarxa. Hi ha entitats com el TEGAR, la Creu Roja i la Llar Pàdua que són les que tenen més contacte amb els serveis de l'Ajuntament, en part perquè algunes tenen un suport públic (finançament, convenis, ...) i això fa que estiguin en contacte constant amb l'administració i també perquè són entitats amb una llarga tradició i una grandària important al territori. Fins i tot hi ha entitats com l'Institut de Reinserció Social o l'Associació de dones La Frontissa, que tenen més contacte amb l'Ajuntament que no amb les altres entitats.

Finalment, també hi ha entitats, potser més petites però amb gran rellevància en el territori –Dins Garraf, la Fundació Ecom, Junts en Acció, Fraternitat Cristina de Persones amb Discapacitat, Assoc. de Famílies Monoparentals– que estan situades a la perifèria del sociograma, i que, per contra, són entitats molt potents que tenen un gran volum de feina i que podrien aportar molt a un treball conjunt.

En general, podríem dir que les entitats socials o sociosanitàries de Vilanova i la Geltrú es coneixen entre elles, però no hi ha una xarxa de treball establerta i cohesionada, sinó que, si necessiten algun suport, tenen més **tendència a treballar amb l'administració** que no pas amb altres entitats. Això pot ser degut a que moltes vegades les entitats (sobretot les més petites) **treballen per inèrcia**, amb dinàmiques

internes que s'han creat amb el temps o per intuïció, i tot i que moltes vegades ho fan de manera encertada, **cal una planificació i una reflexió inicial** per engegar un treball conjunt amb altres entitats. Per altra banda, el propi suport de l'administració ha fomentat, en part, aquesta cultura, ja que moltes entitats tenen com a única font de finançament les subvencions públiques i, per tant, no els ha calgut **cercar punts en comú amb les altres entitats** per tal de trobar objectius compartits i unir esforços.

Ara, amb la nova situació financera, moltes entitats s'estan veient obligades a fer aquesta reflexió però al haver-hi una **manca de treball en xarxa intern**, es troben sense la formació i/o els recursos necessaris per engegar un treball transversal. En el cas d'entitats mitjanes o petites, un altre problema és la **manca de participació** o base social, que fa que en ocasions siguin poques persones les que assumeixen tot el pes de l'entitat, el que provoca que no tinguin suficient personal per treballar en equip, i, per tant, molt menys en xarxa.

Del total de relacions possibles en aquesta xarxa, és a dir, del 100% de relacions possibles, se'n donen un 22%, el que vol dir que no és una xarxa massa densa, tot i que sí que s'hi donen bastants relacions. És una xarxa molt abastable, ja que tots els actors poden arribar a abastar directa o indirectament als altres actors, pel que és una **xarxa totalment interconnectada**.

Grau (relacions directes)

En el següent gràfic, analitzant la presència o absència de relació sense tenir en compte la intensitat de la relació**, l'actor amb més relacions directes** de la xarxa és Serveis Socials, seguidament del Servei de Salut i Serveis Viaris de l'Ajuntament de Vilanova. En quart lloc, l'actor amb més relacions directes és el TEGAR, seguit amb diferència per la Llar Pàdua, Caritas i la Casa d'Empara. Aquestes serien les entitats més ben relacionades a nivell quantitatiu a la nostra ciutat.

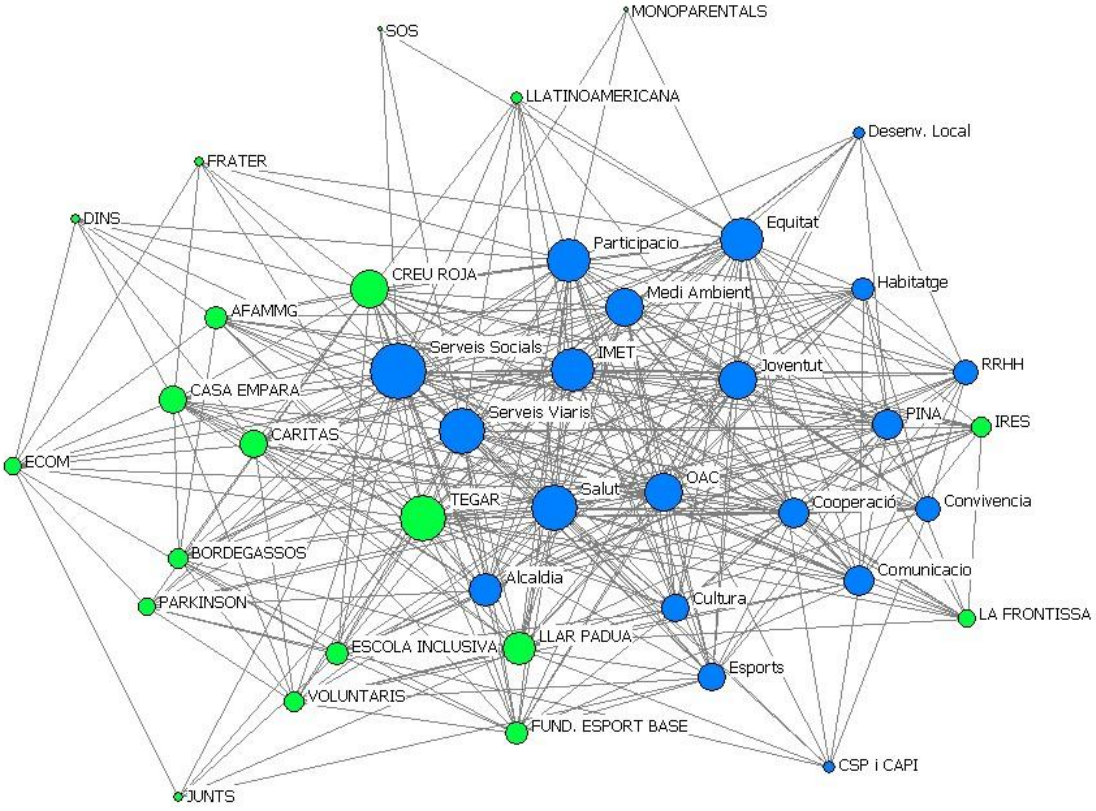

Intermediació

Una altra propietat rellevant a analitzar és la intermediació. Els actors amb les majors intermediacions tenen un gran poder perquè **controlen els fluxos de comunicació entre els altres actors**. Com podem veure en el gràfic següent, l'actor que més cops està en una posició intermediària entre les comunicacions més curtes d'altres actors és, en primer lloc i am diferència, Serveis Socials; i en segon lloc els Serveis de Participació i d'Equitat. També hi ha altres actors com Serveis Viaris, l'IMET o el Servei de Salut que tenen un paper important com a intermediaris entre d'altres. De les entitats, la que te un grau més alt d'intermediació és el TEGAR, seguit per la Creu Roja i la Llar Pàdua.

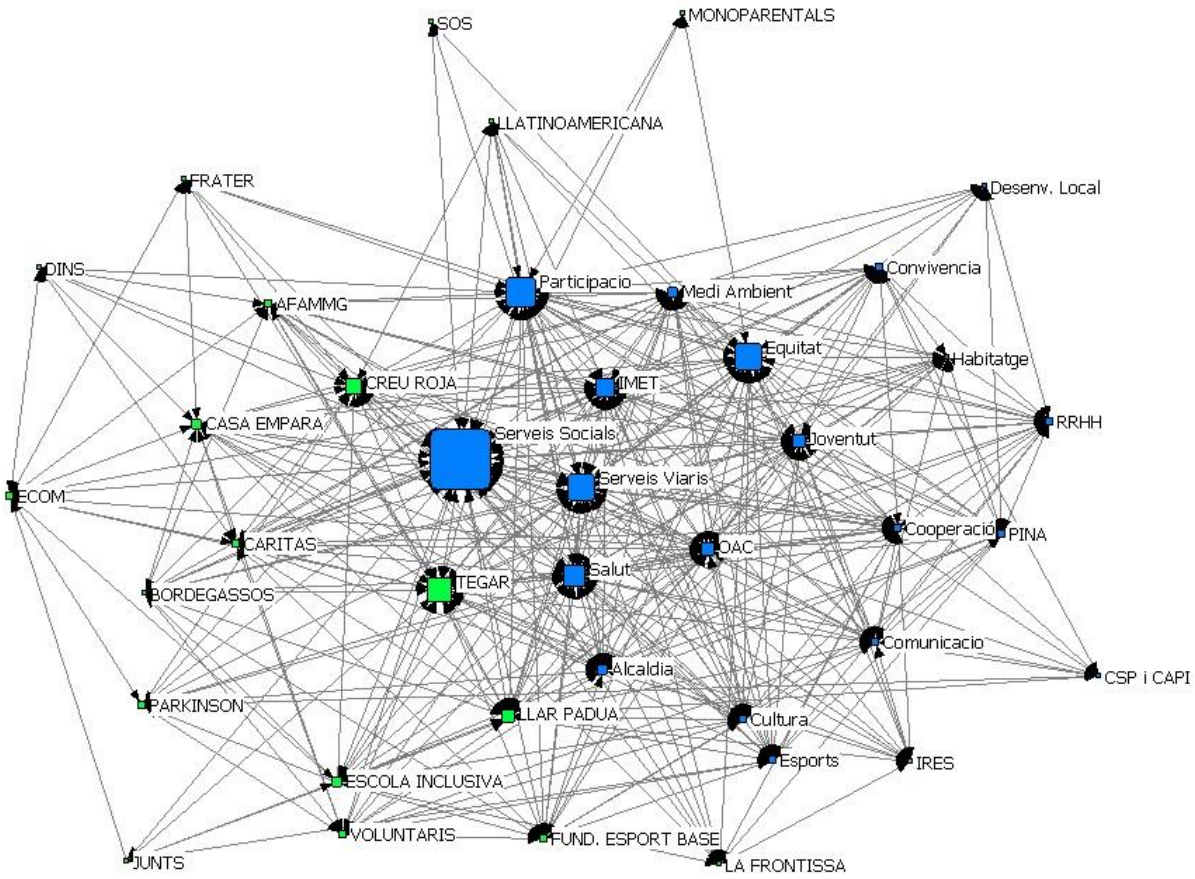

Índex de poder

L'índex de poder de Bonacich planteja que la centralitat de cada actor està en funció de la qualitat de connexions que te l'actor, per una banda, i de quantes connexions tenen els actors més propers, per una altra. Quantes més connexions tinguin els actors veïns, més central serà aquest actor. Com podem observar, en aquest sentit l'actor amb més poder són els Serveis socials, el servei de Participació, l'Oficina d'Atenció a la Ciutadania i els Serveis Viaris. De les entitats, en primer lloc trobem el TEGAR i en segon la Creu Roja.

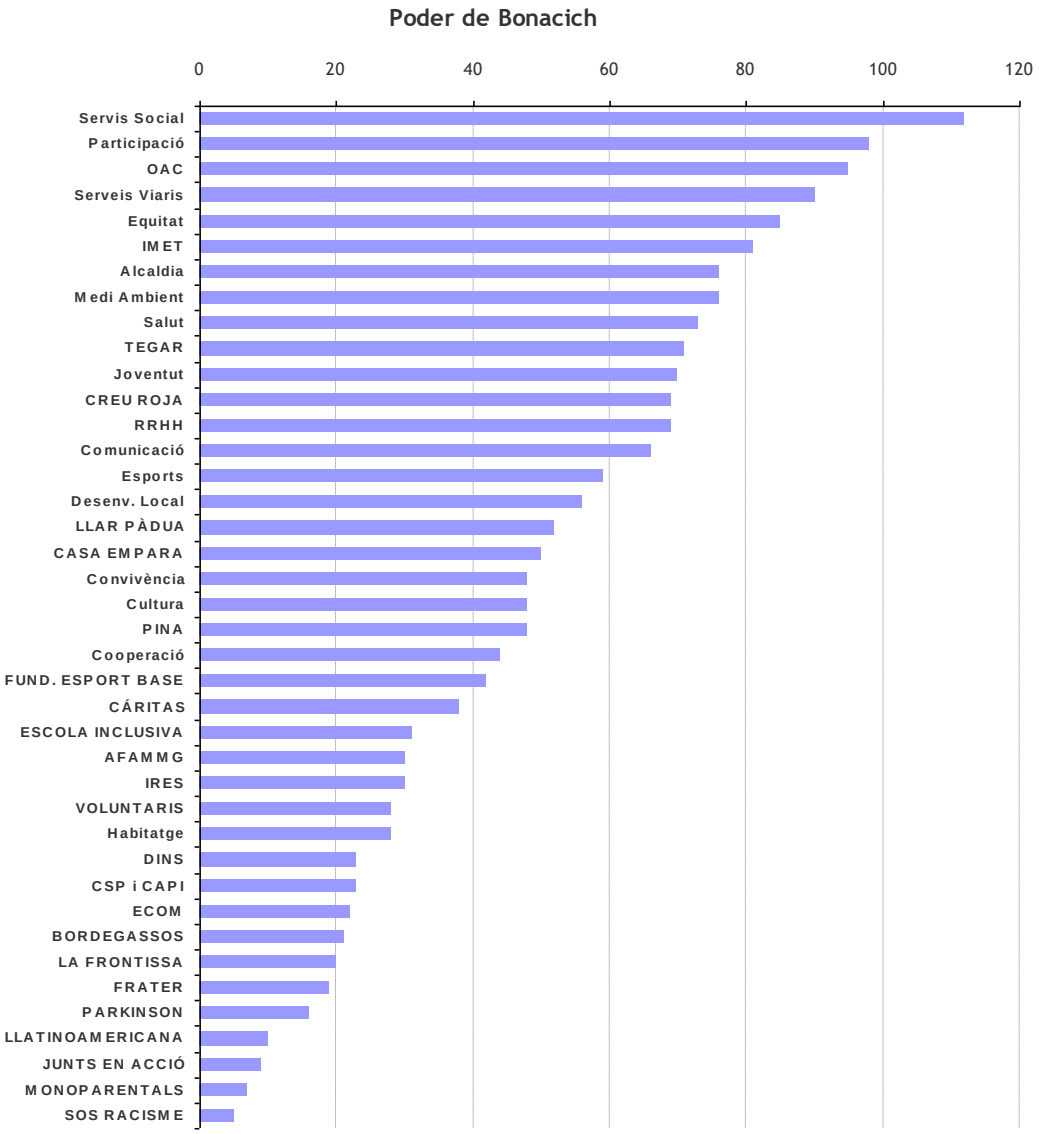

8. AGRAÏMENTS

Expressem el nostre agraïment a totes aquelles persones que han participat en el procés d'elaboració i aprovació d'aquest document de Diagnosi:

Ajuntament de Vilanova i la Geltrú:

- Convivència
- Cooperació i Solidaritat
- Cultura
- Desenvolupament Local
- Equitat, Infància i Gent Gran
- Esports
- Habitatge
- Joventut
- Manteniment
- Medi Ambient
- Oficina d'Atenció a la Ciutadania
- Participació
- Pla d'Intervenció Integral del Nucli Antic
- Policia Local
- Salut
- Serveis Socials
- Via Pública i Mobilitat

Entitats:

- Amics de la Gent gran
- Assoc. Catalana Contra el Càncer
- Assoc. Catalana per al Parkinson
- Assoc. de Dones La Frontissa
- Assoc. de Familiars i Amics de Malats Mentals del Garraf
- Assoc. de Famílies Monoparentals del Garraf
- Assoc. de Voluntaris del Garraf
- Assoc. ELNA

- Associació D'Empresaris del Garraf
- Associació de Veïns de Molí de Vent
- Associació SUPORT
- Associación Latinoamericana del Garraf
- ATRA Clínic
- Bordegassos de Vilanova
- Cáritas Diodesana
- Creu Roja
- D'Ins Garraf
- Fraternitat Cristina de Persones amb Discapacitat
- Fundació ECOM
- Fundació Fibromiàlgia
- Fundació Institut de Reinserció Social
- Fundació Unió d'Esport Base de Vilanova i la Geltrú
- Plataforma per una Escola Inclusiva
- SOS Racisme

Altres Organismes:

- Centre Atenció Primària Integral
- Consorci de Serveis a les Persones
- Institut Municipal d'Educació i Treball
- Mossos d'Esquadra

9. BIBLIOGRAFIA

AJUNTAMENT DE VILANOVA I LA GELTRÚ (2007) *Ús dels espais públics a Vilanova i la Geltrú*. Aj. de VNG, Vilanova i la Geltrú.

ASOCIACIÓN PROYECTO HOMBRE (2010) *Memoria anual 2009.* Asociación Proyecto Hombre, Madrid. http://proyectohombre.es/images/memoria-2009.pdf

CAMPANI, G. (1993) *Immigration and Racism in Southern Europe: The Italian Case.* Journal of Ethnic an Racial Studies vol. 16, issue 3. http://www.tandf.co.uk/journals/rers

CÁRITAS ESPANYOLA (2009) *III Informe sobre demandas atendidas a través de la red confederal de Acogida y Atención primaria.* www.caritas.es

CASTEL, R. (1997): *La metamorfosis de la cuestión social. Una crónica del salariado*. Ed. Paidós, Buenos Aires.

COLAU, A. (2011) *Les dades sobre desnonaments a Catalunya i Barcelona*. Observatori Drets Econòmics Socials i Culturals. www.observatoridesc.org

DÍEZ RAYA, E. (2004): *Exclusión social y ciudadanía: claroscuros de un concepto,* a Aposta, revista de ciencias sociales, núm. 13. www.apostadigital.com

DU BOIS-REYMOND, M. (1998) *I don't want to commit myself yet: Young People's Life concepts*. Journal of Youth Studies.

EAPN-ES (2009) *El impacto de la crisis en la pobreza y la exclusión social: diagnóstico y actuaciones.* www.eapn.es

LAPARRA, M., PÉREZ-ERANSUS, B., SARASA, S., RENES, V.; PÉREZ-YRUELA, M., TRUJILLO, M., SUBIRATS, J. i OBRADORS, A. (2007): *Una propuesta de consenso sobre el concepto de exclusión social*, a Revista del Tercer Sector, núm. 5. Fundación Luis Vives, Madrid.

LÓPEZ BLASCO, A. (2002). *De los itinerarios lineales a las trayectorias yo-yo*. Ponència presentada a la Conferència Europea "Jóvenes y políticas de transición en Europa". INJUVE, Madrid, 6 al 8 de juny. www.injuve.es

MACIÁ, M.A., LORENZO, M.J., SAN LUIS, C., GARCÍA, R., ESPINOSA, M.A., DE DIOS, M.J., OCHAITA, E. y NOREÑA, E. (2010) *Pobreza y exclusión social de la infancia en España*. Instituto UAM UNICEF de Necesidades y Derechos de la Infancia y la Adolescencia. Ministerio de Sanidad y Política Social, Madrid.

MANCUELLO, Ch. (2010) *Nuevas formas de exclusión por el impacto de la crisis*. Cuaderno europeo 8. Fundación Luis Vives, Madrid.

NIÑO BECERRA, S. (2009) *El crash del 2010*. Ed. Los libros del lince. Barcelona.
OSO CASAS, L. (2006) *Migración, género y hogares transnacionales.* Universidad da Coruña. http://webs.uvigo.es/xenero/profesorado/sonia_parella/genero.pdf

QUINTANA, I., CAMPRUBÍ, A. (2010) *Les cooperatives al servei de les persones i les famílies en l'entorn rural*. Informe de Recerca. Dpt. de Treball Generalitat de Catalunya. IGOP, Barcelona.

RODRÍGUEZ BERRIO, A. (2007) *El Diagnóstico de Exclusión: una herramienta para la inclusión.* Universidad de Deusto. www.bakegune.net

SERRACANT i MELENDRES, P. (2005) *La sobrequalificació entre els joves catalans.* Col·lecció Aportacions, Observatori Català de la Joventut, Barcelona. www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/aporta27.pdf

SUBIRATS, J. (dir.) (2010) *Ciutadania i inclusió social. El tercer sector i les polítiques públiques d'acció social*. Documents per al Debat, núm. 4. Fundació Catalana de l'Esplai, Barcelona. http://www.esplai.org/ciutadaniaiinclusiosocial/Ciutadania-i-inclusio-social-ca.pdf

TAULA D'ENTITATS DEL TERCER SECTOR SOCIAL DE CATALUNYA (2010) *La protecció social a Catalunya, Espanya i Europa*. Dossiers del Tercer Sector, núm. 2. Taula d'Entitats del Tercer Sector, Barcelona. http://www.tercersector.cat/admin/repositori/file/Dossiers%20despesa%20social%20definitiu.pdf